

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 704
Παρασκευή
21 Ιανουαρίου 2000
Δρχ. 700

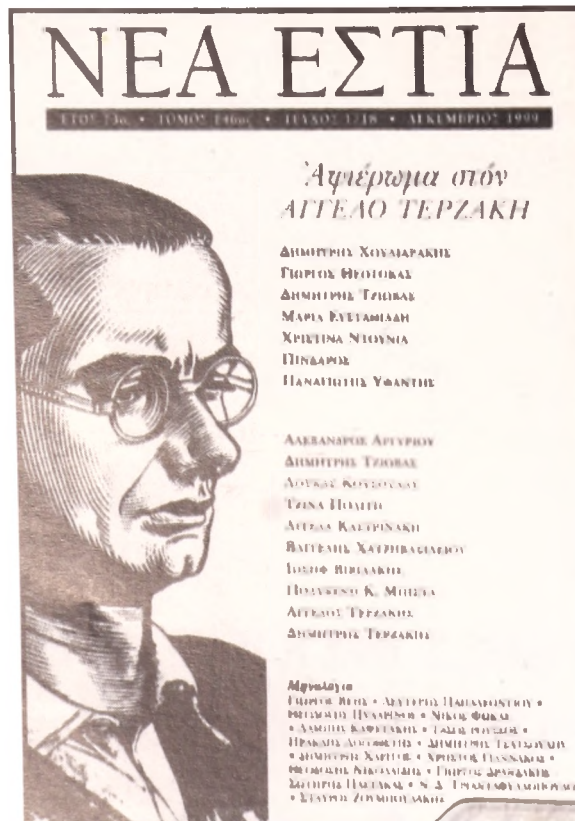
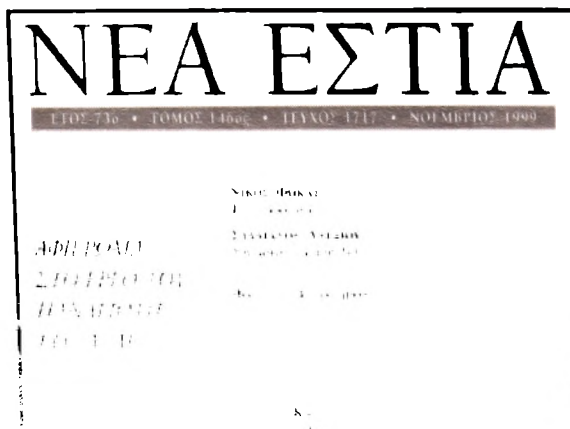
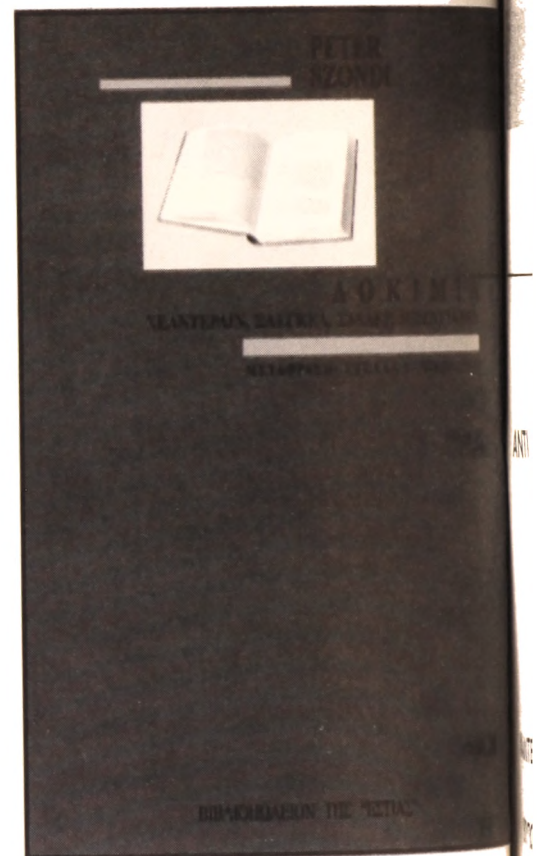
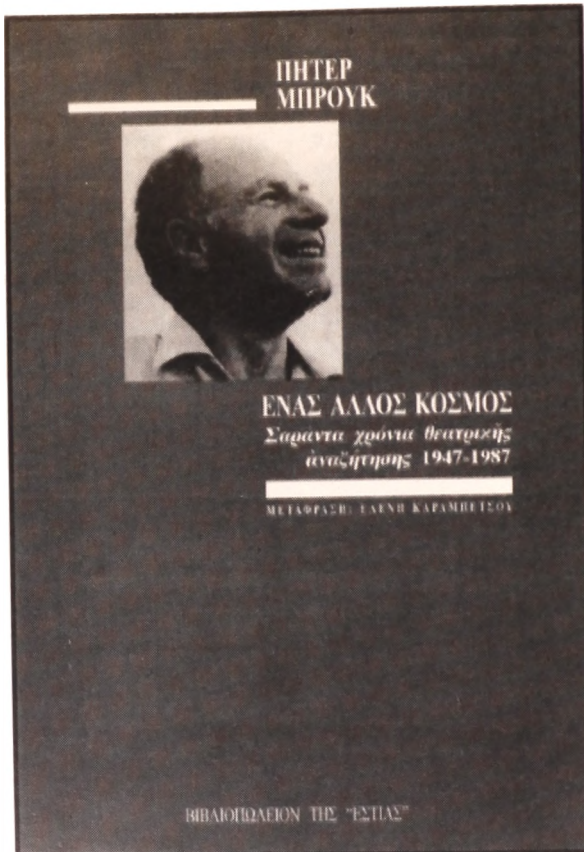
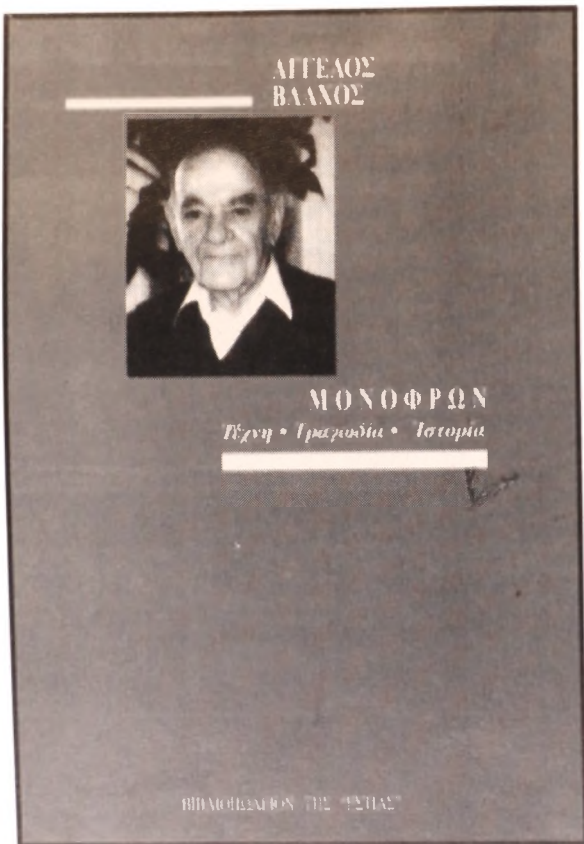
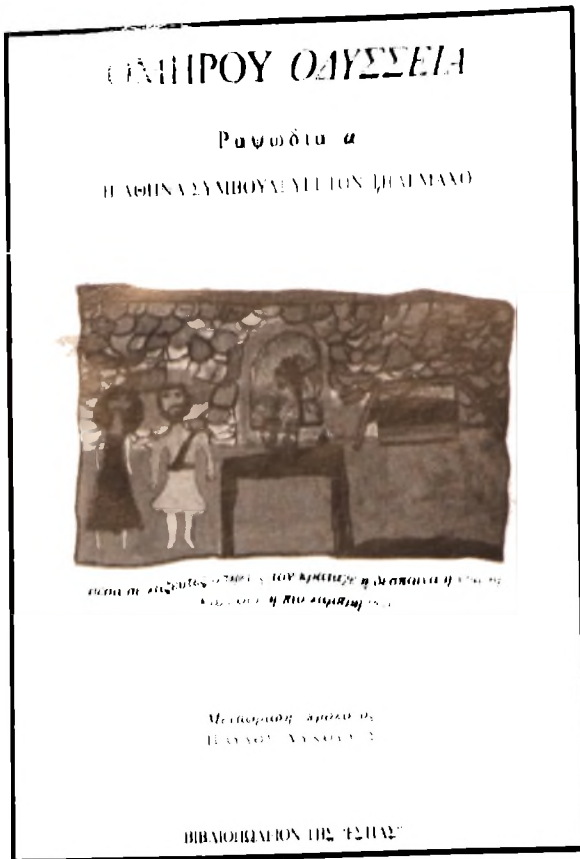
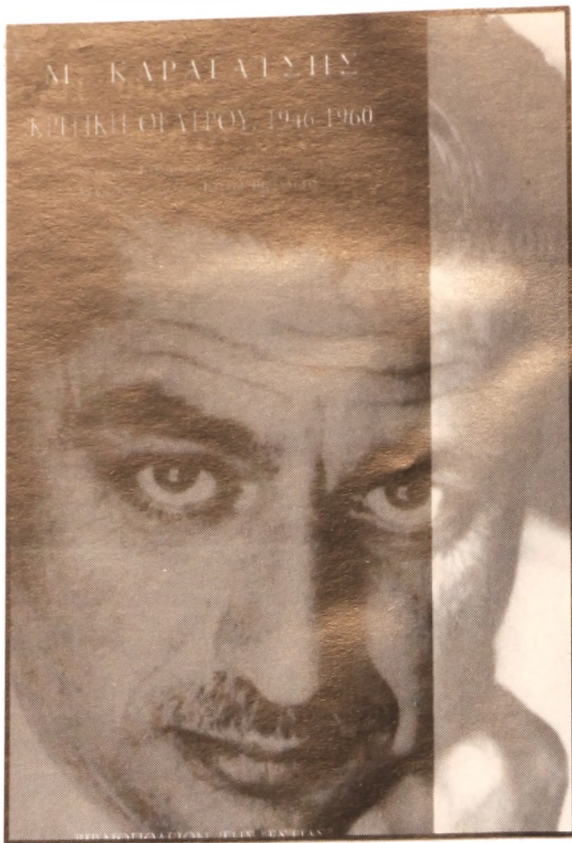
13 ΔΕΚ. 2001

Το «κλείδωμα» της ΟΝΕ και η αγωνία των εκλογών

✓ Ο ΔΥΣΒΑΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ ✓ Η ΠΡΟΩΡΗ ΚΑΛΠΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΣΟΚ
✓ ΣΤΕΦΑΝ ΓΚΕΤΣΕΦ: Ένας Βούλγαρος Ελληνιστής

ΕΜΦΥΛΙΟΣ: 50 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 84
105 53-ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.:
(+301) 3213 907
(+301) 3213 704
FAX: 3214 610

e-mail: hestlagr@hol.gr

αντι

Περίοδος Β' • Έτος 26ο • Τεύχος 702
 Παρασκευή 21 Ιανουαρίου 2000 • Δρχ. 700
**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
 ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
 Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
 ANTI ON-LINE: <http://www.otenet.gr/anti>
 e-mail: chparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου
ΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι
 Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ια συνδρομή: **26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη**
ΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,
 για Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 48 δολ., ετήσια 96 δολ.

ΙΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 700,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.400

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
 της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,
 για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

έντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
 ασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 237. 463

Φίλοι του περιοδικού!

Επειδή το Πρακτορείο Εφημερίδων Αθηναϊκού Τύπου με το οποίο εγίνετο η διανομή του ANTI έκλεισε, το περιοδικό διανέμεται τώρα μέσω του πρακτορείου ΕΥΡΩΠΗ.

Όμως παρουσιάστηκαν πολλά προβλήματα στην διανομή: καθυστερήσεις, ματαιώσεις, ελλειπής διακίνηση κλπ. Γι' αυτό παρακαλούμε τους φίλους του ANTI που αντιλαμβάνονται οποιοδήποτε πρόβλημα ή ανωμαλία σχετικά με την διακίνηση του περιοδικού να επικοινωνούν με τα τηλέφωνα: 72.32.713 ή 72.32.819.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....

ΣΕΛ. 14 Ο Κώστας Τσαλόγλου αναλύει τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή τις δυσχέρειες που θα αντιμετωπίσουν οι εργαζόμενοι εξαιτίας μιας χρόνιας υπονόμευσης, την κύρια ευθύνη της οποίας έχουν οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ.

ΣΕΛ. 18 Ο Μάνος Στεφανίδης σχολιάζει όσα «κεντροαριστερά χεϊλη» αποφαινόνται περί του τι είναι «Αριστερός». Όμως Αριστερός δεν είναι ούτε χρηματιστηριακή μετοχή ούτε ευκαιρία καπηλείας.

ΣΕΛ. 32 Ο Τζων Ρήγος καταθέτει την άποψή του για το δράμα του εμφυλίου. Είναι η άποψη ενός που υπηρέτησε στα ΛΟΚ τα δύσκολα εκείνα χρόνια.

ΣΕΛ. 48 Μια σημαντική απώλεια είχαν τα Βουλγαρικά Γράμματα αλλά και ο δικός μας πνευματικός κόσμος. Στις 4.1.2000 έφυγε ο μεταφραστής της ελληνικής γραμματείας Στέφαν Γκέτσεφ.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Οδεύοντας προς την ΟΝΕ, σελ. 4

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

E-MAIL

Απόστολος Διαμαντής, σελ. 13

ΑΝΤΙΠΑΛΗ ΕΣΤΙΑ

Γκολκίπερ Α, σελ. 44

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 45

ΒΙΒΛΙΟ

Κριτική, σελ. 63

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΙΣΩΦΥΛΜΟΥ:

Δημήτρης Γκέκας

ΟΔΕΥΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΝΕ...

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ Επιτροπή εισηγήθηκε προς το Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να δει θετικά την αίτηση της Ελλάδας για ένταξη στο ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα. Ένας ολόκληρος μηχανισμός ανθρώπων εδώ στην Αθήνα κινείται, σχεδιάζει γραφήματα, υπολογίζει, συντονίζει. Εύγε!

ΜΙΑ ΑΛΛΗ είδηση, πολύ μικρότερης σημασίας, πλανήθηκε στις τηλεοπτικές οθόνες: Γελαστοί και πρόσχαροι, οι κ. Καραμανλής και Αβραμόπουλος συνέφαγαν στο «Διόνυσο», κατάντικρυ στην Ακρόπολη. Εύγε!

Η ΧΩΡΑ προχωρεί σε νέο τοπίο αλλά με παλιούς, σκουριασμένους τροχούς. Τα δυο μεγάλα κόμματα διαπληκτίζονται και μοιράζουν τα πακέτα μεταξύ τους, συνοδεύοντας με τελετουργικές ρητορείες τις καλά υπολογισμένες κινήσεις τους.

ΕΝΑΣ ΣΑΠΙΟΣ διοικητικός μηχανισμός, με λειτουργούς που είναι υπάλληλοι-υπηρέτες εξωθεσμικών παραγόντων, πολυκέφαλες ημικρατικές εταιρείες και επιχειρήσεις, υπάρχει για να βολεύονται τα λογής λογής κομματικά στελέχη.

Η ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗ και η προπαγάνδα διαστρέφουν την πραγματική κατάσταση, ενώ οι παρατρεχάμενοι των υπουργών καταναλίσκουν σε πελατειακά κυκλώματα τους πόρους που θα έπρεπε να κατανέμονται σε παραγωγικά έργα.

ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ απελπιστική η κατάσταση που επικρατεί στους μηχανισμούς –οι οποίοι υποτίθεται ότι συστήθηκαν για να υπηρετούν τον πολίτη– που η συνέχιση αυτής της διαφθοράς καθιστά πολύ προβληματικό το μέλλον της χώρας στον χώρο του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος. Με ποιον κρατικό μηχανισμό και ποιους ιδιωτικούς φορείς θα προχωρήσουμε;

ΔΕΝ ΘΑ ΜΠΟΥΜΕ τώρα στον πειρασμό απαρίθμησης αθλιότητων. Αλλά ποια εγγύηση μπορεί να παρέχει μια κυβέρνηση που κρέμεται από το μανταλάκι ενός υπουργού όπως ο Ευάγγελος Γιαννόπουλος; Και ποια εναλλαγή σοβαρότητας προσφέρει το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, όταν κάνει θέμα μέγα το γεύμα με το δήμαρχο των πυροτεχνημάτων;

ΓΙΑΤΙ υπάρχει, άραγε, μεγάλη διαφορά ανάμεσα σε έναν «ξεγάνωτο τενεκέ» και σε ένα γαντοφορεμένο απλανές μεϊδίαμα;

ΔΙΑΛΕΞΑΤΕ! Αυτοί είναι οι πολιτικοί που χαράσσουν τον δρόμο προς την ΟΝΕ. Τους εμπιστεύεστε;

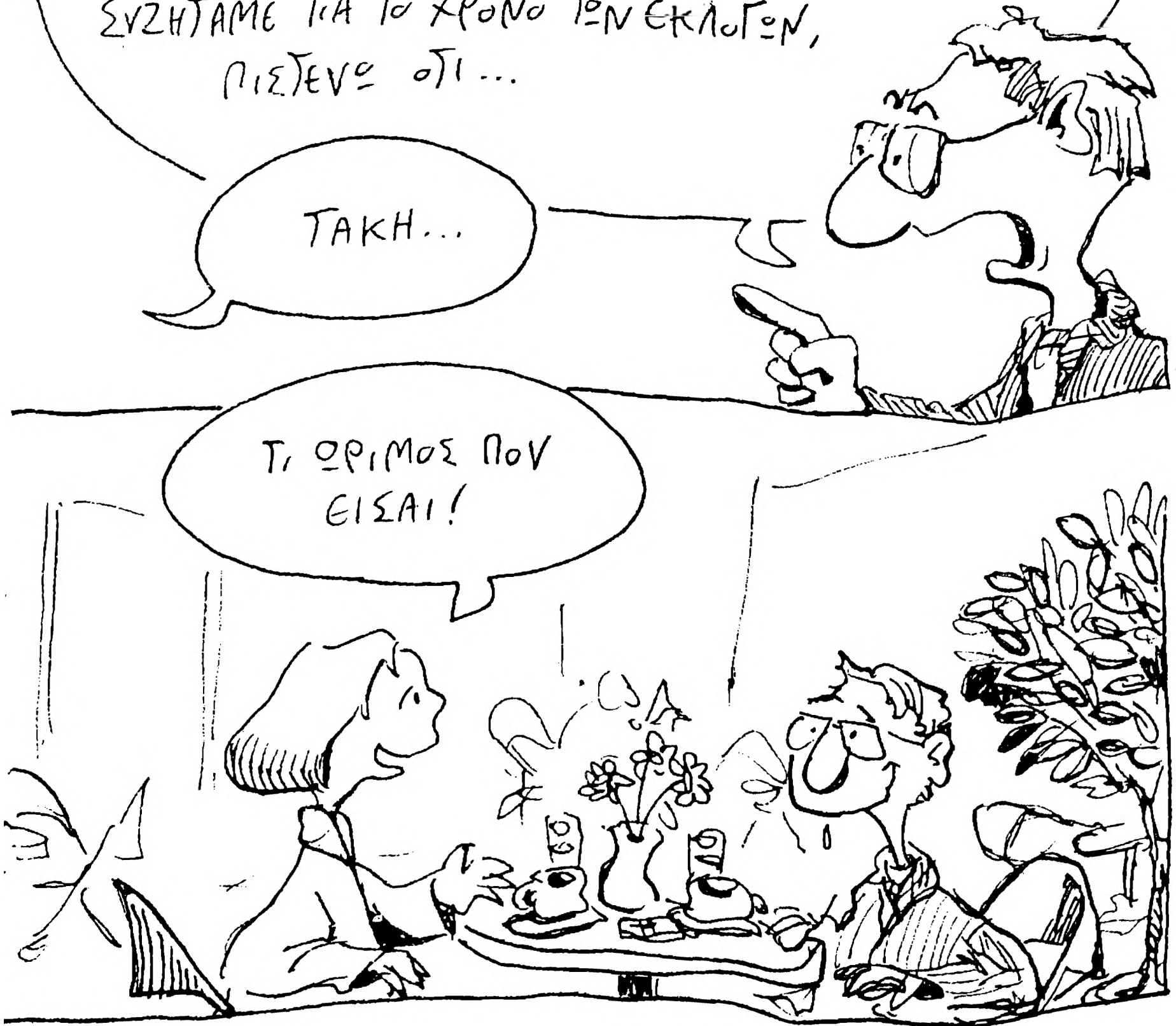
αντί

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΜΕ ΤΗΝ ΙΣΟΤΙΜΙΑ ΣΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΕΠΙ-
ΠΕΔΟ, ΠΙΘΑΝΟΝ ΝΑ ΥΠΑΡΞΟΥΝ ΚΑΠΟΙΑ ΠΡΟΒΛΗ-
ΜΑΤΑ ΣΤΟ ΕΞΑΓΩΓΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.
ΑΥΤΟ ΠΟΝ ΠΑΝΤΟΣ ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΑΝΗΣΥΧΕΙ ΤΗΝ ΚΥ-
ΒΕΡΝΗΣΗ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΝ ΘΑ ΕΧΕΙ ΣΤΟΝ ΠΛΗ-
ΘΟΡΙΣΜΟ ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ, ΠΑΝ-
ΤΑ ΣΕ ΣΥΝΔΙΑΣΜΟ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΝ ΘΑ ΕΧΕΙ
ΑΥΤΗ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ. ΑΝ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΟΡΟ ΝΑ
ΣΥΖΗΤΑΜΕ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ,
ΠΙΣΤΕΥΩ ΟΤΙ...

ΤΑΚΗ...

ΤΙ ΟΡΙΜΟΣ ΠΟΝ
ΕΙΣΑΙ!

Αναζητήσεις, μπαζώματα και δύσκολα μοντέλα.

Η ΕΙΔΗΣΗ του (περασμένου) Σαββάτου ήταν, ασφαλώς, η ανατίμηση της δραχμής έναντι του ευρώ ή –όπως έγραφαν κάποιοι σχολαστικοί ακριβολόγοι– «ο περιορισμός της υποτίμησης. Μαρτίου 1998, κατά 3,5%...» Δυο μέρες αργότερα, κύρια είδηση, για ορισμένα κανάλια, ήταν οι κεραυνοί του μακαριωτάτου και αγιοτάτου κ. Χριστόδουλου κατά της ΕΥΔΑΠ, αλλά («μια και βρήκαμε τον παπά, ας θάψουμε πέντε-έξι» – λέει μια λαϊκή παροιμία...) και κατά υπουργών, δημοσίων υπηρεσιών, μανδρινών, γραφειοκρατών, προσώπων ή πραγμάτων αισχρών. Αφορμή; Η άρνηση της ΕΥΔΑΠ να επιτρέψει την ανέγερση ναού επάνω σε μπαζωμένο ρέμα. Κύριο επιχείρημα του Χριστόδουλου: *Εφόσον επιτρέψατε την ανέγερση πολυκατοικιών πάνω στο ίδιο ρέμα, γιατί δεν επιτρέπετε και στην Εκκλησία να οικοδομήσει τον ιερό ναό του Αγίου Αντωνίου;*

ΠΕΡΙ «ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ»

ΤΗΝ ΙΔΙΑ περίπου ώρα, ο Αυγουστίνος Καντιώτης, με εγκύκλιό του (κάτι σαν «εκκλησιαστική διαθήκη»), αποχαιρετούσε το ποιμνιό του, λίγο προτού μονάσει, «*ενθυμούμενος αγώνας και περιπετείας*». [Ο Αυγουστίνος είναι σήμερα 93 ετών]. Στην εγκύκλιό του ο απερχόμενος δεσπότης επιχειρεί να εξηγήσει γιατί εναντιώθηκε, με τόσο πείσμα, στα... καλλιτεία, στον χαρνάβαλο, στη «συνοίκηση των μνηστευ-

μένων», στη λειτουργία νυκτερινών κέντρων ή στο γύρισμα «αντεθνικών ταινιών», όπως, λ.χ. *Το μετέωρο βήμα του πελαργού* του Θ. Αγγελόπουλου. [Ο απερχόμενος Αυγουστίνος δεν αναφέρθηκε στο (επίσης) «αντεθνικό» βιβλίο του Λεωνίδα Κύρκου, με τίτλο: *Το αδιέξοδο βήμα του εθνικισμού*]. Με τη στάση μου αυτή –είπε– προσπάθησα ώστε να «*εκριζωθούν κακαί συνήθειαι και ειδωλολατρικά κατάλοιπα, να αντιμετωπισθεί το κύμα της εκκοσμι-κεύσεως και της ποικίλης διαφθοράς, να αναχαιτισθεί η υπογεννητικότητα και η οικονομική αποδυνάμωσις*», κ.λπ.

ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ ΤΟ ΤΕΛΙΚΟ «ΚΛΕΙΔΩΜΑ»

ΚΑΤΑ ΚΟΙΝΗ παραδοχή, η ανατίμηση της δραχμής είχε –έχει– αρκετά θετικά στοιχεία: περιορίζει, λόγου χάρη, τις πληθωριστικές πιέσεις (από την αναγκαστική επιστροφή στην κεντρική ισοτιμία), ενισχύει τις χρηματαγορές, εδραιώνει συνθήκες οικονομικής σταθερότητας, κ.λπ. Αλλά υπάρχουν και αρνητικά, όπως η αποδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων, η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας («*διά της ευελιξίας*...»), η μείωση των επιτοκίων καταθέσεων, κ.ά. – στοιχεία στα οποία δεν αναφέρονται, κατά κανόνα, οι κυβερνητικοί αγιογράφοι.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η ανατίμηση της δραχμής φυσικά και ενίσχυσε το προεκλογικό προφίλ του Κ. Σημίτη. Αλλά και περιορίσε

–ώς ένα βαθμό– τα «*κλειδιά*» και τις «*δαριές*». Τώρα πια είναι σχεδόν βέβαιον ότι οι εκλογές δεν θα γίνουν ούτε τον Μάιο ούτε τον Απρίλιο, μια και το «*τελικό κλειδί*» της ΟΝΕ θα γίνει τον Ιούνιο» – υπέμνησε ο υφυπουργός Οικονομικών Χριστοδουλάκης. Τελικό συμπέρασμα: Επειδή οι εκλογές –αφήνεται πια να φανεί– δεν θα γίνουν πριν από τον Ιούνιο και επειδή μεταξύ Ιουνίου και Σεπτεμβρίου παρεμβάλλονται τα «*μπαζώματα* του λαού», κ.λπ., έπεται ότι οι εκλογές θα γίνουν μάλλον τον Σεπτέμβριο.

ΟΙ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΝΟΥΝ ΚΑΛΟ...

ΑΠΟ ΠΡΟΧΘΕΣ Τετάρτη, ο υπουργός Εξωτερικών, Γ. Παπανδρέου, βρίσκεται στην Άγκυρα... Και ο τουρκικός Τύπος χαρακτηρίζει την επίσκεψη «*ιστορική*», με την έννοια ότι, για πρώτη φορά ύστερα από 38 χρόνια, έλληνας υπουργός Εξωτερικών επισκέπτεται επίσημα τουρκική πρωτεύουσα! [Φυσικά, σε αυτό το διάστημα, τόσο οι ελληνικές, όσο και οι τουρκικές κυβερνήσεις διακήρυξαν ότι μια από τις κύριές τους έγνοιες ήταν η ανάπτυξη «*σχέσεων καλής γειτονίας*». Την επίσκεψη Παπανδρέου θα ανταποκριθεί, στις 3 Φεβρουαρίου, ο τούρκος υφυπουργός του Ισμαήλ Τζεμ, ερχόμενος στην Αθήνα.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ των επισκέψεων των είναι η υπογραφή σειράς διμερών

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (1996)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού (Δημοχάρους 60, Αθήνα) δυο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη 595 έως και 608 (ο 44ος) και 609 έως και 624 (ο 45ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών. Στους τόμους του περιοδικού ANTI αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

Α' εξάμηνο 1996

Β' εξάμηνο 1996

νιών για τις επενδύσεις, την τεχνική ιτιστική συνεργασία, την ασφάλεια ήλιτη, την προστασία του περιβάλλο-ιά., ενώ –ως προς την επίσκεψη Πα-έου– το πρόγραμμα προβλέπει συ-σεις με τον πρόεδρο Σ. Ντεμιρέλ, τον υπουργό Μπ. Ετζεβίτ, τον οικουμενι-ριάρχη Βαρθολομαίο, συν μία, υψη-πιπέδου, συνάντηση Παπανδρέου-ε τούρκους και έλληνες επιχειρημα-

ΕΠΙΣΚΕΨΗ Παπανδρέου στην Άγκυ-αγματοποιείται, ενώ, στα υπουργεία ριζών Ελλάδας και Τουρκίας, διά-είναι η αίσθηση –αυτό τουλάχιστον-ίδεται– ότι «οι επισκέψεις κάνουν

Ε ΤΗΝ «ΤΑΜΠΑΚΙΕΡΑ»;

ΕΣ οι επισκέψεις και οι «διάχυτες πεις». Με την «ταμπακιέρα», όμως ην εφαρμογή των συμπερασμάτων (Ελσίνκι), τι γίνεται; Σύμφωνα, η α μπορεί να εγκατέλειψε τα άλλοτε ουρκικά της οράματα» (μια Τουρκία α απλώνει την επιρροή της «από το Τείχος ως την Αδριατική...») και να πτεί, σήμερα, μια θέση στον σύγχρο-ρωπαϊκό) κόσμο. Όμως, μέχρι στιγ-

μής, δεν υπήρξε οποιαδήπο-τε «χειρονομία καλής θελήσε-ως» (έργω και όχι λόγω), ως ανταπόδοση στη θετική στά-ση που τήρησε η Ελλάδα, στο Ελσίνκι, απέναντι στην Τουρκία.

ΤΟΥΡΚΙΚΑ αεροσκάφη εξακολουθούν έτσι να παρα-βιάζουν τον ελληνικό εναέ-ριο χώρο, στο Αιγαίο. Και αν υποθεθεί ότι η Άγκυρα εξα-κολουθεί να μην αναγνωρί-ζει τα 10 μίλια, το ερώτημα είναι γιατί οι τουρκικές πτή-σεις πρέπει κατ' ανάγκη να γίνονται πάνω στην εναέρια οριοθετική γραμμή Ελλά-δας-Τουρκίας... Όμως και σε ό,τι αφορά τα συμπερά-σματα του Ελσίνκι, η Άγκυ-ρα εξακολουθεί να δίνει δι-κές της ερμηνείες –ότι, δηλα-δή, η προσφυγή στη Χάγη δεν είναι υποχρεωτική ή ότι δεν νοείται ένταξη της Κύ-πρου στην Ευρωπαϊκή Ένω-

ση αν δεν έχει λυθεί προηγουμένως το «κυ-πριακό πρόβλημα». Ασφαλώς πολύπλοκα και δύσκολα προβλήματα δεν λύνονται από τη μια μέρα στην άλλη. Όμως, κάποτε, μια «καλή αρχή» είναι αναγκαία.

ΚΑΙ ΠΕΡΙ «ΕΛΒΕΤΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ»

ΚΑΙ, ΞΑΦΝΙΚΑ, τόσο στην Αθήνα, όσο και στη Λευκωσία, άρχισε να γίνεται λό-γος περί «ελβετικού μοντέλου λύσεως του Κυπριακού». Η Ελβετία, βέβαια, παρά την επίσημη επωνυμία της («Ελβετική Συνο-μοσπονδία, Confédération Helvetique»)εί-ναι ένα κατ' εξοχήν ενιαίο κράτος, ίσως περισσότερο ενιαίο από τα ομόσπονδα κράτη. Όμως κακά τα ψέματα. Πίσω από την επίκληση του ελβετικού μοντέλου, θα πρέπει ν' αναζητηθούν τα ερωτήματα που άρχισαν να βασανίζουν υπεύθυνους πα-ράγοντες της ελληνοκυπριακής ηγεσίας: Σήμανε ο καιρός –μετά το Ελσίνκι– για να επαναξιολογήσουμε όλες τις μέχρι τώρα στρατηγικές μας προτεραιότητες; Πρέπει ή όχι να μοιρασθούμε (με μια ορισμένη αναλογία) την εξουσία με την τουρκοκυ-πριακή κοινότητα, έναντι εδαφικών, από τουρκικής πλευράς, ανταλλαγμάτων; Και ακόμα: Θα μπορούσε η ελληνοκυπριακή πλευρά να υιοθετήσει, στο συνταγματικό θέμα, μια πιο ευέλικτη στρατηγική, προ-

κειμένου να εξασφαλίσει τη συμφωνία όλων των πλευρών στην ευρωπαϊκή προο-πτική του νησιού;

ΦΥΣΙΚΑ, υπάρχει και ο αντίλογος: Ο πρώην πρόεδρος της Κύπρου, Σπ. Κυπρια-νού (που βαρύνεται για ουσκ ολίγα σφάλ-ματα και εμπλοκές στον χειρισμό του Κυ-πριακού) ανακάλυψε το «ενδοτικό δίδυμο Σημίτη-Κληρίδη». Και, επειδή δεν μπορού-σε να ζητήσει την παραίτηση και του Έλληνα πρωθυπουργού, ζήτησε την πα-ραίτηση μόνο Κληρίδη! [Ο κ. Κυπριανού διατύπωσε το αίτημά του αυτό, λίγο προ-τού αναχωρήσει για τις ΗΠΑ, για μια εξαιρετικά δύσκολη εγχείρηση καρδιάς: «Είπα ό,τι είπα –διευκρίνισε– γιατί δεν ξέ-ρω εάν και πότε θα επιστρέψω στην Κύ-προ»...]. Η ζωή, όμως, προχωρεί. Και η ευ-ρωπαϊκή παράμετρος, εκ των πραγμάτων, θέτει θέμα νέων προσεγγίσεων σε όλο το φάσμα των θεσμικών και πολιτικών εκ-κρεμοτήτων του νησιού.

ANTHΩP

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί για να εξασφαλίσετε τη συνεχή –και αντικειμενική– ενημέρωσή σας.

Με τη συνδρομή σας βοηθάτε και το περιοδικό που εξοικονομεί τεύχη για τη διανομή του στα περίπτερα.

ΘΕΡΜΗ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Επειδή έχουμε ένα προβληματάκι με την νομιμοποίηση ενός μικρού αυθαίρετου από κληρονομιά, και είναι και εξ αδιαιρέτου, μήπως θα μπορούσε ο κ. Χριστόδουλος να πει δυο κουβεντούλες την επόμενη Κυριακή στο κήρυγμα; Και τα δικηγορικά θα πάρει και 20 ψήφους από όλο το σόι, όταν αποφασίσει να κατεβεί στις εκλογές. Με όποιο κόμμα κι αν είναι. Εμείς δεν έχουμε τέτοια. Όποιος βοηθήσει, εκείνον θα βοηθήσουμε. Να κοιμάμαι ήσυχος, Δέσποτα; Β.Μ.

Ο ΙΟΣ ΤΩΝ ΚΑΝΑΛΙΩΝ

Πόσο διαρκεί πια ένα λεπτό σιγής; Πέντε, δέκα δευτερόλεπτα; Όχι παραπάνω. Ο χρόνος είναι χρήμα. Σήμερα πιο πολύ από ποτέ. Δεν σπαταλούνται έτσι τα δευτερόλεπτα. Ήταν ο ALPHA του νέου ήθους αυτή την φορά που έδειχνε σε απ' ευθείας σύνδεση τα συντρίμια του πολεμικού αεροσκάφους. Ο ρεπόρτερ του μιλούσε για τα διαμελισμένα κορμιά των δύο πιλότων όταν στο κάτω μέρος της οθόνης άρχισαν να «περνούν» οι τιμές του Χρηματιστηρίου. Οι τιμές μας. Ο θάνατος και τα λεφτά. Ποια τραγωδία κοστίζει παραπάνω; Η πτώση ενός αεροσκάφους ή η πτώση των τιμών;

Τι αστεία που είναι όλα. Τα reality που αναβαθμίστηκαν κι έγιναν ειδήσεις. Οι ιοί που πρωταγωνιστούν σε σαλεμένα μυαλά. Του 2000, της γρίπης, της μηνιγγίτιδας... Νέο λεξικό λέξεων στον υπερθετικό. Η υπερβολή, ανυπεράσπιστα, εκστομίζεται και τρομοκρατεί. Αθελά της. Φοβιάς ο ιός της γρίπης. Ειδική αποστολή για να καλύψει την έλλειψη «πολύτιμων» για την τηλεθέαση τραγωδιών. Νικήθηκε από έναν ανθοπώλη που μαχαίρωσε έναν ιδιοκτήτη καταστήματος

υποδημάτων. Τι κρίμα για τον ιό της γρίπης. Πόσο γρήγορα έγινε ακίνδυνος. Πώς σταμάτησε να σκοτώνει αθώους πολίτες; Τα ερευνητικά εργαστήρια των καναλιών αποφάσισαν πως είχε νει λάθος. Κι οι talking heads, άδειες από μυαλά και συναισθήματα, συνέχισαν την επικοινωνία με το κοινό. Χτυπώντας ταμ-ταμ πάνω σε τελεγκέδες. Επίσης άδειους. Για να κάνουν περισσότερο θόρυβο. Να πανικοβάλλουν τον εχθρό. Την ψυχραιμία. Την λογική. Και οι κανίβαλοι της ζούγκλας των Μάκηδων, ένιωθαν πανευτυχισμένοι που είχαν ενημερωθεί για ακόμη μια φορά έγκυρα, άμεσα και αντικειμενικά. Κι ύστερα έπεσαν να κοιμηθούν ελπίζοντας να δουν στον ύπνο τους το καλό «χαρτί». Αυτό που θα τους δώσει την ευκαιρία ν' αγοράσουν μια τηλεόραση με ακόμη μεγαλύτερη οθόνη. Ίση μ' έναν παλκο. Για να τα βλέπουν όλα ακόμη μεγαλύτερα. Και το αίμα πιο ζωντανό. Χωρίς να αντιλαμβάνονται την πραγματική τραγωδία. Ότι δεν αφήνουν ούτε το παραμικρό περιθώριο να τυλυπτηθείς.

Βασίλης Μαρούλης

Ο ΑΥΤΟΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΜΕ ΤΑ ΠΑΝΩΤΟΚΙΑ

Η ΑΠΟΣΥΡΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑΣ για τα πανωτόκια από τον ΥΠΕΘΟ περιέχει πυκνά μαθήματα προς πάσαν κατεύθυνση.

Το πρώτο και σημαντικότερο, καθώς έρχεται σε αντίθεση με την κοινή λογική, είναι η αναποτελεσματικότητα ή και απόρριψη ορισμένων μέτρων ακόμα και προφανώς λαϊκίστικων αν προωθηθούν από την κυβέρνηση προεκλογικά, χωρίς αναλυτική μελέτη των συνεπειών.

Δεύτερον, η διάκριση μεταξύ φιλολαϊκών και λαϊκίστικων μέτρων μπορεί πλέον να καθοριστεί επακριβώς ως ο βαθμός αυθαιρεσίας στα χαρίσματα. Έστω, ας υπολογίζονται οι τόκοι σε αζέρια πολλαπλάσια της μονάδας του κεφαλαίου, αλλά τουλάχιστον οι πληρωμές, ακόμα και οι εξοφλήσεις θα έπρεπε να συνυπολογιστούν. Οι λογαριασμοί είναι απλούστατοι, έκτης δημοτικού αφαίρεση, και το απο-

τέλεσμά δεν θα είναι τόσο δραματικό για τις περιουσίες τράπεζες.

Τρίτον, η ακαμψία του κάθε υπουργού είναι πλέον επακριβώς υπολογίσιμη: Αν οι ημέτεροι βουλευτές που εναντιώνονται είναι κάτω των δέκα, τότε ο υπουργός έχει την άνεση αδιαλλαξίας. Μεταξύ δέκα και είκοσι, πρέπει να πάψει να είναι άτεγκτος και να αναζητήσει συνδιαλλαγή. Αν είναι άνω των είκοσι, επιβάλλεται η πλήρης αναδίπλωση.

Τέταρτον, έγινε σαφές πλέον ότι η βέλτιστη στάση της αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι η απλή παρακολούθηση τέτοιων αυτοτραυματισμών της κυβέρνησης. Η ιδεολογικά ενδεής Ν.Δ. δεν μπόρεσε να ανοίξει κανένα μέτωπο συναρπαστικό για τον Λαό, ούτε καν αυτό το κατά της διαπλοκής, το ευκόλως προσφερόμενο και διαρκώς επίκαιρο.

Σ. Καφαντάρης

ΧΑΤΖΗΧΑΤΖΙΑΒΑΤΕΣ

Για κάποιους το 2000 δεν μπήκε ακόμη. Κι όπως γίνεται θα βραδύνει πολύ ο ερχομός του. Μια σύγκριση ανάμεσα στα εορταστικά –και μη– πηγάδια των κρατικών καναλιών και της «ελεύθερης» ιδιωτικής τηλεόρασης θα σας έπειθε για τον ηλεκτρονικό μεσαίωνα που διάγουμε. Οι ΕΤ1, ΝΕΤ και ΕΤ3 έλασαν σωστό κινηματογράφο με ευφυή ντοκυμαντάζ έδειχναν τέχνη, θέατρο και γενικά μιαν Ελλάδα που εξαντλείται στους βραχύβιους stars της νύχτας. Απ' άλλη, οι πέντε κραταιές οικογένειες του τόπου, που τά σύμπτωση είναι ιδιοκτήτες των κυρίαρχων ιδιωτικών διαύλων, πλειοδότησαν σε ηλιθιότητα, συγκεκαλυμμένη σεξ και βλαχογκλαμουριά. Από ό,τι συμβαίνει στον σμο, αυτοί δεν είδαν και δεν κατάλαβαν τίποτε. Γι' αυτούς ακόμη και οι ειδήσεις είναι ρεβύ πίστας με τον βή, τον Κούγια –δεν τους ξέραμε αλλά τους μάθαμε– τον απαραίτητο κυβερνητικό αστέρα, την ομιλούσα πηγή, τον Λαζόπουλο της νομικής επιστήμης, τον δίκως θιγμένο και υβρίζοντα υπουργό Δικαιοσύνης.

Και ενώπιόν του διάφοροι σοβαροφανείς Χατζηαβάτες να δηλώνουν σουζα στην απειλή «ότι δεν περναει να ξανάρθει». Έτσι όμως δεν φαίνεται να γυρνά το 2000.

— Τι να κάνει άλλωστε;

Μάνος Στεφανίδης

Ο ΝΙΤΣΕ, Η ΟΝΕ, ΟΙ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣΜΟΙ

Ο Νίτσε ήταν ένα είδος πνευματικού Κοριολανού κυριευμένος από ίθος και υπεροψία απέναντι στην άνοδο των πληβείων. χοντας ανακαλύψει μέσα στην τραγικότητα τη δυνατότητας χαράς, αποθαρρημένος από την «κόπωση» των ευρωπαϊκών αξιών, προφήτευσε «αινομένω στόματι» την άνοδο του μηδενισμού στην Ευρώπη: ενός «καλού» ενεργητικού μηδενισμού που θα επέφερε τη ταξίωση των αξιών προς την απεύθυνση της απο-χριστιανοποίησης και προφανώς ενός «απο-δημοκρατισμού» και ενός «απο-κακού» παθητικού μηδενισμού που θα βασανιζόταν από το δυσαναπάντητο ερώτημα: ΠΟΣ ΠΟΙΟ ΣΚΟΠΟ; Έναν άνω και παραπάνω μετά, αβαίνοντας από την «εποχή των Επαναστάσεων» μέχρι τον 20ό αιώνα», η Ευρώπη παρουσίασε την απάντησή της: η Νομισματική Ένωση, η οικονομική ζώνη ευρώ. Σχεδόν ανείδεν δεν κατάλαβε Πότε ένα γάλο μέρος της εξουσίας, της

ζωής μας, εκχωρήθηκε στις Τράπεζες και στις μεγάλες εταιρείες των τεχνικών επιτευγμάτων (που ακόμη και ο «προφήτης» τους Ιούλιος Βερν) δεν έκρυψε τις ανησυχίες του γι' αυτά).

Εμείς τώρα πανηγυρίζουμε με κενές προπαγανδιστικές ομοβροντίες γιατί μας δέχθηκαν στη ζεστή νομισματική αγκαλιά αυτής της Ευρώπης: εκεί όπου μιλούν με δείκτες πληθωρισμού, επιτοκίων, καταναλωτικών δανείων, κινήσεων της αυτού Εξοχότητος του Χρήματος.

Εμείς πανηγυρίζουμε γιατί: ως θριαμβεύοντες ρεαλιστές,

ως εθνικώς μειονεκτικοί, ως κατεχόμενοι από την ευρωπαϊκή χρηματο-οικονομική νιοβάννα;

Α, βέβαια, ανατιμήσαμε τη δραχμή, αλλά αφήσαμε στη σκιά τις δεσμεύσεις που μας επέβαλαν οι καλοί κυνικοί και δημοκράτες ευρωπαίοι: να προετοιμάσουμε τις βάσεις για την ελεύθερη ροή του διεθνούς κεφαλαίου.

Αυτό το κεφάλαιο, με αμερικανική πρωτοκαθεδρία, ολοένα περισσότερο «άυλο» και σαρκοβόρο: ίσως απλώς ο φορέας αυτού του είδους κατώτερου μηδενισμού.

Δημήτρης Καϊσης

Η ΦΥΣΙΚΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΕΥΣΕΩΝ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

Είναι μάλλον δύσκολο συνήθως να τεκμηριωθούν και ιδιαίτερα να καταρριφθούν ισχυρισμοί περί γενοκτονίας. Χρειάζονται πάμπολλα στοιχεία, ανακρίσεις, εκταφές, νεκροψίες και ο εκσυγχρονισμός μιας πολυπληθούς ομάδας ειδικών. Αντίθετα, ο υπολογισμός της ταχύτητας ενός τρένου όταν υπάρχουν ορισμένα σταθερά σημεία αναφοράς, όπως λ.χ. η γέφυρα της Γκρντέλιτσκ με δεδομένο και τον χρόνο της διαδρομής -μέσω του βίντεο- είναι πανεύκολος. Πώς ξέφυγε από την διεθνή κοινή γνώμη και ιδίως από τους Σέρβους που χτυπήθηκαν άμεσα, αυτός ο λογαριασμός; Θα είχε φανεί αμέσως η αφύσικη ταχύτητα του τρένου και κατ' επέκταση του βίντεο. Η μόνη εξήγηση είναι η τρομακτική εγκυρότης που αποπνέει η ενημέρωση ακόμα και με τον τρόπο του Ση μέσω της τηλεόρασης. Σ. Καφαντάρης

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ: ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ;

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ για την πάταξη της τρομοκρατίας επιβεβαίωσε ο υπουργός Τύπου Δημήτρης Ρέππας. Η συμφωνία, μεταξύ άλλων, προβλέπει την ανταλλαγή πληροφοριών, στοιχείων και τεχνολογικής γνώσης ανάμεσα στις διωκτικές αρχές των δύο χωρών.

Η συμφωνία δεν διευκρινίζει, όμως, τι θα συμβεί με τους κούρδους πολιτικούς πρόσφυγες οι οποίοι θεωρούνται από την Άγκυρα τρομοκράτες. Ίσως η χώρα μας ακολουθήσει την τακτική που είχε ακολουθήσει με

τους σέρβους λιποτάκτες που είχαν έρθει στη χώρα μας την περίοδο του γιουγκοσλαβικού εμφυλίου, οι οποίοι, όταν συλλαμβάνονταν, στέλνονταν πακέτο στη Σερβία.

Άλλωστε η Τουρκία αποδέχθηκε την επαναπροώθηση όλων των λαθρομεταναστών που προέρχονται από την Τουρκία ακόμα κι αν δεν είναι τουρκικής καταγωγής. Εδώ δεν δίστασαν να παραδώσουν τον κούρδο ηγέτη, θα προβληματιστούν για τους ανώνυμους Κούρδους; Α.Β.

ΕΤΣΙ ΕΙΝΑΙ, ΑΝ ΕΤΣΙ ΝΟΜΙΖΕΤΕ

Οχι μια ακόμη πρωτοχρονιά. Απλώς μία διαφορετική. Εδώ, στη Μονή Διονυσίου. Στο Άγιον Όρος των στιγμών μου. Δεκατρείς προς δεκατέσσερις Ιανουαρίου. Στο πίσω μπαλκόνι του μοναστηριού. Το μόνο πυροτέχνημα, το φεγγάρι πίσω απ' τα σύννεφα. Εδώ «σκάει» ο Αεροπόταμος. Όλοι οι αγέρηδες του Άθω κατεβαίνουν την πλαγιά. Το τσιγάρο, απ' το φύσημα τελειώνει πιο γρήγορα κι όλο μου καίει τα δάχτυλα. Δεν μπορώ να το υπολογίσω καλά.

Τίποτε πια δεν μπορώ να υπολογίσω σωστά. Τι είπε ο Ντ' Αλέμα; «Οι ιδεολογίες δύνουν...» Πάντα οι θύτες έβγαζαν, με συνοπτικές διαδικασίες, αποφάσεις για τα θύματά τους. Αυτά περί δύσης των ιδεολογιών έπρεπε να τα λέμε εμείς κι όχι οι ηγέτες. Τόσα χρόνια μας λέγανε αυτά που θέλαμε ν' ακούσουμε. Τώρα αποφάσισαν να λένε αυτά που θέλουμε να πούμε. Κι όλοι αυτοί που, με όποιο τρόπο, δούλεψαν για την Αριστερά τι θα γίνουν τώρα; Άνεργοι; Άνευ αντικειμένου; Τι έγινε, ρε παιδιά, ξαφνικά; Ποια πολυεθνική αγόρασε την ιδεολογία και την έκλεισε; Ποιος άρχισε τις περικοπές στα μυαλά μας; Ποιος είναι ο Ντ' Αλέμα;

Ένας συνάδελφος του Σημίτη. Κι αντί να ανησυχούν αυτοί για το τέλος των ιδεολογιών, μας πιέζουν να ανησυχήσουμε εμείς. Και πώς, δηλαδή, έβγαλε αυτό το συμπέρασμα ο Ντ' Αλέμα; Κι αν αύριο αποφασίσει ότι δύνουν οι αγώνες; Το δίκαιο, το ωραίο, το καλύτερο; Ποιοι είναι αυτοί που μιμούνται τους αριστερούς; Αυτοχρισμένοι και αυτόκλητοι αριστεροί και σοσιαλιστές. Κλητήρες της παγκοσμιοποίησης. Που κάνουν ότι δεν τους αρέσει, αλλά και τι να γίνει τώρα, είναι μια πραγματικότητα. Σαν το Σαββόπουλο που, εθισμένος στις συγγνώμες, νιώθει τώρα σαν καλύτερο τον Σημίτη. Όπως χθες ένιωθε τον Μητσοτάκη. Όχι Χρονοποιός, αλλά μεταπράτης χρόνου. Υποστηρικτές του εκάστοτε, τρέχουν πίσω από το παρόν. Κι όταν σιγουρέψουν την διάρκειά του, το καβατζάρουν για να είναι μέσα στα πράγματα. Μην τυχόν και τους ξεφύγουν οι εξελίξεις. Τίποτε πια δεν μπορώ να υπολογίσω σωστά. Ούτε τι ώρα είναι.

Χτυπάει το σήμαντρο. Μαζεύω σιωπή. Από την πολύτιμη. Ποιος, άραγε, θα κερδίσει στο τέλος την κόντρα; Χριστόδουλος ή Γιαννόπουλος; Ποιος θα κόψει τις περισσότερες βασιλόπιτες; Στα

σκυλάδικα τραγουδάνε οι παπάδες. Ούτε πλάκα δεν σηκώνει να κάνεις. Σ' αυτά είναι καλός ο Λαζόπουλος που τους υποστηρίζει πια όλους. Βελτιώθηκε ως άνθρωπος, δεν μπορώ να πω. Μια καλή κουβέντα για όλους έχει να πει στις συνεντεύξεις του. Και γιατί δεν μας λέει ο Σημίτης πότε θα κάνει εκλογές; Μόνο ο Καραμανλής υπάρχει; Εμείς δηλαδή πότε θα μάθουμε; Κοίτα η δημοκρατία τους που κάνει ναζάκια κι εκπληξούλες. Μπράβο, χαριτωμένη την βρίσκω. Δική σας είναι; Σας μοιάζει. Και στον Όρθρο θα πάω. Και στην Θεία Λειτουργία και στον Εσπερινό. Ό,τι προλάβω θα κάνω. Κι ύστερα θα επιστρέψω στα εγκόσμια. Για να χαρώ την νέα ισοτιμία της δραχμής έναντι του ευρώ. Για να είμαι ευτυχισμένος με τις εξαγγελίες του Σημίτη. Για να νιώσω υπερήφανος που ξένοι επενδυτές θα έρθουν στο χρηματιστήριό μας. Έτσι κι αλλιώς δεν έχω πια σε τι να πιστέψω. Οι ιδεολογίες πέθαναν και το νήμα των νοημάτων κόπηκε βιβαίως. Έτσι θα κάνω, αν έτσι νομίζετε πως είναι το σωστό. Σιγά μην μπω εμπόδιο εγώ στην ανάπτυξη της χώρας. Μόνο, να με ποτίζετε πότε-πότε για να μη μαραθώ.

Βασίλης Μαρούλας

ΟΦΙΚΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ

Οπληθωρισμός και η ασάφεια προσόντων και καθηκόντων των διευθυντικών θέσεων κατά την κατάρτιση του οργανογράμματος της Οργανωτικής Επιτροπής (ΑΕ) έχει ήδη αντιμετωπιστεί από το Αντί (Η περαιτέρω οργάνωση της Οργανωτικής Επιτροπής ΑΕ, 27/8/99) αλλά οι τελευταίες προκηρύξεις είναι πολύ προκλητικές μέσα στην προχειρότητά τους για να αφεθούν ασχολίαστες.

Ζητούνται λοιπόν, μεταξύ άλλων, ένας Διευθυντής Εμπορίας Προϊόντων/Licensing αλλά και ένας Διευθυντής Τομέα Εμπορίας Προϊόντων/Licensing. Με την ανάγνωση των καθηκόντων και των προσόντων προκύπτει ότι ο ένας προορίζεται για διευθυντής του άλλου. Η διαφορά συνίσταται στην προϋπηρεσία σε ανάλογη θέση: 3 χρόνια για τον υφιστάμενο διευθυντή και 5 για τον προϊστάμενο.

Και μια δυσεξήγητη λεπτομέρεια: Προβλέπεται άριστη γνώση χειρισμού Η/Υ για τον πρώτο και άριστη γνώση χειρισμού Η/Υ και του σχετικού λογισμικού για τον δεύτερο. Ασφαλώς η Εθνική Επιτροπή, η ελέγχουσα την Οργανωτική Επιτροπή, θα ζητήσει να ικανοποιηθεί ότι η γνώση του σχετικού λογισμικού πέθανε του απλού χειρισμού Η/Υ ελέγχθηκε με επάρκεια.

Το ερώτημα γιατί ο πρώτος τίτλος είναι διευθυντικότερος

του δεύτερου αφήνεται ως άσκηση. Επί της ουσίας, ωστόσο, η πρόσληψη δύο διευθυντών σε ιεραρχική θέση μεταξύ τους καταστρατηγεί τον περίφημο Νόμο του Πάρκινσον για τις γραφειοκρατίες αναδεικνύοντας έτσι μιαν άλλη πτυχή αντικομφορμισμού της Οργανωτικής Επιτροπής.

Σ. Καφαντάρης

αντί ΘΕΣΕΙΣ

ΜΗΝ ΜΑΣ ΞΕΧΝΑΤΕ!

Αλβανίας Αναστάσιος

Οταν τα ΜΜΕ κάνουν καλά τη δουλειά τους: Παρασκευή πρωί και ο Παύλος Τσίμας από τον Flash συνομιλεί με τον Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας Αναστάσιο για το θέμα της προσέγγισης των χριστιανικών δογμάτων και τη συνάντηση της Ιερουσαλήμ. Το επίπεδο της συνομιλίας είναι τόσο υψηλό ώστε εκείνη την ώρα δεν αναλογίζεσαι τι είσαι, πού ανήκεις ιδεολογικά, αλλά σκέφτεσαι αποκλειστικά τα πράγματα και τις έννοιες που ενώνουν τους ανθρώπους. Ο Αρχιεπίσκοπος μιλά επίσης για την συζήτηση που από καιρό γίνεται και με τις άλλες μονοθεϊστικές θρησκείες και κυρίως το Ισλάμ και ορίζει ως τον «πλησίον» πρωτίστως τον ετερόδοξο, ο οποίος και δικαιούται την απόλυτη αγάπη του χριστιανού.

—Τις δοκεί πλησίον γεγονέναι; Διερωτάται ο ίδιος από την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη και απαντά χωρίς διπταγμό: ο «άλλος», ο «διαφορετικός». Επίσης επισημαίνεται ότι τώρα που έσβησαν οι προβολείς απ' το Κόσοβο, τώρα αρχίζουν τα δραματικά προβλήματα, ενώ στην Αλβανία συνεχίζεται ο δύσκολος και δύσβατος δρόμος για την ορθοδοξία και τον ελληνισμό. «Μην μας ξεχνάτε!» καταλήγει. Ξεείς μην μας ξεχνάτε Μακαριώτατε!

Μάνος Στεφανίδης

ΜΑΧΟΜΕΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Οι εκδόσεις ΑΚΡΙΤΑΣ κυκλοφόρησαν τον πολυσυλλεκτικό τόμο «2000 χρόνια Μετά - Τίνα με λένουσιν οι άνθρωποι είναι;». Πρόκειται για ένα βιβλίο που ρωτά και διερωτάται τι μπορεί να είναι σήμερα ο Χριστός. Σ' αυτόν τον τόμο φιλοξενείται μια εξαιρετική συνέντευξη του Αρχιεπισκόπου Αναστασίου, εντελώς διαφορετικού ήθους και ύφους από ό,τι μας έχουν μάθει οι εγχώριοι «πατέρες», από την οποία σταχυολογώ χαρακτηριστικά αποσπάσματα:

«Το παγκόσμιο όραμα, η αλληλοεξάρτηση ανθρώπων και λαών δεσπόζουν στη βιβλική σκέψη». «Η ταύτιση έθνους και εκκλησίας αδικεί τη φύση της μιας, αγίας καθολικής και αποστολικής εκκλησίας». «Κανένα έθνος δεν έχει την αποκλειστικότητα στην αγάπη του Θεού». «Ρωτήσατε πως ο Χριστός του Έθνους θα ξαναγίνει ο Χριστός των ανθρώπων», «Εκκλησία που δεν έχει συνείδηση ιεραποστολής, πεθαίνει!», «Μέσα στις σκληρές συνθήκες μιάς αξίωσε ο Θεός να βιώσουμε, μ' έναν νέο πρωτόγνωρο τρόπο, βιβλικά κείμενα που από ιστορικά έγιναν σύγχρονα, άμεσα, προσωπικά...».

Αντί της propaganda fidei που επιβάλλουν οι εκκλησίες-εξουσιαστικοί μηχανισμοί, ο Αναστάσιος προτείνει ανοχή, διάλογο και αγάπη. (Φοβάμαι όμως εις ότα μη ακουόντων.)

Μ.Σ.

Τζον Ίρβινγκ ΘΕΑ ΣΤΟΝ ΩΚΕΑΝΟ

(Μυθιστόρημα)

TZON IPBINGK

ΘΕΑ ΣΤΟΝ ΩΚΕΑΝΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΜΑΡΤΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ιδρυτής του ορφανοτροφείου του Σαιντ Κλάουντ, ο δόκτωρ Λαρτς, ο «Άγιος Λαρτς», όπως τον αποκαλούν οι δύο πιστές του ντακόμες, βοηθάει τις γυναίκες που θέλουν να γεννήσουν, αλλά και αυτές που θέλουν να απαλλαγούν από μια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη. Σ' αυτό του το έργο (έργο του Θεού ή του Διαβόλου;) ο Λαρτς εκπαιδεύει τον Όμηρο Γουέλς, το ορφανό που γεννήθηκε στο Σαιντ Κλάουντ και δεν μπόρεσε ή δεν θέλησε να υιοθετηθεί. Εκεί, στο Σαιντ Κλάουντ, αρχίζει η οδύσσεια του Όμηρου. Θα συνεχιστεί στο Όμιαν Βιο, στους οικισμούς και τη βιοτεχνία του μπάιτ, όπου ο νεαρός Γουέλς θα γνωρίσει τον κόσμο, τη φίλια, τον έρωτα...

Ν Ε Φ Ε Λ Η
ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Ιδρυτής του ορφανοτροφείου του Σαιντ Κλάουντ, ο δόκτωρ Λαρτς, ο «Άγιος Λαρτς», όπως τον αποκαλούν, βοηθάει τις γυναίκες που θέλουν να γεννήσουν αλλά και όσες θέλουν να απαλλαγούν από μια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη. Σ' αυτό το έργο (έργο του Θεού ή του Διαβόλου;) ο Λαρτς εκπαιδεύει τον Όμηρο Γουέλς, το ορφανό που γεννήθηκε στο Σαιντ Κλάουντ και δεν μπόρεσε ή δεν θέλησε να υιοθετηθεί.

Με μοναδική απλότητα, αμεσότητα και χιούμορ, ο συγγραφέας παρακολουθεί την οδύσσεια της ζωής του Όμηρου Γουέλς στην αναζήτηση της ταυτότητάς του, τα καθημερινά του διλήμματα, τις αληθινές ή πλασματικές του εμπειρίες...

Ένα μυθιστόρημα ποταμός.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ 10680

ΤΗΛ. 3607.744 • FAX 3623.093 • E-mail: nefeli-p@otenet.gr

ΦΩΤΟΧΥΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΒΔΗΡΙΤΙΣΜΟΙ

Εκτός από τα οργανωμένα ψεύδη, είναι καμιά φορά και οι συμπτώσεις που μας ξεσηκώνουν. Έτσι λοιπόν το βράδυ της τηλεοπτικής φέστας για το «2000» έτυχε να έχω μπροστά μου το «ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ» του Λιβάνιου, εκεί που παρακαλεί το Θεόδοσιο να δώσει ένα τέλος στις αυθαιρεσίες των μοναχών που κατέστρεφαν τους αρχαίους ναούς. «Οι μελανοχίτωνες αυτοί -λέει ο Λιβάνιος- ...επιτίθενται στα Ιερά με ξύλα, πέτρες και σιδερικά, κι όσοι δεν διαθέτουν απ' αυτά, αρκούνται στα χέρια και τα πόδια. Και κατεβάζουν τις στέγες, γκρεμίζουν τους τοίχους, σπάζουν τ' αγάλματα και αναποδογυρίζουν τους βωμούς, απειλώντας τους ιερείς να σωπάσουν γιατί αλλιώς θα πεθάνουν» («ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ» -8). Αυτά λέει το 386 μ.Χ. ο Λιβάνιος, και ενώ στη συνέχεια διατυπώνει την ευχή να μην πάθει τα ίδια και ο ναός του Σάραπη, τα γεγονότα σύντομα θα τον διαψεύσουν. Γιατί

πέντε χρόνια αργότερα (391 μ.Χ.) ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Θεόφιλος, εξασφαλίζοντας τη συγκατάθεση του Αυτοκράτορα και συνοδευόμενος από τα πλήθη των χριστιανών υπηκόων του, πυρπόλησε τελικά το ναό του παναιγύπτιου θεού, εκεί όπου στις κόγχες του περιβόλου στεγαζόταν η μόνη εναπομένουσα βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας. Και από τη στιγμή που κήκαν τα έργα των «έν πάση παιδεία διαλαμπάντων», σώπασαν οριστικά οι φωνές των σπουδαίων Ελλήνων «νεκρών» κι έγινε στάχτη η ίδια η Μνήμη της Ιστορίας, ή όπως λέει σ' ένα επίγραμμα του ο Παλλαδάς ο Αλεξανδρεύς, αναφερόμενος στο περιστατικό:

«...είμαστε οι έλληνες χαμένοι στις στάχτες

κι οι ελπίδες των νεκρών μας θαμμένες. Γιατί ανάποδα γύρισαν τώρα τα πάντα».

Επόμενο ήταν λοιπόν από τη στιγμή που

είδα στις οθόνες του τηλεοπτικού λαχονόκηπου τους ίδιους «μελανειμονούντας» (του Λιβάνιου) να ψάλλουν τώρα με βροντερή ευσέβεια το «Φως λαρόν» κι αμέσως μετά τα καπνογόνα της αστυνομίας να κατασκεπάζουν τον αρχαίο Ναό, είπα πως πάει πια, αυτή τη φορά δεν τη γλιτώνουμε. Και αν η φαντασία μου αντικατέστησε πάραυτα τον «λιθιμανή» Θεόφιλο και τον Praefectus Urbis (: Έπαρχο πόλεως) με χρυσοστόμους Ρήτορες και επιδόξους Περικλείς του νέου αιώνας μας, δεν είναι που φταίει αυτή η καημένη αλλά ο τρόπος που φροντίσαμε. «...εν πάσι καιροίς και φωναίς αισίαις» κατά τον υμνογράφο, να υπενθυμίσουμε το σχιζοφρενικό ιδεολόγημα του «ελληνοχριστιανικού» μας πολιτισμού, προσκειμένου η οικουμένη άπασα να κάτσει καλά και να προστρέξει μετανοούσα στην καλύβα του Καραγκιόζη που βράχνιασε να τραγουδά ο Σαββόπουλος.

Τζίμης Παπανικολόπουλος

ΜΕΤΑ ΤΟ ΕΛΣΙΝΚΙ

Τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και το ρόλο της Ε.Ε. στη μετα-Ελσίνκι εποχή θα συζητήσουν έλληνες και τούρκοι πανεπιστημιακοί και δημοσιογράφοι την Τετάρτη 26 Ιανουαρίου στις 6 μ.μ. στο Αμφιθέατρο Δρακόπουλου στο Κεντρικό κτίριο του Πανεπιστημίου Αθηνών (Πανεπιστημίου 30). Στην εκδήλωση που οργανώνει το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Νοτιοανατολικής Ευρώπης του Πανεπιστημίου Αθηνών (Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης), θα συμμετάσχουν οι Π. Ιωακειμίδης καθ. του Παν. Αθηνών, Mustafa Aydin, αναπλ. καθ. του Πανεπιστημίου της Άγκυρας, Κ. Υφαντής επικ. καθ. του Πανεπιστημίου Αθηνών και Nur Batur, δημοσιογράφος της εφημερίδας *Hurriyet*.

Η συζήτηση θα γίνει στην αγγλική γλώσσα και θα τη συντονίζει ο καθηγ. του Πανεπιστημίου Αθηνών Θεόδωρος Κουλουμπής.

ΒΡΑΒΕΙΟ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟ

Το Ελληνικό Τμήμα της Ένωσης Ευρωπαίων Δημοσιογράφων τίμησε με το βραβείο «Κώστας Καλλιγάς» τον παλαίμαχο δημοσιογράφο Νίκο Κυριαζίδη, για τη συμβολή του «πρώτ' απ' όλα και πάνω απ' όλα για το περιοδικό *Ταχυδρόμος* της εποχής 1974-1983».

Ο Νίκος Κυριαζίδης -που υπήρξε και συνεργάτης του *Αντί*- στην σύντομη αντιφώνησή του είπε, μεταξύ άλλων, αναφερόμενος στο περιοδικό *Ταχυδρόμος*:

«Άφησε να μιλούν οι εικόνες κι έγινε, αν δεν κάνω λάθος, ουσιαστικά το πρώτο αληθινά φωτογραφικό περιοδικό στη χώρα μας. Και μόνο οι φωτογραφίες από τα γερμανικά και ιταλικά αρχεία του πολέμου ή της δολοφονικής εκτέλεσης του προέδρου Σαντάτ της Αιγύπτου, θα αρκούσαν να αναφέρω ως παραδείγματα.

— Εισήγαγε στην ελληνική δημοσιογραφία τη συστηματική χρησιμοποίηση, όχι μόνο στα πολιτικά θέματα, της μεθόδου των δημοσκοπήσεων, ώστε να δίνουμε τις πραγματικές απόψεις του κοινού, κι όχι ό,τι έβγαζε ο κάθε ρεπόρτερ από το μυαλό του.

— Άνοιξε εντελώς καινούργιες ή τελειοποίησε πολλές ειδικές σελίδες όπως την Εβδομάδα του Ίακχου, την εγκυκλοπαιδική «Αυτό το ξέρατε;», ιδέες για αγορές που βελτίωναν τη ζωή, γελοιογραφίες με τους αδελφούς Μητρόπουλους και κόμιξ με το Σνούπυ και την πάντα

γυμνή αλλά πάντοτε αισιόφρων Μπλανς Επιφανί που βγήκε ως και στην επιθεώρηση κ.ο.κ. — Οι καλλιτεχνικές σελίδες και οδηγοί έπαιζαν ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση των τάσεων του κοινού εκείνης της εποχής.

Ο «Παρασκήνιος» ήταν ο οδηγός για να καταλάβει κανείς τις πολιτικές εξελίξεις που συμπληρώνονταν από το οικονομικό «Λεφτά κι επιχειρήσεις» — όλα γραμμένα με την έννοια ότι τίποτα δεν πρέπει να κρύβεται από τον αναγνώστη και να τα ξέρουμε μόνο εμείς. Έτσι δικαιώναμε το σύνθημά μας «Για να είσαστε μέσα στα πράγματα».

Τέλος, ο *Ταχυδρόμος* προσπάθησε να καθιερώσει και να εφαρμόσει ως κεντρική αντίληψη για τη Δημοκρατία την περίφημη φράση του Βολταίρου: «Διαφωνώ με ό,τι λες αλλά θα υπερασπιστώ μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες».

Δυστυχώς η γραμμή αυτή εγκαταλείφθηκε — αν και πολλοί ακόμη τη θυμούνται.

Όλα αυτά βέβαια δεν τα κατόρθωσα μόνος. Σχηματίστηκε μία ομάδα ανθρώπων και καλλιτεχνών που τα βασικά τους στελέχη συνεδρίαζαν κάθε μέρα κι εργάζονταν συλλογικά.

Με τη συνεχή ανανέωση το περιοδικό αυτό κατόρθωσε να αντιμετωπίσει, την εποχή εκείνη, όλες τις επιθέσεις. Και πιστεύω ακράδαντα πως δεν θα ξεχαστεί».

ΙΑ ΕΙΚΟΝ

γυρίζει ο κ. Σημίτης για να ανατίμηση της δραχμής. Πλύ καλά κάνει και πανηγυρίζει αυτός. Διότι ούτε αγρό-ς είναι, να του μειωθεί το πόδημα λόγω της μειωμέ-ς εξαγωγής, ούτε στον του-τμό δουλεύει, για να πληγεί από τη μείωσή του, ούτε προϊ-τα παράγει για να μην μπο-εί να τα πουλήσει.

Σε ασχολείται μόνον με νο-ματικούς δείκτες. Και αν έρθει και η ONE, τότε δούμε πού θα πάνε να φυτούν οι φωστήρες των αλύσεων. Τότε που οι μι-μί Έλληνες θα βρεθούν ριολεκτικά με την πλάτη στον τοίχο: Άφραγκοι, χω-ρίς γνώση, χωρίς ασφάλιση, χωρίς ωράριο και χωρίς υλεια.

ΠΟΥΡΓΟΣ ΜΕ ΤΟΚΟ

στη υποχώρηση του κ. Παπαντωνίου στη Βουλή στα πανωτόκια. Η τρο-λογία του πήγε άπατη και τώρα ψάχνουν να βρουν άκρη.

Ναι μεν είναι όργανα του τραπέζικου κεφαλαί-οι σοσιαλιστές μας, αλ-ταυτοχρόνως έρχονται και εκλογές. Οπότε θα υποσπαθήσουν να τετρα-

γωνίσουν τον κύκλο και φυσικά δεν θα τα καταφέ-ρουν. Ας αναθέσουν τη ρύθμιση σε κανέναν τρα-πεζίτη.

Περισσότερη ευαισθησία θα δείξει από τον κ. Παπαντω-νίου.

ΜΗΔΕΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΗΛΙΚΟΝ

Με τη δραχμή συνέβη το εξής: Υποτιμήθηκε αρχικώς 14%, μετά ανέβηκε λίγο στην αγο-ρά και τώρα ανατιμήθηκε 3%, ενώ υποτιμήθηκε στην αγορά. Καταλάβετε; Όχι; Ε τότε είστε μηδενιστές.

ΟΛΟΙ ΣΤΑ ΣΕΠΟΛΙΑ

Έργο-σταθμός το Μετρό. Από τον άλλο μήνα τέλος το κυ-

κλοφοριακό. Βεβαίως κό-στισε μερικά δισ. παραπά-νω απ' ό,τι είχε συμφωνη-θεί, παραδόθηκε μερικά χρόνια αργότερα, δεν δόθη-κε καμία εξήγηση από το ΥΠΕΧΩΔΕ, έγιναν επερω-τήσεις στη Βουλή για σκάν-δαλα, αλλά χαλάλι.

Οι Αθηναίοι σώθηκαν. Θα παίρνουν στα καλά καθού-μενα το Μετρό στα Σεπόλια και τσουπ θα πηγαίνουν Αγία Παρασκευή. Τώρα θα μου πείτε γιατί να πάμε στα Σεπόλια; Γιατί να μην πάμε; Μήπως και εμείς εδώ στο Παγκράτι είμαστε καλύτε-ρα; Εγώ και κάθε μέρα να πηγαίνω στα Σεπόλια δεν με πειράζει καθόλου.

ΩΠΑΛΑΚΙΑ

Του Αγίου Ιωάννου κάθησα και γω να δω ειδή-σεις, καθότι το δικό μου πάρτυ αργούσε. Παρ' ότι είμαι τύπος λαϊκός, έχω τα άπαντα του Γαβαλά και του Αναγνωστάκη και ξέρω απέξω κι ανακατωτά τον Καζαντζίδη, εν τούτοις ομολογώ πως ξαφνιά-στηκα από την ξέχειλη λαϊκούρα των υπουργών του ΠΑΣΟΚ. Οι οποίοι θεώρησαν πρόπον να καλέ-σουν τα κανάλια στα σαλόνια τους, να βάλουν τις κουινιάδες τους με τα ξασμένα μαλλιά να χορεύ-ουν ζεμπεκιές και να σέρνουν τα λαμέ κοστούμια τους πέρα δώθε, γεμίζοντας την οθόνη με μια πρωτοφανή κακογουστιά, στα όρια της χυδαιότη-τας.

Διότι το να χορεύει ζεμπεκιές η δική μου κου-νιάδα είναι θεμιτόν. Δεν είναι όμως δυνατόν οι υπουργοί και οι συγγενείς τους να φέρνουν σε κοινή θέα το σόι τους και να προδίδουν έτσι το

ακριβές επίπεδο του πολιτισμού τον οποίο εκπροσωπούν. Θα μου πείτε, είναι κακό να είναι κανείς τύπος λαϊκός. Όχι βεβαί-ως. Εδώ όμως συμβαίνει κάτι άλλο. Οι υπουργοί αυτοί δεν είναι λαϊκοί, ΠΑΣΟΚ είναι. Ο λαχαναγορίτης δεν φοράει γυαλιά, δεν έχει Κράισλερ, δεν τρώει στου Γεροφοίνικα, δεν πηγαίνει στη Βουλή. Ό,τι είναι είναι για την πάρτη του.

Είναι λοιπόν σαν να τρέχει η Χίλαρι και ο Μπιλ και η κόρη τους στα νεοϋορκέζικα κλαμπ και να χορεύουν μέχρι πρωίας κάθε τρεις και λίγο. Οι κυβερνήσεις υπάρχουν για να εργάζονται σε-μνά και να χορεύουμε εμείς. Ποτέ αντιστρόφως.

ΤΑΞΙΜΕΤΡΟ

Αλλά υπάρχει και μια άλλη λύση. Εάν στην απίθανη περίπτωση θέλετε να πά-τε, ας πούμε, στην Κυψέλη -από το Παγκράτι- πάλι εξυπηρετείστε άριστα με το ΜΕΤΡΟ: Παίρνετε το τρόλεϊ μέχρι την Ομόνοια, όπου κατεβαίνετε και παίρνετε ΜΕΤΡΟ.

Πάτε ακολούθως μέχρι τους Αμπελόκηπους, κατεβαί-νετε, παίρνετε ένα ταξί και αμέσως βρίσκεστε στην οδό Σκύρου στην Κυψέλη.

Το ίδιο μπορεί να συμβεί με το Παλαιό Φάληρο, τον Καρέα και όλες γενικώς τις συνοικίες.

Η μέθοδος είναι απλή και σο-φή: Ταξί μέχρι τη στάση του ΜΕΤΡΟ, μετά λεωφο-ρείο ή τρόλεϊ και μετά εκ νέου ταξί. Πραγματική επανάσταση.

METRO-LAND

Με μία γραμμή, ανατρέψαμε τα μέχρι τώρα δεδομένα της πολεοδομίας. Οι κ. Σημίτης και Λαλιώτης θα μείνουν ασφαλώς στην ιστορία: Οι άνθρωποι που έκαναν ΜΕΤΡΟ σε μικροτσίπ.

ΤΟΝ ΠΑΡΕΣΥΡΕ ΤΟ ΡΕΜΑ

Κακό μπελά έχουν βρει με τον αρχιεπίσκοπο οι εκ-πρόσωποι του μεταπολι-τευτικού μας καθεστώτος. Και απαντούν όπως ο κ. Λα-λιώτης, με πλαγιοκοπή-σεις. Το ζήτημα, κ. Λα-λιώτη, δεν είναι ότι η Εκκλησία ζητεί να χτίσει στο ρέμα - παράκαμψη ζητάει.

Το ζήτημα είναι ότι οι υπηρε-σίες θυμίζουν τα καθεστώ-τα Χότζα και Τσαουσέ-σκου.

Ροκανίστηκαν **οικονομικά** και **πολιτισμικά** στηρίγματα

του Κώστα Τσαλόγλου

Γιατί, άραγε, οι εκπρόσωποι των δεκατεσσάρων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν τόσο αρνητικοί στο ελληνικό αίτημα για νέα «κεντρική» ισοτιμία της δραχμής στις 340 δραχμές, ώστε χρειάστηκε ώρες ολόκληρες η Νομισματική Επιτροπή, κατά τη συνεδρίασή της του περασμένου Σαββάτου, για να συμφωνηθεί η ισοτιμία στις 342,75 δραχμές ανά ευρώ. Πώς εξηγείται παρόμοια συμπεριφορά –«σοσιαλιστών», μάλιστα, στην πλειοψηφία τους εταίρων του κ. Σημίτη– όταν ο έλληνας πρωθυπουργός διεκήρυσσε πως η «διόρθωση της κεντρικής ισοτιμίας επιβαλλόταν από τις αναμφισβήτητες προόδους της ελληνικής οικονομίας; Αμφισβητούν οι εταίροι μας τις περί ου ο λόγος προόδους; Αμφισβητούν το «αντικειμενικό» δικαίωμα του εθνικού μας νομίσματος για αναβαθμισμένη σχέση του με το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα; (Υπενθυμίζεται ότι η προηγούμενη ισοτιμία με το ευρώ είχε καθοριστεί στις 353,108 δραχμές.)

Οι «θεσμικοί» ευρωπαίοι κριτές των οικονομικών μας εξελίξεων δεν ανήκουν στην, ευάριθμη δυστυχώς, κατηγορία συμπολιτών μας που εντυπωσιάζονται από τις παραπλανητικές ωραιολογίες των κ. Σημίτη, Παπαντωνίου για τα μεγάλα επιτεύγματα της οικονομικής τους πολιτικής. Πεισμένοι από τα επίσημα στατιστικά στοιχεία ότι η δραχμή είναι σαφώς υπερτιμημένη σε σχέση με τις πολύ χαμηλές επιδόσεις παραγωγής και ανταγωνιστικού κόστους της ελληνικής οικονομίας, καλούνται να εμποδίσουν τον «ενοφθαλμισμό» αυτής της διαταρακτικής σχέσης στους σταθερούς μηχανισμούς του ευρωνομίσματος.

Η οργανική αδυναμία ενός νομισματικού μέλους της ζώνης του ευρώ, σε συνδυασμό, μάλιστα, με τις ογκώδεις επήσεις απαιτήσεων κρατικού δανεισμού για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, να εντελώς ανεπιθύμητη για τις φιλοδοξίες παγκοσμιοποίησης του ευρωπαϊκού κοινού νομίσματος. Οι επιφυλάξεις των δεκατεσσάρων δεν ήταν δυνατό να οδηγηθούν ως την πλήρη απόρριψη του ελληνικού αιτήματος. Όχι μόνο γιατί αυτό θα ακύρωνε κάθε προσδοκία του «σοσιαλιστικού» ΠΑΣΟΚ να ξανακερδίσει την πλειοψηφία στις προσεχείς εκλογές, αλλά γιατί το οριστικό «όχι» της ισοτιμίας της δραχμής με το ευρώ θα γίνει στο τέλος του έτους, μετά τις ελληνικές εκλογές δηλαδή, ουσιαστικά μια επιθυμητή διόρθωση της σχέσης του δρόλου δεν αποκλείεται. Μπορεί, λοιπόν, να θεωρείται «μεταβατική» και η πρόσφατη ισοτιμία των 342,75 δραχμών.

ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ;

Δεσμεύτηκε, φυσικά, η ελληνική κυβέρνηση, κατά τη συνεδρίαση της Νομισματικής Επιτροπής να κάνει αυστηρότερα τα δημοσιονομικά, εισοδηματικά, πιστωτικά μέτρα που θα συμβάλουν στην περαιτέρω συμπίεση του πληθωρισμού, ώστε να αντισταθμιστεί το «ευεργέτημα» της «αντιστοίχισης» που της παραχωρήθηκε. Από τον υποχρεωτικό ανταγωνισμό, όμως, των δύο αντιτιθέμενων αυτών τάσεων, της περικοπής και της σφύγης, δηλαδή, σε ρυθμιστικούς καταναγκασμούς για τη διατήρηση

ΚΙ ΑΥΤΟΣ
Ο ΝΑΟΣ ΧΤΙΣΜΕΝΟΣ
ΣΕ ΡΕΜΑ ΕΙΝΑΙ,
ΜΟΥ ΦΑΙΝΕΤΑΙ...

τιμημένης δραχμής, είναι αδύνατο να αποφευχθεί η επιδεί-
των συνθηκών ζωής των «μη προνομιούχων», αλλά και να
ποδυναμωθεί, ακόμη περισσότερο από όσο συνέβη ως τώρα,
νότητα της κυβέρνησης να αποστρακίζει πιέσεις για συμπε-
ρά, βλαπτική των εθνικών συμφερόντων.

ισφυκτικό αυτό κλίμα, μέσα στο οποίο οφείλουν να αναπτύσ-
οι εθνικές πρωτοβουλίες κάθε μορφής, όχι μόνο δεν πρό-
να βελτιωθεί με την ένταξή μας στην ΟΝΕ, αλλά θα γίνει
κτικότερο.

ποχρέωση οικονομικής και νομισματικής σταθερότητας, που
ιουργεί απαρέγκλιτα για όλα τα κράτη-μέλη, σημαίνει στην
ματικότητα απόλυτο προβάδισμα των κοινοτικών «πρωτο-
ιών» έναντι των εθνικών. Όσο απαιτητικά και «δύσπεπτα»
ναι τα πρώτα!

ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

ός από την αντιμετώπιση του πληθωρισμού, ο οποίος υπαγο-
την διατήρησή της, η σκληρή δραχμή υπηρετεί και την ανά-
προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων, ιδιαίτερα όταν χάνεται το
νέκτημα των υψηλών επιτοκίων. Όχι, βέβαια, για άμεσες,
γωγικές επενδύσεις. Δεν ενδιαφέρθηκε ποτέ για παρόμοιες
δύσεις το ΠΑΣΟΚ, όποιοι και αν ήταν επικεφαλής των κυ-
ήσεών του. Η προσέλκυση ξένου κεφαλαίου είναι ζωτικά
μητή για να απορροφά μεγάλο ποσοστό κρατικών ομολό-
Υπολογίζεται σε δεκαέξι τρισεκατομμύρια η αξία των κρατι-
τίτλων που βρίσκονται στα χέρια αλλοδαπών, και αγνώστου
ότητας «επενδυτών». Το εισαγόμενο αυτό συνάλλαγμα στη-
και τα λεγόμενα συναλλαγματικά «διαθέσιμα» της Τράπε-
ης Ελλάδος, μαζί με μερικά άλλα κεφάλαια από παρόμοιες
γωγές. Διαθέσιμα, που επιτρέπουν την αντιμετώπιση, κατά
ρύς, υποτιμητικών απειλών κατά της δραχμής. Το παραδο-
δέλεαρ για την προσφορά αποδόσεων των κρατικών τίτλων
ριτικά υψηλότερων από τα ομόλογα άλλων κρατών, προο-
κά χάνεται, προκειμένου και αυτός ο «δείκτης» να συμμορ-
εί με τις σχετικές προδιαγραφές του Μάαστριχτ. Η ανατιμη-
σε σχέση με τα νομίσματα των «επενδυτών», δραχμή λει-
γεί και σαν ένα είδος «μπόνους» στους κομιστές των τίτλων,
τα δραχμικά επιτόκια δίνουν περισσότερο συνάλλαγμα. Αυ-
ηγεί γιατί οι «θεσμικοί», γηγενείς και αλλοδαποί, κερδοσκο-
όταν επρόκειτο να αγοράσουν, πίεζαν για υποτίμηση της
μής, αλλά για να εισοδηματεύσουν μακροπρόθεσμα πιέζουν
νατίμησή της. Ένα τελευταίο «μπόνους» προς τους «αλλοδα-
» κομιστές κρατικών χαρτιών είναι το αφορολόγητο των κερ-
τους!

ην αντίθετη, από την πλευρά των προνομιούχων, πλευρά των
πειών της πολιτικής που επέλεξαν οι κυβερνητικοί υπεύθυνοι
α προωθήσουν την σύγκλιση με την ΟΝΕ, αναπαράγονται σε
και μεγαλύτερη κλίμακα οι πληθωριστικές επεξεργασίες της
ερικής οικονομίας και οι αντι-αναπτυξιακές επιλογές του κε-
αίου. Η εξάρτηση της εσωτερικής αγοράς από κάθε μορφής
ναλωτικά προϊόντα που εισάγονται διευρύνεται συνεχώς, με
όχρονη μείωση των ελληνικών εξαγωγών, κυρίως προς την
ρτική αγορά. Η εισροή συναλλάγματος που δραχμοποιείται,
με τα χρεωλύσια και τους τόκους που καταβάλλονται κάθε
ο για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, δημιουργούν
ναλωτικές ευχέρειες ασυμβίβαστες με την επιδίωξη ελαχι-
οίησης του πληθωρισμού.

ονομεύουν, παράλληλα, τις προϋποθέσεις εγκατάστασης νέ-

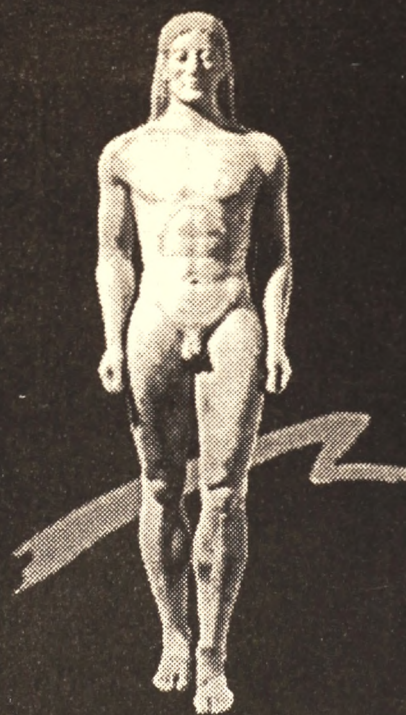
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ
η σειρά

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

Η μεγαλύτερη και εγκυρότερη σειρά
σε όλο τον κόσμο

Η μεγαλύτερη
και εγκυρότερη σειρά
σε όλο τον κόσμο

Πανεπιστημίου 46, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 38.40.524 - 38.44.458, Fax: 33.03.098

ων και παραγωγικής διεύρυνσης επιχειρήσεων που ήδη λειτουργούν, αφού η εσωτερική κατανάλωση δεν είναι διατεθειμένη να στηρίξει τα αναγκαστικά ακριβότερα προϊόντα τους σε σχέση με τα φθηνότερα, που από κάθε σημείο του πλανήτη προσφέρονται.

Επιπλέον, λοιπόν, η κυβερνητική οικονομική διαχείριση στο εισόδημα των εργαζομένων και στις έμμεσες παροχές που πρέπει να το συμπληρώνουν, για να περιορίσει, δήθεν, την καταναλωτική του ροπή που συντηρεί τον πληθωρισμό! Διότι, όμως, τα εισοδηματικά μέτρα γεννούν δίκαιες λαϊκές δυσφορίες, ασύμφορες για τα κομματικά συμφέροντα των κατόχων της εξουσίας, προσανατολίζονται οι καταναλωτές προς τα καταναλωτικά δάνεια των Τραπεζών. Που σημαίνει ότι ενισχύονται τα καταναλωτικά διαθέσιμα των ιδιωτών με πολύ περισσότερο χρήμα από εκείνο που θα αντιπροσώπευε η ικανοποιητική ετήσια αναπροσαρμογή των ονομαστικών μισθών και συντάξεων.

Προς μεγάλη τέρψη, φυσικά, των ιδρυμάτων που χορηγούν αυτά τα δάνεια εισπράττοντας τόκους και προμήθειες πολύ υψηλότερες από όσα τους αποδίδουν τα δάνεια προς τις επιχειρήσεις. Είναι αποκαλυπτικό της στρεβλής λειτουργίας της οικονομίας το γεγονός ότι τα καταναλωτικά και στεγαστικά δάνεια αυξάνουν με πενταπλάσιους ρυθμούς από χρόνο σε χρόνο από όσο αυξάνουν οι χορηγήσεις προς την μεταποίηση

Η ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΝ

Υποστηρίζεται, βέβαια, ότι η συρρίκνωση των τραπεζικών χορηγήσεων προς την παραγωγή οφείλεται και στη στροφή του επιχειρηματικού κεφαλαίου προς το Χρηματιστήριο για άντληση φθηνότερου χρήματος, αλλά και στα δάνεια από το εξωτερικό με πιο συμφέροντες όρους. (Θα ήταν λάθος να μην αναφερθεί ότι η σκληρή δραχμή και αυτούς τους μεγαλοεπιχειρηματίες που δανείστηκαν σε συνάλλαγμα εξυπηρετεί, αφού, με υποτιμημένη δραχ-

μή, θα έπρεπε να δαπανήσουν μεγαλύτερο ποσοστό των κεφαλαίων τους για να εξοφλήσουν.) Ένας ακόμη παραπλανητικός ισχυρισμός, όμως, η στροφή προς το Χρηματιστήριο. Διαπραγματεύονται εκεί οι μετοχές τριών εκατοντάδων ποικίλου μεγέθους βιωσιμότητας επιχειρήσεων, ενώ δεκάδες χιλιάδες άλλων αγωνίζονται για επαρκή και φθηνή χρηματοδότηση των εργασιών τους εκτός Χρηματιστηρίου. Πού θα αναζητήσουν οι επιχειρήσεις αυτές επενδυτικά και κεφάλαια κίνησης, για να επιζήσουν του «ερωπαϊκού», του διεθνούς ανταγωνισμού;

Με την διαμόρφωση χαμηλών επιτοκίων που επιβάλλει η ΟΝΕ πληροφορούν οι αρμόδιοι και οι επ' αμοιβή «εμπειρογνώμονες» του διεθνούς ανταγωνισμού;

Με την διαμόρφωση χαμηλών επιτοκίων που επιβάλλει η ΟΝΕ πληροφορούν οι αρμόδιοι και οι επ' αμοιβή «εμπειρογνώμονες» ότι θα δανειοδοτηθούν και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Θα υποβληθεί την άνθησή τους και η ανυπαρξία, πλέον, πληθωρισμού, εξηγεί, όμως, ότι με πληθωρισμό που έφθανε το 25% και με επιτόκια που υπερέβαιναν το 35% έγιναν τόσες παραγωγικές επενδύσεις ώστε ο δείκτης της μεταποίησης εκείνης της περιόδου να ακολουθεί να αποτελεί το σημείο αναφοράς για την μέτρηση της αλλαγής τότε εξέλιξης στο πεδίο της μεταποιητικής παραγωγής της χώρας.

Ενώ, τώρα, παρά την δραστική πτώση πληθωρισμού και επιτοκίων, η μεταποιητική παραγωγή του 9μήνου του 1999, για το οποίο υπάρχουν τα τελευταία στοιχεία, με βάση 100 του 1980 είναι 103,3 μονάδες; Χρειάστηκαν είκοσι ολόκληρα χρόνια συνεχής «επιτευγμάτων» για να αυξηθεί η βιομηχανική παραγωγή κατά 3,3%; Για να μειωθεί η παραγωγή κεφαλαιακών αγαθών στις 91 μονάδες, δηλαδή κατά 8,2%;

Εκείνοι που άντλησαν μυθώδη, για τα ελληνικά μέτρα, κεφάλαια από το Χρηματιστήριο Αθηνών, ώστε, τώρα η αξία του συνόλου των μετοχών που εκεί διαπραγματεύονται να είναι ίση σχεδόν, με το εθνικό εισόδημα δύο ετών (!), περί τα εβδομήντα δηλαδή, τρισεκατομμύρια δραχμών, τι έκαναν τα κεφάλαια που άντλησαν; Γιατί δεν ανακοινώνεται ούτε μία, έστω, μεγάλη επένδυση, ώστε να πιστοποιηθεί ότι το Χρηματιστήριο είναι πραγματικά συνδεδεμένο με την παραγωγική πρόοδο του τόπου; Εκτός από τα καζίνο, οι μόνες νέες «παραγωγικές» επενδύσεις είναι μερικά υπερχρεωμένα ξενοδοχεία, που αγωνιούν και αυτά για την επιβίωσή τους.

Όσο για τα οφέλη που θα προκύψουν από την ένταξη στην ΟΝΕ αυτά περιορίζονται στην ευχέρεια των πολιτών να ελέγχουν, με ευρωπαϊκούς όρους την τιμή του αυτοκινήτου που θέλουν να αγοράσουν, και να μεταφέρουν –για το καλό τους– όποιες αποταμιεύσεις έχουν κατατεθειμένες στις Τράπεζες στο Χρηματιστήριο γιατί τα επιτόκια των καταθέσεων θα μειωθούν πάρα πολύ. Ο εξανεμισμός, με άλλα λόγια, μέσω του χρηματιστηριακού «αυτισμού», του ιδιωτικού αποταμιεύματος, που συνιστά την εκ των ουκ άνευ προϋπόθεση για οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη, προσφέρεται ως η άλλη σημαντική συμβολή της ΟΝΕ στην ευημερία των Ελλήνων!

Η οικονομική πολιτική των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ, «αντιεμπιταλιστική» στο ξεκίνημά της, «αντισοσιαλιστική» στην τρέχουσα άσκησης της, το μόνο που επέτυχε ήταν να ροκανίσει τα οικονομικά και τα πολιτισμικά στηρίγματα του Έθνους. Με αυτήν την αλήθεια οδεύει η χώρα προς την νομισματική ένωση της με την «Ευρώπη». Με αυτή την αλήθεια θα προσπαθεί να επιβιώσει εντός της ΟΝΕ. Όσο «σκληρό» και αν εμφανίζεται, τη στιγμή της εγκατάλειψής του, το εθνικό μας νόμισμα.

Η αγωνία για το κλείδωμα της ΟΝΕ

του Τάσου Παππά

υκνώνουν οι τάξεις των στελεχών του ΠΑΣΟΚ που ζητούν από τον πρωθυπουργό να μην κάνει πρόωρες εκλογές. Μετά τον Α. Τσοχατζόπουλο, τον Α. Παπαδόπουλο, το Χρ. Παπουτσή, οι οποίοι δημοσίως θησαν κατά της πρόωρης προσφυγής κάλπες, στο χορό μπήκε και ο πρώην υργός Εξωτερικών Θ. Πάγκαλος. Με ρο του στα Νέα ο κ. Πάγκαλος επιτί- σ' όσους εισηγούνται εκλογική μέτρηση τώρα και καλεί τον πρωθυ- γό να τους επαναφέρει στην τάξη. αυτή η φιλολογία στην οποία επιδί- αι με θέρη οι κορυφαίοι παράγο- του κινήματος έχει αφαιρέσει αταβολικώς από τα χέρια του ημίτη το χαρτί του αιφνιδια- ή. Όποτε κι αν γίνουν πια οι γές, οι αντίπαλοι του ΠΑΣΟΚ πρόκειται να εκπλαγούν δυσάρε-

οπαδοί της πρόωρης κάλπης (Κ. νδαλίδης, Κ. Λαλιώτης, Β. Παπανδρέ- Θ. Τσουνάτος, Γ. Πασχαλίδης, Α. Κα- ιάνης, Κ. Γείτονας, Γ. Παπαντωνίου) καταθέτουν τα εξής επιχειρήματα για εριβάλουν με κύρος τις απόψεις τους: Ανεξαρτήτως των προθέσεων της κυ- ησης, η χώρα έχει πλέον σε προεκλογική τροχιά, με έπεια οι πάντες και τα πάντα ινούνται στο ρυθμό των εκλογών. Ου- υπουργός ασχολείται με το έργο του. ι αγωνιούν για την επανεκλογή τους έχουν εντάξει το μηχανισμό του υργείου τους στην προσπάθεια αυτή. λευτές του κινήματος διαμαρτύρονται ηγεσία επειδή δεν μπορούν να βρουν υπουργούς στα γραφεία τους. «Τους νουμε και μας λένε οι συνεργάτες τους λείπουν. Προφανώς βρίσκονται στις φέρειές τους» είπε στο Αντί βουλευ- της επαρχίας. Αξιζει βεβαίως να ση- θεί ότι και πολλοί από τους ενοχλημέ- βουλευτές κάνουν ακριβώς το ίδιο. βόλτα από τη Βουλή θα πείσει όσους ισθητούν την αλήθεια των προρρηθέ- ο. Το καφενείο της Βουλής είναι άδειο, τις συνεδριάσεις των επιτροπών πα-

ρακολουθούν ελάχιστοι «πατέρες του έθνους».

• Η κυβερνητική μηχανή έχει προγραμ- ματιστεί για να φτάσει στο φουλ της από- δοσής της την άνοιξη. Αν παρέλθει αυτός ο χρόνος караδοκει ο κίνδυνος να εξανεμι- στούν οι θετικές εντυπώσεις από το πακέ- το των «φιλολαϊκών» μέτρων της κυβέρνη- σης. Επιπλέον, το ατού της ΟΝΕ μπορεί να

ΕΓΩ ΤΩΡΑ ΠΙΑΤΙ ΝΙΘΩ
ΠΑΛΙ ΚΡΕΤΙΝΟΣ;
... ΚΑΙ ΔΗ ΑΝΑΤΙΜΗΜΕΝΟΣ;

έχει χάσει τη δυναμική του. Δεν αποκλείε- ται ο μέσος ψηφοφόρος να σκεφτεί με κυ- νικό τρόπο: «εντάξει, μας βάλατε στην ΟΝΕ, κάνατε το καθήκον σας, πετύχατε στην αποστολή σας, ας δοκιμάσουμε τώρα τους άλλους». Και επικαλούνται το παρά- δειγμα του 1980. Τότε η Ν.Δ. έβαλε τη χώ- ρα στην ΕΟΚ και στις εκλογές, ένα χρόνο, μετά υπέστη πανωλεθρία.

• Ο αρχηγός της Ν.Δ. επιχειρεί, μετά την

αναδίπλωσή του στο θέμα της προεδρίας της Δημοκρατίας, να προχωρήσει στην ανα- διοργάνωση του κόμματός του. Αποπειρά- ται να αλλάξει την εικόνα του και το προφίλ του κόμματός του. Για να το καταφέρει θέ- λει χρόνο. «Δεν πρέπει να του δώσουμε την ευκαιρία να ανασυντάξει τις δυνάμεις του».

• Όσο καθυστερούμε τόσο αφήνουμε ανοιχτό το ενδεχόμενο να εμφανιστεί ένας αστάθμητος παράγοντας που μπορεί να ανατρέψει το κλίμα στην κοινωνία.

Τα ίδια στελέχη υποψιάζονται ότι όσοι συστήνουν στον πρωθυπουργό την εξά- ντληση της τετραετίας έχουν στο κεφάλι τους οπισθόβουλες σκέψεις. «Τουλάχισ- τον κάποιοι απ' αυτούς», λένε, χωρίς όμως να διευκρινίζουν ποιους εννοούν, «θέλουν να ηττηθεί το ΠΑΣΟΚ ώστε να προκύψει θέμα ηγεσίας και να πλασα- ριστούν αυτοί ως η διάδοχη λύση». Η κατηγορία είναι πολύ σοβαρή, αλλά έτσι όπως εκτοξεύεται –χωρίς στοιχειώ- δη τεκμηρίωση– αποδυναμώνεται.

Οι οπαδοί των θεσμικών λύσεων, δη- λαδή της διεξαγωγής εκλογών τον Σεπτέμβριο, είναι αλήθεια, δεν έχουν στο οπλοστάσιό τους πολλά ελ- κυστικά επιχειρήματα. Το μόνο που διακινούν είναι αυτό της συνέπειας λό- γων και έργων. Εφόσον, υποστηρίζουν, ο πρωθυπουργός είχε δεσμευτεί με αφορηή την εκλογή του προέδρου της Δημοκρα- τίας στη θέση της εξάντλησης της τετραε- τίας, την οποία μάλιστα εμφάνισε περίπου ως θέση που συνάδει με το εθνικό συμφέ- ρον, πώς θα δικαιολογήσουμε τώρα στους πολίτες την υπαναχώρησή μας; Θα μας τι- μωρήσουν στην κάλπη και θα 'χουν δίκιο. Το ερώτημα όμως εί- ναι το εξής: γιατί με τις εκκωφα- ντικώς διατυπωμένες απόψεις τους «κλεί- νουν» το δρόμο προς τις πρόωρες εκλογές στον πρωθυπουργό, ο οποίος σε τελική ανάλυση έχει στη διάθεσή του όλα τα στοι- χεία για να σταθμίσει την κατάσταση; Θα ήταν, άραγε, ανεπανόρθωτη η βλάβη του πολιτικού συστήματος αν ο πρωθυπουργός επέλεγε το δρόμο των εκλογών την άνοιξη; Ή μήπως θα είναι η πρώτη φορά που ένας πολιτικός θα προτάξει το κοιμματικό συμ- φέρον; Άλλωστε και ο πρόεδρος της Ν.Δ. δεν ζητεί εδώ και τώρα εκλογές; Ασχέτως αν δεν τις θέλει.

Κοντολογίς: Το πότε θα διεξαχθούν οι εκλογές θα κριθεί από τα αποτελέσματα δύο δημοσκοπήσεων που βρίσκονται σε εξέλιξη. Τα στοιχεία τους περιμένει ο Κώ- στας Σημίτης για να αποφασίσει.

«Αριστερός»: τίτλος, μετοχή ή καπηλεία;

Άκουγα τις προάλλες στον Flash τον Γιάννη Τούντα να εξηγεί γιατί μια εκατόμβη ανένταχτων αριστερών συζητεί συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ και χαιρόμουν την καρτεσιανή λογική του. Το ΠΑΣΟΚ, έλεγε, είναι ένα καθεστωτικό και φθαρμένο κόμμα. Άρα αυτό που χρειάζεται είναι ν' ανανεωθεί με αριστερές μονάδες και αριστερές ιδέες, ώστε να βαδίσουμε πλέον στη νέα εποχή όπως την οραματίζεται ο σημιτικός εκσυγχρονισμός. Όμως, αγαπητέ, ένα καθεστωτικό και φθαρμένο κόμμα δεν το ενισχύεις, απλώς το εκδιώκεις από την εξουσία. Όσον αφορά πάλι στην «ανανέωση», αυτή την θυμούνται ένιοι παραμονές εκλογών, ενώ όλη την άλλη περίοδο το «καθεστωτικό» κόμμα ασκεί αδιαταράκτως το καθεστώς του πλαισιούμενο από τους καλοζωισμένους καθεστωτικούς λειτουργούς του.

Αυτά όλα είναι πασίγνωστα εδώ και αρκετά χρόνια: Είναι πασίγνωστες, δηλαδή, οι μπερτόδουλες μεθοδεύσεις, ο λαϊκισμός των συνθημάτων, οι μελοδραματικές συνενυρέσεις παλαιών και νεότευκτων «συντρόφων», οι οποίοι, πάντως αγωνιούν και αγωνίζονται για τη νέα εποχή. Έτσι και στις ευρωεκλογές πάλι οι ίδιοι ανοιχτομάτηδες «αριστεροί» υπέγραψαν αγεληδόν υπέρ Σημίτη ενώ αυτοπροσώπως ο Γιάννης Τούντας επί χρόνους πολλούς δηλώνει ότι ψηφίζει ΠΑΣΟΚ βάσει της εξής απλής εξισώσεως:

Εγώ είμαι Αριστερός

Εγώ ψηφίζω ΠΑΣΟΚ

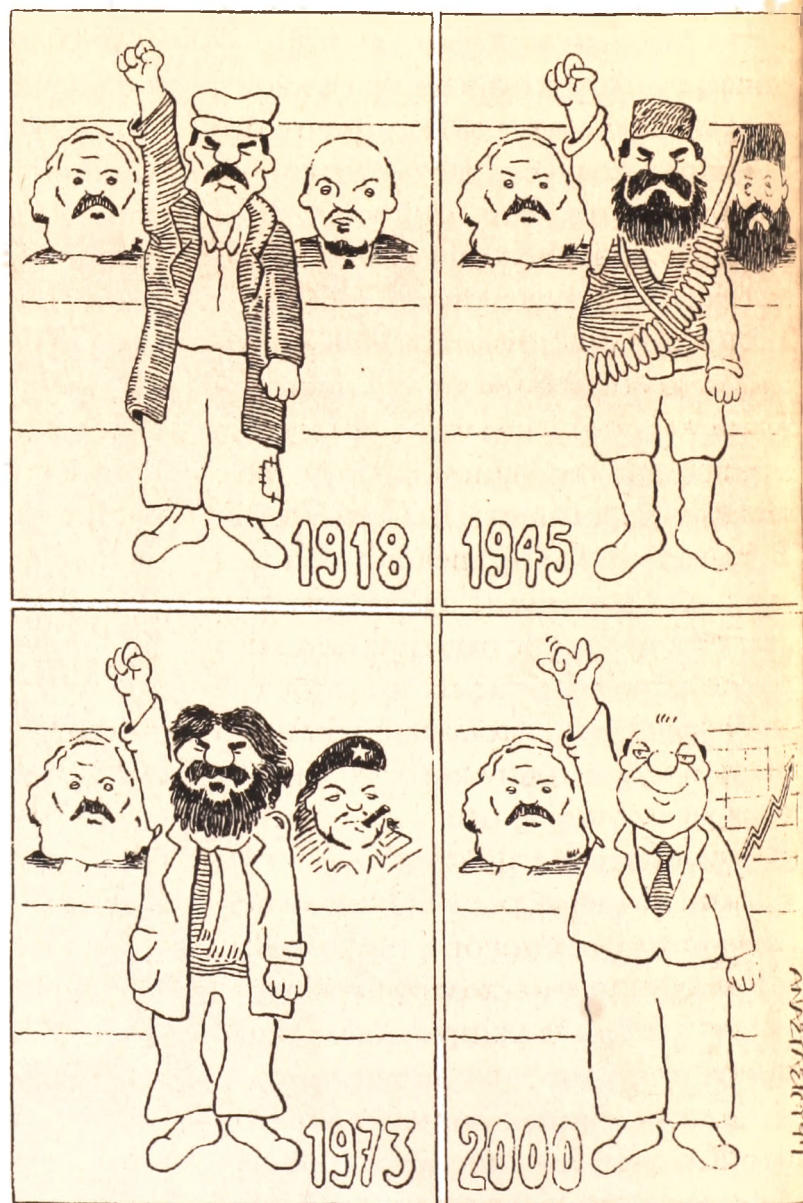
Άρα το ΠΑΣΟΚ είναι αριστερό!

Όλοι όμως γνωρίζουμε σ' αυτήν την τάλαινα χώρα ότι το ΠΑΣΟΚ δεν υπήρξε ποτέ αριστερό, ενώ ο Σημίτης –και

μπράβο του– είναι ο συνεπέστερος και αποδοτικότερος εκφραστής της καραμανλικής παράδοσης. Γι' αυτό εξάλλου και τον στηρίζει η ιδιότυπα φαιόχρους νομενκλατούρα του τόπου (διά-

βαζε απλώς διαπλεκόμενα). Το ΠΑΣΟΚ λοιπόν, ως κόμμα εξουσίας και ως μηχανισμός όχι απλώς εφθαρμένος αλλά και διεφθαρμένος, αφενός δεν έχει καμία σχέση με την ανανεωτική αριστερή ιδεολογία ή σκέψη και αφετέρου δεν δικαιούται να διεκδικεί αριστερές συμμαχίες. Κυρίως γιατί ποτέ δεν έστερξε σε μίαν έντιμη, ισότιμη προγραμματική συμφωνία αρχών και γιατί υποκριτικά αρκείται σ' ένα προεκλογικό παιχνίδι ονομάτων, ώστε να σκηνοθετείται κατά περίπτωση η παράσταση της περίφημης «Κεντροαριστεράς». Όποιος έπαιξε σε τέτοιαν οπερέτα κήκε οριστικά. Δες την περίπτωση Δαμανάκη.

Από την άλλη πλευρά, οι πάντες, πρώην αριστεροί, ανένταχτοι, αριστεριστές, νυν αποστασιοποιημένοι, ανέκαθεν ανησυχούντες, ευαίσθητοι περί τα κοινά, προβλημα-

τισμένοι για το μιλένιουμ κ.λπ., δικαιούνται ανέτως και ευθαρσώς να στελεχώσουν το ΠΑΣΟΚ ή όποιο άλλο κόμμα θέλουν, καθεστωτικό ή μη, ανάλογα με τα «πιστεύα- τις ανάγκες ή τα συμφέροντά τους. Αυτό όμως που δεν δικαιούνται να κάνουν, είναι να παίζουν με τον όρο «αριστερός» χρησιμοποιώντας τον κατά το δοκούν και κατ'εβούλησιν σαν να είναι χρηματιστηριακή μετοχή ή ηλεκτρονικό πασπαρτού που ανοίγει τις «βαριές θύρες» που λέει και ο ποιητής. Αριστερός πρέπει να σημαίνει πρώ-

του Μάνου Στεφανίδη

καχύποπτος προς την όποια κρατική πανάκεια, φορος προς την κάθε θεσιθηρική σκοπιμότητα, στρα-
 ένος στην ρήξη και στην υπέρβαση και σαφώς εχθρός
 ακαδημαϊκής σκέψης, της συντήρησης, της συναλλα-
 ιαι των ιδεολογημάτων που σκαρφίζεται η εκάστοτε
 σία για να παρατείνει την εξουσία της. Μια σύγχρο-
 ριστερά σήμερα δεν μπορεί παρά να επιδιώκει την
 ιάκρυνση του ΠΑΣΟΚ από την κυβέρνηση, ενημερώ-
 ας τα ευρέα λαϊκά στρώματα για την ζοφερή πραγμα-
 ητα που το ΠΑΣΟΚ δημιούργησε και συντηρεί. Επί-
 α επιζητεί την εναλλαγή των κοινοβουλευτικών σχη-
 μών στην πυραμίδα του κράτους καταγγέλλοντας
 περονισμούς παντός τύπου και τα συναφή διλήμμα-
 ιατί στην Δημοκρατία, όπως θα 'λεγε και ο πρωθυ-
 γός κ. Σημίτης, δεν υπάρχουν διλήμματα. Τέλος, να
 γγειλει το ΠΑΣΟΚ για όσα έπραξε και κυρίως για
 ΔΕΝ έπραξε στους τομείς της παιδείας και του πολι-
 ού: για την έλλειψη οράματος, για την άκρατη κομια-
 τοίηση, για την προφανή ανεπάρκεια και αναξιοκρα-
 Πρόκειται εξάλλου για δύο χώρους στους οποίους η
 περά δικαιούται να έχει τον πρώτο λόγο. Και μάλι-
 όχι ως παραχώρηση και ως προϊόν επαιτείας. Στο
 ΟΚ ουσιαστικά δεν εμπιστεύθηκαν ποτέ κανέναν
 δεν είναι ομόστανλός τους. Ας μην κάνουν όνειρα
 όν εκείνοι που βιάζονται να αλλάξουν το προφίλ της
 οκικής εξουσίας. Ας δουν απλώς ποιοι στελεχώνουν
 κρατική τηλεόραση, το Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτι-
 ο, τα μουσεία σύγχρονης τέχνης, το Παιδαγωγικό
 ούτο, αλλά και κάθε κρατικοδίαιτο ίδρυμα εντός
 κτός που σχετίζεται με τον πολιτισμό και τη διαχείρι-
 ου. Ας μην αυτοπαρामυθιαζόμαστε λοιπόν. Και κυ-
 ας μην υποβαθμίζουμε τον τίτλο του «αριστερού» σ'
 εδο μετοχής του Χρηματιστηρίου τρεχουσών πολιτι-
 «αξιών» και δη μεγέθους φούσκας! Κι ας μην δίνου-
 συγχωροχάρτια σε κανέναν. Κυρίως, όμως, ας μην επι-
 ουμε να μας χρησιμοποιούν ως άλλοθι για τις ποικί-
 εντροαριστερές πομφόλυγες.

ι το κερασάκι στην τούρτα (παραλίγο να πω «φού-
 »): Ερωτάται ο Γιάννης Τούντας από τον δημοσιο-
 ο του Flash αν θα κατέβουν κάποιον από την αδημο-
 τα εκατόμβη των «ανένταχτων»(;), και των «αριστε-
 »(;) ως υποψήφιοι βουλευτές με το ΠΑΣΟΚ. Η απά-
 η υπήρξε διαφωτιστικός καταπέλτης. «Αποτελεί τιμή
 σου ζητάει ένα μεγάλο κόμμα κι ένας σχηματισμός
 σίας να συμπεριληφθείς στις προεκλογικές του λί-
 ». Ίσως λοιπόν κάποιον από την ομάδα να το διαπρά-
 ».

ς το χρυσόστομο και μας έπρηξες! Εξάλλου όπως θα
 ε και ο Ναστρεντίν Χότζα η τιμή, τιμή δεν έχει, τίμα
 πρωθυπουργόν σου όταν εστί εκσυγχρονιστής, η τιμή
 Πρίτζι, για την τιμή και το χρήμα (του Κωνσταντίνου
 τόκη), και ο νούν νοείτω...

Κι ας μην ορίσουμε αυτή -την προεκλογική- στιγμή
 ύρος και την ιδιαιτερότητα της σύγχρονης αριστεράς
 άλλου τα ίδια συζητούσαμε και επί ΚΚΕ εσωτερικού
 ΕΑΡ-, γιατί μοιάζει να μιλάμε με την κάννη στον κρό-
 ο.

ΕΥΤΕΝΙΟΣ ΑΡΑΝΙΤΣΗΣ

ΣΕ ΠΟΙΟΝ ΑΝΗΚΕΙ Η ΚΕΡΚΥΡΑ;

Τα έξι κείμενα της συλλογής μπορούν
 να διαβαστούν σαν αναπτύξεις του
 ίδιου θέματος, που είναι ο Αnéφικτος
 Αποχωρισμός. Και τα έξι εκκινούν απ'
 το δοκίμιο και απολήγουν σε
 ισάριθμες *φαντασίες* (με την έννοια
 που δίνουν στη λέξη οι συνθέτες).
 Και τα έξι κυριολεκτούν εξοφλώντας
 συνάμα την οφειλή στο πνεύμα
 της σάτιρας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ 10680

ΤΗΛ. 3607.744 • FAX 3623.093

E-mail: nefeli-p@otenet.gr

Μεταχρονολογημένη επιταγή

ΕΝΑ ΝΟΜΙΚΟ ΤΕΡΑΤΟΥΡΓΗΜΑ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΑΠΛΗΣΤΙΑΣ

του Αυγουστίνου Ηλιόπουλου

Μεθοδικά κι αθόρυβα, σταδιακά κι ανεπαισθήτως, οι ελληνικές τράπεζες κατόρθωσαν μέσα στα τελευταία είκοσι χρόνια να επιβάλουν στις συναλλαγές οριστικά έναν δικό τους, αυθαίρετο, στρεβλό κι αυτόχρημα παράνομο τρόπο λειτουργίας του θεσμού της επιταγής.

Προεξοφλώντας τη σιωπηρή συναίνεση του νομικού κόσμου, πανεπιστημιακών, δικαστών και δικηγόρων που, όλοι τους, από πνευματική ολιγωρία, αρνούνται να εμβαθύνουν –ως όφειλαν– στη νομική ουσία των τεκταινομένων, οι τράπεζες, οι πιστωτές κι οι τοκογλύφοι, για να προσθέσουν ποινική δύναμη στις κραυγαλέες αστικές απαιτήσεις τους, επέτυχαν να παραμορφώσουν την νομική φύση της επιταγής. Έτσι, από όργανο πληρωμής, όπως ξεκάθαρα τη θέλει ο νόμος, κατέληξε να λειτουργεί στην πράξη σήμερα σαν το κύριο μέσο παροχής εμπορικών πιστώσεων, διατηρώντας όμως, με την ακατανόητη ανοχή των δικαστηρίων, στο ακέραιο, παράλληλα και ταυτοχρόνως, την ποινική διάσταση που ο ποινικός νόμος προβλέπει μόνο για την ορθόδοξη, σύννομη επιταγή.

Το νομικό αλαλούμ που προέκυψε είναι απερίγραπτο. Οι δικαστές γνωρίζουν καλά ότι η ποινική διάσταση της επιταγής απορρέει ξεκάθαρα απ' τη νομική της φύση ως μέσου πληρωμής. Γνωρίζουν ότι η επιταγή κατά νόμον υποκαθιστά υφιστάμενο, διαθέσιμο χρήμα κι είναι γι' αυτό ακριβώς που η έκδοσή της, χωρίς την σύγχρονη ύπαρξη διαθεσίμων (ακάλυπτη επιταγή), αντιμετωπίζεται σαν βαριά περίπτωση απάτης. Γιατί πράγματι, στην γνήσια επιταγή, η έλλειψη αντικρίσματος διαθεσίμων συνιστά κατάφωρα απάτη, αφού ο εκδότης εξαπατά τον κομιστή εμφανιζόμενος ότι, την δεδομένη στιγμή, έχει διαθέσιμα ενώ γνωρίζει ότι δεν έχει.

Απάτη υπάρχει πάντα μόνο σε σχέση με υφιστάμενα γεγονότα κι όχι πιθανολογούμενα μελλοντικά. Γι' αυτό, η ποινική διάσταση είναι λογικά ασύμβατη με κάθε υπόνοια πίστωσης. Γι' αυτό επίσης, όταν αποδεικνύεται ότι η επιταγή εκφράζει πίστωση, όταν δηλαδή αποδεικνύεται μεταχρονολόγηση της επιταγής, ο δικαστής οφείλει ν' αρνείται την ποινική κάλυψη. Τουλάχιστον. Και καμιά ακροβατική, αρεοπαγίτικη, νομικίστικη αλχημεία δεν μπορεί να νομιμοποιήσει αντίθετη εκδοχή.

Εξάλλου, ότι ο νόμος αποκλείει τη χρήση της επιταγής ως μέσου πίστωσης, πέραν της σωρείας των διατάξεων από τις οποίες έμμεσα προκύπτει, συνάγεται επίσης και «εξ αντιδιαστολής» απ' αυτές τις ίδιες τις τυπικές προδιαγραφές της, τις οποίες ρητώς κατονομάζει και οι οποίες είναι οι αυτές με τη συναλλαγματική, που σημειωτέον είχε προηγηθεί νομοθετικά της επιταγής, πλην μιας, της ημερομηνίας λήξεως. Με μόνη, όμως, υποχρεωτική την ημερομηνία εκδόσεως, άνευ της οποίας μάλιστα η επιταγή είναι άκυρη, πώς είναι δυνατόν να συνάγεται πίστωση;

Αλλά και διά της «εις άτοπον απαγωγής» συνάγεται επίσης το απαράδεκτο της χρήσεως της επιταγής σαν μέσου παροχής πιστώ-

σεως. Πράγματι, αν ο εκδότης της μεταχρονολογημένης επιταγής απεινώσει πριν από την εμφανιζόμενη ημερομηνία εκδόσεως που και πώς θα μπορούσε να θεμελιωθεί δικαστική διεκδίκηση;

Οι έλληνες δικαστές ωστόσο, δικάζοντας σωρηδόν τις μυριάδες αυτών των παράνομα ετεροχρονισμένων επιταγών, απαξιούν –μη όφειλαν σαν ποινικοί δικαστές– ν' ανιχνεύουν την συγκεκριμένη πραγματικότητα, προτιμώντας να θεωρούν «τυπικό» το αδίκημα και στέλνουν χωρίς τύψεις στη φυλακή χιλιάδες κοινούς αστικούς οφειλέτες, καθόλου απατεώνες, που απλώς δεν μπόρεσαν από αδυναμία να εξοφλήσουν εγκαίρως κάποιαν συμβατική οφειλή τους.

Βέβαια, αν οι δικαστές, δικάζοντας προχρονολογηθείσες ακάλυπτες επιταγές, ενέδιδαν να ερευνήσουν την αλήθεια, εύκολα ανακάλυπταν ότι η μεταχρονολογημένη επιταγή δεν είναι απλώς μια συμπαιγνία εις βάρος τους αλλά μια κραυγαλέα απάτη που συγκεντρώνει όλες τις προϋποθέσεις του ποινικού νόμου: Υπάρχει πράγματι κάποιος πιστωτής που δηλώνει μαζί μ' έναν οφειλέτη του μιαν ψευδή ημερομηνία εκδόσεως, το δηλώνει δε όχι εκ πλάνης, αλλά εν γνώσει της αναλήθειας, με αποκλειστικό σκοπό να αρυσθεί, χάριν ακριβώς της ψευδούς ημερομηνίας, κάποια πλεονεκτήματα –εν προκειμένω την ποινική κάλυψη– τα οποία άλλως δεν θα εδικαιούτο.

Θύμα αυτής της απάτης και μέγας ζημιούμενος είναι η Πολιτεία απ' ενός γιατί, εξαπατηθείσα παρέσχε ως μη όφειλε τις υπηρεσίες της (Δικαστήρια, Αστυνομία, Φυλακές) σ' αυτόν που την εξαπάτησε και απ' ετέρου, και κυρίως, γιατί την παρέσυραν να εμφανίζεται συμπαράστατης των ισχυρών.

Έτσι, μέσα απ' αυτήν την χονδροειδή, νομική παραχάραξη, επωνήλθε στην έννομο τάξη απ' το παράθυρο η ποινικοποίηση των αστικών απαιτήσεων που το σύγχρονο δίκαιο έχει προ πολλού εξοστρακίσει απ' την πόρτα.

Φυσικά αυτό δεν έγινε τυχαία.

Οι πιστωτές, οι κάθε κατηγορίας πιστωτές, δεν ξέχασαν ποτέ τη χρυσή εποχή του Σάυλοκ. Και βέβαια δεν έμειναν ποτέ στις νύσταλγίες.

Σχεδόν χωρίς αντίδραση, εστράτευσαν στη δούλεψή τους τη δικαιοσύνη, δρομολογώντας για εισπράκτορες τους δικαστές και απειλώντας με φυλάκιση ανήμπορους χρεώστες.

Μεθοδικά κι αθόρυβα λοιπόν, σταδιακά κι ανεπαισθήτως, οι ισχυροί επέβαλαν στη χώρα γι' άλλη μια φορά τη θέλησή τους.

Η παρά φύσιν, επί είκοσι χρόνια, καταχρηστική χρήση της επιταγής στη θέση της συναλλαγματικής, σαν μέσου δηλαδή παροχής αναμφισβήτητης πιστώσεως, που όμως διατηρεί ταυτόχρονα και την ποινική δύναμη της γνήσιας επιταγής, κατέληξε να διαλύσει επιχειρήσεις και οικογένειες, να σκορπίσει οδύνη και σπαράγματα

νοντας στη φυλακή σωρηδόν αποδεδειγμένα έντιμους κι ερ-
 λους επιχειρηματίες αντί να παραπέμπει τους πιστωτές για
 αση και ηθική αυτουργία σε απάτη.

ρακτική αυτή είχε και μια άλλη επίπτωση, έμμεση μεν και πα-
 μενη, αλλά εξαιρετικά σημαντική επίσης, στην έννομο τάξη
 και στην οικονομική ζωή.

ίγματι, ενώ η παροχή εμπορικής πιστώσεως είναι αναντίρρη-
 α νομική και οικονομική σχέση αποκλειστικά μεταξύ πιστω-
 αι οφειλέτου, μια σύμβαση δηλαδή μεταξύ τους στην οποία η
 εξα κατ' ουδένα τρόπο συμμετέχει, όταν εν τούτοις αυτή η πί-
 η παρέχεται μέσω μεταχρονολογημένης επιταγής, τότε μοι-
 χρειάζεται την παρεμβολή για να υλοποιηθεί, την ολοφάνε-
 πική εν προκειμένω, κάποιας τράπεζας που θα παραδώσει
 βλιάριο των επιταγών στον οφειλέτη.

ύ όμως τα σώματα των συναλλαγματικών πωλούνται ελεύθε-
 τα περίπτερα, των επιταγών τη μονοπωλιακή διάθεση έχουν
 κά μόνον οι τράπεζες. Κι εδώ ακριβώς ανακύπτει το νομικά
 ωρο: η τράπεζα θυμάται αιφνιδίως ότι η επιταγή είναι μέσο
 κωμής κι ότι συνιστά σύμβαση ανάμεσα σ' αυτήν και στον κα-
 τη. Υπαγορεύει λοιπόν ως δικαιούται τους δικούς της όρους,
 ρώτον την κατάθεση ενός minimum ποσού από 500.000 δρχ.
 φειλέτης, ο οποίος, ελλείψει ακριβώς διαθεσίμων μετρητών,
 φυγε κι επέτυχε ν' αποσπάσει πίστωση από τον προμηθευτή
 υποχρεώνεται πλέον ν' ανεύρει μετρητά, κατά κανόνα δανει-
 νος εντόκως από την Τράπεζα, και να τα καταθέσει απόκως
 να εξασφαλίσει απ' την Τράπεζα το έντυπο που θα διατυπώνει
 ρφειλή του!

μεταλλευόμενος αυτό το ξεκάθαρα χαρτεμπορικού τύπου μο-
 όλιό τους, να διαθέτουν αυτές μόνον τα μπλοκ των επιταγών
 μάλιστα πανάκριβα, αφού ένα μπλοκάκι με 10 φύλλα, δια-
 τως 5x15 εκ. περίπου, κοστίζει ενίοτε όσο σχεδόν μια εγκυ-
 ταίδεια), οι τράπεζες πολύ εύκολα το μετέτρεψαν σε ένα πα-
 ρο και ουσιαστικό προνόμιο και ανακηρύχθηκαν εντελώς
 αίρετα σε ύπατους ρυθμιστές των εμπορικών πιστώσεων τις
 ίες οριοθετούν πλέον κατά τη δική τους βούληση.

τσι, εξασφάλισαν ένα επιπλέον ισχυρό όπλο καταπίεσης και
 ιασμού έναντι του επιχειρηματικού κόσμου.

αποτελέσματα είναι ολέθρια γιατί έτσι αναχαιτίζονται ανερ-
 ενες μικρές επιχειρήσεις, ιδίως αναχαιτίζονται νέοι, δυναμι-
 και καινοτόμοι επιχειρηματίες που διαθέτουν πολλές νέες και
 ιές ιδέες αλλά λίγα μετρητά, αναχαιτίζονται δε απλώς και μό-
 γιατί κάποιος άσχετος τραπεζικός απεφάνθη αναρμολίως,
 ύθυνα κι αυθαίρετα ότι δεν δικαιούνται νέου μπλοκ επιταγών,
 αδή δεν δικαιούνται... περαιτέρω εμπορικής πιστώσεως,
 ετα αν οι ίδιοι οι πιστωτές τους είναι πρόθυμοι και ανυπομο-
 ν να τους πιστώσουν.

ωστόσο, είναι αυτοί ακριβώς που δημιουργούν την πρόοδο
 την οικονομική ανάπτυξη, κι είναι μέσα απ' αυτούς που θα
 δειχθούν οι αυριανοί μεγάλοι.

μην ξεχνάμε ότι οι μεγάλες επιχειρηματικές φυσιογνωμίες
 ν όλοι τους αυτοδημιούργητοι. Άρα, υπήρξαν κάποτε μικροί
 ργότερα μεσαίοι.

άλλοι, οι κληρονόμοι των ισχυρών, που έχουν βέβαια δε-
 ένη τη συμπαράσταση των τραπεζών, είναι κατά κανόνα
 ηρητικοί και ράθυμοι· είναι αυτοί ακριβώς που φρενάρουν
 μάχονται την οικονομική πρόοδο, επαναπαυόμενοι νωχελι-
 πα κεκτημένα εισοδήματα που τους εξασφάλισαν οι πρό-
 οί τους.

Λι Άνγκ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΧΑΣΑΠΗ

Έργο τοποθετημένο κάτω από τον αστερισμό
 του θανάτου και της μοίρας.

Η γυναίκα του χασάπη δεν είναι παρά μια
 σύγχρονη τραγωδία: η ιστορία της υποταγής
 και της εξέγερσης. Αδύναμη, άπραγη, αθώα,
 η Λιν Σι ασφυκτιά μέσα στον αόρητο
 κοινωνικό περίγυρο, υποφέρει από τη
 βιαιότητα ενός βάνουσου άντρα, υφίσταται
 αδιαμαρτύρητα την αποτρόπαια μοίρα της
 μέσης Κινέζας γυναίκας, μέχρι που
 αποφασίζει να δώσει τέλος στη φρίκη με το
 μαχαίρι του χασάπη. Υφασμένο σαν
 περίτεχνη παγίδα, το μυθιστόρημα παρασύρει
 τους αναγνώστες, όπως και την ηρωίδα,
 σ' ένα δαιμονικό στρόβιλο. Το ιδεόγραμμα
 μιας δολοφονίας, ή αλλιώς, η κινεζική εκδοχή
 ενός πολύ κοινού εγκλήματος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ, 10680 • ΤΗΛ. 3607.744

FAX 3623.093 • E-mail: nefeli-p@otenet.gr

Ψυχολογία/Αυτογνωσία

Έξι βιβλία βαθύτερου
προβληματισμού
για την ανθρώπινη
προσωπικότητα

■
NANSY O' XAPA
ΒΡΕΣ ΜΙΑ ΗΣΥΧΗ ΓΩΝΙΑ

ΕΡΙΚ ΜΠΛΟΥΜΕΝΤΑΛ
ΠΙΣΤΕΨΕ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ

ΕΡΙΚ ΜΠΛΟΥΜΕΝΤΑΛ
**Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ**

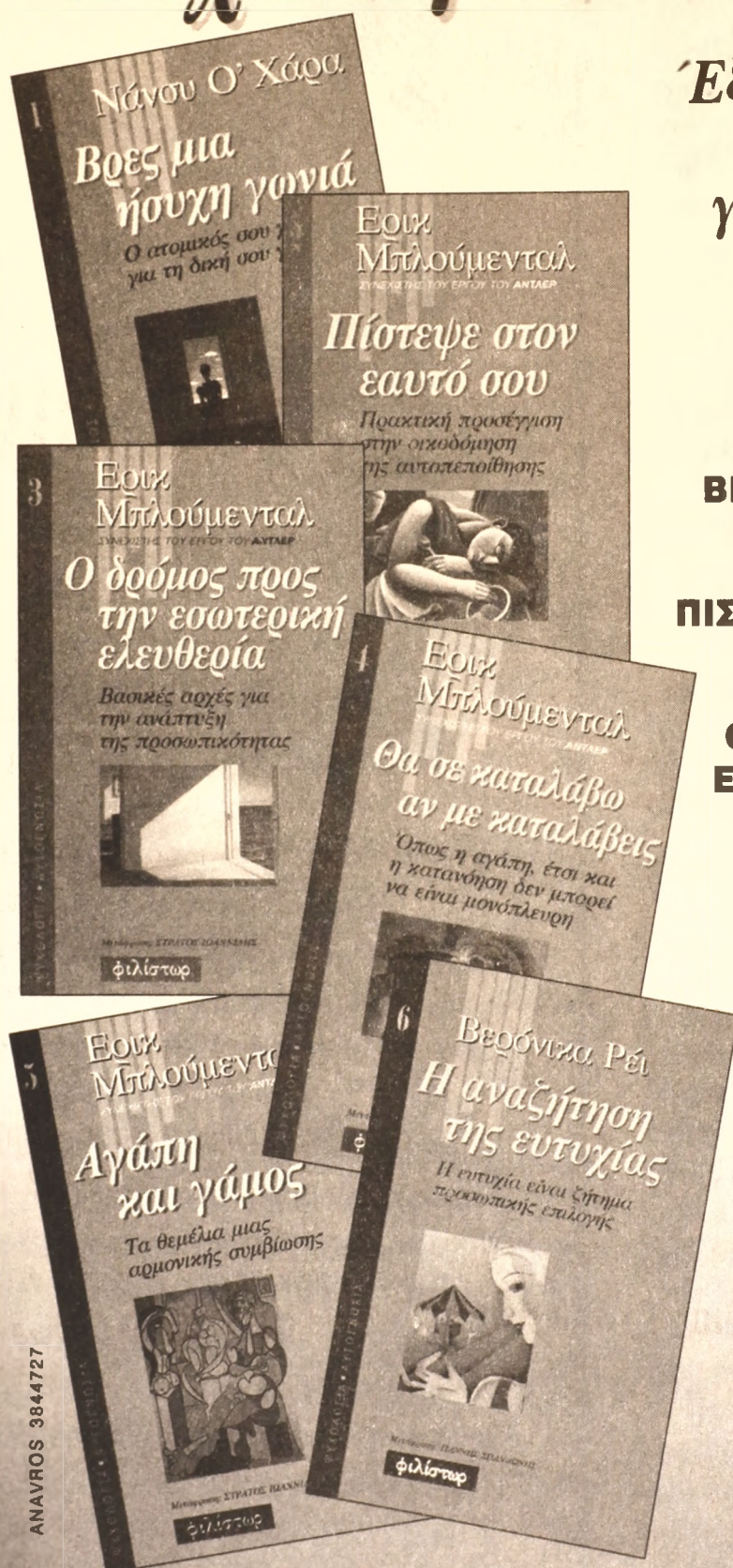
ΕΡΙΚ ΜΠΛΟΥΜΕΝΤΑΛ
**ΘΑ ΣΕ ΚΑΤΑΛΑΒΩ
ΑΝ ΜΕ ΚΑΤΑΛΑΒΕΙΣ**

ΕΡΙΚ ΜΠΛΟΥΜΕΝΤΑΛ
ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΓΑΜΟΣ

ΒΕΡΟΝΙΚΑ ΡΕΪ
**Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ
ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ**

■
ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

φιλίστωρ

ANAVROS 3844727

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Στόχοι και προτεραιότητες για την Ε.Ε. του 21ου αιώνα

Στη σύνοδο του Ελσίνκι ή «σύνοδο της διεύρυνσης», όπως εύστοχα χαρακτηρίστηκε από τον πρόεδρο της Επιτροπής Ρομάνο Πρόντι, ελήφθησαν δύο πολύ σημαντικές αποφάσεις για τολλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ορίστηκε η αδικασία διεύρυνσης και αποφασίστηκε η αμόρφωση των θεσμών της Ε.Ε. Είναι προφανές ότι η Ευρώπη του 21ου αιώνα θα είναι λείως διαφορετική σε σύγκριση με τη σημερινή Ευρώπη των «15».

Σήμερα, δέκα χρόνια μετά την πτώση του είχους του Βερολίνου, πολλά έχουν αλλάξει προς το καλύτερο στην Ευρώπη, με πιο σημαντική αλλαγή τη συνεχή βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης κι από τις δύο πλευρές της παλιάς διαχωριστικής γραμμής. Δεν θα μπορούσε όμως να ισχυριστεί κανείς ότι η Ευρώπη έτυχε να δημιουργήσει κι ένα μοντέλο σταθερότητας και ασφάλειας που να ικανοποιεί σήμερα τους πολίτες της. Σίγουρα οι Ευρωπαίοι ως σύνολο απολαμβάνουν σήμερα περισσότερη αφθονία και ελευθερία σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη περίοδο του 20ού αιώνα. Ταυτόχρονα, όμως, διακατέχονται από ένα έντονο αίσθημα ανασφάλειας εξαιτίας

**Είναι προφανές
ότι η Ευρώπη
του 21ου αιώνα
θα είναι τελείως
διαφορετική σε
σύγκριση με
τη σημερινή
Ευρώπη
των «15».**

της όξυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων, του περιορισμού του κράτους-πρόνοιας και της ανεξέλεγκτης δράσης του οργανωμένου εγκλήματος. Εδώ εντοπίζεται και η ανάγκη να έρθει η Ε.Ε. πιο κοντά στον ευρωπαϊό πολίτη, κάτι που θα επιχειρήσει να προωθήσει η Χάρτα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την οποία προετοιμάζει μια ευρεία επιτροπή προσώπων κοινής αποδοχής.

Η νέα θεσμική μεταρρύθμιση της Ε.Ε. στο πλαίσιο της νέας Διακυβερνητικής Διάσκεψης (οι εργασίες της οποίας θα αρχίσουν σε λίγους μήνες) θα πρέπει να φέρει την Ε.Ε. ακόμη πιο κοντά στον ευρωπαϊό πολίτη, απαντώντας σε κορυφαία αιτήματα όπως είναι η επίλυση προβλημάτων απασχόλησης, οικονομικής ανάπτυξης και εσωτερικής ασφάλειας. Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με την ανάγκη να προετοιμαστεί θεσμικά η Ε.Ε. για τη νέα διεύρυνση αλλά και να λάβει εκείνες τις πρωτοβουλίες που θα την αναδείξουν σε αποτελεσματικό παράγοντα στη διεθνή σκηνή, αποτελούν τις στρατηγικές προτεραιότητες τις οποίες θα πρέπει να προωθήσει η Ε.Ε. προκειμένου να μπορεί ν' απαντήσει στις προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Οι πολιτικοί ανακουφίστηκαν

του Ευάγγελου Αρεταίου

Πριν από μία εβδομάδα ο, κατά πολλούς εύθραυστος, κυβερνητικός συνασπισμός της Τουρκίας αποφάσισε να μην προωθήσει την υπόθεση του Αμπντουλλάχ Οτζαλάν στην τουρκική Εθνοσυνέλευση και να αναμείνει την γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

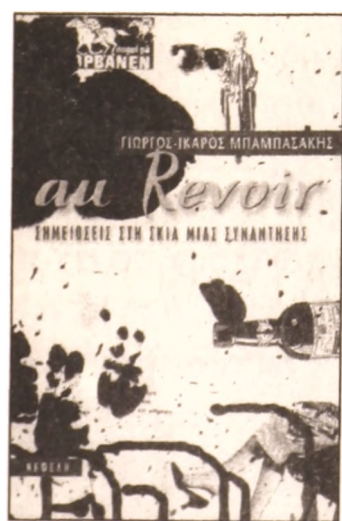
«**Η** Τουρκία ανακουφίστηκε, είπε ο πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας Σουλμάν Ντεμιρέλ, εκφράζοντας την αγωνία της τουρκικής κοινωνίας, όχι τόσο για την τύχη αυτής της καθεαυτή του Οτζαλάν, όσο για τις ενδεχόμενες δραματικές επιπτώσεις της επίθεσής του στην εσωτερική αλλά και εξωτερική πολιτική της Τουρκίας, μια που διακυβεύονταν τόσο η συνοχή του κυβερνητικού συνασπισμού όσο και οι σχέσεις της Τουρκίας με την Ε.Ε.

Ο τουρκικός Τύπος «ενέκρινε» και αυτή την απόφαση του κυβερνητικού συνασπισμού:

«Η απόφαση αυτή τερματίζει την υπόθεση Οτζαλάν και ταυτόχρονα κλείνει το φάκελο ΡΚΚ», έγραψε ο αρχισυντάκτης της εφημερίδας «Χουρριέτ» Οκτάν Ερσίλ.

«Ιστορικός συμβιβασμός» ήταν το πρώτο σέλιδο της εφημερίδας «Ραντίκάλ» αναφερόμενη στις ενδεχόμενες αντιρροήσεις του αντιπροέδρου της κυβέρνησης Ντεβλέτ Μπαχτσελί και του εθνικιστικού κόμματος του (ΜΗΡ), που στις τελευταίες εκλογές κέρδισε τη σημερινή του θέση στον κυβερνητικό συνασπισμό με την υποστήριξη «σκληρής» στάσης στο θέμα Οτζαλάν, για αναστολή της εκτέλεσής του.

«Πείστηκε ο Μπαχτσελί», ανέφερε «Τουρκγιέ».

Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

AU REVOIR

*Σημειώσεις στη σκιά
μίας συνάντησης
(μυθιστόρημα)*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Νάσος Θεοφίλου

Ο ΕΡΗΜΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΔΥΟΜΕΝΗ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

«αρμογή υπό όρους» ήταν το πρωτο-δο της «Τζούμχουριετ» που αναφέρε στον όρο –παραχώρηση στον κ. Μπα-λί και στην εκλογική του βάση– ότι γίνει εκμετάλλευση της διαδικασίας βολής κατά τρόπο επιζήμιο για την ρκία, τότε η υπόθεση θα προηθεί ν Εθνοσυνέλευση».

«αναβολή στον Οτζαλάν» έγραψε η «Ζα-».

Ε.Ε., που είχε εξάλλου προειδοποιή-την Άγκυρα ότι σε περίπτωση εκτέλε-του Οτζαλάν η ευρωπαϊκή προοπτική Τουρκίας θα δεχόταν ένα ανεπανόρ-το πλήγμα, εξέφρασε κι αυτή την ικα-οίησή της. Την ίδια, ωστόσο, μέρα οι αρχηγοί του κυβερνητικού συνα-σμού αποφάσιζαν για το μέλλον του αλάν, και ενδεχομένως για το μέλλον Τουρκίας, γονείς και συγγενείς τούρ-στρατιωτών και αξιωματικών που τώθηκαν τα τελευταία δεκαπέντε για στην νοτιοανατολική Τουρκία, ιγματοποιούσαν διαδήλωση διαμαρ-ίας, εκφράζοντας την αντίθεσή τους μια αναβολή της εκτέλεσής του.

ια μέρα αργότερα, στην κηδεία του ρκου ταγματάρχη Μπουλέντ Γιαβούζ, σκοτώθηκε σε συμπλοκή τουρκικών άμεων ασφαλείας με κούρδους αυτο-ιστές στην νοτιοανατολική Τουρκία, ρόεδρος Ντεμιρέλ, που παρευρίσκετο ν κηδεία, βρέθηκε στο κέντρο επικρί-ν και αποδοκιμάστηκε με συνθήματα ρς: «Με ποιο θάρρος έρχεστε εδώ» «Μην κάνετε παζαρέματα με το αίμα νεκρών». Εκτός από τους συγγενείς νεκρού, τα συνθήματα αυτά αναφω-σαν και «στρατιωτικοί με πολιτικά», φερε ο τουρκικός Τύπος.

οια είναι λοιπόν η θέση της τουρκικής

κοινωνίας; Ποια είναι η τουρκική κοινω-νία απέναντι, όχι στο πολύπλοκο κοινω-νικοπολιτικό κουρδικό πρόβλημα, αλλά στον βίαιο θάνατο που το πρόβλημα αυτό προκάλεσε; Εύλογες ερωτήσεις σχετικά με αντιδράσεις που δύνανται πιθανότατα να δημιουργήσουν μια λανθασμένη εντύ-πωση, ότι ενδόμυχα η τουρκική κοινωνία –ή τουλάχιστον μεγάλο μέρος της– χαρα-κτηρίζεται από έναν ακραίο εθνικισμό και μία, πρωτόγονη ίσως, αντίληψη της δικαιοσύνης. Οι αντιδράσεις αυτές ωστόσο δεν χαρακτηρίζουν παρά την μια εκ των δύο πλευρών του κουρδικού προ-βλήματος, που επλήγη, όπως και οι Κούρδοι, άμεσα από τις δεκαπενταετείς αναταραχές στη νοτιοανατολική Τουρ-κία. Και όσο, ιδεολογικά ίσως για εμάς τους Έλληνες, δύσκολο φαντάζει να το δεχθεί κανείς, είναι αντιδράσεις υγιείς και αμιγώς ανθρώπινες. Ανεξαρτήτως βέβαια του γεγονότος ότι το εθνικιστικό κόμμα του Μπαχτσελί και τα διάφορα πολιτικά κόμματα της αντιπολίτευσης πολιτικοποιούν και εμπορεύονται, με χυ-δαίο πολλές φορές τρόπο, τα συναισθή-ματα αυτά.

Δεν φαίνεται παράλογο, οι γονείς, συγ-γενείς και φίλοι των στρατιωτών και των αξιωματικών που σκοτώθηκαν στη νοτιο-ανατολική Τουρκία, μέσα στην ανθρώπινη συναισθηματική τους φόρτιση, να θεω-ρούν ως «δικαίωση» των νεκρών την εκτέ-λεση του Οτζαλάν. Είναι δύσκολο να περι-μένει κανείς από τους ανθρώπους αυτούς, και από οποιουσδήποτε ανθρώπους σε ανάλογες καταστάσεις, που έχουν χάσει κάποιο δικό τους πρόσωπο να μπορέσουν να δουν την πολιτική μέσα από το ψύχραι-μο και μακροχρόνιο πρίσμα που επιβάλ-λουν οι γεωπολιτικές επιταγές και ο μακ-

κιαβελισμός του κάθε κράτους. Να κατα-νοήσουν ενδεχομένως τον πόνο και την πί-κρα των συγγενών του «άλλου», του «ε-χθρού».

Πόσο μάλλον σε μια Τουρκία που επί δε-καπέντε χρόνια κατασπαράχθηκε από έναν άγριο και ανήλεο πόλεμο, όπου θύτες και θύματα άλλαζαν διαρκώς ρόλους, με την ωμή βία να έχει γίνει καθημερινότητα, βαριά κληρονομιά για μια ολόκληρη γενιά.

Οι συναντήσεις, άλλωστε, τόσο του Μπαχτσελί αλλά κυρίως του προέδρου Ντεμιρέλ και του πρωθυπουργού Ετζε-βίτ, με εκπρόσωπους οργανώσεων γονέ-ων και συγγενών των νεκρών στρατιωτι-κών στις αρχές της περασμένης εβδομά-δας, με σκοπό να «εξηγήσουν τι ακριβώς σημαίνει η απόφαση αναστολής της εκτέ-λεσης του Οτζαλάν», δείχνουν ενδεχομέ-νως, από τη μια μεριά το ψηφοθηρικό εν-διαφέρον των πολιτικών της κυβέρνησης, αλλά κυρίως τη σημασία που ο πολιτικός κόσμος της Τουρκίας προσδίδει στην αν-θρώπινη διάσταση της κατάστασης.

Οι αντιδράσεις λοιπόν αυτές, εξετάζο-ντάς τις κανείς πιο προσεκτικά, δεν φαίνε-ται να εκφράζουν κάποιες ενδόμυχες ή αταβιστικές εθνικιστικές τάσεις της τουρ-κικής κοινωνίας αλλά, απλά και μόνο, τον ανθρώπινο πόνο αυτών που έχασαν δικά τους αγαπημένα πρόσωπα σε έναν περιέρ-γο και σκοτεινό πόλεμο.

Σίγουρα, τα θύματα του κουρδικού προ-βλήματος και της δυσανάλογης αντίδρα-σης του τουρκικού κράτους διαφέρουν πο-λιτικοκοινωνικά από τα θύματα των πρό-σφατων σεισμών που έφεραν κοντά Έλλη-νες και Τούρκους. Ίσως και η σύγκριση να είναι άτοπη. Το τελικό, όμως, αποτέλεσμα παραμένει το ίδιο πικρό και ανήλεο αν-θρώπινο συναίσθημα.

ΠΟΙΗΣΗ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ 14ο ΤΕΥΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Παναγιώτης Κουσαθανάς

ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΠΡΑΜΑΤΑ ΒΟΥΒΑ (πεζογράφημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ο δύσβατος δρόμος της Χάγης

της Ερμανουέλας Δούση

Τον τελευταίο καιρό πολύς λόγος γίνεται για το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (ΔΔΧ), χωρίς όμως να υπάρχει κατάλληλη πληροφόρηση για τον ίδιο τον θεσμό και τις πραγματικές του δυνατότητες. Μετά το Ελσίνκι, το Δικαστήριο μας έχει γίνει ιδιαίτερα οικείο, σαν να επρόκειτο για κάποιο δικαστήριο της οδού Ευελπίδων. Όμως, η διεθνής δικαιοσύνη δεν λειτουργεί όπως στις εσωτερικές έννομες τάξεις, αλλά βάσει ειδικών προϋποθέσεων, οι οποίες χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής κυρίως στο πλαίσιο ενός πρωτότυπου δικαστικού οργάνου όπως είναι το Διεθνές Δικαστήριο που δικάζει κυρίαρχα κράτη. Η ανάλυση που ακολουθεί έχει σκοπό, αφενός, να αποσαφηνίσει τις προϋποθέσεις για την προσφυγή στο όργανο αυτό και, αφετέρου, να επισημάνει τους κινδύνους που εγκυμονεί ένα τέτοιο εγχείρημα.

ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ

Κατ' αρχάς, μόνο κράτη μπορούν να προσφύγουν στο ΔΔΧ, αποκλείοντας έτσι τα άλλα μέλη της διεθνούς κοινωνίας, δηλαδή τους διεθνείς οργανισμούς και τα άτομα. Αυτό δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι όταν κάποιο κράτος έχει μια διαφορά με κάποιο άλλο κράτος μπορεί να το παραπέμψει αυτομάτως στο Δικαστήριο. Θα πρέπει προηγουμένως τα ενδιαφερόμενα κράτη να έχουν συμφωνήσει να επιλύσουν τη διαφορά τους με δικαστικό διακανονισμό και να έχουν αποδεχτεί την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου. Το κείμενο του Ελσίνκι δεν εξασφαλίζει ούτε το ένα ούτε το άλλο. Παροτρύνει απλώς τα υποψήφια κράτη –μεταξύ των οποίων και την Τουρκία– να καταβάλουν κάθε προσπάθεια για την επίλυση κάθε εκκρεμούς συνοριακής διαφοράς με ειρηνικά μέσα σύμφωνα με το Χάρτη του ΟΗΕ, που σημαίνει ότι ξεκινάμε με διάλογο, μεσολάβηση, συνδιαλλαγή κ.λπ., κι αν δεν αποδώσουν τα μέσα αυτά, καταλήγουμε στο ΔΔΧ. Αυτό μπορεί να γίνει με τρεις τρόπους:

- με τη σύναψη συνυποσχετικού για μια συγκεκριμένη διαφορά,

Οι υπουργοί Εξωτερικών Γιώργος Παπανδρέου και Ισμαήλ Τζεμ υπέγραψαν στις 20 Ιανουαρίου στην Κωνσταντινούπολη τέσσερις συμφωνίες.

- με την εφαρμογή ειδικής ρήτρας που έχει ενσωματωθεί σε διεθνή συνθήκη στην οποία τα ενδιαφερόμενα κράτη είναι συμβαλλόμενα μέρη,

- με την παράλληλη εφαρμογή μονομερών δηλώσεων με τις οποίες τα ενδιαφερόμενα κράτη έχουν αναγνωρίσει την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου για ορισμένες διαφορές. Σήμερα περίπου 60 κράτη έχουν υποβάλει τέτοιες δηλώσεις' μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, όχι όμως η Τουρκία. Και το κείμενο του Ελσίνκι σε καμία περίπτωση δεν δεσμεύει την Τουρκία να αποδεχθεί τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου.

Η παραπάνω διαπίστωση δεν πρέπει να μας οδηγεί σε απαισιοδοξα συμπεράσματα. Ο δικαστικός διακανονισμός αποτελεί μία μόνη μέθοδο ειρηνικής διευθέτησης των διεθνών διαφορών. Η επίλυση των τελευταίων μπορεί να επιτευχθεί και με άλλες μεθόδους, πολιτικές, διπλωματικές –διαπραγματεύσεις, έρευνα, μεσολάβηση, συνδιαλλαγή κ.λπ.– που μπορούν να επιτύχουν την απόσβεση της διαφοράς. Και το κείμενο των «Δεκαπέντε» δίνει προτεραιότητα σε αυτές τις μεθόδους.

Διαπιστώνουμε λοιπόν αλλαγή πλεύσης της Ελλάδας από την πάγια θέση άρνησης κάθε διαλόγου, κάτι το οποίο έχει σχεδόν αποσιωπηθεί τις τελευταίες

ρες, καθώς οι συζητήσεις επικεντρώνονται σε λεπτομέρειες και όχι στην ουσία. Αρα ταύτα, η δικαστική επίλυση παρουσιάζει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα εφόσον καταλήγει σε υποχρεωτική απόφαση. Τα διάδικα κράτη, εν αντιθέσει με τις πολιτικές ή διπλωματικές μεθόδους, των οποίων το αποτέλεσμα δεν είναι υποχρεωτικό για τα μέρη. Εδώ όμως τα περιθώρια κινούνται καθώς η απόφαση του Ελσίνκι είναι σαφής: οι εκκρεμείς διαφορές θα πρέπει να έχουν επιλυθεί προκειμένου να χωρήσει η διαδικασία ένταξης. Αν, ομνώνως, τα παραπάνω μέσα δεν αποδώσουν, θα φτάσουμε στη Χάγη και η Τουρ- κία θα πρέπει να αποδεχθεί τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο. Και το πιο πιθανό είναι να συμβεί συνυποσχετικό με την Ελλάδα. Αν συμβεί αυτό, τα δύο κράτη θα πρέπει επιπλέον να συμφωνήσουν για το ποια ακριβώς διαφορά θα υποβάλουν στην κρίση του Δικαστηρίου. Δεν μπορούν να καλέσουν το Δικαστήριο να αποφανθεί επί πα- ρίς επιστητού. Στο ίδιο το συνυποσχετικό το οποίο θα κοινοποιούν την πρόθεσή τους να προσφύγουν σε αυτό θα πρέπει να αφέρουν το ακριβές αντικείμενο της διαφοράς τους. Και βέβαια λόγω εδώ έχει η Ελλάδα, πάγια θέση της οποίας είναι η μόνη διαφορά με την Τουρκία αφορά την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου.

Εν αρκεί, όμως, τα ενδιαφερόμενα κράτη να έχουν αποδεχθεί τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου και να έχουν ορίσει το αντικείμενο της διαφοράς προκειμένου να κρίνουν οι πόρτες της Χάγης. Η διαφορά τους θα πρέπει να έχει νομικό χαρακτήρα, είναι δηλαδή μια διαφορά που να μπορεί να επιλυθεί με βάση το ισχύον δίκαιο, προκειμένου το διεθνές δίκαιο. Το Δικαστήριο μπορεί να αποφαινεται μόνον επί μικρών διαφορών οι οποίες αφορούν σε πραγματική αντιδικία που εμπλέκει γκρουση έννομων συμφερόντων μεταξύ των μερών. Αυτό σημαίνει ότι η ζητούμενη απόφαση θα πρέπει να έχει κάποια πρακτική σημασία, με την έννοια ότι θα μπορεί επηρεάσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών και να άρει έτσι την αβεβαιότητα από τις έννομες σχέσεις τους.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΧΟΥΝ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ ΛΟΓΙΚΗ

Η διεθνής δικαστής δεν είναι θεματοφύλακας όλων των συμφερόντων χωρίς διάκριση. Εφόσον η κύρια αποστολή του εί-

ναι η ερμηνεία και η εφαρμογή του δικαίου, επιβλέπει μόνο τα συμφέροντα που αναγνωρίζονται και προστατεύονται από αυτό, δηλαδή τα έννομα συμφέροντα. Το ΔΔΧ δεν είναι αρμόδιο να επιλύει πολιτικές διαφορές. Και για να εισέλθει ένα συμφέρον στην έννοια της διεθνούς διαφοράς θα πρέπει να έχει αναγνωρισθεί ο νομικός του χαρακτήρας. Βέβαια, η αναγωγή ενός συμφέροντος σε έννομο και η κατ' αυτόν τον τρόπο καταχώρισή του στην έννοια του δικαίου δεν είναι έργο του δικαστή αλλά του νομοθέτη. Σε μια οριζόντια δομημένη κοινωνία, όπως είναι η διεθνής κοινωνία, τα κράτη με την ιδιότητά τους ως «νομοθέτες» έχουν ενεργό συμμετοχή στη διαδικασία αυτή. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου επαφίεται στην ανεξέλεγκτη εξουσία των κρατών. Από τη στιγμή που διαμορφώνεται ένας κανόνας –είτε μέσω της συμβατικής οδού είτε μέσα από τη σταθερή και ομοιόμορφη πρακτική, η οποία οδηγεί στη δημιουργία πεποίθησης της υποχρεωτικότητάς της και στη δημιουργία διεθνούς εθίμου– το περιεχόμενό του ανεξαρτητοποιείται και υπακούει σε μια εσωτερική λογική που διαφεύγει της εμβέλειας των δημιουργών του. Συνεπώς, τα έννομα συμφέροντα καθορίζονται από το δίκαιο και όχι από τα μεμονωμένα κράτη βάσει των αναγκών τους.

Η ΧΑΓΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

Εν κατακλείδι, το ερώτημα σχετικά με το κατά πόσον ένα κράτος έχει συμφέρον να προσφύγει στη Χάγη, διαφέρει από το κατά πόσον μπορεί να το πράξει. Το πρώτο ερώτημα αφορά αποκλειστικά το ενδιαφερόμενο κράτος και συνδέεται με την επιλογή της δικαστικής μεθόδου ως καταλληλότερης από άλλες μεθόδους ειρηνικού διακανονισμού ορισμένης διαφοράς, αλλά και με τη βούληση του εν λόγω κράτους να αναλάβει τις διεθνείς υποχρεώσεις που συνεπάγεται η προσφυγή στη Χάγη. Αντιθέτως, το δεύτερο ερώτημα συνδέεται με τους ισχύοντες κανόνες του διεθνούς δικαίου που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών και θα πρέπει απαραίτητα να συνεκτιμηθεί προκειμένου η προσφυγή στη Χάγη να συνοδεύεται από πιθανότητες επιτυχίας.

Στην περίπτωση της ελληνοτουρκικής διαφοράς, από τη στιγμή που τα δύο κράτη

συμφωνήσουν να προσφύγουν στο ΔΔΧ, θα αναπτύξουν τις θέσεις τους, και το Δικαστήριο θα κρίνει βάσει του ισχύοντος διεθνούς δικαίου. Παρά το ισχυρό επιχείρημα ότι η Ελλάδα έχει το διεθνές δίκαιο με το μέρος της, ένα στοιχείο που δεν μπορεί ωστόσο να εκτιμηθεί με ακρίβεια είναι ο βαθμός υποκειμενικότητας κατά την ερμηνεία του δικαίου από τον δικαστή. Θα καταφέρει η Ελλάδα να πείσει το Δικαστήριο για το βάσιμο των ισχυρισμών της;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Εντούτοις, ο αριθμός αυτός παραμένει μικρός σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των κρατών-μελών του ΟΗΕ που είναι 185.
2. Το ίδιο αποτέλεσμα μπορεί επίσης να επιτευχθεί μέσω της διαιτησίας.

Η Εμμανουέλα Δούση είναι διδάκτωρ διεθνούς δικαίου, συνεργάτις του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΥΠΟΥ

ISSUE 15 39

BALKAN
review

Η μάχη της ανασυγκρότησης
The battle of reconstruction

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
από το
Βαλκανικό Κέντρο Τύπου
Στρατηγού Καλλάρη 5, Θεσ/νίκη
Τηλ.: 031-270.826

Τα παιδιά ενός φτωχότερου θεού

του Πλάμεν Τόντσεφ

Το τελευταίο διάστημα έχει ενταθεί αισθητά ο προβληματισμός για την υπογεννητικότητα στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, όπως και για την ανάγκη για «εισαγωγή» μεταναστών. Την ίδια ώρα, σε πολλές περιοχές του αναπτυσσόμενου κόσμου το πρόβλημα είναι το ακριβώς αντίθετο, καθώς η δημογραφική έκρηξη στις χώρες αυτές απειλεί να τινάξει στον αέρα την οικονομική και κοινωνική ισορροπία τους. Χωρίς αμφιβολία, το κλασικό παράδειγμα για τη δυσαναλογία πληθυσμού και φυσικών πόρων μάς έρχεται από την Κίνα.

■ το κατώφλι του 21ου αιώνα εκτιμάται ότι ο πληθυσμός της Κίνας ξεπερνά το 1,3 δισ., ενώ τα τελευταία αξιόπιστα στοιχεία από το τέλος του 1997 τον προσδιόριζαν στα 1,236 εκατ. Πρόκειται για αριθμούς, που όχι μόνο φαντάζουν τρομακτικοί σήμερα, αλλά είχαν και εντυπωσιακή εξέλιξη, ίως τις τελευταίες πέντε δεκαετίες. Ο πληθυσμός της Κίνας κυ-
■ νεκτικά υπερδιπλασιάστηκε στη μεταπολεμική εποχή, από 540 τ. το 1949 σε 1,250 εκατ. στο τέλος του 1998. Οι αυξητικές τά-
ς, δε, αναμένονται να διατηρηθούν έως τα μέσα του 21ου αιώ-
και να οδηγήσουν σε πληθυσμό περί το 1,6 δισ.

■ πτός από τη «γεωμετρική πρόοδο» που λογικά συνοδεύει τέ-
μεγέθη, η δημογραφική έκρηξη στην πολυπληθέστερη χώρα
κόσμου οφείλεται και στην αισθητή πτώση της θνησιμότητας
γνώρισαν οι Κινέζοι μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.
■ να σε μια δεκαετία από την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας
Κίνας (1949-59), ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού επιταχύν-
ε από 16 σε 23 νεογέννητα ανά χιλίους κατοίκους. Η πρώτη
σπάθια αναχαίτισης αυτής της ραγδαίας πληθυσμιακής με-
υνσης εκδηλώθηκε στα μέσα της δεκαετίας '50, όταν ο πρύτα-
του Πανεπιστημίου του Πεκίνου, Ma Yinchu δημοσίευσε τη
■ Πληθυσμιακή Θεωρία του και έθεσε επί τάπητος την ανάγκη
ριορισμού των γεννήσεων. Όμως, η προσέγγιση αυτή, όπως και
■ κληρος ο κλάδος της δημογραφικής έρευνας απορρίφθηκαν
την τότε ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος με την κατη-
■ για «επικίνδυνη διολίσθηση προς το μαλθουσιανισμό».

■ απογραφή του 1964 απέδειξε ότι ο πληθυσμός της χώρας είχε
■ ρξευθεί στα 700 εκατ. και η χάραξη δημογραφικής στρατηγι-
■ προέβαλλε πλέον ως επιτακτική ανάγκη. Ωστόσο, η Επιτροπή
■ ογενειακού Σχεδιασμού, που συστάθηκε αμέσως μετά την
■ γραφή, επικέντρωσε όλη την προσοχή της στις αστικές περιο-
■ όπου δεν διέμενε παρά μόνο το 20% του συνολικού κινεζικού
■ θυσμού. Στη συνέχεια, η απαρχή της «πολιτιστικής επανάστα-
■» το 1966 ανέκοψε για δεύτερη φορά τις προσπάθειες αντιμε-
■ σης του δημογραφικού προβλήματος.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ»

■ τις αρχές της δεκαετίας '70 ο πληθυσμός της Κίνας είχε ήδη ξε-
■ άσει τα 800 εκατ. και η ανησυχητική αυτή εξέλιξη ανάγκασε την
■ κία της χώρας να θέσει ποσοτικούς στόχους για τον περιορισμό
■ πληθυσμιακής αύξησης κατά τη διάρκεια της Τέταρτης Πενταε-
■ Προγραμματικής Περιόδου (1971-1975). Το Σύνταγμα του
■ 8 περιελάμβανε πλέον και το θέμα του οικογενειακού σχεδια-
■, ενώ χρησιμοποιήθηκαν πρωτόγνωροι μοχλοί πίεσης, καθώς
■ εριορισμός των γεννήσεων συνδεόταν άμεσα με την εξασφάλι-
■ εργασίας. Συγκεκριμένα, το 1979 υιοθετήθηκε «η πολιτική του
■ παιδιού» (one-child policy), ενώ δύο χρόνια αργότερα διαμορ-
■ ηκε η εθνική δημογραφική στρατηγική που έγινε γνωστή με το
■ θημα-προτροπή «Να παντρεύεστε αργότερα, να γεννάτε αργό-
■, να γεννάτε λιγότερα και να γεννάτε καλύτερα!».

■ ήμφωνα με ανακοινώσεις της κινεζικής κυβέρνησης, η περιορι-
■ ή πολιτική «απέτρεψε» 338 εκατ. γεννήσεις την περίοδο 1971-
■ 8, αλλά χαρακτηριστικός είναι κι ένας άλλος δείκτης που απο-
■ ώνει το βιοτικό επίπεδο των Κινέζων σε συσχέτιση με τον «οι-
■ ενειακό προγραμματισμό» –το Πεκίνο εκτιμά ότι η μείωση
■ γεννήσεων από 34 ανά χιλίους κατοίκους το 1970 σε 18 το
■ 9 συνέβαλε στην αύξηση του κατά κεφαλήν διαθέσιμου σταρι-

ού από 293 κιλά σε 401 κιλά την ίδια περίοδο. Συγχρόνως, όμως, η Κίνα παραμένει μια από τις 40 φτωχότερες χώρες του κόσμου ως προς το κατά κεφαλήν εισόδημα.

Η ΠΕΡΙΦΕΡΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΩΣ ΛΥΣΗ;

■ Ασφαλώς, είναι πολύ δύσκολο να προταθούν λύσεις αυτού του τε-
■ ράστιου προβλήματος, το οποίο ξεκινά από το καθαρά οικονομικό
■ θέμα της διατροφής, αντανακλάται στην πολιτική και εκτείνεται στο
■ πεδίο των φιλοσοφικών αναζητήσεων. Ένα από τα επιχειρήματα
■ υπέρ της δημογραφικής πολιτικής του Πεκίνου είναι τα οξυμένα
■ προβλήματα διατροφής που κινδυνεύουν να γίνουν ανεξέλεγκτα
■ από τη ραγδαία αριθμητική αύξηση των κινέζων κατοίκων. Είναι
■ ίσως ειρωνικό ότι η «πολιτική του ενός παιδιού» έχει δημοσίως υπο-
■ στηριχθεί, μεταξύ πολλών άλλων, κι από τον γνωστό για τις φιλελεύ-
■ θερες απόψεις του μεγιστάνα Ted Turner και την ακτιβίστρια (στο
■ παρελθόν) για τα ανθρώπινα δικαιώματα Jane Fonda.

■ Από την άλλη, είναι αμφίβολο κατά πόσο ένα πρόβλημα πρωτί-
■ στως οικονομικό θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί εις βάρος των
■ ανθρωπίνων σχέσεων και θεμελιωδών ελευθεριών, όπως είναι το
■ δικαίωμα να αποφασίσει κανείς να αποκτήσει –ή να μην αποκτή-
■ σει– παιδιά. Φαντάζει πολύ πιο λογικό τα οικονομικά προβλήμα-
■ τα να αντιμετωπίζονται στο επίπεδο της οικονομικής πολιτικής
■ και ο όποιος παρεμβατισμός να έχει ως βασικό στόχο το σεβασμό
■ αυτής της επιλογής, όχι την επιβολή «πανεθνικών» προτεραιοτή-
■ των. Γι' αυτό λοιπόν τα οικονομικά εργαλεία του Πεκίνου θα
■ έπρεπε να χρησιμοποιηθούν με στόχο τη μείωση των τεράστιων
■ περιφερειακών ανισοτήτων στη χώρα και την ενίσχυση της απα-
■ σχόλησης στην ύπαιθρο. Εάν επιτευχθεί αυτός ο –ομολογουμένως
■ δύσκολος– στόχος, η μείωση των γεννήσεων που συνήθως φέρνει
■ η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, θα συντελεστεί κατά τρόπο φυ-
■ σιολογικό και κατ' επιλογήν των ίδιων των Κινέζων.

■ Ενώ τα αίτια που καθορίζουν τους ρυθμούς γεννητικότητας ποι-
■ κίλλουν από χώρα σε χώρα, είναι σαφές ότι η επιλογή για τεκνο-
■ ποίηση σε μεγάλο βαθμό επηρεάζεται από το βιοτικό επίπεδο, με
■ την ευημερία να επιφέρει επιβράδυνση της πληθυσμιακής αύξη-
■ σης. Αυτό ακριβώς έχει συμβεί στη γειτονική Ιαπωνία, μια από τις
■ πιο γερασμένες κοινωνίες του κόσμου, αλλά και στη Σιγκαπούρη,
■ όπου το 77% των κατοίκων είναι κινεζικής καταγωγής. Κι αν τυ-
■ χόν τα παραδείγματα αυτά φαίνονται πολύ «εξωτικά», μην πάμε
■ μακριά. Η Ευρώπη είναι ίσως το πιο εύστοχο παράδειγμα.

■ Ο Πλάμεν Τόντσεφ είναι Συντονιστής του Προγράμματος «Ασία-2000»
■ στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων.

■ Ηλίας Πετρόπουλος

■ ΙΣΤΟΡΙΑ ■ ΤΗΣ ■ ΚΑΠΟΤΑΣ

■ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μετά την καταστροφή

του Αστέρη Χουλιάρα

Η Μοζαμβίκη είναι από τα φτωχότερα κράτη του πλανήτη. Στον Πίνακα Ανθρώπινης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών καταλαμβάνει την 169η θέση ανάμεσα σε 174 χώρες. Εντούτοις, με μέση ετήσια αύξηση του ΑΕΠ στη δεκαετία του '90 ύψους 5,7%, η οικονομία της Μοζαμβίκης είναι μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες στον κόσμο. Ορισμένοι, μάλιστα, οικονομολόγοι μιλούν για έναν «αναδυόμενο τίγρη» στην Αφρική.

Για περίπου τριάντα χρόνια η χώρα βρισκόταν σε πόλεμο. Έπειτα από μια δεκαετή ένοπλη εξέγερση εναντίον των πορτογάλων αποικιοκρατών, η Μοζαμβίκη απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1975 (ένα χρόνο μετά την κατάληψη της εξουσίας στη Λισσαβόνα από μια ομάδα ριζοσπαστών αξιωματικών του πορτογαλικού στρατού). Το Frelimo (Frente de Libertação de Moçambique), η μαρξιστική οργάνωση που πολέμησε τους Πορτογάλους, ανέλαβε τη διακυβέρνηση της πρώην αποικίας. Ωστόσο, ο πόλεμος στη Μοζαμβίκη έμελλε να συνεχιστεί, αυτή τη φορά όμως ως εμφύλια διαμάχη. Στη δεκαετία του '70 οι αντάρτες που αντιμάχονταν το λευκό καθεστώς της Ροδεσίας μετέφεραν τις βάσεις τους από τη Τανζανία στην κεντρική Μοζαμβίκη, όπου αναδιοργανώθηκαν με τη βοήθεια του Frelimo. Για να ασκήσει πίεση στο τελευταίο, η Μυστική Υπηρεσία της Ροδεσίας δημιούργησε στο έδαφος της Μοζαμβίκης το Renamo (Resistência Nacional de Moçambique), μια οργάνωση μαύρων ανταρτών.¹ Καθώς το Frelimo ακολούθησε μια πολιτική αναγκαστικής κολεκτιβοποίησης, το Renamo κατάφερε να κερδίσει τη στήριξη ενός σημαντικού ποσοστού του πληθυσμού της χώρας. Ακόμη, το γεγονός ότι ολοένα και περισσότεροι η νέα ελίτ της Μοζαμβίκης αποτελούνταν από νότιους της εθνότητας των Shangaan προκάλεσε αισθήματα αποξένωσης στις βόρειες και κεντρικές περιφέρειες, κι έτσι το Renamo μπόρεσε να στρατολογήσει πολλούς δυσαρεστημένους πρώην υποστηρικτές του Frelimo από τις εθνότητες των

Shona και των Ndau. Τέλος, η άρνηση του Frelimo να αποδεχθεί τα παραδοσιακά ήθη και έθιμα των λαών της Μοζαμβίκης διευκόλυνε σημαντικά τις κινήσεις των ανταρτών.²

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΙΡΗΝΕΥΣΗΣ

Η πολιτική μετάβαση στη Ροδεσία και η ανάληψη της διακυβέρνησής της το 1980 (ως Ζιμπάμπουε πλέον) από τη μαύρη πλειοψηφία έγινε δεκτή από το Frelimo με ενθουσιασμό, καθώς στερούσε το Renamo από τον βασικό εξωτερικό του προστάτη. Ωστόσο, η ευφορία δεν κράτησε για πολύ. Καθώς πολλά μέλη του Εθνικού Αφρικανικού Κογκρέσου (της οργάνωσης των μαύρων της Νότιας Αφρικής) επέλεξαν το Μαπούτο (την πρωτεύουσα της Μοζαμβίκης) ως βάση για τις επιθέσεις τους εναντίον νοτιοαφρικανικών στόχων, το ρατσιστικό καθεστώς της Πρετόριας αντικαταστήσε τους Ροδεσιανούς στο ρόλο των πατρώνων του Renamo.³ Η υποστήριξη που παρείχε η Νότια Αφρική στο τελευταίο ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο όταν οι στρατιωτικοί σύμβουλοι από τη Σοβιετική Ένωση και άλλα κράτη της ανατολικής Ευρώπης πολλαπλασιάστηκαν στη Μοζαμβίκη (αγγίζοντας τους 3.000 στα μέσα της δεκαετίας του '80). Με τη βοήθεια των νοτιοαφρικανών, το Renamo εξαπέλυσε

μια εκστρατεία τρόμου που περιλάμβανε την καταστροφή σχολείων, νοσοκομείων και κοοπερατίβων, αποκτώντας μια αιμοσταγή φήμη συγκρίσιμη μόνο μ' εκείνη των Ερυθρών Χμερ της Καμπότζης. Ο πρόεδρος της Μοζαμβίκης Samora Machel, κατανοώντας ότι η σοβιετική βοήθεια δεν επαρκούσε για να επιτύχει μια στρατιωτική λύση, φιλελευθεροποίησε την οικονομία και επιδίωξε να προσεγγίσει την κυβέρνηση της λευκής μειοψηφίας της Νότιας Αφρικής. Ωστόσο, οι προσπάθειές του κατέληξαν σε αδιέξοδο. Τον Οκτώβριο του 1986, ο Machel σκοτώθηκε σ' ένα μυστηριώδες αεροπορικό δυστύχημα πάνω από το έδαφος της Νότιας Αφρικής και αντικαταστάθηκε από τον Joaquim Chissano, ο οποίος συνέχισε και ενέτεινε τις προσπάθειες οικονομικής μεταρρύθμισης του προκατόχου του. Εντούτοις ο εμφύλιος πόλεμος συνεχίστηκε μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του '90. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης αλλά, κυρίως, η πορεία εκδημοκρατισμού στη Νότια Αφρική ήταν οι δύο βασικοί εξωτερικοί παράγοντες που επέτρεψαν τελικά την επίλυση της σύγκρουσης στη Μοζαμβίκη. Άλλωστε, η ίδια η σύγκρουση φαίνεται ότι είχε αγγίξει το σημείο του «αμοιβαία επιβλαβούς αδιεξόδου»⁴, καθώς καμία από τις δυο αντιμαχόμενες πλευρές δεν μπορούσε να ελπίζει σε οριστική νίκη στο πεδίο της μάχης. Η ξηρασία που έπληξε ολόκληρη τη νοτιότερη Αφρική στις αρχές της δεκαετίας του '90 μείωσε αποφασιστικά την ικανότητα διεξαγωγής πολέμου και των δυο παρατάξεων, ενώ η απειλή μιας ανθρωπιστικής καταστροφής ενέτεινε τις προσπάθειες των δυτικών μεσολαβητών.⁵ Τελικά, το 1992 το Frelimo και το Renamo υπέγραψαν μια συμφωνία ειρήνευσης στη Ρώμη και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών απέστει-

ΜΟΖΑΜΒΙΚΗ Βασικά Στοιχεία

Έκταση: 799.380 τ.χ.
Πληθυσμός (1998): 18.000.000
ΑΕΠ (1998): 18,5 εκατ. δολ.
ΑΕΠ κατά κεφαλή (1998): 169 δολ.
Εξωτερικό Χρέος (ως ποσοστό του ΑΕΠ το 1998): 187%

Ο Αστέρης Χουλιάρας είναι ερευνητής στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων

μια δύναμη 6.500 στρατιωτών για να βλέψουν την εφαρμογή της. Οι κυανό-ανοι έφθασαν σε μια κατεστραμμένη ρα: 1.000.000 νεκροί, 1.700.000 πρόσφυγες, 2-3 εκατομμύρια εκτοπισμένοι. 500.000 νάρκες ήταν η πικρή κληρονομιά του εμφυλίου πολέμου.

ΠΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Η πιο κρίσιμη δοκιμασία στη διαδικασία εφαρμογής της συμφωνίας ειρήνευσης ήταν οι δίδυμες εκλογές (κοινοβουλευτικές και προεδρικές) —οι πρώτες δημοκρατικές στην ιστορία της χώρας— που διεξήχθησαν τον Οκτώβριο του 1994. Στις κοινοβουλευτικές εκλογές, το Renamo κέρδιζε το 38% των ψήφων και το Frelimo το 52%, ενώ στις προεδρικές, ο πρόεδρος της χώρας και υποψήφιος του Frelimo, Joaquim Chissano, έλαβε το 53% και ο αρχηγός του Renamo, Afonso Dhlakama, το 47%. Σε αντίθεση με την Αγκόλα, όπου ο Jonas Savimbi αμφισβήτησε την εγκυρότητα των εκλογών και ο εμφύλιος πόλεμος νάρχισε, ο Afonso Dhlakama αποδέχθηκε την ήττα του και τα εκλεγμένα στελέχη του Renamo κατέλαβαν τις θέσεις τους στο νέο κοινοβούλιο. Παράλληλα, η επιστροφή των προσφύγων από το εξωτερικό ολοκληρώθηκε με επιτυχία, ενώ τους 82.000 στρατιώτες των αντιμαχόμενων πλευρών δόθηκε η δυνατότητα είτε να ηρεπήσουν στον νέο εθνικό στρατό της Μοζαμβίκης είτε (με τη βοήθεια των διεθνών δωρητών) να επανενταχθούν στην πικρή κοινωνία.

Η διεθνής κοινότητα φάνηκε ιδιαίτερα ενθουσιασμένη με τη Μοζαμβίκη. Τα τελευταία δέκα χρόνια (1986-1996), η αναπτυκτική βοήθεια έφθασε κατά μέσο όρο το 1 δισεκατομμύριο δολάρια ετησίως ή περίπου 45% του ΑΕΠ της χώρας. Η κατεστραμμένη υποδομή (σχολεία, δρόμοι και φυρές) έχει σε μεγάλο βαθμό αποκατασταθεί καθώς πάνω από 160 διεθνείς οργανισμοί διαχείρισης βοήθειας προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στον πληθυσμό. Άλλωστε, καθώς το εξωτερικό χρέος ξεπέρασε στο ίδιο διάστημα τα διεθνώς αποδεκτά όρια, η Μοζαμβίκη έλαβε τον περσινό Ιούλιο 3,7 δισεκατομμύρια δολάρια στο πλαίσιο της διεθνούς Πρωτοβουλίας για τις Υπερχρεωμένες Χώρες.⁹

Παράλληλα, η οικονομική πολιτική του έθνους φιλελεύθερου Frelimo έχει περιορίσει το δημόσιο έλλειμμα στο 3% του ΑΕΠ

κι έχει μειώσει τον πληθωρισμό στο 2%. Επίσης, το πρόγραμμα εκτεταμένων ιδιωτικοποιήσεων έχει προσελκύσει πολλά ξένα κεφάλαια. Η είσοδος ξένων επενδυτών μεταμορφώνει ραγδαία τη μικρή οικονομία της Μοζαμβίκης. Όταν τα χυτήρια αλουμινίου της εταιρείας Mozal, αξίας 1,3 δισεκατομμυρίων δολαρίων που χρηματοδότησαν διάφοροι ξένοι επενδυτές, αρχίσουν να λειτουργούν το 2000, υπολογίζεται ότι η κατανάλωση ηλεκτρισμού στη χώρα θα τριπλασιασθεί.¹⁰

Οι προοπτικές είναι εξαιρετικά θετικές για το μικρό κράτος της νοτιότερης Αφρικής. Η χώρα είναι προικισμένη με σημαντικούς φυσικούς πόρους (αλιεύματα, πλούσια εδάφη, ξυλεία και ορυκτά), ενώ η γεωγραφική της θέση είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς τρεις ζωτικοί οδικοί και σιδηροδρομικοί «διάδρομοι» συνδέουν τα λιμάνια της με τη Νότια Αφρική και άλλες τρεις περίκλειστες χώρες της νοτιότερης Αφρικής (Ζάμπια, Ζιμπάμπουε, Μαλάουι).¹⁰ Παράλληλα, το πολιτικό κλίμα είναι θετικό κι η εκλογική αναμέτρηση του Δεκεμβρίου δεν αναμένεται να οδηγήσει σε

θεαματικές ανακατατάξεις. Δυστυχώς όμως οι επιπτώσεις του δεκαπενταετούς εμφυλίου πολέμου θα συνεχίσουν να καταδιώκουν τη Μοζαμβίκη για πολύ. Το 70% του πληθυσμού ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας και θα χρειαστεί πάνω από μια δεκαετία με τους τρέχοντες εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης προκειμένου το κατά κεφαλήν εισόδημα να φθάσει τα αντίστοιχα της Γκάνας ή της Ουγκάντας.¹¹

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Jeanne Marie Penvenne, "Mozambique: a tapestry of conflict", in David Birmingham and Phyllis M. Martin, *History of Central Africa. The Contemporary Years*, London: Longman, 1998, p. 254
2. Barry Schutz, "The Heritage of Revolution and the Struggle for Governmental Legitimacy in Mozambique", in I. William Zartman, ed., *Collapsed States: The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority*, Boulder, Co: Lynne Rienner, 1995, p. 117· δύο αναλυτές ονομάζουν τη διαμάχη ως «πόλεμο των πνευμάτων», υποστηρίζοντας ότι το Renamo εμφανίστηκε ως υποστηρικτής της «διωκόμενης παράδοσης» (Margaret Hall and Tom Young, *Confronting Leviathan. Mozambique Since Independence*, London: C. Hurst & Co, 1997, pp. 175-180
3. Christopher Alden, "Mozambique: An Abiding Dependency", in Larry Benjamin and Christopher Gregory, eds, *Southern Africa at the Crossroads?*, Johannesburg: Justified Press, 1992, pp. 84-85
4. I. William Zartman, *Ripe for Resolution*, Oxford: Oxford University Press, 1989 (2nd Edition)
5. Richard Edis, "Mozambique's Successful Peace Process: An Insider's View", *Cambridge Review of International Affairs*, Vol. IX (2), 1995, pp. 5-6
6. Jim Wurst, "Mozambique: Peace and More", *World Policy Journal*, Vol. XI (3), Fall 1994, pp. 78-82; Michel Klen, "Incertitudes mozambicaines", *Défense Nationale*, Janvier 1994, p. 108
7. "Mozambique: Neo-colonialism", *The Economist*, October 11, 1997, p. 53
8. Tony Hawkins, "Private investment key to impressive growth", *Financial Times*, October 18, 1999, Survey: Mozambique, p. 2
9. Michael Holman and Victor Mallet, "Prevailing peace shining example to region", *Ibid.*, p. 1
10. "Transport corridors: Back on the rails", *The ACP-EU Courier*, No 168, March-April 1998, pp. 12-14
11. Tony Hawkins, *op. cit.*

Πώς έζησα τον Εμφύλιο

του Τζων Ρήγου

Το γεγονός που με κρύωσε με το ΕΑΜ ήταν μια συζήτηση που είχα με τον καθοδηγητή μου στην ΕΠΟΝ, ονόματι Δημήτρη, ένα παιδί λίγα χρόνια μεγαλύτερό μου, σχετικά με το τι θα γινόμαστε μετά τον πόλεμο. Στο Δημήτρη με είχε παραδώσει ο πρώτος μου καθοδηγητής, Μανώλης Γλέζος, τον οποίο εγνώριζα επίσης ως Δημήτρη, αγνώστων λοιπών στοιχείων, μέχρις ότου έγινε διάσημος. Μόλις είχα μπει στο πανεπιστήμιο και σκεπτόμουν πώς θα το τελειώσω και θα πάρω καμιά υποτροφία για το εξωτερικό. Τον Δημήτρη δεν τον ενδιέφεραν οι σπουδές. «Εγώ θα πάρω μια θέση στο κόμμα», μου είπε εννοώντας το ΚΚΕ.

Ανήκα στην πλειοψηφία των οπαδών του μεγάλου εκείνου κινήματος που είχαν κατά νου μόνο το πώς θα διώξουν με τον αγώνα τους τους κατακτητές. Ο Δημήτρης είχε κιόλας μπολιαστεί με την ιδέα πολιτικής επικρατήσεως του κόμματός του. Το ΕΑΜ ήταν γι' αυτόν, όπως και για τους περισσότερους κομμουνιστές, ένα βήμα για την κατάκτηση της εξουσίας και μια επένδυση που θα εξαργύρωναν με την εξασφάλιση μιας θεσούλας. Πήραμε χωριστούς δρόμους. Εκείνος βρήκε το θάνατο σε ένα οδόφραγμα τον Δεκέμβριο του 1944. Εγώ βρέθηκα στο στρατό και χωρίς να το επιδιώξω, με διάλεξαν δύο χρόνια αργότερα για τους Λόχους Ορεινών Καταδρομών (ΛΟΚ), όπου παρέμεινα μέχρι το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου.

Έτσι, μπορώ να πω ότι αγωνίσθηκα και με τις δύο παρατάξεις. Στην ΕΠΟΝ των Αθηνών στον Πρώτο Γύρο και με

τον Εθνικό Στρατό στον Τρίτο. Το λέω δε αυτό, γιατί κατά την διάρκεια του Πρώτου Γύρου, ενώ ο αγώνας μας ήταν εναντίον των κατακτητών, οι διαφωτιστάι μας φρόντιζαν να μας φανατίζουν κυρίως εναντίον των Χιτών και των Εδουαρδιστών, λες και εκείνοι είχαν καταλάβει την Ελλάδα και όχι οι Γερμανοί Ναζί.

Το 1945, ύστερα από ένα σύντομο διάστημα στην Μέση Ανατολή και την Ιταλία, βρέθηκα στη Θεσσαλονίκη στο Στρατηγείο της ΧΙης Μεραρχίας, και εν συνεχεία στη σχολή εφαρμογής πεζικού της ίδιας μεραρχίας σαν εκπαιδευτής. Ήταν μια ειδυλλιακή εποχή, για ένα παιδί που δεν είχε ακόμη πατήσει τα 20 χρόνια του και ένιωθε ότι είχε την ημέρα μια θέση ευθύνης και το βράδυ ελεύθερο για διασκέδαση και ευχάριστες ώρες χάρη στον ωραιόκοσμο της νύφης του Θερμαϊκού.

Τα πρώτα σύννεφα άρχισαν να σκοτεινιάζουν τον ορίζοντα

με την επίθεση των ανταρτών στο Λιτόχωρο. Λίγο αργότερα, τον Ιούλιο του 1946, βρέθηκα με μια εκπαιδευτική ομάδα σε μια ταξιαρχία της μεραρχίας μας στο Κιλκίς, όταν οι αντάρτες χτύπησαν και κατέλαβαν για λίγες ώρες την Ποντοκερασία, ένα χωριό μεταξύ Κιλκίς και Θεσσαλονίκης. Διοικητής της ομάδας μας ήταν ένας άγγλος συνταγματάρχης, γόνος καλής οικογένειας αλλά μειωμένης πνευματικής ικανότητας. Ήμασταν στο γραφείο του επιτελάρχη της ταξιαρχίας. Ο Άγγλος κοίταξε το χάρτη στον τοίχο, όπου ήταν υπογραμμισμένο το όνομα του χωριού και μας είπε με ύφος πέντε καρδιναλίων «Κύριοι, η Ποντοκερασία είναι μεταξύ Κιλκίς και Θεσσαλονίκης. Έχουμε αποκοπεί από τη βάση μας». Στην ομάδα είμαστε τρεις έλληνες ανθυπολοχαγοί και ένας άγγλος λοχαγός. Η δήλωσή του μας φάνηκε αστεία και σκάσαμε στα γέλια. Τα πράγματα όμως είχαν αρχίσει να γίνονται σοβαρά.

Έτσι, μετά την περιοδεία του διαδόχου τότε Παύλου και της Φρειδερίκης στις αρχές του 1947 στη Βόρειο Ελλάδα, πήρα διαταγή να παρουσιασθώ στο Κέντρο Εκπαιδεύσεως Καταδρομών στη Λήτη, ένα χωριό μεταξύ Σερρών και Θεσσαλονίκης. Από εκεί, μέσα σε δυο μήνες βγήκαμε καταδρομείς, αλλά όχι τόσο καλοί ώστε μετά από δυο επιχειρήσεις μάς διάλυσαν και μας ανασύνταξαν μετά από πρόσθετη εκπαίδευση στην Βουλιαγμένη όπου στησαμε το Κέντρο Εκπαιδεύσεως Μονάδων Καταδρομών, το γνωστό ΚΕΜΚ.

Από το 1947 ως το 1950, που απολύθηκα από τις τάξεις του στρατού, υπηρέτησα στα ΛΟΚ, εκτός από λίγους μήνες που έκανα υπαπιστής της ΙΧης Μεραρχίας κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων στην Πελοπόννησο.

Παρά το γεγονός ότι οι κομ-

μουνισταί μάς αποκαλούσαν «μοναρχοφασίστες», οι περισσότεροι στρατιώτες των ΛΟΚ και πολλοί από τους αξιωματικούς ήταν δημοκρατικών φρονημάτων. Μερικοί, όπως ο συνταγματάρχης Λευτέρης Παπαγεωργακόπουλος, που διετέλεσε διοικητής του ΚΕΜΚ ήταν απόστρατος του 1935 που πήγε στην Μέση Ανατολή κατά τη διάρκεια του Πολέμου και πολέμησε ως διοικητής του λόχου πολυβόλων του Ιερού Λόχου. Ανάμεσα στους δημοκρατικούς λοκατζήδες ήταν ο μετέπειτα υπουργός του Ανδρέα Παπανδρέου Αντώνης Δροσογιάννης, ο αντισυνταγματάρχης Δημήτρης Οπρώπουλος και ο διοικητής μου στην Β' Ταξιαρχία Καταδρομών στο Βίτσι και Γράμμο το 1949, στρατηγός Γεώργιος Ρούσσος.

Οι περισσότεροι από τους στρατιώτες μας, στρατολογήμενοι από τις πόλεις και μερικές περιοχές που είχε υπό τον έλεγχό του ο στρατός, δεν ήταν ούτε μοναρχικοί ούτε ακροδεξιοί. Ίσως αν τους είχε στρατολογήσει ο Δημοκρατικός Στρατός να ένιωθαν πιο «στο σπίτι τους», σαν παιδιά εργατικών οικογενειών, σε αντίθεση με τους οπλίτες του Δημοκρατικού Στρατού που ήταν από αγροτικές περιοχές και αποτελούσαν την πιο συντηρητική ομάδα του πληθυσμού.

Ασχέτως όμως προελεύσεως, οι στρατιώτες του Ελληνικού Στρατού ήταν πιο πιστοί στον όρκο τους από τους στρατιώτες του Δημοκρατικού Στρατού, οι οποίοι όταν έβρισκαν ευκαιρία αυτομολούσαν και παραδίδοντο στα τμήματά μας. Αυτό άλλωστε ανάγκασε την κομμουνιστική ηγεσία να καταφύγει στο λεγόμενο «παιδομάζωμα», για να χρησιμοποιήσει τα παιδιά σαν ομήρους και να εξασφαλίσει την παραμονή των συγγενών τους στις τάξεις του Δημοκρατικού Στρατού.

Από πλευράς οπλισμού, οι αντάρτες ήταν στη μάχη πιο καλά οπλισμένοι από το στρατό για το είδος του πολέμου που είχαν κηρύξει. Ο γερμανικός οπλισμός που είχαν κληρονομήσει από τον ΕΛΑΣ, ή τους είχε προμηθεύσει η Γιουγκοσλαβία, ήταν απείρως καλύτερος από τα όπλα που είχαμε πάρει από τους Άγγλους. Η τλάστιγγα άρχισε να γέρνει προς το μέρος μας, όταν πήραμε τον αμερικανικό οπλισμό, με ημιαυτόματα τουφέκια, πολυβόλα μπράουνινγκ, ορεινά τυροβόλα, όλμους για κάθε νόχο και αεροπλάνα καθέτου εφαρμοίσεως.

Όπως είναι πια γνωστό, τα δυο πρώτα χρόνια του Τρίτου Ψύρου τα περάσαμε κυνηγώντας τους αντάρτες του Δημοκρατικού Στρατού, στήνοντας ενέδρες και πέφτοντας στις δικές τους ενέδρες, κυρίως στη Ρούμελη και την Πελοπόννησο. Το 1949 όμως, με την προσπάθεια του Ζαχαριάδη να οχυρώσει και να κρατήσει το Βίτσι και τον Γράμμο, ο αγώνας μας πήρε μια μορφή τακτικού πολέμου, και οι ΛΟΚ κλήθηκαν να πάρουν μέρος σε τακτικές επιχειρήσεις, πάντοτε όμως με μεθόδους που ταίριαζαν στην ειδική εκπαίδευσή μας.

Στο Βίτσι, είχαμε την αποστολή να διεισδύσουμε από το Μπίκοβικ, το ύψωμα που δεσπόζει της Καστοριάς, να καταλάβουμε τα υψώματα Ρότο, Ντάμσε και Λέσιτς με τη Δευτέρα Ταξιαρχία Καταδρομών, και να προχωρήσουμε κατά μήκος των αλβανικών συνόρων από την Κρυσταλλοπηγή με την Πρώτη Ταξιαρχία καταδρομών. Ο τακτικός στρατός θα μας ακολουθούσε και θα εκμεταλλευόταν τις διεισδύσεις μας.

Από την πλευρά της Δευτέρας Ταξιαρχίας, που είχε τον ανατολικό τομέα, όλα πήγαν κατ' ευχήν. Η πρώτη Μοίρα της Πρώτης Ταξιαρχίας υπό

Αμυντικές θέσεις του στρατού.

τον Ταγματάρχη Σέεμαν, έναν μικρόσωμο φαλακρό ιερολοχίτη με μεγάλη καρδιά, κόλλησε κάτω από το ύψωμα Βάρμπα όπου σκοτώθηκε ο Σέεμαν και όλο σχεδόν το επιτελείο του. Παρά την ατυχία αυτή, το Βίτσι είχε καταληφθεί σε τέσσερις μέρες και στις 14 Αυγούστου κάναμε απόβαση στον Πυξό, μια μικρή λωρίδα γης που εξέχει από την Αλβανία μέσα στην Μικρή Πρέσπα. Σε πέντε μέρες, η πρώτη μεγάλη βάση των κομμουνιστών είχε καταληφθεί.

Ο αγώνας στο Γράμμο λίγες μέρες αργότερα, ήταν πιο σκληρός, γιατί τα βουνά ήταν πιο απότομα και πιο καλά οχυρωμένα. Η δική μας Ταξιαρχία ξεκίνησε από την Αλεβίτσα με αντικειμενικούς στόχους τα υψώματα Πόλε (1.300 μ.), Πάπουλι (1.600 μ.), Φλάμπουρο (1.800 μ.) και τελικά το Σκίρτσι (2.442 μ.). Η Ένατη Μεραρχία, βαδίζοντας κατά μήκος των ελληνοαλβανικών συνόρων, κατέλαβε την Πόρτα Οσμάν (2.017 μ.) και την κορυφή του Γράμμου, το 2520 υψόμετρο.

Σε οκτώ μέρες όλα είχαν τε-

λειώσει και είχαμε φτάσει στα ωραία χωριά του Γράμμου, το Πληκάτι, τους Χιονάδες, την Βουρμπιανή και το Ασημοχώρι. Στο Γράμμο σκοτώθηκε ένας νέος έφεδρος ανθυπολοχαγός ονόματι Ρήγας, που είχε έρθει μετά το Βίτσι στις Καταδρομές και επειδή ήταν άγνωστος πολλοί φίλοι μου νόμισαν ότι ήμουν εγώ.

Παρά το γεγονός ότι βρέθηκαν πολλές φορές στην πρώτη γραμμή του πυρός, δεν χρειάστηκε ποτέ να χρησιμοποιήσω το όπλο μου. Επίσης παρά τη σκληρότητα με την οποία συμπεριφέρθηκαν οι αντάρτες σε λοκατζήδες, πάντοτε φέρθηκα φιλικά σε όσους αιχμάλωτους πιάσαμε. Έβλεπα πόσο πιο βασανισμένοι ήταν από μας και τους πονούσα.

Χρειάστηκε πολύς καιρός για να απαλλαγώ από το άγχος που μου είχαν δημιουργήσει οι επιχειρήσεις. Αυτό που μου προξενούσε μεγάλη σύγχυση και πόνο ήταν ότι όλος εκείνος ο αγώνας ήταν άνευ λόγου. Χωρίς τους φοιτητές και τους εργάτες των πόλεων, ο κομμουνισμός δεν είχε καμιά ελπίδα επιτυχίας. Δεν χρειαζόταν

να είναι κανείς απόφοιτος ακαδημίας πολέμου για να το διαπιστώσει. Το έβλεπα, αν και ήμουν σχεδόν παιδί. Ο αγώνας των κομμουνιστών κατά τον Εμφύλιο είχε αξία μόνο σαν ένα κομμάτι ενός παγκόσμιου αγώνα. Δηλαδή αν ήμασταν ένα πιόνι σε μια μεγάλη σκακιέρα, και η αποτυχία τους στην Ελλάδα ήταν δικαιολογημένη γιατί θα απέφερε κέρδη κάπου αλλού. Αν υπήρχε ένας τέτοιος λόγος, τότε ο αγώνας τους είχε κάποια δικαιολογία. Αν δεν υπήρχε τέτοια αποστολή, τότε ο Δημοκρατικός Στρατός υπήρξε ένα εθνικό καρκίνωμα, κάτι που έπρεπε να αποφύγουν οι ηγέτες του ΚΚΕ αν είχαν έστω και στάλα αγάπης για τον λαό μας.

Όταν διαβάω και ακούω τις κατηγορίες που εκσφενδονίζουν οι κομμουνισταί εναντίον όσων θεωρούν δεξιούς για τον τρόπο που δέχτηκαν την αμερικανική βοήθεια και για τον τρόπο που έδεσαν την Ελλάδα στο άρμα του Δυτικού κόσμου, διρωτώμαι αν οι άνθρωποι αυτοί ζουν στον ίδιο πλανήτη με μας.

Από την άλλη πλευρά, όταν βλέπω πόσο προσόδευσαν στις χώρες του παραπετάσματος όσοι Έλληνες βρέθηκαν εκεί, είτε σαν φυγάδες του Δημοκρατικού Στρατού είτε σαν θύματα του παιδομαζώματος, συλλογίζομαι, ότι ίσως μέσα στο Παραπέτασμα, σε ένα κόσμο με κοινωνική ισότητα, οι Έλληνες με την πνευματική μας ανωτερότητα θα είχαμε πράγματι μεγαλουργήσει. Αλλά το ίδιο δεν συμβαίνει και με τους Έλληνες που βρέθηκαν σε μη «σοσιαλιστικές» χώρες όπως της Δυτικής Ευρώπης και της Αμερικής; Φαίνεται ότι παρά τα χρόνια που πέρασαν, εξακολουθούμε να κουβαλάμε στο DNA μας, αρκετά στοιχεία απ' αυτά που βοήθησαν τους αρχαίους Έλληνες να μεγαλουργήσουν και μετά να καταστρέψουν όσα είχαν δημιουργήσει.

Οἱ ἠθικὲς ἀμοιβὲς καὶ τὰ μετάλλια στὸ Δημοκρατικὸ Στρατὸ

τοῦ Λευτέρη Ἐλευθερίου

*Απὸ τὸ κείμενο τοῦ Λευτέρη Ἐλευθερίου «Τὸ
πρόβλημα τῶν ἠθικῶν ἀμοιβῶν στὴ
Λαϊκοδημοκρατικὴ μας ἐπανάσταση»,
Δημοκρατικὸς Στρατὸς, Μηνιάτικο στρατιωτικο-
πολιτικὸ ὄργανο τοῦ Γεν. Ἀρχηγείου τοῦ
Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ Ἑλλάδας,
(τχ. 4, Ἀπρίλης 1949).*

Η Προσωρινὴ Δημοκρα-
τικὴ μας Κυβέρνησις
πλάι στὸ ἄλλο νομοθε-
τικὸ τῆς ἔργο κατανοώντας
τὴν ἀνάγκη τῶν ἠθικῶν
ἀμοιβῶν ἐξέδωκε δυὸ βασι-
κοὺς νόμους γιὰ τὴν ἀπονομὴ
τῶν ἠθικῶν ἀμοιβῶν.

Μὲ τὸν πρῶτο νόμο, Μάρ-
τις 1948, καθιερώθηκαν
ἠθικὲς ἀμοιβὲς γιὰ ἀτομα-
μαχητὲς, καὶ ἠθικὲς ἀμοιβὲς
γιὰ σύνολο, ὁμάδες καὶ τμή-
ματα τοῦ Δ.Σ. Οἱ ἠθικὲς
ἀμοιβὲς αὐτὲς εἶναι 1) ἔπαι-
νος, 2) ἀνακήρυξη ἐπίλεκτης
μονάδας, 3) προαγωγὴ γιὰ
ἀνδραγαθία καὶ 4) μετάλλιο
ἀνδρείας.

Ὁ νόμος αὐτὸς συγκίνησε
τοὺς μαχητὲς καὶ στελέχη
μας. Ἦταν κάτι ποὺ μιλοῦσε
στὴν ψυχὴ τους καὶ ἐξέφραζε
κάτι ποὺ τὸ ποθοῦσαν καὶ τὸ
ζητοῦσαν.

Μὲ αἰτιολογικὴ ἔκθεσις
αὐτοῦ τοῦ νόμου καὶ τὰ
ἄρθρα του (δημοσιεύτηκε
καὶ στὴν Ἑξόρμιση τῆς 15
τοῦ Ἀπρίλη 1948) ὁ νομοθέ-
της ἐπεδίωξε νὰ πλατύνει τὸν
ὀρίζοντα στὸ σημεῖο αὐτὸ
τῶν στελεχῶν μας καὶ νὰ
σπάσει τὴν ὑποτίμηση ποὺ
ὑπῆρχε σχετικὰ μὲ τὴν ἀπο-
νομὴ τῶν ἠθικῶν ἀμοιβῶν σὲ
ἀρκετὰ στελέχη μας. Ἄν
δοῦμε τώρα τὴν ἐφαρμογὴ
τοῦ νόμου αὐτοῦ ἀπ' τὶς διοι-
κήσεις τῶν μονάδων μας θὰ
δοῦμε τοῦτο. Μέσα σ' ὅλο-
κληρο τὸ 1948 μὲ τόσες ἐπε-
τυχημένες μάχες, μὲ τὴν ἡρω-
ικὴ ἐποποιΐα τοῦ Γράμμου
καὶ τὴ συνέχειά του στὸ Βί-
τσι, μὲ τόσους ἡρωισμοὺς καὶ
ἐξαιρετικὲς πράξεις ἀνδρεί-
ας, μόνον 88 πήρανε μετάλλια
ἀνδρείας μέσα στὸ 1948, καὶ
ἄλλοι 45 μέσα στὰ 1949.

Αὐτὰ κατὰ μονάδα εἶναι μοι-
ρασμένα ἔτσι γιὰ τὸ 1948: 27
στὶς μονάδες Γράμμου Βίτσι,
2 στὴν Υἱ Μεραρχία, 1 στὰ
τμήματα τοῦ Πάικου, 2 στὴν
Υἱ Μεραρχία, 1 στὸ Κλιμά-
κιο (Τὰ πήρανε 8 γυναῖκες καὶ
25 ἄνδρες, 12 μαχητὲς, 5 ὑπα-
ξιωματικοὶ καὶ 16 ἀξιωματι-
κοί). Οἱ ἀναλογίαι δὲν ἀλλά-
ζουν γιὰ τὸ 1949.

Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς
φαίνεται πόσο στενὰ ἐρμη-
νεύτηκε τὸ σχετικὸ ἄρθρο
τοῦ νόμου γιὰ τὸ μετάλλιο
ἀνδρείας. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ
διατύπωση τοῦ ἄρθρου τοῦ
νόμου γιὰ τὴν ἀπονομὴ με-
τάλλιο ἀνδρείας λέγει ὅτι
ἀπονέμεται αὐτό: «1) γιὰ
πράξη ἐξαιρετικῆς ἀνδρείας,
τόλμης, ἀποφασιστικότητος,
αὐτοθυσίας καὶ ἡρωισμοῦ
ποὺ τόσο γιὰ τὶς συνθήκες μέ-
σα στὶς ὁποῖες ἔγινε ὅσο καὶ
γιὰ τ' ἀποτελέσματα ποὺ ἔφε-
ρε, ἀνέβασε στὰ μάτια τῶν
συναγωνιστῶν του τὸν ἀγω-
νιστὴ αὐτὸν ἐκλεχτὸ μέσα
στοὺς ἐκλεχτοὺς ποὺ ἔχουν
τὴν τιμὴ νὰ συμμετέχουν στὸ
λαϊκοδημοκρατικὸ ἀγῶνα
τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ». Ἡ τέ-
τοια διατύπωση «ἐκλεχτὸς
μέσα στοὺς ἐκλεχτοὺς» μπο-
ρεῖ νὰ δημιουργήσῃ στενότη-
τα στὴν ἐρμηνεία τοῦ Νόμου.
Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι τὸ βα-
σικὸ στὴν ὀχι σωστὴ ἐφαρ-
μογὴ τοῦ νόμου. Ὅταν ἔχου-
με 2 μόνον στὴν Υἱ Μεραρχία,
2 στὴν Υἱ καὶ 1 μόνον σ' ὁλό-
κληρο τὸ Κλιμάκιο ποὺ
δροῦσε κάτω ἀπὸ ἐξαιρετικὰ
δύσκολες συνθήκες, εἶναι
ὀλοφάνερη ἡ ὑποτίμηση.

Μιὰ πλατεῖα ἀντίληψη γιὰ
τὴν ἀπονομὴ ἠθικῶν
ἀμοιβῶν μᾶς ἔδωσε τὸ Γενι-
κό μας Ἀρχηγεῖο ὕστερα
ἀπὸ τὴ μάχη τοῦ Γράμμου μὲ
τὸ διάσημο Γράμμος ποὺ
πήρανε ὅλοι ὅσοι πήρανε μέ-
ρος στὴν ἐποποιΐα αὐτὴ καὶ
μὲ τὶς μαζικὲς ὀνομασίες νέ-
ων ἀξιωματικῶν καὶ μαζικὲς
προαγωγὰς γιὰ τὰ στελέχη

ποὺ πήρανε μέρος στὴ μάχη
τοῦ Γράμμου.

Ἔτσι ἡ ἀλήθεια ὅτι «τὸ
θαῦμα τοῦ Γράμμου ὀφείλε-
ται στὸ ἀπλὸ ὄνομα μαχητῆ
τοῦ Δ.Σ.», ἦρθε νὰ ἐπικυρωθεῖ
μὲ τὴν ἀπονομὴ τοῦ διάση-
μου «Γράμμος». Ἡ πολιτικὴ
καὶ κοινωνικο-ἠθικὴ αὐτὴ
πράξη τοῦ Γενικοῦ μα-
ῖ Ἀρχηγείου εἶναι ἄξια προ-
σοχῆς ἀπὸ τοὺς μαχητὲς καὶ
ἰδιαίτερα τὰ στελέχη μας
γιατὶ μέσα σ' αὐτὴ βρίσκεται
τὸ βαθύτερο ἠθικὸ νόημα
ποὺ διαποτίζει τὶς ἐνέργειές
μας αὐτές.

Ἀμοίβει μαζικὰ τὸ μαχητὴ
καὶ προάγει καὶ τὰ στελέχη
του. Ἀμοίβει τοὺς δημιουρ-
γοὺς τῆς μεγάλης ἐποποιΐας
τοὺς μαχητὲς καὶ ἐπίσης
ἀμοίβει τοὺς διοικητὲς καὶ
καθοδηγητὲς τους στὴ μάχη
αὐτὴ. Ἐγινε αὐτὸ καὶ στὶς
μάχες τῆς Μουργκάνας τὸ
Φλεβάρη καὶ Μάρτη τοῦ
1948; Μιὰ τέτοια πλατεῖα
ἀντίληψη ἐπικράτησε καὶ
στὴν ἀπονομὴ ἠθικῶν
ἀμοιβῶν καὶ στὶς μάχες αὐτές
ποὺ δύναν τὸ πρῶτο ἀποφαι-
σιστικὸ χτύπημα στὴν ἐαρινὴ
ἐκστρατεία τοῦ 1948; Ἐνὰς
λόχος ἐπίλεχτος καὶ ἡ προα-
γωγὴ τοῦ σ. Καλιανέση σὲ
ὑποστράτηγο αὐτὲς ἦταν αἱ
ἠθικὲς ἀμοιβὲς ποὺ ἀπονειμή-
θηκαν στὶς ἡρωικὲς μάχες
τῆς Μουργκάνας. Στὴν Πα-
νελλαδικὴ Συνδιάσκεψις τῆς
ΠΔΕΓ μιλώντας μιὰ συντρο-
φισσα γιὰ τὴν ἡρωικὴ στάση
μαχητῶν καὶ λαοῦ τῆς Ροῦ-
μελῆς ἐνάντια στὶς ὀρδὲς τοῦ
Τσακαλώτου στὴν περσινὴ
τοῦ ἐκστρατεία στὴ Ροῦμελί-
μὲ ἀληθινὰ συγκινητικὸ τρόπο
ἐξέφρασε τὸ παράπονο
ὅλων τῶν ἀνθρώπων ποὺ
πήρανε μέρος στὶς μάχες
αὐτές, γιατί δὲν τοὺς ἀπονει-
μήθηκαν ἠθικὲς ἀμοιβὲς καὶ
ποὺ ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς δὲ
βρίσκονται σήμερον ἀνάμεσά
μας.

Ὁ δεύτερος νόμος τῆς Προ-

ωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης είναι ο νόμος 21 ης 12 Γενάρη 1949. Με το νόμο αυτό απονέμονται θικές αμοιβές, μετάλλια και διακρίσεις για 18 περιπτώσεις.

α) Μετάλλιο Στρατιωτικής Αξίας Α' και Β' τάξης.

β) Παράσημο Ήλεκτρα.

γ) Μετάλλιο εξαιρετικής δράσης ελεύθερων σκοπευτών.

δ) Μετάλλιο εξαιρετικής αμφοταριστικής δράσης.

ε) Μετάλλιο εξαιρετικής δράσης μέσα σε κατεχόμενη όλη.

στ) Μετάλλιο εξαιρετικής δράσης στο πυροβολικό.

ζ) Μετάλλιο εξαιρετικής δράσης στο ναυτικό.

η) Μετάλλιο εξαιρετικής δράσης μέσα στο μοναρχο-ασιστικό στρατό.

θ) Μετάλλιο για κατάρριψηεροπλάνου.

ι) Μετάλλιο για κατατροφή τάνκς.

ια) Διάκριση τραυματία.

ιβ) Διάκριση για παλιά ύπηρεσία στον ΕΛΑΣ.

ιγ) Διάκριση αρχαιότητας.

Με το νόμο αυτό η Κυβέρνησή μας δίνει μια ελάχιστη θική αμοιβή στους πολεμιστές του στρατού μας, στελέχη και μαχητές που γράφουν ήρωική ιστορία του στρατού μας. Με το νόμο αυτό δίνεται μια πολύ πλατιά βάση για να αναπτυχθεί ή ήμλλα μέσα στον ταχτικό αιμοεπαναστατικό μας στρατό και ν' ανέβει έτσι ή ήπαθμη του στρατού μας. Ο νόμος 21 είναι ένα γερό ήθικοπολιτικό όπλο στα χέρια των διοικήσεων των μονάδων του στρατού μας για να πραγματοποιήσουν το σύνθημα του Γενικού Αρχηγείου, για να γίνει το 1949 ή αποφασιστικός χρόνος της ήξης.

Ο νόμος αυτός ανταποκρίνεται στις σημερινές συν-

Μαγκλάρας Στάθης. Μετάλλιο για τη δράση του στο πυροβολικό στη μάχη της Νάουσας.

θήκες του στρατού μας και εξυπηρετεί τις στρατηγικές και ταχτικές μας επιδιώξεις.

Πώς εφαρμόστηκε αυτός ο νόμος; (Εδώ πρέπει να πούμε πώς ή διαφώτιση του ΓΑ υποτίμησε από την πρώτη μέρα τη σημασία του νόμου αυτού έτσι που δεν τον δημοσίευσε ολόκληρο στον καθημερινό τύπο. Αυτό όμως το διόρθωσε με τη δημοσίευση ολόκληρου του νόμου ύστερα, καθώς και με άρθρα που ακολούθησαν. Ο νόμος αυτός μεταδόθηκε και από το ραδιοφωνικό μας σταθμό και έτσι μπορούμε να πούμε πώς έγινε γνωστός σ' όλες τις μονάδες μας).

Η εφαρμογή του νόμου

αυτού στο πρώτο τρίμηνο του 1949 μάς δίνει.

Δόθηκε το μετάλλιο στρατιωτικής αξίας Α' τάξης σ' ένα στέλεχος. Το μετάλλιο στρατιωτικής αξίας Β' τάξης σέ 9 (σέ 2 ομάδάρχες, 4 ανθυπολοχαγούς, 1 υπολοχαγό και 2 υποστράτηγους).

Παράσημα Ήλεκτρας 23, μετάλλια εξαιρετικής αμφοταριστικής δράσης 8, μετάλλια για καταστροφή τάνκς 5, μετάλλια για κατάρριψη έχθρικού αεροπλάνου 3, μετάλλια για εξαιρετική δράση ανίχνευσης 6.

Συνολικά τα μετάλλια που δόθηκαν κατά μονάδα μοιράζονται έτσι:

Στην ΙΧ Μεραρχία 11, Χ Με-

ραρχία 25, ΧΙ Μεραρχία 17, Ι Μεραρχία 1, ΙΙ Μεραρχία 1.

Εδώ πάλι βλέπουμε ότι οι μονάδες του Βίτσι άρχισαν να εφαρμόζουν το νόμο, ενώ οι άλλες μεραρχίες μας τον άγνόησαν. Συνεχίζουν την υποτίμηση σ' αυτό το σημείο. Η υποτίμηση αυτή δείχνει πώς ή άπονομή ήθικών αμοιβών δεν έγινε συστατικό στοιχείο της πολιτικής τους δουλειάς, καθώς και ότι ή έλεγχος προς την κατεύθυνση αυτή είναι έλλειπής.

Αν δέ σ' αυτή προσθέσουμε ότι και στο ζήτημα της όνομασίας αξιωματικών και προαγωγών οι Μεραρχίες, εκτός του Βίτσι, καθυστερούν σχετικά μ' αυτές, τότε μπορούμε να βγάλουμε το συμπέρασμα πώς υπάρχει γενική υποτίμηση σ' ή σημείο αυτό, που εκφράζει και εκτός των άλλων και υποτίμηση προς τον επαναστάτη άνθρωπο, το δημιουργό της επανάστασής μας. Ο Π.Ε. του Γ.Α. σ. Βασ. Μπαρτζώτας στην εισήγηση στη σύσκεψη της 20 του Μάρτη, λέει σχετικά με το ζήτημα αυτό. «Οι διοικήσεις μας με μεγάλη τσιγγουνιά χρησιμοποιούν το Νόμο αυτό (το Νόμο 21). Δεν καταλαβαίνουν ότι ή ήθική αμοιβή είναι παρόρρηση για δράση και ανταποκρίνεται στον ευγενικό πόθο των μαθητών να γίνουν καλύτεροι, να αποδώσουν περισσότερα. Οι ήθικές αμοιβές, τα μετάλλια, οι έπαινοι μαζί με τις προαγωγές, είναι ένα ολόκληρο κεφάλαιο που πρέπει να απασχολήσει την πολιτική μας δουλειά. Ο Π.Ε. που δεν ενδιαφέρεται για τα ζητήματα αυτά σημαίνει ότι δεν καταλαβαίνει τίποτα απ' την ψυχολογία των μαχητών. Τον βλέπει σαν κάτι το άψυχο και δεν ξέρει να σηκώνει τα ήρωικά παραδείγματα για μίμηση; και για διαπαιδαγώγηση όλων των μαχητών.

Γιὰ τὴν Ὁρθοκωστὰ τοῦ Θανάση Βαλτινοῦ

τοῦ Γιώργου Κεντρωτῆ*

Ἄν καὶ μόνοι τους τὴν κάνουν τὴν ἱστορία τους οἱ ἄνθρωποι, δὲν τὴν κάνουν ὥστόσο ὑπὸ συνθήκες ἐλευθερίας, συνθήκες παναπειῶν ἐπέλεξαν οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ συνθήκες πὺν προϋπῆρχαν, πὺν τοὺς ἐδόθησαν ἢ τοὺς κληροδοτήθηκαν καὶ τίς ὁποῖες οἱ ἴδιοι γνώριζαν καλά. Ἡ δημιουργημένη ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν πεθαμένων γενεῶν παράδοση εἶναι βαριά σὰν ἐφιάλτης πάνω στὰ μυαλὰ τῶν ζωντανῶν. Γιὰ τὸ κι ὅποτε φαίνεται ὅτι οἱ ζωντανοὶ καταπιάνονται μὲ τὸ πῶς θὰ ἀνατρέψουν τὸν ἴδιο τους τὸν ἑαυτὸ καὶ τὰ πράγματά τους, προκειμένου νὰ δημιουργήσουν αὐτοὶ κάτι μὴδέποτε ὡς τότε ὑπάρξαν, σὲ τέτοιες ἀκριβῶς ἐποχὲς ἐπαναστατικῆς κρίσης ξεορκίζουν μὲ τρόπο τὰ πνεύματα τοῦ παρελθόντος καί, καλώντας τὰ νὰ κατεβοῦν νὰ τοὺς ὑπηρετήσουν, δανείζονται ὅχι μόνο τὰ ὀνόματα, τὴν πολεμικὴ φρασεολογία καὶ τὰ συνθήματά τους τὴν ὥρα τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ τίς φορεσιές τους ἀκόμα, γιὰ νὰ παρουσιάσουν ὕστερα μὲ τὴν μασκαρεμένη αὐτὴ γλώσσα τὴν νέα σκηνή, ὅπου διαδραματίζεται τώρα ἡ παγκόσμια ἱστορία.¹

Τὸ κείμενο, πὺν ἀκολουθεῖ, γράφτηκε τὸ φθινόπωρο τοῦ 1994 καὶ παρέμεινε μέχρι σήμερα ἀδημοσίευτο. Σὲ πρώτη μορφή εἶχε παρουσιασθεῖ τὴν 1η Νοεμβρίου 1994 στὸ Χατζηγιάννειο Ἰδρυμα τῆς Λάρισας ὡς διάλεξη. Ἀφορμὴ γιὰ νὰ δημοσιεύσῃ τοῦ σήμερα μοῦ δίνει τὸ δοκίμιο τοῦ Κώστα Βούλγαρη, Ἀπὸ τὸ στόμα τῆς παλιᾶς Remington μέχρι τὴν μονὴ Ὁρθοκωστᾶς, ὅπου μεταξὺ ἄλλων ἀναγράφεται: Ὁ Βαλτινὸς ὑπερασπίζεται τὴν ἀλήθεια τῶν νικητῶν, τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων κατασκευασμένη ἀλήθειά τους. (...) Ἡ Ὁρθοκωστὰ δὲν μποροῦσε νὰ ἐκδοθεῖ πρὶν ἀπὸ τὸ '89, πρὶν τὸ ρεῦμα ἀναθεώρησης πὺν ἀπειλεῖ νὰ σαρώσει τὰ πάντα, πρὶν ἀπὸ τίς κορόνες περὶ τοῦ τέλους τῆς ἱστορίας, τῆς πολιτικῆς καὶ

ὄλων πὺν βρῆκαν τόσους ἀθῶους ἀνθρώπους, ὅπως αὐτοὺς ἐκεῖ στὰ Καστριτοχώρια, πὺν μάζευαν ρίγανη καὶ τσάι, καλλιεργοῦσαν δυὸ βραγιὲς κῆπο καὶ ἄλλο τόσο ἀμπέλι καὶ κοντσὰ στραβά τὰ ἔφερναν βόλτα. Ἡ πολιτικὴ δὲν ὑπάρχει πονθενὰ στὴν Ὁρθοκωστὰ, δὲν ὑπάρχει ἐνταγμένη στὴν ἀφήγηση καὶ στὸν ὀρίζοντα τῶν ἀνθρώπων της, εἶναι ἐξωτερικὴ (ξενοκίνητη...) καὶ περιττή. Ἄν τὸ βιβλίο ἐκδιδόταν μερικὰ χρόνια νωρίτερα καὶ χωρὶς τὴν ὑπογραφή τοῦ Θανάση Βαλτινοῦ, ἀπλῶς θὰ πέραγε στὴν κατηγορία τῶν γραφικῶν ταγματасφαιτικῶν ἀφηγήσεων. (...) Εἶναι ἐφιαλτικὴ ἢ προοπτικὴ νὰ ξεπηδήσουν κάμποσα ἀνάλογα βιβλία, τότε ἡ ἱστορία θὰ ἐν-γραφεῖ, ὀριστικά, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, ἢ λογοτεχνικότητα

τοῦ κειμένου θὰ καταντήσῃ ἄλλοθι.

Ἐπειδὴ στὸ κείμενο, πὺν ἔπεται κατὰ τὸ ἥμισυ περίπου συντομευμένο, δίνονται πρόδρομες ἀπαντήσεις στίς "αἰτιάσεις" τοῦ Κώστα Βούλγαρη, ἔχω τὴ γνώμη ὅτι δικαιολογεῖται ἡ καθυστέρη-μένη δημοσίευσή τοῦ· δικαιολογεῖται βέβαια ὅχι ὡς "ἀπάντηση", ἀλλὰ ὡς συμβολὴ στὴ συζήτηση πὺν ἔχει ἦδη ἐδῶ καὶ καιρὸ ξεκινήσει σχετικὰ μὲ τὰ 50 χρόνια ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ἑλληνικοῦ Ἐμφυλίου.

*

Ὁ Θανάσης Βαλτινὸς ἔχει κατ' ἐπι-νάληψη κινήσει τὴν ποιητικὴ γῆ. Ὅλα τὰ στοιχίματα πὺν συμφώνησε καὶ ὑποσχέθηκε μὲ τὴν τέχνη τοῦ τὰ ἀπέδειξε διὰ τῆς τέχνης τοῦ ὀρθὰ· στὰ τρία πρῶτα τοῦ βιβλίου — Ἡ Κάθοδος τῶν Ἑννιά (1963), Συναξάρι Ἀνδρέα Κορδοπάτη, Βιβλίο Πρῶτο (1964), Τρία Ἑλληνικά Μονόπρακτα (1978) — προ-κάλεσε τουλάχιστον τρία ζητήματα-στοιχίματα: γιὰ τὸ τί εἶναι ἱστορία ἐν σχέσει πρὸς τὸ μυθιστόρημα· γιὰ τὸ τί εἶναι μῦθος καὶ γλώσσα τοῦ μυθιστορήματος· καὶ γιὰ τὸ τί σημαίνει ἀριστερὴ ἀνάγνωση τῆς ἱστορίας. Καὶ τὰ τρία αὐτὰ ζητήματα-στοιχίματα τὰ διεξήλθε ἐκεῖ ἐν τάχει μὲν λόγῳ τῆς σι-κρότητας τοῦ ὄγκου τῶν ἔργων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἄκρα σοβαρότητα, θέτο-ντας τὰ θεμέλια τῶν κρίσιμων ἀπαντή-σεων πὺν ὁ ἴδιος πίστευε ὀρθές (κεντρι-ζοντας ταυτόχρονα καὶ τὸν ἀναγνώστη νὰ σκεφθεῖ, νὰ διανοηθεῖ πάνω στίς προτεινόμενες ἀπὸ τὸν συγγραφεὴ προτάσεις ἀπαντήσεων), ἀργότερα δὲ καὶ ἀφοῦ ἐστήριξε ἀκόμα πιὸ γερά τίς

* Ὁ Γιώργος Κεντρωτῆς εἶναι ἀναπληρωτὴς καθηγητὴς στὸ Τμήμα Ξένων Γλωσσῶν, Μετάφρασης καὶ Διερμηνείας τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου.

1. Karl MARX, Ἡ 18η Μπρυνιαίρ τοῦ Λονδο-βίου Βοναπάρτη.

2. Δεκαπενθήμερος Πολίτης, 68-69, σελ. 49-55.

3. Χαρακτηριστικὴ περίπτωση τέτοιας κρι-τικῆς ἀποτελεῖ τὸ κείμενο τοῦ Ἀγγέλου

ΕΛΕΦΑΝΤΗ, Ὁρθοκωστὰ τοῦ Θανάση Βαλτινοῦ, στὸν Πολίτη, 126, σελ. 61-6, ὅπου ὁ κριτικὸς — πρὸς βαθύτατη προσωπικὴ μου ἔκπληξη (ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω) — ἀντὶ νὰ ἐκθέσει μὲ σαφήνεια τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους δὲν τοῦ — τουλάχιστον! — ἀρέσει τὸ βιβλίο, καὶ οἱ ὁποῖοι, σημειωτέ-ον, θὰ εἶσαν ἀπολύτως νόμιμοι, ἐπινόη τὴ θεωρία τοῦ κόκκινου καὶ τοῦ μαύρου φασι-σμοῦ πὺν σὰν κόκκινη κλωστή διαπερνᾷ

τὴν "Ὁρθοκωστὰ" (σελ. 61, 64). Πονθενὰ καὶ ἀπὸ κανέναν στὸ βιβλίο τοῦ Βαλτινοῦ δὲν γίνεται λόγος — οὔτε κὰν νύξη! — γιὰ κόκκινο καὶ μαῦρο φασισμό. Ὁ κριτικὸς στήνει μὲ βιασύνη τὸ πλαίσιο, ὅπου θέλει νὰ κινηθεῖ γιὰ νὰ καταδικάσει ἓνα βιβλίο πὺν μᾶλλον δὲν ἔχει διαβάσει! Διότι τί ἄλλο νὰ ὑποθέσει κανεῖς, ὅταν ὁ Ἐλεφάντης τοπο-θετεῖ τὰ γεγονότα, πὺν "ἔξιτορεῖ" ὁ Βαλ-τινός, στὴν ὀρεινὴ Γορτυνία (σελ. 61 καὶ

θεωρητικές του παραδοχές με έργα όμοιως μικρής έκτασης μέν, πλήν έξ' ίσου σημαντικά, όπως τόν μονόλογο *Μπλέ Βαθύ σχεδόν Μαύρο* (1985) και τὰ παλιά διηγήματά του, πού ἐκδόθηκαν τὸ 1992 ὑπὸ τὸν τίτλο *Θὰ Βρεῖτε τὰ Ὅσα μου ὑπὸ Βροχήν*, σήκωσε τὴν ὑπερδομή τοῦ "Ἔργου του, τὰ δύο — ὅπως γενικά χαρακτηρίστηκαν — αἰρετικά του μυθιστορήματα: τὰ *Στοιχεῖα γιὰ τὴ Δεκαετία τοῦ '60* (1989) καὶ τὴν *Ὁρθοκωστά* (1994). Αὐτὰ τὰ δύο τελευταῖα μυθιστορήματα συζητήθηκαν εὐρύτατα μέν, πλήν ὁμως, νομίζω, ὄχι ἐπὶ τῆς οὐσίας, δηλαδή ὄχι ἐπ' αὐτοῦ πού πρότεινε ὁ συγγραφέας, ἀλλὰ με βάση ἐκεῖνα πού ὁ κάθε ἀναλυτὴς εἶχε κάθε φορὰ στὸ νοῦ του σχετικά με τὸ εἶδος "μυθιστόρημα"· καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ (ἰδιαίτερα στὴν περίπτωσή τῆς *Ὁρθοκωστάς*) με ἀφειρητὰ τὸ ἰδεολογικὸ ὄπλοστάσιό τοῦ κρίνοντος, ὅπου, ἀντὶ νὰ ζητηθεῖ καὶ νὰ ἐπαληθευθεῖ ἡ ὁρθότητα ἢ μὴ τῶν προτάσεων τοῦ συγγραφέα, δοκιμάζεται ἡ ἀλήθεια ἢ μὴ καὶ ἡ ἀνθεκτικότητα ἢ μὴ τῶν ἰδεολογικῶν προσηλώσεων τοῦ κρίνοντος πάνω στὸ σῶμα τοῦ ὑπὸ κρίσιν ἔργου, γιὰ νὰ φτάσουμε ἔτσι στὸ ἄτοπο νὰ ἐξοβελίζεται (στὰ λόγια, βεβαίως, πάντα καὶ "στὲς φαντασίες", μιᾶς καὶ ἡ πραγματικότητα εἶναι πολὺ-πολὺ σκληρὴ γιὰ τοὺς αὐτοδίδακτους "λειτουργούς" τῆς ἰδεολογηματικῆς μπαρμπερικῆς) ὁ συγγραφέας, καὶ δὴ ὡς αἰρετικὸς καὶ νὰ ἐξοστρακίζεται ὡς ἀποδιοπομπαῖος τράγος ἀπὸ τοὺς χρυσελεφάντινους πύργους τῶν ψευδῶν συνειδήσεων, ὅπου, ἄλλωστε, οὐδέποτε διεκδίκησε ἢ, ἔστω, ἀπλῶς θέλησε τὴν ἐγκατάστασή του, καὶ με ἱεροεξεταστικὴ ἀκαρδία νὰ προγράφονται τὰ ἔργα του καὶ νὰ καταχωρίζονται σὲ μοντέρνες *indices librorum prohibitorum*. Εὐτυχῶς, πού τὰ *auto da fè* δὲν θεωροῦνται στὶς μέρες μας ἀρκετὰ chic ἀπὸ τοὺς *soft* διανοούμενους χρήστες σκληρῶν ἰδεολογικῶν ψυχοτρόπων οὐσιῶν, γιὰτὶ ἀλλιῶς...

*

Ὁ Βαλτινὸς ἔχει κινήσει τὴν ποιητικὴ γῆ πρῶτα-πρῶτα σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἔλλογι "ξυγγραφή" ἱστοριῶν πού μέσα στὶς σελίδες τῶν βιβλίων του γίνονται μυθιστορήματα. Ἡ μοιραία γιὰ ὅλους τοὺς συγγραφεῖς διαπίστωση τοῦ Ἐγέλου ὅτι εἴμαστε πάντα στὸ ἴδιο ἐκεῖνο σημεῖο, ὅπου με ὅλες μας τὶς δυνάμεις καὶ με ὅλες μας τὴ διάνοια ἀγωνιζόμαστε νὰ βροῦμε τὸν τρόπο, με τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ γράφεται ἡ Ἱστορία, σημαδεύει, ἀλλὰ καὶ στηρίζει ὅλο τὸ μέχρι τώρα Ἔργο τοῦ Βαλτινοῦ· ὅπως τὸ σημαδεύει, ἀλλὰ καὶ τὸ στηρίζει, ἐπίσης, ἡ διατύπωση τοῦ Max Weber ὅτι ἡ ἱστορία ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένει μιὰ τεράστια ποικιλία, μιὰ τεράστια παραλλαγή κόσμων, καὶ ἄρα Ἱστορία εἶναι τὸ σύμπαν τῆς ἐξέλιξης τοῦ ἀνθρώπου, ὁ χῶρος δηλαδή ἐκεῖνος, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἐξελίσσεται καὶ τὸν ἐσωτερικὸ καὶ τὸν ἐξωτερικὸ του κόσμον ἐν σχέσει πρὸς τὴ φύσιν καὶ τὴν κοινωνία καὶ πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς θεμελιώδους γνωσικῆς δομῆς, πού λέγεται Χρόνος, καὶ ἡ ὁποία ἔχει ἐπι-νοηθεῖ γιὰ νὰ ἐξασφαλίζει στὸν ἄνθρωπο τὴν ὅσο τὸ δυνατόν ἀνετότερη πρόσβαση στὸν ἀπόλυτο χῶρο τοῦ σύμπαντος, μιᾶς καὶ ὁ Χρόνος, ὡς ἐπινόημα, δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν ὁργάνωση τῆς δυναμικῆς τῶν κόσμων· ἦτοι, τόσο τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴ διαφορὰ καὶ τὴν ξενοφθία του πρὸς τὸ ἀνθρώπινο σῶμα, ὅσο καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου ὡς ἐκείνης τῆς δομῆς, ἐπάνω στὴν ὁποία ἐδράζεται τὸ σύστημα δράσεων καὶ ἀντιδράσεων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὴ σχέση αὐτὴ Ἱστορίας καὶ Χρόνου ὁ Βαλτινὸς τὴ δομεῖ σὲ μυθιστόρημα, χρησιμοποιώντας μάλιστα κατὰ σύστημα ὅλα τὰ ἐκ γραμματολογικῆς παραδοχῆς μὴ ἀρμόζοντα στό — με τὴν κλασικὴ του ἔννοια — μυθιστόρημα στοιχεῖα, γιὰ νὰ μὴν πῶ ὅλα τὰ ἀντιμυθιστορηματικὰ στοιχεῖα. Ἰδιαίτερα στὰ δύο μεγάλα μυθιστορήματά του (*Στοιχεῖα γιὰ τὴ Δεκαετία τοῦ '60* καὶ *Ὁρθοκω-*

στά) καταργεῖ στὴν οὐσία τὸν πρωτοταγὴ ἀφηγητὴ, πού δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν συγγραφέα, δηλαδή ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, καὶ φέρνει ὅλο τὸ συλλεγὲν ὕλικό στὸ γνωστικὸ προσκήνιο τοῦ ἀναγνώστη εἴτε μέσω δευτεροταγῶν, τριτοταγῶν ἢ καὶ τεταρτοταγῶν ἀκόμη ἀφηγητῶν εἴτε δι' ἐγγράφων ἀποτυπωμάτων (ἐπιστολῶν, αἰτήσεις ἀπευθυνομένων πρὸς δημόσιες ὑπηρεσίες, μαγνητοφωνημένων ἀφηγήσεων περιστατικῶν κ.λπ.) τῶν ἀφηγητῶν αὐτῶν χωρὶς καμμία ἄλλη παρέμβαση τοῦ συγγράφοντος καὶ, στὴν οὐσία, καταγράφοντος ὑποκειμένου, πλήν τῆς ἔλλογης κατάταξης καὶ τῆς ἀπὸ ἀπόψεως ταξινομήσεως συνεποῦς διεκπεραίωσης τοῦ κρίσιμου ἱστορικοῦ ὕλικου. Στὸν αἰῶνα τοῦ μυθιστορήματος, ὅπου μέγιστοι συγγραφεῖς ἐβεβαίωσαν με τὸν πιὸ πανηγυρικὸ καὶ τὸν πιὸ συγκλονιστικὸ τρόπο τὶς ἀπειρες (τὶς σχεδὸν ὅσες ἀντιστοιχοῦσαν στὴν ποίησι) δυνατότητες τοῦ μυθιστορηματικοῦ λόγου, ὁ Θανάσης Βαλτινὸς ἔρχεται γιὰ νὰ προτείνει με τὴν κατάργησιν τοῦ πρωτοταγοῦς ἀφηγητῆ τὴν — χρησιμοποιοῦν ἐδῶ τὴν ὀρολογία τοῦ Hans Robert Jauss — *ἰδρυση ὁρίζοντα* (*Horizontstiftung*) καὶ *μεταβολὴ ὁρίζοντα* (*Horizontveränderung*), ὄχι μόνον μέσω τῶν ἐπὶ μέρους λογοτεχνικῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ μέσω τῶν ἱστορικῶν μεταβλητῶν καὶ τῶν ὑπεριστορικῶν σταθερῶν πού συναποτελοῦν τὴν *ἐπικοινωνιακὴ νόρμα* πού λέγεται μυθιστόρημα.

Εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένο ὅτι ἡ μετάβασις τῆς ἀφηγηματικῆς πράξης ἀπὸ τὴν προφορικότητα τοῦ λόγου στὴ γραπτὴ διατύπωσή του ὡς κεμένου πλέον συνεπιφέρει τὴν "ἐξαφάνισιν" τοῦ ἐμπειρικῶν πραγματικοῦ ἀφηγητῆ καὶ τὴ μεταλλαγὴν τοῦ σὲ πλασματικὸ "πρόσωπο", στὴν ἀφηρημένη ἀντότητα τοῦ ἀφηγητῆ πού πλάθει, πού δημιουργεῖ ὁ θεὸς-συγγραφέας — τονίζω αὐτὸ τὸ "θεὸς-συγγραφέας", γιὰτὶ θὰ τὸ χρειαστοῦμε πρὸς τὸ τέλος! Στὴν περίπτωση τοῦ Βαλτινοῦ, καὶ κυρίως στὴν

62);! — Καταλυτικὴ ἀπάντησις στὶς "αἰτιάσεις" τοῦ Ἐλεφάντη δίνει ὁ Δημήτριος ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Ἡ "Ὁρθοκωστά" δὲν εἶναι Σαπουνόπερα*, στὸ *Ἀντί*, 559 / 16.9.1994, σελ. 50-2. — Στὸ ἴδιο μῆκος κύματος με τὶς ἀπόψεις τοῦ Ἐλεφάντη κινεῖται καὶ ἡ κριτικὴ τοῦ Νίκου ΘΕΟΤΟΚΑ, *Τὸ Αἶμα εἶναι Αἶμα! Περί τῶν περὶ τὴν Μονὴν Ὁρθοκωστάς*, στὸν *Πολίτη*, 126, σελ. 61-3.

4. Ὁ Παντελὴς ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ, *Ἐνδεχομέ-*

νως, Ἀγρὰ 1996, σελ. 307-311, ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ "γλωσσικοῦ ντοκυμαντέρ", πού συνιστᾷ ὄχι ἀπλῶς κάποια ἐμμονὴ τοῦ Βαλτινοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ συγγραφικὸ πρόγραμμά του κατ' οὐσίαν. — Στὸ ἴδιο μῆκος κύματος κινεῖται σὲ κριτικὸ τοῦ σημειώμα καὶ ὁ Δημήτριος ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Θανάσης Βαλτινός: Ὁρθοκωστά*, στὸ *Γράμματα καὶ Τέχνες*, 71 [1994], σελ. 34: *Ὁ Βαλτινὸς (...) ἀφήνει τὴ γλῶσσα*

νὰ μιλάει. Κάνει ταυτόχρονα ντοκυμανταίρ καὶ ἔργο δημιουργικόν. Ἡ γραφὴ του εἶναι συνειδητὰ φωνο-λογοκεντρικὴ. — Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Βαλτινὸς ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὰ παραπάνω σὲ μιὰ συνομιλία του με τὸν δημοσιογράφον Στ. Ρογκάκο, πού δημοσιεύθηκε με τίτλο *Ἡ ἐπικίνδυνη ἀναγκαιότητα τῆς μνήμης* στὸ *Ἀντί*, 557 (1994, σελ. 48), ὅταν ἀποκαλεῖ τὸν "Ὀμηρὸ "ἐκπληκτικὸ ντοκυμανταίριστα".

Ὁρθοκωστά, καταργούνται τόσο ὁ πλασματικὸς ἀφηγητὴς, πού ἐπιστρατεύουν οἱ συγγραφεῖς, ὅσο καὶ ὁ πρωτοταγὴς ἀφηγητὴς ἢ συγγραφέας, καὶ ἀνέρχεται στὸ προσκλήνιο, γιὰ νὰ κοσμήσῃ τὸν “ὀρίζοντα προσδοκίας” τοῦ ἀναγνώστη, τὸ ἴδιο τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀφήγησης, τὸ ὁποῖο ὁμιλεῖ καί, ἀκριβέστερα, ἐκφωνεῖ τὴν Ἱστορία, τὴν ἱστορία του, ὅχι πλεονὼς προκειμενικὴ δομὴ, ἀλλὰ ὡς ἀμυγῶς μετακειμενικὴ ἀφήγηση, καὶ δὴ ὡς “σύννοψη” τῆς “μύησης τοῦ γίνεσθαι”.

Μὲ τὴν Ὁρθοκωστά θὰ ἀναρωτηθεῖ κανεὶς: μὰ εἶναι δυνατόν αὐτὲς οἱ σημαντικότητες γιὰ τὴ μοῖρα τοῦ μυθιστορήματος μεταβολὲς νὰ προκληθοῦν ἀπὸ ἡ νὰ βασιστοῦν σὲ διηγήσεις ἐλεεινῶν καιροσκόπων καὶ προδοτῶν τῆς πατρίδας καὶ σιχαμερῶν ὄντων, ὅπως οἱ ταγματисσαφελίτες τῆς Ὁρθοκωστᾶς; Ἡ ἀπάντησις — χωρὶς περιστροφές — εἶναι δεδομένη: εἶναι! Στὸ σημεῖο, ὅπου ἔχει φτάσει τὸ μυθιστόρημα ὁ Βαλτινός, τὴν ἀξία δὲν τὴν ἔχει ὁ ἐκάστοτε ἐκφωνῶν ἱστορία καὶ οἱ ποιότητές του, ἀλλὰ τὸ ἐκφώνημα καθαυτὸ καὶ οἱ ποιότητες τοῦ ἐκφωνήματος καθαυτό. Ὁ συγγραφέας δὲν ἔχει ἐδῶ καμμία ἐξουσία ἐκφωνοῦντος γιὰ νὰ ἀπαγγεῖλει τὰ “ἔπεα πτερόεντα” πού συνέλεξε νὰ μὲν κατόπιν σχεδίου, ἀλλὰ τελικὰ ἐντελῶς στὴν τύχη· ὁ συγγραφέας διαθέτει ἀπλῶς ἓνα ἱστορικὸ ὕλικό, τὸ ὁποῖο τὸ ἐκθέτει ὡς ἔχει, χωρὶς δηλαδὴ νὰ τὸ ἐπεξεργασθεῖ, νὰ τὸ ἀξιολογήσῃ, νὰ τὸ κόψῃ καὶ νὰ τὸ ράψῃ στὰ μέτρα του ἢ νὰ τὸ προσαρμόσῃ στὸ καλούπι τῆς προσωπικῆς του ιδεολογίας καὶ τῶν κοινωνικῶν του προσηλώσεων. Ὁ συγγραφέας Βαλτινός, ζώντας στὰ τέλη τοῦ μεγάλου αἰῶνα τοῦ μυθιστορήματος καὶ ἔχοντας παρακολουθήσει μὲ ἀγρυπνο μάτι τὴν ἐξέλιξι τοῦ “πεζοῦ ἔπους”, παραθέτει τὶς ἀφηγήσεις τῶν Ταγματисσαφελιτῶν γυνεές, χωρὶς ἐπεξηγήσεις καὶ ἐρμηνεῖες· αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι οἱ ἀφηγήσεις τους δὲν ἐμπεριέχουν ἐπεξηγήσεις καὶ ἐρμηνεῖες, ἀλλὰ καὶ ἀναλύσεις καὶ αἰτιολογήσεις καὶ συνηγορίες (ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς, ἐπαρκεῖς ἢ μὲ πῆλινα ποδάρια, βάσιμες ἢ προσχηματικές) πράξεων καὶ παραλείψεων καὶ ἀνοχῶν καὶ ἐπιλογῶν καὶ ψυχικῶν στάσεων τοῦ συγκεκομένου κάθε φορὰ ἀφηγητῆ-ταγματисσαφελίτη· αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ κατατιθέμενες ἐκάστοτε δικαιολογίες δὲν ἀποτελοῦν ἐκφραση μιᾶς μεθοδικῆς θεωρίας — καὶ ἐνδεχομένως ἀπαιτεί-

ρηματολογίας, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ μόνο μέθοδο γλωσσικῆς καί, ἄρα, συμβολικῆς ἀρτίωσης ἡρώων πού κινούμενοι στὸ — κατὰ Northrop Frye — πιὸ χαμηλὸ ἐπίπεδο τοῦ κατώτερου μιμητικοῦ τρόπου (low mimetic mode) ἰδρύουν μὲ ἀφήγησι γεγονότων χρονικολογικῶν τὶς μικρο-ἱστορίες τους καὶ ἐπιτρέπουν στὸν συγγραφέα νὰ τὶς ἀναπαραγάγῃ σὲ βιβλίο μὲ μίαν — δανεῖζομαι τὸν ὄρο ἀπὸ τὸν Hayden White — “οὐσιαστικὰ ποιητικὴ πράξις” (“essentially poetical act”). Σὲ μιὰ συνέντευξή του· ὁ Βαλτινός, σὲ ἐρώτησι σχετικὴ μὲ τὸ πού σταματᾷ ἡ πραγματικότητα καὶ πού ἀρχίζει ἡ λογοτεχνία στὴν περίπτωσι τῶν προσώπων τῆς Ὁρθοκωστᾶς, ἀπαντᾷ ὡς ἑξῆς: “Ὅλες τὶς ἱστορίες τὶς ἤξερα ἀπὸ παλιά. Μίλησα, ὅμως, πάλι μὲ ἀνθρώπους. Μερικὲς φορὲς χρησιμοποίησα καὶ μαγνητόφωνο. Ὑπῆρχε, δηλαδή, ἓνα εἶδος καταγραφῆς. Δὲν μὲ ἐνδιέφερε, ὅμως, ἡ ἱστορικὴ λεπτομέρεια. Μὲ ἐνδιέφερε ὁ τρόπος πού θὰ εἰπωθεῖ, ἓνα στίλ προφορικοῦ λόγου καὶ αὐτὰ πού κουβαλάει. Γιατὶ ὁ προφορικὸς λόγος ἀπὸ μόνος του δὲν εἶναι ἀξιοποιήσιμος. Ἡ ἀξία του βρίσκεται στὶς σιωπές, στὰ χάσματα, στὸν τόνο τῆς φωνῆς, στὸ βλέμμα αὐτοῦ πού ἀφηγεῖται. Ὅλα αὐτὰ ἔπρεπε, λοιπόν, νὰ γίνουν γραπτὸς λόγος, ἐκεῖ ἦταν ἡ δική μου δουλειά, στὸ νὰ ἐκμεταλλευτῶ, γιὰ παράδειγμα, κάποιους τρόπους πού δηλώνουν μιὰ ποιητικὴ διεύρυνσι τῶν λέξεων.

Ὁ Βαλτινός δὲν εἶναι, ἀσφαλῶς, ἱστορικός, οὔτε ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἱστορικὸ μυθιστόρημα. Ὁ Βαλτινός εἶναι λογοτέχνης, πού φτάνοντας νὰ καταργήσῃ τὸν πρωτοταγὴ ἀφηγητὴ, καταργεῖ καὶ τὴ στενὴ διάκρισι μεταξὺ res factae καὶ res fictae, πού ἀντιστοιχεῖ στὴν ἐπίσης στενὴ διάκρισι μεταξὺ ἱστορικῆς ἀφήγησης καὶ μὴ ἱστορικῆς ἀφήγησης. Λίγη (ἂν ὅχι καθόλου) σημασία ἔχει τὸ ποιὸς θὰ εἶναι κάθε φορὰ ὁ φορέας ἢ τὸ ὄχημα, πού θὰ κινήσῃ αὐτὴ τὴ μεγαλεπίβολη κατάργησι τοῦ πρωτοταγοῦς ἀφηγητῆ καὶ θὰ ἀποθεώσῃ τὴν ἀφήγησι (τὴν ψιλή, τὴν ὁλόγυμνη ἀφήγησι) ὡς ἐκεῖνον τὸν γλωσσικὸ τρόπο, ὅπου ὁ χρόνος μὲ τὰ γιατρικά καὶ τὰ ρεμέδια τῆς γλώσσας θὰ γιάνει τὶς χαίνουσες πληγές πού ὁ ἴδιος ἔχει ἀνοίξει. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ οἱ καταγεγραμμένες ἀφηγήσεις μικρο-ἱστοριῶν συνθέτουν ἱστορίες πού ὀργανώνουν τὶς περὶ Χρόνου ἐμπειρίες τῶν Ταγματисσαφελιτῶν σὲ

προσανατολισμοὺς τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας τους, σὲ προσανατολισμοὺς δράσεως μὲ ἄλλα λόγια, μὲ τοὺς ὁποῖους τὰ δρώντα ὑποκείμενα βεβαιώνονται ὅτι ἀπὸ τὶς χρονικὲς ἀλλαγές τοῦ κόσμου τους καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλαγές πού προκαλοῦνται ἀπὸ καὶ τελιοῦνται μὲ τὴ δράσι τους, ὅχι μόνο δὲν χάνουν, ἀλλὰ κερδίζουν καὶ ἀπὸ πάνω. Αὐτὸ τὸ πρωτοκυτταρικὸ ἐνστικτοατομικῆς ἐξασφάλισι τοῦ κάθε ἀνθρώπου μέσα στὸ χωνευτήρι τῆς Ἱστορίας καταγράφει καὶ μνημειώνει ὁ Βαλτινός στὶς 350 περίπου σελίδες τῆς Ὁρθοκωστᾶς του.

Κανένα οὐσιαστικὸ ρόλο δὲν παίζει — πλην ἴσως τὸ ρόλο τοῦ σκανδαλιστή! — τὸ γεγονὸς ὅτι στὶς ἀράδες τοῦ βιβλίου ἀποτυπώνεται ἀπὸ πρῶτο χέρι ἡ νοοτροπία τῶν ταγματисσαφελιτῶν· ἀλλὰ στα θὰ μπορούσε νὰ ἔχει ἀποτυπωθεῖ mutatis mutandis ἡ νοοτροπία ὁποιοῦδήποτε ἄλλου μυθιστορικῶν σημαντικοῦ συνόλου. Γιατὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Βαλτινοῦ δὲν εἶναι νὰ δικαιολογήσῃ τὴ δράσι τῶν Ταγματисσαφελιτῶν οὔτε νὰ μεμφθεῖ τὴ δράσι τῶν ἀνταρτῶν τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ στὴν ἰδιαίτερι πατρίδα του, ἀλλὰ νὰ πεί στὸν ἀναγνώστη του, τὴν ὥρα πού ὁ τελευταῖος θὰ ἔχει ὀλοκληρώσει τὴν ἀνάγνωσι γιὰ τὸν ἐμφύλιον σπαραγμό, τὸ σπαταλημένο αἶμα καὶ τὰ καμμένα σπίτια καὶ θὰ ἔχει κλείσει τὸ βιβλίο, ὅτι οἱ ἱστορίες ἐν γένει (ἄρα καὶ οἱ καταγεγραμμένες ἀπὸ αὐτὸν στὴν Ὁρθοκωστά ἀφηγήσεις ἱστοριῶν) εἶναι σύμβολα πού συνδέουν ἑγχρονες ἐμπειρίες μὲ ἑγχρονες προσδοκίες ἔτσι, ὥστε νὰ μπορούν νὰ ζυγιστοῦν στὴ ζυγαρὰ τῶν ὑποκειμενικῶν ἐκτιμήσεων καὶ προσλήψεων οἱ σκόπια ἀναληφθεῖσες δράσεις τῶν Ταγματисσαφελιτῶν καὶ οἱ σκόπια προκληθεῖσες στὸ ἀέναο γίνεσθαι τῆς ἱστορίας μεταβολές — ἀλλὰ (προσοχή!) ἀπὸ τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα τῆς ζύγισις νὰ ἀφαιρεθεῖ ἀνυπερθέτως τὸ ἀπόβαρο τῆς ιδεολογίας. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Βαλτινός προτείνει τὴν παλινστοχαστικὴ μέθοδο ἀνάγνωσις τῆς ἱστορίας, πού μὲ τὴν καταγραφὴ τῆς ἐν προκειμένῳ γίνεται μυθιστόρημα τῆς ταγματисσαφελιτικῆς νοοτροπίας. Πιο ξεκάθαρα: ὅταν ὁ Balzac ἔγραφε τοὺς Σουάννους δὲν εἶταν ἀπολογητὴς τῆς πολιτικῆς τῶν Σουάννων· ὅταν ὁ Αἰσχύλος ἐδίδαξε στὴν Ἀθήνα, ὁκτώ μόλις χρόνια μετὰ τὴ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας, τοὺς Πέρσες, δὲν ἀποδεικνύονταν ὄργανο τοῦ μηδικοῦ ὑπερριαλισμοῦ.

γράφοντας ὁ Βαλτινὸς τὴν *Ὁρθοκωστὰ* ἐν ἀπετάξατο τὰ πιστεύω του γιὰ νὰ ἀεὶ — κοντὰ πενήντα χρόνια πιὸ με-
ῶ... — μὲ τοὺς Ταγματасφалиτες.

*

Ἡ μεγάλη ἐμπειρία, πού ἔχει ἀποκομί-
ει ὁ Βαλτινὸς ἀπὸ τὸ Θέατρο τόσο ὡς
εταφραστὴς τῆς *Ὁρέστειας* τοῦ Αἰσχύ-
ου ὅσο καί, ἰδιαίτερα, ἀπὸ τὴ μαθητεία
του κοντὰ στὸν Κάρολο Κούν, τοῦ ἐπι-
τρέπει νὰ δώσει στὴ “λέξιν” τοῦ μυθι-
τορήματός του τὴν περιωπὴ πάνστιλ-
λου καὶ ἀψευγάδιαστου θεατρικοῦ λό-
γου, ὅπου τὸ Ἐγὼ τοῦ ἐκάστοτε ἐκφω-
οῦντος ἀπευθύνεται στὸ Ἐσὺ τοῦ συγ-
γραφέα καί, κατ’ ἐπέκταση, τοῦ ἀνα-
νώστη Ἐδῶ καὶ Τώρα, γιὰ νὰ ὑπάρ-
ουν ὁρατὰ σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τοῦ
μυθιστορήματος καὶ τὰ τρία γνωρίσμα-
τα τοῦ θεατρικοῦ λόγου καί, κατὰ συνέ-
χεια, διαλόγου: τὸ διαπροσωπικὸ Ἐγὼ
καὶ Ἐσὺ, τὸ τοπικὸ Ἐδῶ καὶ τὸ χρονικὸ
Τώρα. Μὲ τὴν ἐξῆς, ὅμως, σημαντικὴ
διαφορά: ἂν ὁ θεατρικὸς λόγος εἶναι
συγγενὴς τοῦ λόγου τῆς καθημερινῆς
μιλίας καὶ ἡ γλῶσσα τῶν προσώπων
τοῦ κλασικοῦ θεατρικοῦ ἔργου εἶναι καὶ
γλῶσσα τοῦ συγγραφέα του, στὴν περί-
πτωση τοῦ δράματος τῆς *Ὁρθοκωστᾶς*
αραμμένει μὲν ἰσχυρὸς ὁ δεσμὸς συγγε-
είας μεταξὺ θεατρικοῦ λόγου καὶ λό-
γου τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ, μὲ
τὴν κατάργησι τοῦ πρωτοταγοῦς ἀφι-
ητῆ, ἡ γλῶσσα τῶν Ταγματасφалиτων,
τοῦ ἐκφωνοῦν τὶς ἐπὶ μέρους μικροϊ-
στορίες τους, εἶναι ἡ ἀπόλυτα πιστὴ, ἡ
φωνογραφικὴ” (θὰ λέγαμε) ἀπόδοσις
τῆς ἰδιολέκτου καὶ τῆς κοινωνιολέκτου
τῶν προσώπων τοῦ δράματος, πού ἐν-
έλει ἀποτελοῦν — σύμφωνα μὲ τὴν
Τζίνα Πολίτη — *τὸ βουβὸ καὶ ἀνώνυμο*
ποκεμένο τῆς Ἱστορίας.

Ἡ *Ὁρθοκωστὰ* εἶναι ἡ σὲ πεζὸ λόγῳ
ἀποτύπωσι μιᾶς τραγωδίας, ὅπως τὴν
ἴδαν αὐτοὶ πού τὴν ἀφιγοῦνται: οἱ βδε-
υροὶ — ἀνεξαρτήτως τῶν μετέπειτα δι-
αιολογιῶν τους — συνεργάτες τῶν
ερμηνεῶν κατακτητῶν καὶ μετέπειτα
πολιτικῶς συνταχθέντες (γιὰ νὰ χρησι-
μοποιήσουμε τὴν πιὸ ἥπια ἐκφραση)
τὸ πλευρὸ τῶν νικητῶν τοῦ Ἐμφυλίου
Πολέμου: οἱ Ταγματасφалиτες. Δὲν θὰ
ξετάσουμε ἂν λένε τὴν ἀλήθεια, ἂν
χοῦν δίκιο, ἂν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ
εἶναι μεγαλόκαρδοι a posteriori πρὸς
τοὺς — διαρκοῦντος τοῦ Β’ Παγκοσμίου
Πολέμου — ὁμαμίους ἐχθροὺς τους,
ἢ ἐποχὴ πού ἀριστεροὶ καὶ δεξιοὶ πο-
εμοῦσαν τὸν Κατακτητὴ γιὰ νὰ σπά-

σουν “τὴν ἄτμη τὴν ἀλυσίδα” πού τοὺς
“ἐβάραινε θανατερά”· δὲν θὰ ἀσχολη-
θοῦμε κἂν μὲ τὰ κίνητρά τους, οὔτε μὲ
ἀνιστορικὰς ὑποθέσεις τοῦ τύπου τί θὰ
εἶχε συμβεῖ μετὰ τὸ ’49, ἂν στὸν Ἐμφύ-
λιο εἶχαν νικήσει οἱ ἀντίπαλοι ἐκείνων,
μὲ τοὺς ὁποίους αὐτοὶ τελικὰ συντάχθη-
καν. Μᾶς ἐνδιαφέρει μονάχα ὁ ρόλος
τους ὡς δραματικῶν / τραγικῶν προσώ-
πων σὲ αὐτὴ τὴν ἱστορία πού λέγεται
Κατοχὴ καὶ Ἑθνικὴ Ἀντίστασις· τὸ
ἦθος τους ἐδῶ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπα-
σχολεῖ καθόλου — ἔργο ἄλλων, ἀρμο-
διοτέρων ἡμῶν, εἶναι νὰ τὸ κρίνουν καὶ
νὰ τὸ ἀποτιμήσουν καί, πάντως, ὄχι σὲ
σχέσιν μὲ τὴν *Ὁρθοκωστὰ* τοῦ Βαλτι-
νοῦ. Ἐμεῖς, μὴ ὄντας Ἱστορικοὶ καὶ γιὰ
νὰ μὴ — λόγῳ ἀναρμοδιότητος — περι-
πέσουμε σὲ πλάνες, καλὸ εἶναι νὰ πατή-
σουμε κάπου γερὰ καὶ νὰ θυμηθοῦμε
στὸ σημεῖο αὐτὸ κάτι πού λέει ὁ Ἀρι-
στοτέλης στὴν *Ποιητικὴ* του: *Ἡ γὰρ*
τραγωδία μίμησις ἐστὶν οὐκ ἀνθρώπων
ἀλλὰ πράξεως καὶ βίου, (...) Ἐτι ἄνεν
μὲν πράξεως οὐκ ἂν γένοιτο τραγωδία,
ἄνεν δὲ ἡθῶν, γένοιτ’ ἂν.

Τὴ μίμησις τῶν πράξεων καὶ τοῦ βίου
τῶν Ταγματасφалиτων, ὄχι κατ’ ἀνά-
γκη τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ποιότητων τους
καταγράφει ἀπλῶς καὶ δὲν ἀξιολογεῖ
καθόλου ὁ Βαλτινός, πού πολιτικά —
εἶναι γνωστὸ ὅτι — βρίσκεται στὴν ἀντί-
θετη παράταξι, στὴν Ἀριστερά, στὴ με-
ριὰ τῶν ἡττημένων· καί, μάλιστα, τὸ κά-
νει αὐτὸ μὲ τὸν τρόπο τοῦ Αἰσχύλου
στοὺς *Πέρσες*, ὅπου ὁ συγγραφέας, πο-
λεμιστὴς καὶ νικητὴς στὴ ναυμαχία τῆς
Σαλαμίνας, ὄχι μόνον δὲν ἀφίηκει σὲ ὅλο
τὸ ἔργο του νὰ ἀκουστεῖ ἔστω καὶ μιὰ
λέξι χλευασμοῦ γιὰ τὸν ἡττημένο ἀντί-
παλο, ἀλλὰ καὶ ἀνυψώνει τὴ μορφὴ τοῦ
Δαρείου σὲ τόσο μεγαλειώδες ἐπίπεδο,
ὥστε νὰ δοθεῖ στὸν νεκρὸ βασιλιά ἡ δυ-
νατότητα ὄχι μόνον νὰ ἀποκαλύψει,
ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπικυρώσει ὁ ἴδιος (αὐτὸς ὁ
βάρβαρος!) τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ γε-
γονότος τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῶν
στρατευμάτων τοῦ γιοῦ του, τοῦ Ξέρξη.

Ἡ μεγαλοσύνη τοῦ Αἰσχύλου δὲν
ἔγκειται μόνον στὸ ὅτι μὲ τὸ ἔργο του
καταδικάζει πολεμικὰ καὶ ποιητικὰ τὴν
ῥβρη τοῦ Ξέρξη νὰ ζεύξει τὸν Ἑλλή-
σποντο καί — περνώντας τον — νὰ κα-
τακτήσει τὴν Ἑλλάδα· ἔγκειται στὸ ὅτι
εἰσάγοντας καινούργια τεχνικὴ, ἀντὶ νὰ
“πεῖ” τὴν ἱστορία ἐνὸς προσώπου, καθι-
στᾷ κεντρικὴ *dramatis persona* τὸν Χορό,
τὶς δὲ ἀτομικὰς *dramatis personae* τὶς το-
ποθετεῖ γύρω ἀπὸ αὐτὴ τὴν κεντρικὴ

“ὁμαδική” φριγούρα, πού δένει καὶ στὴν
τραγωδίαν τὸν τίτλο τῆς. Ὁ Αἰσχύλος
ὀνομάζει τοὺς ἄνδρες τοῦ Χοροῦ “πι-
στούς”, μεταχειρίζεται δὲ τοὺς πιστοὺς
Πέρσες, τοὺς ἐχθροὺς του, μὲ πνεῦμα
ἡρωικόν· τοὺς θέλει τῶν ἀφαναιῶν καὶ
πολυχρύσων / ἐδράνων φύλακες, διη-
λαδὴ πιστοὺς καὶ διαλεχτοὺς φρουροὺς
τῶν πολυχρύσων ἀνακτόρων· τοὺς
ἐμφανίζει γενναίους καὶ τοὺς σέβεται·
τοὺς πολεμᾷ, ἀλλὰ δὲν τοὺς μισεῖ· κα-
νέναν Πέρση (ἀπὸ τοὺς 55 πού κατονο-
μάζει) δὲν τὸν παρουσιάζει ποταπὸ· οἱ
Πέρσες του εἶναι ἀποτυπώσεις ἐξαισίων
μορφῶν, εἶναι γενναῖοι, διότι εἶταν ἀνέ-
καθεν γενναῖοι· καὶ παλιά, ἀλλὰ ἀκόμα
καὶ τώρα· πού ἡ παλιά καλοτυχία τους
ἄλλαξε στρατόπεδο.

Τὸ ἴδιο κάνει, τηρουμένων τῶν ἀναλο-
γιῶν, κατόπιν στοιχίματος μὲ τὸν κορυ-
φαῖο τραγικόν, καὶ ὁ Βαλτινός: ἀποσύρε-
ται ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸ προσκήνιο, παίρνο-
ντας μαζί καὶ ὅλη τὴν ἰδεολογικὴ σκευὴ
του, καὶ ἀφίηκει τοὺς Ταγματасφалиτες,
τοὺς ἐχθροὺς του, νὰ μιλήσουν· νὰ ποῦν
οἱ ἴδιοι πῶς βλέπουν τὸν ἑαυτὸ τους, νὰ
πλουτίσουν οἱ ἴδιοι μὲ τὶς μαρτυρίες καὶ
τοὺς μύθους τους τὸ μισὸ σχεδὸν συνα-
ξάρι τοῦ νεοελληνικοῦ ἦθους. Ὁ Βαλτι-
νός, ἀφοῦ ἔχει διαβάσει τὰ παρακάτω
— τα παραθέτω σὲ ἐλεύθερη μετάφρα-
σι δική μου — λόγια τοῦ Χοροῦ, ὅπως
ἐκφωνοῦνται λίγο μετὰ τὸ μέσον τῆς
τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου,

οἱ λαοὶ τῆς ἀσιάτιδος γῆς τώρα πιά δὲν
θὰ περσονομοῦνται, οὔτε θὰ πληρώ-
νουν φόρους μὲ τὴ βία τῶν δεσποτῶν,
οὔτε στὸ χῶμα θὰ πέφτουν νὰ προ-
σκυνᾶν τὸ βασιλέα, γιὰ τὸ βασιλιάς
ἔχει χάσει τώρα πιά τὴ δύναμή του·
οὔτε τὴ γλῶσσα θὰ φυλακίζουν στὸ
μέλλον τῶν θνητῶν, γιὰ τὸ τοὺς ἔχει
λυθεῖ πιά ἡ γλῶσσα καὶ ὁ λαὸς ὁμιλεῖ
τώρα πλέον ἐλεύθερα, ὅπου δὲν
ὑπάρχει πιά ζυγὸς νὰ τὸν δουλώνει.

τὰ ἀποκωδικοποιεῖ γιὰ νὰ γνωρίσει,
ἔτσι, ὅτι τὸ βαθὺ μῆνυμα τῶν *Περσῶν*
πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα δὲν εἶναι (μόνον)
ἡ νίκη τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων ἐπὶ τῶν
δουλοφρόνων Μήδων, ἀλλὰ ἡ μεγαλει-
ώδης ἐγκραταίωσις καὶ ἡ πανευφρόσυ-
νη ἐπαγγελία τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς

5. *Ἐλευθεροτυπία*, 24.8.1994, σελ. 5 / 29
συνέντευξι στὴ Βένα Γεωργακοπούλου.
6. Τζίνα ΠΟΛΙΤΗ, *Συνομιλώντας μὲ τὰ*
Κείμενα, Ἀγρᾶ, 1996, σελ. 229-245.

τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος: τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐλευθέρως ὁμιλεῖν.

“Ὅπως ἀκριβῶς οἱ Πέρσες δὲν εἶναι “ἱστορικὸ δρᾶμα”, μολονότι (κατ’ ἐξαίρεση τοῦ κανόνα) ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν ἱστορία καὶ ὄχι μὲ τὸ μῦθο, ἔτσι καὶ ἡ Ὁρθοκωστὰ δὲν εἶναι “ἱστορικὸ μυθιστόρημα”, ἀλλὰ τραγικὸ μυθιστόρημα, καὶ ἄς στερεῖται ἐμφανοῦς θεατρικῆς δομῆς. Στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν θὰ εἴταν ἄσχημο νὰ ξαναθυμηθοῦμε τὰ λόγια τοῦ Καρόλου Μάρξ ἀπὸ τὸ μῶτο τοῦ παρόντος κεμένου, καὶ ἄς σκεφτεῖ ὁ καθένας μίας ψυχραῖα γιατί ἀλήθεια ὁ Βαλτινός, ἀσχολούμενος μὲ τὴν πρόσφατη ἱστορία τῆς πατρίδας μας, “μεταμφιέστηκε” σὲ κάτι ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ πού εἶναι καὶ γιατί μίλησε μὲ λόγια δανεικά.

Κι ὅπως στοὺς Πέρσες, ἐπειδὴ ἀκριβῶς τὰ στοιχεῖα ἐξωτερικῆς δράσεως εἶναι ἐλάχιστα, οἱ λέξεις τοῦ Αἰσχύλου (πρέπει νὰ) διαβάζονται μία-μία σὰν νὰ ἀπαριθμοῦνται ἐντελῶς ψυχρὰ καὶ σὰν νὰ εἶναι ἀποκοιμμένες ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα καὶ νὰ φαίνονται, ἔτσι, τεχνητὲς καὶ νὰ ἀποδεικνύονται ἀδέξιες ἐπιλογές τοῦ ποιητῆ, μέχρι νὰ ἔλθει ἡ ὥρα νὰ μιλήσει ὁ Χορὸς περιφρονητικὰ γιὰ τὸν ὑπεροπτικὸ Ξέρξη καὶ νὰ πεῖ — καὶ πάλι σὲ μετάφραση δική μου — ἡ χώρα θορηνεῖ γιὰ τὰ νιάτα της πὺν χαλάλισε ὁ Ξέρξης γιομίζοντας κουφάρια περσικά τὸν Ἄδη, καὶ νὰ μπορέσει ὁ θεατὴς νὰ ἀναγνωρίσει στὸν νοῦ καὶ στὸ στομάχι του τὴν αἴσθησι κενοῦ πὺν καταλείπουν ὅλες οἱ τραγωδίες, ἀρχαῖες καὶ σύγχρονες, ἔτσι καὶ στὴν Ὁρθοκωστὰ τοῦ Βαλτινοῦ πρέπει νὰ δοῦμε ἐξ ἁπαντος ἕνα-ἕνα ὅλα τὰ κομμάτια τοῦ διαλυμένου παζλ τῶν ἀφηγήσεων, πρέπει νὰ διαβάσουμε τὰ χιλιάδες ὀνόματα καὶ παρατσούκλια τῶν πρωταγωνιστῶν (;) γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὴν τραγικὴ κουβέντα πὺν λέει κάπου κάποιος ἀφηγητῆς: θὰ μοῦ πεις οἱ ἄλλοι τὸ ἴδιο δὲν ἔκαμαν, καὶ κάποιος ἄλλος, κάπου ἄλλου παρακάτω: δὲν τὴ λογαριάζανε τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου (σελ. 255).

*

Στὴν Ἑλλάδα ὅλα αὐτά. Στὴν Ἑλλάδα τῆς Κατοχῆς καὶ τῆς Ἑθνικῆς Ἀντίστασης, ἀλλὰ καί, πιὸ ὕστερα, στὴν Ἑλλάδα τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου, τοῦ Κράτους τῆς Δεξιᾶς καὶ τῆς Χούντας: στὴν Ἑλλάδα ἐκείνη, ὅπου οἱ νικητὲς τοῦ Ἐμφυλίου, ζηλώσαντες τὰ τετρίπια τῶν γόγκινων “νικητῶν” στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη, κυνήγησαν μὲ λύσσα μέχρις

ἐκμηδενίσεως τοὺς ἀντιφρονοῦντες ἀντιπάλους τους. Οἱ διωγμοὶ τῆς Ἀριστερᾶς, οἱ ἐξορίες τῶν ἀριστερῶν στὰ ξερονήσια. Στὴν Ἑλλάδα ὅλα αὐτά. Στὴν Ἑλλάδα, ὅμως, συμβαίνει καὶ κάτι ἄλλο, πὺν ἰσχύει χωρὶς κενὸ ἢ παρέκκλιση ἀπὸ τὸ 1945 ὡς τὶς μέρες μας. “Ὅλοι οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι καὶ καλλιτέχνες, ἰδίως ὅμως οἱ λογοτέχνες, ἂν δὲν ἔχουν δηλώσει οἱ ἴδιοι ρητὰ καὶ κατηγορηματικὰ τὴν ἐνταξί τους στὴ Δεξιὰ, λογίζονται ἀνήκοντες στὴν Ἀριστερά: θεωρεῖται, δηλαδή, ὅτι μιλᾶνε “ἀριστερά”, ὅτι πράττουν “ἀριστερά”, ὅτι γράφουν “ἀριστερά”. Τὸν Σεφέρη καὶ τὸν Ἐλύτη οὐδεὶς διανοήθηκε ποτὲ νὰ τοὺς “χρεώσει” ἢ νὰ τοὺς “χαρίσει” στὴ Δεξιὰ, μολονότι καὶ εὐλογες αἰτίες καὶ πολλαπλὲς ἀφορμὲς (θὰ) εἶχε νὰ τὸ κάνει: θεωροῦνται, λοιπόν, καὶ αὐτοὶ ὡς ἀνέκαθεν ἐνταγμένοι στὸ πνευματικὸ δυναμικὸ τῆς Ἀριστερᾶς, ἂν καὶ ὄχι — εἶναι ἡ ἀλήθεια — μὲ τὸν τρόπο, ὅπου ἀνέκουν ἐκεῖ ὁ Ρίτσος καὶ ὁ Βάρναλης ἢ ὁ Λειβαδίτης καὶ ὁ Ἀλεξάνδρου καὶ ὁ Πατρίκιος,... πάντως θεωροῦνται ἀριστεροί, μιᾶς καί, ἂν κοιτάξουμε βαθιὰ καὶ μὲ ἐπίμονη πολιτικὴ ματιά τὸ ἔργο τους, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι καὶ οἱ δύο — πολιτικῶς συντηρητικοὶ κατ’ οὐσίαν — νομιπελίστες μας προτιμοῦν μέσα τους τὸν ἀκτιβισμό καὶ τὸ διαφωτιστικὸ γιανωβινισμό τῆς Ἀριστερᾶς παρὰ τὸν ντεσιζιονισμό καὶ τὸν ὀργανισμό τῆς Δεξιᾶς.

Ὁ Θανάσης Βαλτινὸς ἀνήκει στὴν Ἀριστερά, ἐπειδὴ εἶναι ἀριστερός. Ἀνέκαθεν δέ: ὄχι κάποτε παλιὰ ἢ ἐπ’ ἐσχάτων — ἀνέκαθεν. Ἡ περίπτωσή του εἶναι καθαρὴ, ἀπὸ τὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ πρώτου τοῦ βιβλίου ὡς τὸ τελευταῖο σημάδι τοῦ τελευταίου τοῦ βιβλίου: κανεὶς ἀναγνώστης του δὲν θὰ κουραστεῖ νὰ ἀνακαλύψει, νὰ μαντέψει, νὰ ὑποθέσει πρὸς τὰ πὺν γέρνει πολιτικὰ ὁ Βαλτινός. Ἄν κουραστεῖ κάπου, θὰ εἶναι, ὅταν ἀποπειραθεῖ νὰ τὸν ἐντάξει σὲ κάποιο ἀριστερὸ κόμμα ἰδεολογίας ἢ κόμμα-πρακτορεῖο — καταπῶς θέλει τὸ διαχωρισμὸ τῶν δημοκρατικῶν λεγομένων κομμάτων ἢ παραδοσιακὴ περὶ πολιτικῆς θεωρία πὺν ἀνάγεται στὶς σχετικὲς προσηλώσεις καὶ διδασκαλίες τῆς ἐποχῆς τῆς Δημοκρατίας τῆς Βαϊμάρης. Ὁ Βαλτινὸς εἶναι ἀριστερός: στὸ Ἔργο του ἔχει ἤδη ἀποσαφηνίσει τὴν ἐννοια τοῦ ὄρου Ἀριστερά: σημεῖο πρὸς σημεῖο, τὴν ἔχει ξανακάνει κλειδὶ μυθολογικὸ πὺν ἀνοίγει τὶς θύρες τῆς πολιτικῆς σὲ

καιροὺς πὺν οἱ ἄνθρωποι, τὰ (κατ’ Ἀριστοτέλην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ κοινολεκτούμενο πλέον) πολιτικὰ ζῶα χάνουν ἐντελῶς τὴν αἴσθησι τῆς Ἱστορίας.

Ὁ Βαλτινὸς δὲν ἀγνοεῖ, βέβαια, τὸν αὐταπόδεικτο καὶ στὴν οὐσία κυκλικὸ συλλογισμό ὅτι Ἀριστερὰ ὑπάρχει, ἐφ’ ὅσον κάποιοι ἄνθρωποι, πὺν ἐντάσσονται σὲ κόμματα ἢ ὑπηρετοῦν ἰδεολογίες, (αὐτοαπο)καλοῦνται δεξιοὶ ἢ δροῦν “δεξιὰ”. Ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς εἶναι προφανὲς ὅτι μὲ τὴν ἀντιστροφή τῶν ὄρων τοῦ ἰσχύει πλήρως καὶ γιὰ τὴ Δεξιὰ, μὲ τὴ σημαντικότητά, ὅμως, διαφορὰ ὅτι, ἐνῶ ἡ Ἀριστερά, βασιζόμενη στὸ πνευματικὸ τῆς δυναμικὸ, τείνει νὰ διευρύνει συνεχῶς τὰ ἰδεολογικά της ὅρια, ἐπεκτεινόμενη κατ’ ἀνάγκη καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κομμάτων, πὺν δηλώνουν ἀποφασιστικὰ “δεξιὰ”, ὀλοένα καὶ μειώνεται, καὶ μάλιστα μειώνεται ἐντυπωσιακά. Τὸν Βαλτινὸ δὲν τὸν ἀφοροῦν οὔτε τὸν ἐνδιαφέρουν οἱ ἐνοχῆς τῶν δεξιῶν πὺν μετανιώνουν (ἂν μετανιώνουν!...) γιὰ ὅσα ἔχουν κάνει καὶ μὲ ζωγραφισμένη τὴν ἀγωνία στὰ πρόσωπά τους (λὲς καὶ δὲν εἴσαν αὐτοὶ οἱ νικητὲς τοῦ Ἐμφυλίου καὶ λὲς καὶ δὲν εἶναι αὐτοὶ πὺν παίζοντας ἄψογα τὸ δημοκρατικὸ παιχνίδι διαφεντεύουν, ὅποτε ἔρχεται ἡ σειρά τους, τὸ κράτος πὺν οἱ ἴδιοι ἔφτιαξαν ὅπως τὸ ἔφτιαξαν) πετᾶνε ἀπὸ πάνω τους τὸν χαρακτηρισμὸ “δεξιὰ” καὶ σπεύδουν νὰ βουτήξουν τὸ χέρι τους στὸ τσουβάλι μὲ τὰ συνώνυμα καὶ νὰ ἀνασύρουν (στὴν τύχη, βεβαίως!) χαρακτηρισμοὺς ὅπως “συντηρητικοί”, “νεοφιλελεύθεροι”, “νοικοκυραῖοι” κ.τ.λ., κ.τ.λ., κ.τ.λ.

Ὁ Βαλτινὸς δικαιούται, ὡς συγγραφέας, νὰ ἀφήσει τοὺς Ταγματασφαλίτες τῆς Κατοχῆς νὰ μιλήσουν καὶ νὰ ποῦν ὅτι πρέπει νὰ ποῦν. Δὲν ἐπεμβαίνει σὲ ἐπίπεδο αὐτό, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπεμβαίνει, ὅσο κι ἂν αὐτὸ θεωρεῖται ἀπὸ μερικοὺς “πούρους” καὶ “ἀδιάλλακτους” ἀριστεροὺς ἀνήκουστο, ἀδιανόητο, τρελό. Τόσο ἐπιλέγοντας τοὺς Ταγματασφαλίτες ὡς ὑποκείμενα τῶν ἀφηγήσεων ὅσο καὶ μὴ ἐπεμβαίνοντας διορθωτικὰ ἢ ἐρμηνευτικὰ στὶς ἀφηγήσεις τους, ὁ Βαλτινὸς συμπεριφέρεται στὸ βιβλίο του ἐξόχως ἀριστερὰ καὶ ἀποσαφηνίζει τὸν ὄρο αὐτὸν πρὸς δύο κατευθύνσεις: πρῶτον, ἐπιλέγοντας τὴ θεωρούμενη ὡς αἰρετικὴ ὁδὸ, τονίζει τὴν ἀνάγκη νὰ τελιώνει ἐπὶ τέλους ἡ Ἀριστερά μὲ τὴν πίστη τῆς στὴ λεγόμενη “ὄντολογικὴ” δια-

γὰ καὶ νὰ μπεῖ στὸν κόπο νὰ ἀναγνώ-
 ρει ὅτι ἡ Ἀριστερά καθ'αυτὴ καὶ δι'
 τὴν δὲν σημαίνει τίποτα, πέραν τοῦ
 καταδεικνύει ἀπλῶς κάτι πού, συ-
 νινόμενο μὲ ἄλλες πολιτικές ἐπιλογές
 μὲ ἄλλα πολιτικὰ προγράμματα,
 ῥέρει ἀπλῶς ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἄλλες πο-
 κές ἐπιλογές καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄλλα
 ικὰ προγράμματα· καί, δεύτερον,
 ῥέποντας στὸν ἀντίπαλο νὰ ἀνεβεῖ
 δικό σου βῆμα καὶ νὰ πεῖ ἀπὸ ἐκεῖ
 ὡ ὅσα θέλει νὰ πεῖ καὶ λέει κατὰ τῆς
 ιστερᾶς, ὁ Βαλτινὸς βάζει τελεία καὶ
 λα στὸν συνήθως ἀκατάσχετο “ἀρι-
 ρό” βερμπαλισμό, πὺν μόνον κακὸ
 κάνει καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ κάνει
 ν Ἀριστερά, καὶ δηλώνει μὲ ἀτρά-
 χτη σαφήνεια ὅτι ἦρθε ἡ ὥρα νὰ τε-
 νει ἡ Ἀριστερά μὲ τὶς λογοτεχνικές
 ηγῶνεις στόχων, πὺν μὲ τὴ βοήθεια
 διαβόητων μαρτυρολογίων, πὺν
 βιβάζουν τὸ ἥρωικὸ μαρτύριο τῶν
 αίων ἰδεολόγων κομμουνιστῶν σὲ
 αράκι μὲ βίους ἀγίων, στὴν πραγ-
 ικότητα παρουσιάζονται σὰν ἄπια-
 ισκοποί, σὰν σκοποὶ κείμενοι πέρα
 τὸν ὀρίζοντα, πὺν ὡς μὴ δυνάμενοι
 ἐπαληθευθῶν, μένουν ἀνέλεγκτοι,
 σάνιστοι, χυμιαρικοί.
 τί πλέον ὁ Βαλτινὸς ξέρει ὅτι στὴν
 αῖδα οἱ ἀξίες τῆς Ἀριστερᾶς δὲν
 ἔστι ἐφικτὸ νὰ συνθέσουν τὸν πο-
 κὸ μῦθο τῆς· ὅ,τι συνετέθη, εἶναι
 ὅς ἄλλος μῦθος, ψευδοπολιτικός,
 αἰνούμενος πάσῃ φωνῇ καὶ διακη-
 ισόμενος παντὶ σθένει ὡς μῦθος πο-
 κός, δὲν μπόρεσε νὰ λειτουργήσῃ
 κῶς ποτὲ ὡς μῦθος. Τί συνέβη,
 γγε, στὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ τεράστιο
 ἴθος τῶν ἀριστερῶν συγγραφέων;
 ραδομένοι σχεδὸν ὅλοι στὴ συγ-
 ρφή μαρτυρολογίων καὶ ἀφελῶν ὡς
 τὸ πλεῖστον ὑμνολογιῶν καὶ διατε-
 ῶντες, ἐπίσης, σχεδὸν ὅλοι μὲ τὴν
 ετακίνητη πεποίθησιν ὅτι ἔτσι ὑπη-
 οῦν πραγματικὰ τὸν μῦθο τῆς Ἀρι-
 ρᾶς, δὲν ἔμαθαν ποτὲ ἢ, κι ἂν ἔμα-
 ν, ξέχασαν γρήγορα ὅτι ἓνας μῦθος,
 σχετικιστικὸ / λειτουργικὸ νῆμα τοῦ
 οῖου ἀποκαλύπτεται ἄμεσα καὶ
 τὰ καὶ μὲ ροπή δοξαστική, μετατρέ-
 ται αὐτομάτως σὲ μιὰ πολὺ-πολὺ
 ὕνατη καὶ μὲ χαλαρότατους ἐσωτε-
 οὺς δεσμούς ἰδεολογία, παναπεῖ
 ολογηματοκοπία. Ξέχασαν, θέλω νὰ
 , ἢ δὲν ἔμαθαν ποτὲ ὅτι ἓνας μῦθος
 μπορεῖ νὰ παράγεται κατὰ βούλη-
 καὶ ἐπὶ τῇ βάσει γενικῶν καὶ ἀφηρη-
 ῶν πολιτικῶν ἀναγκῶν. Μποροῦμε
 αια, ὄντας στὰ ἀριστερά, νὰ φτά-

σουμε στὸ σημεῖο νὰ θεωρήσουμε κά-
 ποια στιγμὴ ἀναγκαῖον ἓνα μῦθο, δὲν
 μποροῦμε ὅμως ποτὲ νὰ προγραμματί-
 σουμε τὴν οἰκοδόμησίν του. Γιατὶ ὁ μῦ-
 θος ἢ εἶναι ἢ δὲν εἶναι· γιατί ἡ Ἀρι-
 στερά σήμερα ἢ συνιστᾷ μῦθο ἢ δὲν συ-
 νιστᾷ μῦθο. Ἡ — ἃς μοῦ ἐπιτραπεῖ, πα-
 ρακαλῶ, ὁ λατινικὸς νεολογισμὸς —
sinisteritas, ἢ ἀριστεροσύνη θὰ λέγαμε
 στὰ ἑλληνικά, δὲν ἀπειλεῖται ἀπὸ τὴν
 ἔλευσιν τῶν Ταγματασφαλιτῶν στὸ
 ἱστορικὸ / λογοτεχνικὸ προσκήνιο, καὶ
 μάλιστα μὲ τὴ διαμεσολάβησιν ἑνὸς
 ἀριστεροῦ συγγραφέα, ὅταν οἱ Ταγμα-
 τασφαλίτες (πρὸ πάντων δὲ οἱ διακε-
 κριμένοι δωσίλογοι ἢ τὰ διακεκριμένα
 παιδιὰ τῶν διακεκριμένων δωσιλόγων)
 βρίσκονται στὸ ἱστορικὸ / πολιτικὸ
 προσκήνιο ἀδιαλείπτως ἐδῶ καὶ πενή-
 ντα χρόνια. Ὁ Βαλτινὸς ξέρει ὅτι ἡ πο-
 λιτικὴ πάλιν μεταξὺ Ἀριστερᾶς καὶ Δε-
 ξιάς παράγει μὲν ἥττα (δὲν μπορεῖ νὰ
 γίνῃ διαφορετικά, ἀφοῦ πρόκειται
 περὶ πάλης), ἀλλὰ δὲν παράγει ταυτό-
 χρονα καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ἐχθροῦ·
 τὸ ἐδραιωμένο καθεστῶς τῆς Δεξιᾶς
 καὶ τῶν Ταγματασφαλιτῶν δὲν κατά-
 φερε νὰ σβήσει τὴν Ἀριστερά ἀπὸ τὸν
 πολιτικὸν χάρτη. Πῶς, λοιπόν, αὐτὸ πὺν
 εἶναι κανόνας στὴν πολιτική, μπορεῖ νὰ
 γίνῃται ἐτσιθελικά ἐξαίρεσις στὴ λογο-
 τεχνία, καὶ οἱ ἡττημένοι στὸ πεδίο τοῦ
 πολέμου καὶ τῆς πολιτικῆς νὰ ἔχουν
 τὴν πολυτέλεια νὰ ξεπαστρεύουν στὸ
 χαρτὶ τοὺς νικητὲς τοὺς; Στὴν Ὁρθο-
 κωστά, σὲ αὐτὸ τὸ μνημεῖο μίσους καὶ
 φωτιάς καὶ αἵματος, ὑφίσταται ὁλοζῶ-
 ντανη ἢ ἀντίθεσις φίλος-ἐχθρός, ὅπως
 ὑφίσταται ὁλοζώντανη καὶ ἡ ἥττα τῆς
 Ἀριστερᾶς· μόνον πὺν ἡ πολιτικὴ ἀντί-
 θεσις φίλος-ἐχθρός, μεταφερμένη στὸ
 χαρτὶ τοῦ ἀριστεροῦ Βαλτινοῦ, εἶναι
 οὐσιαστικὴ καὶ δὲν συνιστᾷ πολιτικὴ
 ἐξαφάνισιν καὶ αὐτοῦ ἀκόμα τοῦ μυσ-
 ροῦ ἐχθροῦ.

Εἶναι σὲ ὅλους γνωστὸ ὅτι ἡ ἐχθρότη-
 τα — τὸ *νεῖκος* κατὰ τὸν Ἑμπεδοκλή —
 εἶναι συστατικὴ τῆς ἀνθρώπινης κοινω-
 νίας. Τὴν ἐχθρότητα ὁ ἀληθινὸς συγ-
 γραφέας πρέπει τουλάχιστον νὰ τὴν
 ἐντοπίζει· οἱ τολμηροὶ ἀριστεροὶ συγ-
 γραφεῖς, μάλιστα, τὴν ἀφήνουν νὰ μι-
 λήσει, νὰ τὰ πεῖ ὅπως θέλει. Γιατὶ τί
 ἄλλο εἶναι ἡ Ἀριστερά ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ
 κομμάτι τοῦ πολιτικοῦ / πολιτισμικοῦ
 συστήματος πὺν ὡς λογοτεχνία δρᾷ γιὰ
 νὰ ἀπεικονίσῃ τὴν ἀπελευθερωτικὴ δύ-
 ναμιν πὺν ἐγκλείεται στὴν ἀπώλεια τῆς
 αἰσθητικῆς τῆς Ἱστορίας, στὴν ἀπώλεια
 — θέλω νὰ πῶ — τῶν μυθολογικῶν τῆς

“ρυθμιστῶν”; Τὸ ἐρώτημα αὐτό, τὸ
 οἶονεῖ ρητορικὸ, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ κλεί-
 σουμε τὶς σκέψεις μας μὲ ἓνα ἄλλο ἐρώ-
 τημα, ὅχι ρητορικὸ, καθόλου ρητορικὸ
 — μὲ ἓνα ἐρώτημα ζωτικὸ πὺν συνιστᾷ
 καὶ τὸ μέγιστο στοίχημα τῆς λογοτε-
 χνίας. Τὸ ἔχει θέσει ὁ Αἰσχύλος στοὺς
Πέρσες του καὶ ἔκτοτε παραμένει ἀνα-
 πάντητο: *δολόμητιν δ’ ἀπάταν θεοῦ /*
*τίς ἀνὴρ θνατὸς ἀλύξει;*⁷, πὺν παναπεῖ:
ποιὸς θνητὸς θ’ ἀποφύγει τὴ δόλια
ἀπάτη τοῦ θεοῦ;

*

Κανονικὰ ἐδῶ τελειώνει ἡ ἀνάπτυξις
 τῶν θέσεών μου γιὰ τὴν Ὁρθοκωστά
 τοῦ Θανάσιου Βαλτινοῦ. Θὰ ἤθελα,
 ὅμως, προτοῦ κλείσω, νὰ ἐπισημάνω
 κάτι ἀκόμα. Στὴν *Κάθοδο τῶν Ἑννιά* ὁ
 μόνος ἐπιζήσας ἐκ τῶν ἑννέα ἀνταρ-
 τῶν, ὁ ἀφιγητὴς Νάσιος — ἡλίου φαι-
 νότερον ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν ἴδιον τὸν
 συγγραφέα, τὸν (Ἀθα)νάσιο Βαλτινό
 —, κλείνει τὰ γραφόμενά του μετὰ τὴ
 συνάντησίν του μὲ μιὰ μικρὴ κοπέλλα
 στὸ χωριὸ Ὁριά, μὲ τὰ παρακάτω ση-
 μαδιακὰ λόγια:

Ἦμουν ἐτοίμος νὰ τσακίσω, νὰ μὲ
πάρει τὸ παράπονο.

Σὲ λίγο ἦρθαν ὅπλισμένοι χωριάτες
καὶ μὲ πιάσαν ἐκεῖ.

Με τὰ ἴδια περίπου λόγια ἀρχίζει τὴν
 ἀφήγησίν της καὶ ἡ Γεωργία Μακρῇ,
 πὺν εἶχε “μπλεχτεῖ” στὰ Τάγματα, πρὸς
 κάποια χωριανὴ τῆς ὀνόματι Εἰρήνη,
 στὸ δεύτερο κεφάλαιο τῆς Ὁρθοκω-
 στᾶς:

Τὴν ἄλλη μέρα πιάσαν ἐμένα. Τότε
ἦτανε. Εἶχα ἐρθεῖ στὸ Καστρί. Φύγα-
με τὸ βράδυ μὲ τὴν Παρασκευή. Μὲ
στείλανε τὰ παιδιὰ νὰ κοιτάξω τὸ
σπίτι, γιὰ νὰ μὴν εἶμαι μόνη ἐμένα μὲ
τὰ κορίτσια σας, Εἰρήνη (σελ. 11).

Νὰ ἓνας λόγος, νομίζω, πὺν ἡ Ὁρθο-
 κωστά πρέπει νὰ διαβαστεῖ παρὰλληλα
 μὲ τὴν *Κάθοδο τῶν Ἑννιά* ὡς προσέγγι-
 σιν τοῦ ἴδιου ἀκριβῶς θέματος ἀπὸ (θε-
 ωρητικά!) ἄλλο δρόμο. Ἀλλὰ φτάνει!
 Ἄς ἀρκεστοῦμε στὴ νύξιν ἀπλῶς, διότι
 τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι καὶ αὐτόνομο καὶ
 μεγάλο καί, ἄρα, δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιμε-
 τωπισθεῖ — οὔτε κἂν σχεδιαγραφημα-
 τικά — στὸ πλαίσιο αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ δο-
 κμίου.

7. ΑΙΣΧΥΛΟΣ, *Πέρσαι*, στ. 584-94.

8. ΑΙΣΧΥΛΟΣ, *Πέρσαι*, στ. 922-4.

9. Δημήτρης ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Θανάσιος*
Βαλτινός: Ὁρθοκωστά, σελ. 33.

10. ΑΙΣΧΥΛΟΣ, *Πέρσαι*, στ. 114-5.

δια λογος αναγνωστων

• **Είχαμε απευθύνει έκκληση στους αναγνώστες μας πριν ενάμιση χρόνο για να στείλουν οικονομική βοήθεια στήριξης σε κάποιο ίδρυμα για παιδιά της Βουλγαρίας. Οι φίλες Ζντράβκα και Μποριάνα από τη Βουλγαρία, που διαχειρίστηκαν τα χρήματα, μας γράφουν:**

Αγαπητοί φίλοι,

Σας στέλνουμε φωτογραφίες από το χριστουγεννιάτικο πάρτυ στο Ίδρυμα για ορφανά και παιδιά με διανοητικές διαταραχές στο χωριό Ταρνάβα, περιοχής Βράτσα, κοινότητας Μπιάλα Σλάτινα που συνοδεύονται από τις ευχαριστίες των παιδιών προς τους αναγνώστες του Αντί για τη βοήθεια, χάρη στους οποίους η γιορτή τους ήταν πιο χαρούμενη και ανθρώπινη. Πήραν δωράκια και αγοράστηκαν τρόφιμα (κυρίως κονσέρβες).

Λίγα λόγια για το παιδικό ίδρυμα: Λειτουργεί από τις 9.11.1992, και έχει 50 παιδιά. Λόγω έλλειψης κονδυλίων, έχει χρόνιες ανάγκες σε τρόφιμα, φαρμάκων, ρουχισμό, παπούτσια, καύσιμα θέρμανσης, νερό το καλοκαίρι (υπάρχουν διακοπές του νερού σ' όλο το χωριό), σεντόνια, κουβέρτες κ.λπ.

Τα περισσότερα παιδιά

έχουν κάποιο βαθμό διανοητικής καθυστέρησης. Λόγω οικονομικών δυσχερειών και αμέλειας δεν έχουν γίνει γιατρικές εξετάσεις των παιδιών για να διαγνωσθεί επακριβώς ο βαθμός καθυστέρησής τους και οι τρόποι θεραπείας και κοινωνικής ένταξής τους.

Ελπίζω ότι όλοι είσθε καλά και ευχόμαστε το 2000 να είναι χρονιά με πολλή υγεία και ευτυχία σε όλους.

Ζντράβκα και Μποριάνα

Εγκαταλειμμένα δίτροχα

Από τον Στέφανο
Μπεκατώρο, υπεύθυνος
Λαογραφικής Βιβλιοθήκης
Δήμου Αθηναίων Κέντρο
Λαϊκής Τέχνης &
Παράδοσης, λάβαμε την
ακόλουθη επιστολή:

Αξιότιμε κύριε Διευθυντά,
Έχοντας εξαντλήσει όλα τα μέσα, καταφεύγω εν τέλει στο περιοδικό σας για το εξής: Εδώ και περισσότερο από ένα χρόνο κάποιος εγκατέλειψε παλαιά δίτροχη μηχανή υψηλού κυβισμού και μεγάλου βάρους έξω ακριβώς από το Κέντρο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης του Δήμου Αθηναίων.

Η μηχανή δεν έχει αριθμό είναι δε μισοκατεστραμμένη.

Πρόκειται πασιφανώς για κλεμμένη, η οποία εγκατελήφθη. Άπειρες φορές απευθύνθηκα σε διερχόμενους αστυνομικούς της Δημοτικής Αστυνομίας, που εκατέγραψαν τα στοιχεία της για να τα... υποβάλουν στην τροχαία, η οποία -όπως μου είπαν- είναι αρμόδια για την απόσυρση του επικίνδυνου (ιδίως για τα παιδιά) διτρώχου. Άπειρες φορές απευθύνθηκα σε αστυνομικούς της ΕΛΑΣ, οι οποίοι μου είπαν ότι την αρμοδιότητα έχει η... Δημοτική αστυνομία! Το αποτέλεσμα: ένα χρόνο το δίτροχο παραμένει στη θέση που φαίνεται στις δύο φωτογραφίες που σας στέλνω. Μήπως πρέπει να γίνει σύσκεψη του κ. Αβραμιόπουλου με τον κ. Χρυσοχοϊδη για να λυθεί το μέγα ζήτημα;

Θερμά ευχαριστώ για το τυχόν ενδιαφέρον

ΥΓ. Οι αστυνομικοί (Δήμου και ΕΛΑΣ) διέρχονται καθημερινώς από τον πεζόδρομο της οδού, γράφουν τα παραρτισμένα ίδια και ίδια οχήματα και αγνοούν παντελώς το δίτροχο!

Στέφανος Μπεκατώρος

(Σ.σ.: Οι φωτογραφίες όμως που έφτασαν στο περιοδικό μέσω φαξ δυστυχώς δεν αναδημοσιεύονται.)

Για τους μαθητές

Προς Αντί,

Μ' έχετε εξοργίσει αφάνταστα εσείς αλλά και ο κ. Α. Διαμαντής. Τα ίδια μας κάνετε και με τους Σέρβους. Κατακρίνατε τους Αμερικανούς, αλλά κουβέντα για τους πολεμοκάπηλους Σέρβους.

Τώρα κατακρίνετε την κυβέρνηση για αυταρχισμό, αλλά δεν μας λέτε κουβέντα για τη βία και την αναίδεια των μαθητών. Για να κλείσεις τους δρόμους και τα σχολεία ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΥΝΤΡΕΧΕΙ ΜΕΓΙΣΤΟΣ

ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ κύριοι. Αυτά.

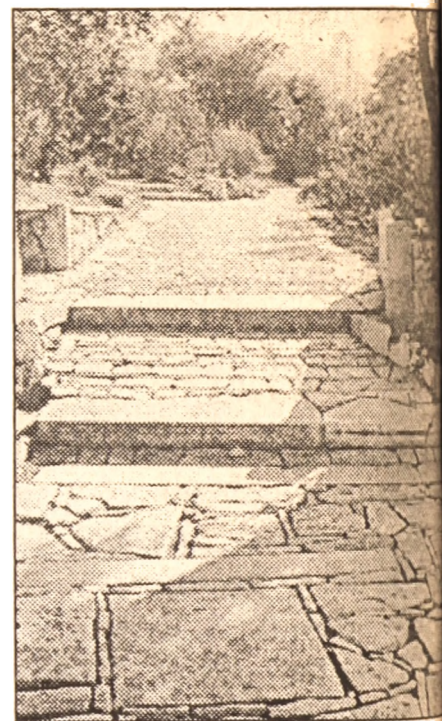
Πάνος Κριός

ΥΓ1. Ας διαβάσουν όλοι το άρθρο ΤΡΟΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟ ΡΑΪΧ του Μ. Στεφανίδη κι ας αναρωτηθούν για τις ευθύνες τους.

ΥΓ2. Πιστεύω να βρείτε αυτή τη φορά το θάρρος και να δημοσιεύσετε την επιστολή!

Πέτρες και Μάρμαρα

Από τον αναγνώστη μας
Γιάννη Νομικό πήραμε την
ακόλουθη επιστολή-σχόλιο
για την «αισθητική» των
πρωτοχρονιάτικων
εκδηλώσεων στην Ακρόπολη:

Έβλεπα τα τεράστια κονταίνερ να ξεφορτώνουν πάνω στο πλακόστρωτο του Δημήτρη Πικιώνη, έβλεπα τον περίπατο γύρω απ' τον Ιερό Βράχο να έχει γίνει δρόμος διπλής κυκλοφορίας, έβλεπα τα θηριώδη σκηινικά στην πλάτη του Αι Δημήτρη του Λαμπαρδιάρη, έβλεπα τα φορητά να σπάζουν λάδια και τα κιβώτια να τσακίζουν τις κομψές σχεδιάσεις που κομμάτι-κομμάτι με τα ίδια του τα χέρια δοκίμαζε ο αναχωρητής αρχιτέκτονας και συνειδητοποιούσα την διαφορά των ανθρώπων του '50 και του '60 με τους σημερινούς

αγούς του πολιτισμού. Τότε ο ζαραμανλής εμπιστευόταν έναν Πικιώνη να συνδυάσει την αρχαία σοφία με το λαϊκό συλλογικό ένστικτο. Σήμερα οι ρίνες λεπτομέρειες και ο ασκητισμός του μέτρου ισοπεδώνονται εμπρός στις ανάγκες του θεάματος και στην αισθητική των λαϊκών.

Γιατί ο πολιτισμός και η ιστορική μνήμη κερδίζονται με ισότητα και με παιδεία – δεν χαρίζονται. – Και τι έγινε που «κάψαμε» μισό μουσείο και ένα νοσοκομείο για να «εορτάσουμε» ό,τι ακριβώς αδυνατούσαμε να κατανοήσουμε (τον χρόνο, δηλαδή, ως παρελθόν και ως μέλλον).

Σύμφωνοι, η νέα χιλιετία είναι εδώ. Εμείς όμως με τα πνευματικά εφόδια θα την αντιμετωπίσουμε;

Τότε ο Πικιώνης όριζε την αρχιτεκτονική χαράζοντας σχήματα σε ένα λιθόστρωτο και φυτεύοντας ένα δέντρο. Σήμερα οι πάντες γαλουχούνται από την αισθητική της αναισθησίας και του θεάματος για το θέαμα: από την «αισθητική» της «αξιοποίησης» και της τελευταίας σπιθαμής γης.

Για όλον αυτόν τον εσμό των μορταστών που θαύμαζε χαζοχαρούμενα, η αρχιτεκτονική και η γλυπτική του Παρθενώνα, ή η αισθητική παρέμβαση του Πικιώνη είναι απλώς πέφτες και μάρμαρα... Εδώ βρίσκεται το πρόβλημα.

ΥΓ. Οι Γερμανοί μιλώντας και την παιδεία του πολιτισμού χρησιμοποιούν την λέξη Bildung = μορφή.

Σας λέει τίποτε αυτό;

Γιάννης Νομικός

Μια άτεχνη μίμηση

Από τον Tonio Andosh

τήσαμε και δημοσιεύουμε το κείμενο που ακολουθεί:

Η πρωτοφανέρωτη κριτική του τ. καθηγητή των Πανεπιστημίων Αθηνών και Ιωαννίνων Αντώνη Ζώη για τη γένε-

ση και την ανάπτυξη της αιγαιακής αρχαιολογίας εν γένει, και ειδικότερα των κλάδων των λεγομένων μυκηναϊκή και μινωική αρχαιολογία, είναι γνωστή από τα έτη 1993, 1994, 1996, (βλ. σχετικά 1. Α. Α. Ζώης, *Σελαμλίκια και χαρεμλίκια στον Όμηρο; Φιλολογικά βāsana της αιγαιακής αρχαιολογίας*. 6^ο Παγκόσμιο Συνέδριο για την Οδύσσεια. Ιθάκη 1991. 2. *Κνωσός – Το εκστατικό όραμα. Σημειωτική και ψυχολογία μίας αρχαιολογικής περιπέτειας*. Διαλεκτική Αρχαιολογία, τόμος δεύτερος, Αθήνα 1994. 3. *Κνωσός – Το εκστατικό όραμα. Σημειωτική και ψυχολογία μίας αρχαιολογικής περιπέτειας*. Ηράκλειο 1996. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης) όχι μόνο στους ειδικούς επιστήμονες, φιλόλογους και αρχαιολόγους, αλλά και σε πολλούς επιστήμονες άλλων κλάδων, τόσο των επιστημών για τη μελέτη της ιστορίας του ανθρώπου όσο και των λεγομένων πρακτικών επιστημών. Τα δημοσιεύματα, πολλοί τόμοι βιβλίων ειδικών και κείμενα ανακοινώσεων σε διεθνή συνέδρια, όπως, μεταξύ των άλλων, των ομηριστών στην Ιθάκη και των αρχαιολόγων του Αιγαίου στην Αθήνα, ευρίσκονται σε όλες τις ειδικές βιβλιοθήκες του μεγαλύτερου αρχαιολογικού κέντρου του κόσμου, την Αθήνα, όπου τα μεγάλα Ιδρύματα, οι λεγόμενες ξένες Αρχαιολογικές Σχολές και η Ελληνική Αρχαιολογική Εταιρεία.

Η βοήθεια του Αντώνη Ζώη στους φοιτητές και τις φοιτήτριές του – με κύριο αποτέλεσμα τη δημιουργία πολλών εξεχόντων αρχαιολόγων, ακόμη και σε κλάδους της αρχαιολογίας ανυπάρχοντες στην Ελλάδα, όπως η μεσολιθική και η παλαιολιθική, πριν από τη συστηματική εισαγωγή, με δική του πρωτοβουλία και με απέραντους κόπους, της διδασκαλίας των απαραίτητων μαθημάτων στα δύο ελληνικά

Πανεπιστήμια όπου εργάστηκε – είναι συνεχής.

Αν έχει κανείς στοιχειωδώς υπόψη του τα παραπάνω, τι θα αισθανθεί όταν δει να έχει τυπωθεί και να κυκλοφορεί, με κύριο κέντρο το Παρίσι, ένα βιβλίο ελληνίδος αρχαιολόγου, φοιτητριάς ευνοημένης από τον Αντώνη Ζώη με απεριόριστη βοήθεια επί σειράν ετών, βιβλίο με κύριο θέμα τη γένεση και ανάπτυξη της μυκηναϊκής αρχαιολογίας, πρώτο και κυριότερο θέμα στον ογκώδη τόμο του δασκάλου της, με το έργο αυτό στα χέρια της, ουσιαστική βοήθεια του καθηγητή της, από το έτος της πρώτης του έκδοσης;

Δεν πρέπει να χαιρόμαστε βλέποντας φοιτητές και φοιτήτριες να συνεχίζουν με σημαντικά έργα το έργο των καθηγητών τους;

Τι θα σκεφτούμε όμως βλέποντας όχι μόνο να μην υπάρχει ούτε μία αναφορά για το πώς ξεκίνησε η δική τους εργασία, ούτε μία παραπομπή στα δημοσιευμένα έργα του καθηγητή τους, στα ίδια ακριβώς θέματα, αλλά, αντιθέτως, καθαρή μίμηση θεμάτων, ιδεών, κειμένων, και μάλιστα με βαθιά πτώση του τελικού αποτελέσματος ως προς την ποιότητα του έργου του φοιτητή ή της φοιτητριάς; Απλώς άτεχνη «μίμηση» ή καθαρή κλοπή;

Ακριβώς αυτό συμβαίνει με το έργο της Όλγας Πολυχροπούλου, υπάρχει μάλιστα, επί πλέον, και η ακατανόητη συμπεριφορά του γάλλου καθηγητή της στο Παρίσι, του René Treuil, συντάκτη του προλόγου του βιβλίου της. Παρουσιάζεται η Ο.Π. ως νέα μεγάλη ιέρεια της αιγαιακής, ειδικότερα της μυκηναϊκής αρχαιολογίας. Όμως δεν έχει στο χιλιοεπαινούμενο βιβλίο της ούτε μιαν απλή γνώμη δική της, ούτε μια γραμμή δικού της κειμένου με τη λάμψη μιας νέας ιδέας, αποκαλυπτικής της αλήθειας (βλ. Olga Polychronopoulou, *Archéologues sur les pas d'Homère*, Noësis, 1999).

Μέγα σκάνδαλο δημιουργεί-

ται με το απλό γεγονός ότι και οι δύο παραπάνω, ο γάλλος καθηγητής και η ελληνίδα φοιτήτρια, οι συνδεόμενοι με το νέο βιβλίο, είχαν στα χέρια τους, με φιλική προσφορά, το βιβλίο του Αντώνη Ζώη.

Προσωπικές σχέσεις έχει και με τους δύο εδώ και μερικές δεκαετίες. Δικαίωμά τους θεωρούν τη μίμηση-αντιγραφή, χωρίς άδεια, χωρίς αναφορά;

Ό,τι γράφω εδώ είναι σωστές πληροφορίες: φίλος μου είναι ο Αντώνης εδώ και σαράντα χρόνια.

Γιατί οργανώθηκε, γιατί δημοσιεύτηκε με ανύπαρκτη πρωτοτυπία αυτό το βιβλίο; Ποιο όφελος έχουν;

Μιαν απολύτως σωστή κριτική του νέου βιβλίου καλό είναι να κάνει μόνος του όποιος ενδιαφέρεται. Δεν θα μπορεί όμως να εννοήσει τι λέμε στο παρόν κείμενο αν δεν χει στα χέρια του και τα δύο βιβλία, το πρωτότυπο του Αντώνη Ζώη και το μιμητικό της «καλής» του φοιτητριάς Όλγας Πολυχροπούλου. Η δική μου γνώμη είναι ότι έχει πέσει πολύ χαμηλά η εργασία της Ο.Π., αφού ανακατεύει θέματα άσχετα μεταξύ τους, όπως π.χ. τη δυτική ζωγραφική τη συνδεόμενη με τον Όμηρο, άσχετη φιγούρα, με τις αμέτρητες εικόνες, του βιβλίου της, χωρίς κανένα νόημα για τον λανθασμένο τρόπο ανάπτυξης της αρχαιολογίας, ενώ δεν ξεκαθαρίζεται σχεδόν καθόλου το ένα θέμα από το άλλο και δεν δίνεται πουθενά ένα κομμάτι από τη σωστή διατύπωση των αντιγραφόμενων κειμένων και ιδεών.

Και γιατί ούτε μία αναφορά του δασκάλου;

Καλό θα είναι να δει κάθε ενδιαφερόμενος και την πρώτη αντίδρασή του στο ήδη δημοσιευμένο στην αρχή του έτους 2000 βιβλίο του (βλ. Α. Α. Ζώης *Οι δικοί μου δρόμοι. Βιβλιογραφία, το έργο μιας ζωής*. Αθήνα 2000. Ερι- νεός 19. Δες σελ. 150-151, καθώς και όλους τους τίτλους).

Tonio Andosh

ΕΝΑ ΚΑΚΟ ΟΝΕΙΡΟ. Σαν άσωτος υιός επέστρεψε στις πατρικές αγκάλες του Σωκράτη Κόκκαλη ο σλοβένος ποδοσφαιριστής Ζλάτκο Ζάχοβιτς, που κάποια στιγμή τον Νοέμβριο πίστεψε πως μπορούσε να εκβιάσει την μετεγγραφή του από τον Ολυμπιακό σε άλλη ομάδα φεύγοντας από την Ελλάδα. Πολλοί μάλιστα ήταν αυτοί που έλεγαν τότε πως η ανταρσία του Ζάχοβιτς, ο οποίος σε σειρά συνεντεύξεών του στο εξωτερικό μίλησε με τα χειρότερα λόγια για τους συμπαίκτες του, στάθηκε μία καλή αφορμή να εκδιωχτεί ο τότε προπονητής της ομάδας, Ντούσαν Μπάγεβιτς. Γελαστός, ο πρόεδρος του Ολυμπιακού είπε στους δημοσιογράφους πως η απουσία του Ζάχοβιτς ήταν ένα «κακό όνειρο» και πάει. Πάει, δηλαδή, μέχρι το καλοκαίρι, οπότε ο Ζάχοβιτς ως ηγέτης της Εθνικής Σλοβενίας θα πάρει μέρος στο Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα, όπου –όπως και ο παίκτης και η ομάδα ελπίζουν– θα διακριθεί, ώστε να βρεθεί ομάδα που να δώσει τα λεφτά που θέλει ο Ολυμπιακός για να τον ξεφορτωθεί.

ΕΝΑΣ ΑΣΩΤΟΣ ΠΑΤΕΡΑΣ. Αν ο Ζάχοβιτς είναι ο άσωτος υιός, ο Πέτρος Θεοδωρίδης, ιδιοκτήτης της ΠΑΕ Ηρακλής, είναι ο... άσωτος πατέρας για τον κύριο ποδοσφαιριστή Μιχάλη Κωνσταντίνου. Ο Κωνσταντίνου, σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες, έχει συμφωνήσει να πάει στην ΑΕΚ από το περασμένο καλοκαίρι. Ο Θεοδωρίδης όμως, θέλει να πουλήσει τον Ηρακλή, του οποίου ο Κωνσταντίνου είναι το σημαντικότερο «περιουσιακό» στοιχείο, τουλάχιστον ως το καλοκαίρι, που λήγει το συμβόλαιό του. Έτσι η μετακίνηση του Κωνσταντίνου στην ΑΕΚ καθυστερεί, οι οπαδοί της ΑΕΚ βγάζουν στο γήπεδο πανό που γράφουν «Η μεταγραφές ή τον πούλο», και η διοίκηση της ΑΕΚ τρέχει και δεν φτάνει. Ο νέος προπονητής της ΑΕΚ, Γιάννης Παθιακάκης, είπε πως το σήριαλ θα λήξει την Παρασκευή, ημέρα που κυκλοφορεί το Αντί, οπότε όταν διαβάσετε αυτές τις γραμμές μπορεί ο παίκτης να ανήκει στην ΑΕΚ.

ΜΠΟΡΕΙ ΚΑΙ ΟΧΙ, πάντως, αφού εκτός από τον Θεοδωρίδη (για τον οποίο οι οπαδοί του Ηρακλή έφτιαξαν το πιο μακρύ πανό στην ιστορία του ελληνικού ποδοσφαίρου, που ξεκινάει από τη μία άκρη του Καυταντζογλείου σταδίου και τελειώνει στην άλλη, και λέει φύγε, δεν σε θέλουμε, κ.λπ.) ανακατεμένος στο θέμα είναι ο ατζέντης παικτών Πασχάλης Παπαδόπουλος. Ο κ. Παπαδόπουλος, ο άνθρωπος που κατάφερε να υποχρεώσει την ΑΕΚ να πληρώνει περί τα 300 εκατομμύρια ετησίως στον Ντέμη Νικολαΐδη, είχε φτάσει πολύ κοντά σε συμφωνία με την ΠΑΕ ΑΕΚ να αναλάβει το μάρκετινγκ της ομάδας για 7 χρόνια έναντι 11 δισεκατομμυρίων δραχμών. Επειδή όμως η απληστία είναι ανθρώπινο αμάρτημα, ζήτησε –πάντα σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες– να έχει λόγο και

...επέστρεψε και είναι έτοιμος «για την ενδεκάδα και όχι για τον πάγκο» όπως δήλωσε, μετά την επιστροφή, του ο πρόεδρος.

στις μετεγγραφικές κινήσεις της ομάδας, κάτι που φάνηκε υπερβολικό ακόμα και στους διοικούντες την ΑΕΚ. Έτσι, οι σχέσεις τους δεν είναι όσο καλές ήταν και ουδείς γνωρίζει τι μέλλει γενέσθαι με τον Κωνσταντίνου. Τον Κωνσταντίνου που, σύμφωνα πάλι με άλλες δημοσιογραφικές πληροφορίες, είχε φωτογραφηθεί με την φανέλα της ΑΕΚ για να αποτελέσει το εξώφυλλο του περιοδικού της ΠΑΕ ΑΕΚ, το οποίο –υποτίθεται– θα κυκλοφορούσε τον Ιανουάριο. Μην το ψάξετε άδικα στα περίπτερα, δεν κυκλοφόρησε ακόμα.

ΣΠΑΝΙΩΣ ΠΑΟ

Θα έχετε ίσως παρατηρήσει ότι σπανίως φιγουράρει στις σελίδες του Αντί ο Παναθηναϊκός. Ο λόγος είναι απλός. Ο Παναθηναϊκός είναι ο πιο νοικοκυρεμένος σύλλογος στην Ελλάδα. Έτσι οι «πικάντικες» πληροφορίες από το πράσινο στρατόπεδο είναι ελάχιστες και οι αθλητικοί συντάκτες περιορίζονται να σχολιάζουν πικρόχολα τις χαμηλές αποδοχές των ελλήνων ποδοσφαιριστών του ΠΑΟ και την άρνηση του προέδρου του να πραγματοποιήσει ακριβές μετεγγραφές.

Επισημαίνουμε

ΚΤΙΣΤΕ ΤΟΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ!

Καταντά μονότονο να επιμένουμε στην επισήμανση των παρατυπιών που διαπράττονται καθημερινά εις βάρος του πολίτη και της ποιότητας ζωής του από την επίσημη –λεγόμενη– αρχή, όπως λ.χ. το κεντρικό Συμβούλιο Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ, που προωθεί την καταπάτηση (και παραχώρηση) του χώρου πίσω από την αμερικανική Πρεσβεία. Ο χώρος ήδη «νοικιάζεται» με ένα ευτελές έμμημα στην αμερικανική πρεσβεία και χρησιμοποιείται για πάρκινγκ και τώρα πλέον πρόκειται να χρησιμεύσει για περαιτέρω οικοδομική επέκταση της πρεσβείας – και οριστική καταπάτηση του τμήματος της οδού Ευζώνων (μεταξύ Κόκκαλη και Δορυλαίου) που ήδη παράνομα έχει αποκλεισθεί η ελεύθερη χρήση του από τους πολίτες αυτής της πόλης. Ο χώρος αυτός υπενθυμίζουμε πως έχει χαρακτηριστεί ως «χώρος πρασίνου» από το Γενικό Πολεοδομικό σχέδιο και από τη μελέτη του Οργανισμού Αθήνας. Ποιανού υπουργού, ή άλλου «υπευθύνου» ιδρώνει τ' αυτί; Ποιος απ' όλους τους αρμοδίους υπαλλήλους του Thank you κοκκινίζει;

Η Συντονιστική Επιτροπή Συλλόγων και Κινήσεων της Αθήνας για την Προστασία των Ελεύθερων Χώρων και την Ποιότητα Ζωής υπογραμμίζει παρόμοια προβλήματα σ' όλο το λεκανοπέδιο: 1. Την άρνηση του Δήμου Αθηναίων να κατεδαφίσει τα αυθαίρετα του Γιαννελληνίου Γυμναστικού Συλλόγου μέσα στο Πεδίο του Άρεως με το πρόσχημα ότι δεν διαθέτει συνεργεία κατεδαφίσεως, όταν στον προϋπολογισμό του '99 υπήρχε κονδύλιο 10 εκατομμυρίων για κατεδαφίσεις, που έμεινε αναξιοποίητο.

2. Τη διγλωσσία του Δήμου Αθηναίων στο θέμα του λόφου Ελικώνος ή «Αλεπότρυπα» Κυψέλης-Γαλατσίου. Εκεί όπου, μετά την κατασκευή ηπιδών 10 στρεμμάτων, που βρίσκουν αντίθετους τους κατοίκους, να εναπομείναντα 21 στρέμματα επρόκειτο(;) να δεντροφυτευθούν, ενώ την ίδια στιγμή σχεδιάζονται υπαίθριες εγκαταστάσεις και χώρος στάθμευσης 600 θέσεων!

Καταντά μονότονο να επιμένουμε. Ξέρουμε, όμως, πως μόνο η κίνηση των Πολιτών μπορεί να σταθεί αντίθετη σε όλες αυτές τις αυθαιρεσίες. Και, βέβαια, οι εισαγγελείς... Αν θελήσουν.

A.X.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Παρακολουθήστε:** Μια παράσταση ενός θεατρικού έργου που έγινε φέτος 50 χρόνων και δεν γερνάει! Περιμένοντας τον Γκοντό του Samuel Beckett από την εταιρεία Θεάτρου Commedia στο Θέατρο Πολύτεχνο (Μαυρομιχάλη 157 & Διγ. Ακρίτα, τηλ. 6434700).

Οι Δημήτρης Πιατάς και Κωνσταντίνος Τζούμας περιμένουν τον Γκοντό δίπλα στο δέντρο, από Τρίτη έως Παρασκευή, 9.30 μ.μ. (σκηνοθεσία: Βασίλη Νικολαΐδη, σκηνικά-κοστούμια: Αφροδίτη Κουτσουδάκη).

• **Παρακολουθήστε:** Την ενδιαφέρουσα συζήτηση της μεταφράστριάς του Καβάφη Dominique Grandmont (εκδ. Gallimard) με τον συγγραφέα Δημήτρη Δημητριάδη με θέμα «Η Ελλάδα του Κωνσταντίνου Καβάφη», Γαλλικό Ινστιτούτο, (Σίνα 31) 27 Ιανουαρίου, 7.30 μ.μ.

• **Δείτε:** Την έκθεση-προσφορά των Εικαστικών Καλλιτεχνών «Για τα παιδιά της Γιουγκοσλαβίας». Μια έκθεση που το σύνολο των εσόδων της θα διατεθεί για τη βοήθεια στα παιδιά της Γιουγκοσλαβίας που σήμερα υφίστανται τις συνέπειες των ΝΑΤΟικών βομβαρδισμών. Αίθουσα Τέχνης Τερρακότα, (Χρυσ. Σμύρνης 13 & Μητροπόλεως 76, Θεσσαλονίκη, τηλ. 235.689) ως τις 29 Ιανουαρίου.

• **Ακούστε:** Κάθε Σάββατο, 11.15 μ.μ., στο Cafe Asante (Δαμάρεως 78, Παγκράτι, τηλ. 7560102), αυθεντικά τραγούδια των Άνδων και παραδοσιακά τραγούδια της Λατινικής Αμερικής από πέντε ινδιάνους μουσικούς.

• **Μη χάσετε:** Την έξοχη ερμηνεία του Δημήτρη Καταλειφού που μαζί με τον Κώστα Βασαρδάνη παρουσιάζουν το θεατρικό έργο του Ντέιβιντ Μάμετ, *Μια ζωή Θεάτρο*, στο Απλό Θέατρο (Χαρ. Τρικούπη 4, τηλ. 9229605), Τρίτη, Πέμπτη και Κυριακή 9.30 μ.μ. και Σάββατο 7 μ.μ. (σκηνοθεσία: Πάνος Παπαδόπουλος, σκηνικά-κοστούμια: Πάνος Παπαδόπουλος και Σάντρα Στεφανίδου).

Ο Γεράσιμος Καπάτος έκανε την έκπληξη της νέας χρονιάς αναθέτοντας σε δέκα κριτικούς να διαλέξουν δέκα νέους καλλιτέχνες και να εγκαταστήσουν τα έργα τους στο Saint Georges Lycabettus. Τίτλος της έκθεσης που άρεσε πολύ: 10Rooms. Μακάρι η ιδέα αυτή να επαναληφθεί και του χρόνου. Παραθέτουμε τώρα το κείμενο του Μ. Στεφανίδη το οποίο προλογίζει τον νεαρό καλλιτέχνη Παναγιώτη Αδρέου:

Μυελός οστέων

— Ποιος κατέχει μεγαλύτερη εξουσία; Το έργο τέχνης ή ο θεατής του; Ο Παναγιώτης Αδρέου γεννήθηκε το 1976 και φοίτησε στο τμήμα Ζωγραφικής του

ΑΚΤΟ με δασκάλους τον Νίκο Ναυρίδη και την Κατερίνα Αποστολίδου. Στην έκθεση «Δέκα Δωμάτια» συμμετέχει με δύο εγκαταστάσεις: Το «Super Market» και τις «Ειρκτές». Εννοιολογική κατά βάση, η έρευνά του ασχολείται κυρίως με την γλώσσα ως εικονοποιητικό υλικό και με τα διαφημιστικά πρότυπα της μετα-νεωτερικής κοινωνίας. Βασικό του ερώτημα είναι το πόσο χρειάζεται ο παγκοσμιοποιημένος άνθρωπος το εικαστικό δημιούργημα· και επίσης το πώς διαχέεται το παραδοσιακό «καλλιτεχνικό έργο» σε μια σειρά άλλων δραστηριοτήτων: την show biz, τα ποικίλα διαφημιστικά projects, την τηλεοπτική εικόνα, την βιομηχανία παιχνιδιών, τα video

games κ.ά. Κυρίως όμως ενδιαφέρεται για την χρήση-κατάχρηση του γλωσσικού μέσου και για την μετατροπή του από όργανο επικοινωνίας σε όργανο εξουσίας ή διαφήμισης. Έτσι, στις δύο εγκαταστάσεις που παρουσιάζει σ' αυτή την πρόσκληση της Karpatos Gallery, το ενοποιητικό στοιχείο και ο μίτος ανάγνωσης για τον θεατή είναι ο εγκλωβισμός. Λέξεις και έννοιες εγκλωβίζονται σαν πολύτιμος –αν και αγοραϊσ- μυελός οστέων μέσα σε κονσέρβες και πα- ρατάσσονται στα ράφια ενός φανταστικού supermarket. Ο λόγος τυποποιείται για να κυκλοφορεί ανετότερα και να είναι πιο ελ- κυστικός, οι ερμηνείες αποκτούν συγκε- κριμένες διαστάσεις και διάρκεια για προ-

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Οι γκαλερί μας μοιάζουν όλο και περισσότερο με περίπτερα ή μπουτίκ. Πουλάνε από χαρταετούς έως μικρογλυπτά.
- Πουλάνε τα πάντα χωρίς άποψη.
- Δεύτερη φορά μέσα σε δέκα μέρες συναχώθηκε η υπουργός Πολιτισμού. Λέτε να φταίει το βαθύ ιτεκολτέ;
- Στη Θεσσαλονίκη εδώ και δύο χρόνια δραστηριοποιείται μια πολυώνυμη ομάδα που δρα εκτός συμβατικών χώρων και αγοράς.
- Ίσως γι' αυτό η κριτική του τόπου αναφέρεται στις δραστηριότητές της ελάχιστα ή καθόλου.
- Πρόκειται για τους Box Office Hit, Pixel Depth, Θεσσαλονίκη - ίδια πόλη. Από Μηχανής Θεό, Εταιρεία για την επιστροφή της βουστρόφιδον γραφής κ.ά.
- Τελευταία της συλλογική δραστηριότητα οι «Ορίζοντες Αντισμού» στο Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο.
- Επειδή έχουν χιούμορ, συχνά αυτοσαρκάζονται,

- αποδεικνύοντας ότι τα εικαστικά έχουν ελπίδες να υπερβούν την κοινωνική απομόνωση και τον αποκλεισμό.
- Και ότι το ελληνικό fluxus αλλού το περιμένανε και αλλού βρίσκεται.
- Τα ονόματά τους είναι Αλεξάνδρα Κατσιάνη, Νίκος Κρουονίδης, Δημήτρης Λιολιόπουλος, Έκτορας Μαυρίδης, Ιορδάνης Στυλίδης και ο Θανάσης Χονδρός.
- Τον Χονδρό τον θυμόμαστε απ' τις προσπάθειές του για μια «Εταιρεία προς απόκτηση της ευτυχίας»!
- Τελικά ευτυχία μπορεί να είναι το να πηγαίνεις αντίθετα στο ρεύμα.
- Το καλύτερο ημερολόγιο του 2000 είναι κατά τη γνώμη μας το βιβλίο των εκδόσεων ΔΙΑΜΕΤΡΟΣ, το αφιερωμένο στον Γ. Σεφέρη (επιμέλεια Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλου).
- Πρόκειται για το ευτυχές πάντρεμα γνώσης, ευαισθησίας και καλαισθησίας.
- Δυσεύρετα πράγματα στις

μέρες μας.

- Ξέρετε τι ειπώθηκε εξ επισημών χειλέων για την επιλογή του Χρ. Λάζου στο Κέντρο Βιβλίου;
- Τον διαλέξαμε επειδή είναι... βιβλιοφάγος!
- Καλή Όρεξη!
- Κατά τ' άλλα η Μυρσίνη Ζορμπά έπεσε ηρωικώς μαχομένη επί των επάλξεων του δικού της δημιουργήματος.
- Και των διαπλοκών του εκσυγχρονισμού.
- Ορισμός της ελληνικής τηλεόρασης: αυτό το πράγμα που παρουσιάζει κωμικές σειρές αλλά δεν γελάς και δραματικές αλλά δεν στενοχωριέσαι. Μάλλον ντρέπεσαι.
- Επίσης παρουσιάζει συνεχώς τον κ. Κούγια να προβάρει επάνω σου τα γυάλινα ματάκια του, τον κ. Γιαννόπουλο να υβρίζει και την κ. Παναγιωταρέα να μιλά για το Χρηματιστήριο. Συνεχώς.
- Με τέτοια τηλεόραση έχει δίκαιο ο κ. Καραμανλής που κάνει άνοιγμα στον πολιτισμό.
- Το έτος 2000 εξάλλου είναι αφιερωμένο στον Σεφέρη και ελπίζουμε η Ν.Δ. να τιμήσει ανάλογα τον κορυφαίο του αστικού ιδεώδους.

- Εν μέσω υστερίας, συνωστισμού και κοσμικών εκδηλώσεων ετερομάτισε τις διακοπές του στην Αθήνα ο πολύτλας Greco.
- Το πόπολο συνωστιζόταν βέβαια εμπρός σε έργα που δεν κατανοούσε ενώ στις μέσα αίθουσες δίνονταν δεξιώσεις και σφυρηλατούνταν δημόσιες σχέσεις.
- Εκτός ωραρίου επίσης η διεύθυνση προσέφερε σε ένιους Vips «ιδιωτικές» ξεναγήσεις.
- Ας είναι πάντως καλά η Ρένια Σοφία που «καθάρισε» για να έρθει η έκθεση.
- Γιατί αν νομίζετε ότι τον Greco τον έφεραν η κ. Δάφη και η κ. Μαρίνα είστε μάλλον γελασμένοι.
- Κι όχι τίποτε άλλο, μα παρασύρετε και την κ. Παναγιωταρέα.
- Συγγνώμη που σας ενοχλούμε πάνω στη χώνεψη, αλλά τα μόνιμα εκθέματα πότε σκέπτεσθε να τα δείξετε;
- Δεν είναι κρίμα που όλος αυτός ο κόσμος έχασε την ευκαιρία να γνωρίσει την ιστορία της νεότερης τέχνης του;
- Μήπως η κ. υπουργός πρέπει να κόψει σε κάποιους μερικές βεντούζες;

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ικούς λόγους και ο καθένας μπορεί να πλέξει εκείνη που τον συμφέρει κατά κρίση.

Ο Ανδρέου προτείνει με χιούμορ ή ιρκασμό τις «ετυμολογίες» των εννοιών και τις «ετυμολογίες» των λέξεων ομοίως να υπονομεύσει το αυτονόητο μ'ν' αμφισβητήσει το προφανές. Εξάλλου αυτή είναι η δουλειά του καλλιτέχνη την εποχή της νέας «χαρούμενης γνώσης» που προφήτευσε μέσα από την ιδιοκή δυσανεξία του ο Νίτσε: Να δρα ως ομοκράτης. Στις «Ειρκτές» πάλι παιδίζονται κούκλες, συγκεκριμένα σύμβολα ως μεταγουροχολικού κόσμου, παγιδεύονται μέσα στις φαντασιώσεις τους που είναι

και φαντασιώσεις μας σ' ένα παιχνίδι κυριαρχίας του αρσενικού στο θηλυκό και

αντιστρόφως. Έτσι μετά τις έννοιες που τακτοποιούνται σε ράφια, έρχεται και η σειρά των σχέσεων για να ταξινομηθούν όχι σύμφωνα με τις ανάγκες ή τις επιθυμίες των υποκειμένων αλλά κάτω από την αδήριτη βούληση του συστήματος.

— Ποιο είναι το σύστημα;

Μπορεί να είστε και σεις...

ΥΓ. Ιδού μερικοί τίτλοι κονσερβών που παραπέμπουν στη ροκ διάθεση του Παναγιώτη: «ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΟΣ ΘΥΜΟΣ», «ΕΞΑΝΤΛΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΣ», «ΓΕΡΟΣ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ», «ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΤΙΣ ΤΕΤΑΡΤΕΣ», «ΓΟΝΕΙΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ», «ΑΔΕΞΙΟΣ ΕΚ ΓΕΝΕΤΗΣ».

ΟΙ ΑΡΧΑΙΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΕΙΣΜΟΓΕΝΕΣΗ

Σύμφωνα με την αρχαία ελληνική μυθολογική παράδοση, οι σεισμοί οφείλονται στην «μήνιν» του Ποσειδώνος (Β. Φάκλαρης «Οι σεισμοί της αρχαιότητας και ο ενοσίχθων Ποσειδών» *ΤΟ ΙΜΑ, Νέες Εποχές*, 12 Δεκ. 1999). Στην αρχαία Ελλάδα όμως—πέραν αυτής της ανορθολογικής παράδοσης—υπήρχε και μια ορθολογική, φιλοσοφική παράδοση, η οποία έδωσε μια επιστημονική—για τα δεδομένα της εποχής—εξήγηση των σεισμών (ανεξαρτήτως του εάνήμερα θεωρείται προχωρημένη). Οι πρώτες θεωρίες σεισμογένεσης απωύθηκαν από τους προσωκρατικούς φιλοσόφους, οι οποίοι επιλήθηκαν από τον Αριστοτέλη. Κατά τον Αριστοτέλη, οι προσωκρατικές «σεισμολογικές» θεωρίες δεν συμφωνούν με τα εμπειρικά, σεισμικά γεγονότα. Ειδικότερα, ο Δημόκριτος θεωρούσε ότι το νερό της γης διεισδύει στα κοιλώματα της γης που ήδη περιέχουν νερό, η ακατανομή του οποίου στις υπόγειες σπηλιές προκαλεί τους σεισμούς. Ο Αναξίμανης πίστευε ότι η υγρασία και η ξηρασία της γης προκαλούν ρήγματα, με αποτέλεσμα ορισμένα μέρη της γης να καταρρέουν και να προκαλούν σεισμούς. Κατά την αναξιμένηα θεωρία, η γη σε κάποια σημεία «βυθίζεται», χωρίς βέβαια αυτό να εξηγεί γιατί ορισμένα μέρη που δεν έχουν υγρασία ή ξηρασία έχουν ωστόσο συχνά σεισμούς. Ο Αναξαγόρας θεωρούσε ότι η γη είναι πορώδης και το πυρ μέρος της συμπαγές. Το θερμό, πυρώδες στοιχείο διεισδύει στα κοιλώματα της γης και την συγκλονίζει, επειδή το «πυρ», καθώς προαθθεί να βρει διέξοδο, συμπιέζεται και εγκλωβίζεται. Κατά τον Αριστοτέλη, η αναξαγόρεια θεωρία είναι άτοπη, μια και το θερμό, πυρώδες στοιχείο εκ φύσεως δεν μπορεί να κινείται «προς τα κάτω» και γι' αυτό η γη δεν μπορεί να «κινείται υπογείως». Ο Αριστοτέλης επικρίνει αυτές τις θεωρίες γιατί θέτουν ως αρχή τους ότι οι σεισμοί μειώνονται συνεχώς, μια και η γη στερεοποιείται και γίνεται όλο και πιο συμπαγής. Αυτή η αρχή, κατά τον Αριστοτέλη, είναι απαράδεκτη, μια και δεν συμφωνεί με την αριστοτελική αρχή της αιωνιότητας και των συνεχών αλλαγών του κόσμου (Αριστοτέλους *Μετεωρολογικά* 365B1-3, *Περί Ζώων Γενέσεως* 737B κε. / βλ. σχ. H. Cherniss, *Aristotle's Criticism of Presocratic Philosophy*, New York, 1983, 207-209, 332).

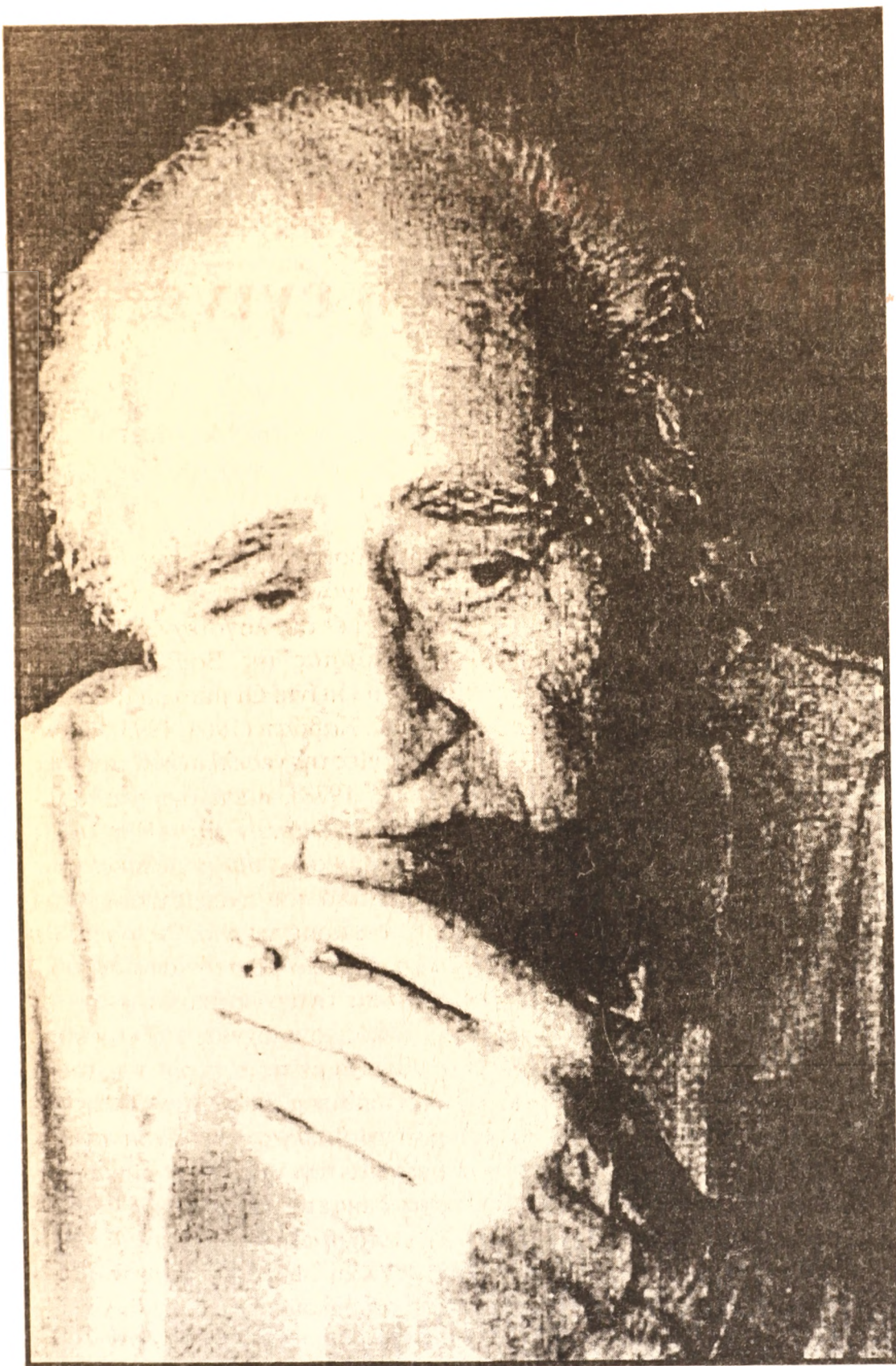
Στην αριστοτελική παράδοση οι σεισμοί εξηγούνται ως μια εκδήλωση της αρχής της αιωνιότητας και των συνεχών αλλαγών του κόσμου. Από τον 1ο αι. π.Χ. διασώζονται ορισμένες αριστοτελικές περιγραφές παρατηρήσεις για τους σεισμούς ως ένα φυσικό φαινόμενο με συγκεκριμένα αίτια, τα οποία είναι πολύ διαφορετικά από

την «μήνιν» του Ποσειδώνος. Οι παρατηρήσεις αυτές απηχούν τις μη σωζόμενες αριστοτελικές διαλέξεις, τις οποίες—κατά την παράδοση—ο ίδιος ο Αριστοτέλης παρέδωσε στον Μεγάλο Αλέξανδρο. Στις διαλέξεις αυτές, οι οποίες διασώθηκαν με τον τίτλο *Περί Κόσμου*, αναλύεται το επιχείρημα ότι ο κόσμος είναι μια παγκόσμια τάξη (τεταγμένος) με πολλά απροσδόκητα φυσικά φαινόμενα σαν τον σεισμό, ο οποίος αλλάζει τη μορφή της γης (*Περί Κόσμου* 397a5, 19-24). Κατά την αριστοτελική παράδοση, αφού «η φύσις ουδέν μάτην ποιεί» (*Περί Ζώων Γενέσεως* 727B5-30), ακόμη και ο σεισμός ως ένα φυσικό φαινόμενο έχει μια φυσική αιτία. Για να εξηγήσουν τον σεισμό, οι Αριστοτελικοί επιστρατεύουν τη θεωρία περί αιωνιότητας και συνέχειας του υλικού κόσμου μέσα από συνεχείς μεταβολές των υλικών συστατικών στοιχείων του (πυρ, ύδωρ, αήρ, στερεά ύλη = γη). Ο σεισμός προκαλείται από αυτές τις μεταβολές (Αριστοτέλους *Μετεωρολογικά* 365B1-20 / βλ. σχ. H. Cherniss, *Aristotle's Criticism of Presocratic Philosophy*, New York, 1983, 137 υποσ. 553, 271, 332 / J. Barnes, *Aristotle*, Cambridge, 1995, 156 / D.J. Furley, Αριστοτέλους *Περί Κόσμου*, Loeb, 1965, 337-341). Στην αριστοτελική παράδοση, λοιπόν, η σεισμογένεση παρουσιάζεται ως εξής:

Η γη διατηρεί την αγέραστη φύση της αμετάβλητη, αν και συγκλονίζεται από σεισμούς (σεισμοίς τινασσομένη) [...] Όλα αυτά φαίνεται να γίνονται για το καλό της γης (προς αγαθού γινόμενα) και τη συντηρούν ανά τους αιώνες: έτσι, όταν η γη συγκλονίζεται από σεισμό, ένα κύμα αερίων (πνευμάτων παρεμπτώσεις) μεταγγίζεται σ' αυτήν βρίσκοντας αεραγωγούς μέσα από ρήγματα (αναπνοάς κατά ρήγματα) [*Περί Κόσμου* 397a29-34]. Ειδικότερα:

Συχνά, όταν μια συγκεκριμένη ποσότητα αερίων στις βαθιές σήραγγες της γης εκτοπίζεται, τότε προκαλείται κραδασμός σε πολλά μέρη. Συχνά, επίσης, όταν μια μεγάλη ποσότητα αερίων εισέρχεται στα κοιλώματα της γης, εγκλωβίζεται και, καθώς αναζητεί έξοδο, συγκλονίζει τη γη προκαλώντας (ο καλείν ειώθαμεν) σεισμό. [...] Ανακεφαλαιώνοντας, λοιπόν, αφού τα υλικά συστατικά του κόσμου (στοιχεία) ενώνονται μεταξύ τους, είναι λογικό ότι τα φυσικά φαινόμενα που παρατηρούνται στον αέρα, στη γη και στη θάλασσα να παρουσιάζουν παρόμοιες αντιδράσεις, οι οποίες προκαλούν μεν φθορά και γένεση των επί μέρους φυσικών περιοχών, αλλά και διατηρούν το σύμπαν αιωνίως [*Περί Κόσμου* 395b26-396a33. Μτφρ. του γράφοντος].

Μιχαήλ Μπακαούκας

μνήμη του μεγάλου αυτού βούλγαρου διανοούμενου.

Το 1994 το προαναφερθέν θεατρικό του έργο ανέβηκε στο Columbia Art Center στην Ουάσιγκτον και απέσπασε ιδιαίτερα ευμενείς κριτικές από τις εφημερίδες Washington Post και Washington Times. Στα άρθρα τους τονίστηκε ότι από την εποχή των μεσαιωνικών μυστηρίων το χριστολογικό θέμα έχει σπανίως θιγεί στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία, εκτός των άλλων, και λόγω της πολυγλωσσίας που απαιτεί η φιλοσοφία ενός νέου ουμανισμού, βασιζόμενου σε γνώση της Καινής Διαθήκης, της θεολογίας και της πρωτοχριστιανικής αγάπης. Ωστόσο, ο Γκέτσεφ δεν

ήταν κανονικός απολογητής του χριστιανισμού. Σ' ένα άλλο θεατρικό του, «Ο Ιουλιανός ο Παραβάτης», ήξερε πως ν' αμφισβητήσει τη δίψα για εξουσία που διέπει τον θεσμό της εκκλησίας. Στον κόσμο μας, βυθισμένο αποκλειστικά σε υλικές απολαύσεις, πνιγμένο στις παραμορφωμένες και σκληρές εικόνες της μαζικής κουλτούρας, ένας μεγάλος λογοτέχνης ανακίνησε το θέμα για τον πνευματικό οίστρο, την ανθρωπιά, την αγάπη και την αναζήτηση δρόμων για μία νέα πορεία του ανθρώπου.

«Είμαι βαθύτατα πεπεισμένος», επισημαίνει σε μία συνέντευξή του ο Γκέτσεφ, «ότι η κάθε διπολική εναλλακτική, το σχήμα συν-πλην, πάντα

**Διανοούμενος
ευρωπαϊκής
εμβέλειας,
γνώστης της
αρχαίας
ελληνικής
γραμματείας,
ο Στ. Γκέτσεφ
συνδύαζε στο
έργο του τη
μοντέρνα
γραφή με τον
πλούτο της
κληρονομιάς
του ελληνικού
κόσμου.**

εμπεριέχει πολλές άλλες λύσεις, επειδή ανάμεσα στους δύο πόλους υπάρχει αρκετός χώρος γι' αυτές».

Λίγες μέρες πριν σβήσει, νικημένος από την επάρατη νόσο, ο συγγραφέας πρόλαβε να δει τυπωμένο το τελευταίο του βιβλίο, τα απομνημονεύματά του από τις συναντήσεις και τις συνεργασίες του με έλληνες ποιητές, συγγραφείς και διανοούμενους και από τη μετάφραση του έργου τους. Τα λογοτεχνικά πορτραίτα του Κ. Καβάφη, Γ. Σεφέρη, Ο. Ελύτη, Γ. Ρίτσου, Ν. Καζαντζάκη, Κ. Βάρναλη, Μ. Λουντέμη, Α. Δικταίου, της Κικής και του Άθου Δημουλά, η παρουσίαση της «Παλατινής Ανθολογίας», οι εντυπώσεις από τις επισκέψεις του στο Άγιον Όρος τη δεκαετία του '30, από τη γερμανική κατοχή (τα χρόνια εκείνα ο συγγραφέας υπηρετούσε στη διπλωματική αποστολή της Βουλγαρίας στην Αθήνα), από τις ελληνικές αρχαιότητες θα προκλήσουν το ενδιαφέρον όχι μόνο του βούλγαρου, αλλά και του έλληνα αναγνώστη. Με τον τόμο αυτό ολοκληρώθηκε η δίγλωσση έκδοση (στα βουλγαρικά και στα ελληνικά) της τριλογίας, επιχορηγούμενης από την Πρεσβεία της Ελληνικής Δημοκρατίας στη Σόφια: *Ανθολογία της Σύγχρονης Ελληνικής Ποίησης*. Οι πρώτοι δύο τόμοι περιλαμβάνουν τις μεταφράσεις του Στ. Γκέτσεφ ελληνικής ποίησης του 19ου και του 20ού αιώνα.

Μετά την πολιτειακή μεταβολή του 1989, η Ελλάδα, χάρι στους εκπροσώπους της πρέσβεις κ. Γιώργο Χριστογιάννη, Αθανάσιο Σιδερή και Παν. Π. Καρακάση, ενδιαφέρθηκε για την πολυετή εργασία του Στέφαν Γκέτσεφ, που είχε στόχο την πνευματική γνωριμία των δύο λαών. Το 1996 ο πρέσβης της Ελλάδας Αθαν. Σιδερός ανέλαβε την πρωτοβουλία για την έκδοση των τριών τόμων με το έργο του Γκέτσεφ και του απένειμε τον Χρυσό Σταυρό του Τάγματος της Τιμής, ενώ τον Απρίλιο του 1999 ο δήμαρχος Αθηναίων κ. Δημήτρης Αβραμόπουλος απένειμε στον Στέφαν Γκέτσεφ το Χρυσό Μετάλλιο της πόλεως των Αθηνών.

Ο άνθρωπος **χάρη** στον **οποίο** η σύγχρονη **ελληνική** ποίηση έγινε γνωστή στη **Βουλγαρία**

Στέφαν Γκέτσεφ, σημαίνουσα προσωπικότητα στην πολιτιστική ζωή της Βουλγαρίας, πέθανε στις 4 Ιανουαρίου του 2000. Ποιητής, πεζογράφος, κριτικός λογοτεχνίας, θεατρικός συγγραφέας, έχει αφήσει πλούσιο και ποικίλο έργο. Με μονογραφίες, δοκίμια και παρουσιάσεις ξένων ποιητικών ανθολογιών, ο Στέφαν Γκέτσεφ έκανε γνωστά στη Βουλγαρία τα μεγάλα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Αριστουργήματα της αρχαίας και της σύγχρονης ελληνικής ποίησης έγιναν προσπελάσιμα χάρη στο μεταγραφικό του έργο που περιλαμβάνει αποδόσεις και από άλλες γλώσσες: «Η Αλίκη στη χώρα των θαυμάτων», καθώς επίσης την πληρέστερη ανθολογία του γαλλικού σουρρεαλισμού, την παρουσίαση της ποίησης του Λωτρεαμόν κ.ά.

Ο Στ. Γκέτσεφ υπήρξε ο τύπος του κατ' εξοχήν ευρωπαίου διανοούμενου στη Βουλγαρία. Η ανεκτικότητά του ήταν παραδειγματική, τόσο στα χρόνια του ολοκληρωτικού καθεστώτος όσο και αργότερα, όταν η τόσο παθητική πνευματική ανανέωση δεν ακολούθησε την περίπλοκη πορεία των δημοκρατικών αλλαγών μετά το 1989.

Είχε μακρά ζωή, πέθανε πλήρης ημερών και έργων, όμως μόλις την τελευταία δεκαετία έλαβε την πραγματική αναγνώριση που άξιζε για την ποίησή του και τα θεατρικά του έργα, πέραν του ότι ήταν ευρύτερα γνωστός ως μεταφραστής ελληνικής ποίησης. Ο Στ. Γκέτσεφ ήταν ένας από τους ανανεωτές της λογοτεχνικής ζωής της Βουλγαρίας. Διανοούμενος ευρωπαϊκής

εμβέλειας, γνώστης της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, συνδύαζε στο έργο του τη μοντέρνα γραφή με τον πλούτο της κληρονομιάς του ελληνικού κόσμου. Η ποιητική του συλλογή «Σημειωματάριο», που εκδόθηκε το 1967, λειτούργησε ως «κυματοθραύστης» στη βαριά στασιμότητα που είχε επιβληθεί στον βουλγαρικό πολιτισμό από το νεοσταλινικό καθεστώς από τη δεκαετία του '50 και ύστερα. Το Κομμουνιστικό Κόμμα εξαπέλυσε επιδεικτική εκστρατεία παραδειγματισμού σε εθνική κλίμακα εναντίον του ποιητή, εκτοπίζοντάς τον στο λογοτεχνικό περιθώριο με την απαγόρευση να εκδίδει τα βιβλία του. Παρά τις δυσχέρειες αυτές, ο Στ. Γκέτσεφ κατάφερε να επιβάλει μία δική του στρατηγική, η οποία

υπερνίκησε όχι μόνο την ιδεολογική απομόνωση, αλλά και τον επαρχιωτισμό της λογοτεχνικής πραγματικότητας της Βουλγαρίας την εποχή εκείνη. Οι μεταφράσεις του του Κ. Καβάφη (1964, 1993), οι ανθολογίες της νεοελληνικής ποίησης (1960, 1978), η επιλογή και μετάφραση κειμένων της «Παλατινής Ανθολογίας» αφομοιώθηκαν ως συστατικό του πνευματικού ιστού της διψασμένης για γνωριμία με τον ποιητικό μοντερνισμό διανοήσης και αναγνωστικού κοινού. Ο κριτικός λογοτεχνίας Τ. Ζέτσεφ είχε πει ότι με τις μεταφράσεις του ο Στ. Γκέτσεφ έκανε την ελληνική ποίηση βουλγαρική. Παρά τη δυσμένεια στην οποία είχε περιπέσει στις δεκαετίες του '60 και '70 και την αποχή του από την ενεργό λογοτεχνική ζωή, ποτέ δεν σταμάτησε να δουλεύει, όπως αποδεικνύεται από τις ποιητικές συλλογές, τα διηγήματα, τα μυθιστορήματα και τα θεατρικά του έργα που εκδόθηκαν τη δεκαετία του '90.

Στη μαγνητική προσωπικότητά του προσέτρεχαν για λογοτεχνικές συμβουλές δεκάδες νέοι βούλγαροι ποιητές που αντλούσαν ενθάρρυνση από τη γνώση και την πείρα του. Πρόσφατα ο Οργανισμός για τους Βούλγαρους της Διασποράς πρότεινε το θεατρικό έργο του Στ. Γκέτσεφ «Ο Γολγοθάς του Ληστή Βαράβα» να γυριστεί ταινία μεγάλου μήκους, η οποία να εκπροσωπήσει τη Βουλγαρία και τις βουλγαρικές κοινότητες ανά τον κόσμο στους εορτασμούς για το παγκόσμιο ιωβηλαίο των 2.000 χρόνων της γέννησης του Χριστού. Το σχέδιο αυτό θα είναι και ένας φόρος τιμής στη

Η μουσική παρέμβαση του Franck, ταυτόχρονα παραδοσιακή και νεωτεριστική, κατηύθυνε τα περιπλανώμενα βήματα μιας ολόκληρης γενιάς στο σωστό μονοπάτι, με σπάνια διακριτικότητα.

Αυτός είναι ο λόγος που οδήγησε τον μυστικιστή και οραματιστή της σύγχρονης μουσικής να είναι από τους τελευταίους δασκάλους του 19ου αιώνα, αλλά και από εκείνους που διασφάλισαν την εξέλιξη της μουσικής στο μέλλον, μιας μουσικής που θα έπρεπε να είναι όχι απλά περιγραφική, γλαφυρή ή απλοϊκή, αλλά μουσική που να δονεί την ψυχή και να αποκαλύπτει το άπειρο μέσα από το τραγούδι της λύρας.

Ένας οραματιστής της σύγχρονης μουσικής

της Εύας Βαμβούκου

Γεννήθηκε στην Λιέγη του Βελγίου την 10η Δεκεμβρίου του 1822, την ημέρα που ο Μπετόβεν έβαζε τις τελευταίες πινελιές του στην Mass D Minor. Ο αυταρχικός πατέρας επέλεξε για τον γιο του την καριέρα τού πιανίστα και ο μεγαλοφυής Φρανκ άδραξε την ευκαιρία. Το 1836 σε ηλικία 12 ετών είχε ήδη συμπληρώσει τις μουσικές σπουδές του στο Ωδείο της Λιέγης, και στη συνέχεια μελετά πιάνο στο Παρίσι με τον περίφημο δάσκαλο Zimmermann. Το 1837 κερδίζει το βραβείο "proxime accessit" της φούγκας και τον επόμενο χρόνο κερδίζει το πρώτο βραβείο για πιάνο. Το 1840 κερδίζει το πρώτο βραβείο φούγκας και το 1841 καταπλήσσει τους εξεταστές παίζοντας κατά απαράμιλλο τρόπο το καθιερωμένο πρόγραμμα σε ελεύθερη σύνθεση και κερδίζοντας το πρώτο βραβείο οργάνου.

Από το 1842 αποφασίζει να ακολουθήσει τον μοναχικό δρόμο του βιρτουόζου και του δασκάλου. Διορίζεται ως οργανίστας στην Notre Dame de Lorette, δηλώνοντας με χαρά ότι το όργανο είναι από μόνο του μία ολόκληρη ορχήστρα. Έτσι, ο Φρανκ επί δέκα χρόνια ζει την μοναχική και ήσυχη ζωή του οργανίστα και του δασκάλου. Τον Απρίλη του 1866 ο Liszt ακούει τον Φρανκ στην εκκλησία Sainte Mathilde όπου ήταν οργανίστας και έκπληκτος δηλώνει ότι αναβίωσε στη μνήμη του ο J.S. Bach.

Ωστόσο, μόλις το 1872 το ορατόριο του Ruth χαρακτηρίζεται από τους συντηρητι-

κούς κριτικούς του Παρισιού ως αριστουργημα, ενώ την ίδια χρονιά διορίζεται καθηγητής του Οργάνου στο Ωδείο του Παρισιού.

Υπάρχει ένα μεγάλο μέρος του μουσικού κοινού που γνωρίζει ελάχιστα για το έργο του και που διστάζει να αποδεχθεί με μεγάλο ενθουσιασμό τον ρόλο του ως μεγάλου δασκάλου της μουσικής. Ο Franck υπήρξε ένας βαθιά θρησκευόμενος άνθρωπος με έντονη ροπή προς τον μυστικισμό. Η σύνθεσή του ήταν μία ειλικρινής σχέση μιας βαθύτατης θρησκευτικότητας. Οξύ πνεύμα, ποιητικός στοχαστής του οποίου η μουσική δεν απέχει πολύ σε

ομορφιά από την μουσική του Bach και του Beethoven, δίδαξε στους μαθητές του ότι η μουσική πρέπει να αγαπιέται γι' αυτό που είναι, δηλαδή για την ομορφιά της και όχι για την τολμηρότητα της προσωπικότητας του συνθέτη. Τόνιζε στους μαθητές του την ματαιότητα της προσπάθειας να ακολουθήσουν το μονοπάτι του Wagner, ένα μονοπάτι που το επέλεξε και θα μπορούσε να το ακολουθήσει μόνο ο ίδιος ο Wagner. Πολύ συχνά έκανε αναφορές στη μουσική του Gluck και του Rameau.

Τα έργα του Sonata Για Βιολί και Πιάνο, το θεϊκό Quartet, τα Chorales και οι Bealitudes (Μακαρισμοί) είναι όλα το αποτέλεσμα της αφομοίωσης της κληρονομιάς του Μπετόβεν από το πραγματικά δημιουργικό μυαλό του. Έτσι καταλήγει σ' ένα πάντρεμα της παράδοσης και του κλασικισμού στην ερμηνεία και το συνθετικό στυλ των έργων του και, κατά συνέπεια, στην απόλυτη ελευθερία έκφρασης της τέχνης του, η οποία αισθανόταν ότι είχε εγκλωβισθεί στην παράδοση έτσι ώστε να μην του επιτρέπει την πλήρη ελευθερία στο θέμα της μελωδικής προόδου και της αρμονικής σύνθεσης.

Οι μεγάλες επιρροές που καθόρισαν την εξέλιξη της μουσικής της εποχής εκείνης ήταν δύο: Η βαγκνεरिकή κίνηση που άσκησε μεγάλη επίδραση στην ιντελιγκέντσια και η επιρροή της Γαλλικής Σχολής της οποίας ηγείται ο Cesar Franck. Ο Rolland γράφει: «Στάθηκε έξω από την βαγκνεरिकή κίνηση σε μία γαλήνια και γόνιμη μοναξιά... και ασυναίσθητα ακολούθησε το

εύμα του Bach, το άπειρο, πλούσιο και θύτατο πνεύμα του παρελθόντος».

Μετά την μουσική αποχαύνωση που επέφερε η Δεύτερη Αυτοκρατορία, η γαλλική χριστιανική μουσική αναγεννάται και το 71 ιδρύεται η Societe Nationale de musique με ιδρυτικά μέλη τους Saint-Saens, Duparc, Cesar Franck, Chausson, Debussy. Στα μέσα της δεκαετίας του 1880 η γαλλική σχολή απομακρύνεται τελείως από την βαλκανική επίδραση και ακολουθεί τον δικό της δρόμο.

Ο Romain Rolland στο έργο του «οι μουσικοί του Σήμερα» επισημαίνει ότι η αδιαφορία προς τις υψηλότερες μορφές μουσικής που οδήγησε ακόμη και στην παρανόηση του Berlioz κατά την διάρκεια της ζωής του, παρατηρείται στην περίοδο της Δεύτερης Αυτοκρατορίας και την εκθρόνιση του Ναπολέοντα Βοναπάρτη III το 1870.

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι οι κύριες δυνάμεις της λογοτεχνίας που υπήρχαν στη Γαλλία του 19ου αιώνα, οι Ρομαντικοί και οι Νατουραλιστές, ήταν αδιάφορες προς την μουσική. Ο Rolland αναφέρει σαν παράδειγμα τον Hugo, τον Dumas, τον Zola, τον Maupassant, τον Gautier, τον Balzac, τον Lamartine. Χρειάστηκε να μεσολαβήσουν τα γεγονότα του 1870 για να ξυπνήσει μία νέα καλλιτεχνική νεידηση και να δημιουργηθούν νέες καλλιτεχνικές προτιμήσεις στη Γαλλία.

Ετσι άθελά του ο Franck βρίσκει τον δρόμο του να ηγείται μιας σχολής στη σύγχρονη γαλλική μουσική που ανατρέχει στο παρελθόν και, αντλώντας τις ρίζες του από τον Bach, αναμειγνύει τον πολυφωνικό πλούτο του Bach με τους αρμονικούς θησαυρούς της εποχής του. Μόλις στα τέλη του 19ου αιώνα αναγνωρίζεται η καλλιτεχνική επίδοσή του και υπάρχουν κάποιες ενδείξεις ότι και ο Elgar αργότερα ακολουθεί μια παρόμοια πορεία παντρεύοντας την μουσική στην παράδοση με την απόλυτη καλλιτεχνική ελευθερία.

Το έργο του Franck παρουσιάζει τεράστιο ενδιαφέρον για τους μελετητές της ιστορίας της μουσικής, επειδή έχει επιτύχει την αναβίωση των κλασικών μορφών χωρίς την καταστροφή των αρχικών έργων.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η μουσική του Schumann χαρακτηρίζεται από υπερβολική ενέργεια, του Liszt και του Berlioz μακρινότητα για τη χρωματικότητα της, του Mahler για την περιπλοκότητά της, αλλά η μουσική κανενός απ' αυτούς τους δασκάλους δεν έχει την εσωτερικότητα του

Franck, ούτε συνδέεται τόσο γαλήνια με την μουσική του Bach.

Ο Franck πίστευε ότι η εξωτερίκευση ενός έργου, η αποκαλούμενη «φόρμα», δεν είναι παρά το ενσώματο τμήμα (corporeal part) της οντότητας ενός καλλιτεχνικού έργου ("l'etre oeuvre d'art"), προορισμένη να λειτουργεί ως το ορατό απώτερο περίβλημα της ιδέας, αυτό που αποκαλεί «η ψυχή της μουσικής» ("the soul of the music").

Η κοσμοθεωρία του για την τέχνη ως όλον και της μουσικής ως τμήματος επηρεάζεται από τους μεγάλους ιταλούς ζωγράφους του 14ου και 15ου αιώνα όπως ο Gaddi, ο Bartolo, ο Fredi, ο Lippi. Είναι λοιπόν φανερό ότι η τέχνη του Franck είναι μια τέχνη της καθαρής αλήθειας και της φωτεινής γαλήνης. Είναι φυσικό να έχει εντυπωσιασθεί από σκηνές της Βίβλου και του Ευαγγελίου, όπως Ο Άγγελος και το Παιδί, Η Πομπή, Η Παρθένος και το Λίκνο, Ρουθ, Ρεβέκκα, Η Λύτρωση. Οι Μακαρισμοί, όπου πλήθος αγγέλων τους οποίους θα μπορούσε να φαντασθεί ο Filippo Lippi, ενώνονται με όλους τους Δίκαιους υμνώντας την άπειρη τελειότητα του Υπέρτατου Όντος.

Ο καθηγητής της φιλοσοφίας Gustave Derapas παρατηρεί: «Ο μυστικισμός του Franck είναι η άμεση έκφραση της ψυχής, και του επιτρέπει να έχει πλήρη συναίσθηση των φιλοδοξιών του σε σχέση με το Θείο. Το ανθρώπινο ον παραμένει ανέπαφο ανάμεσα στις διακυμάνσεις της αγάπης, της χαράς και της οδύνης. Και αυτό γιατί ο Θεός του Franck του αποκαλύφθηκε από το Ευαγγέλιο και διαφέρει τόσο πολύ από τον θεό Βόταν του "Νιμπελούγκεν" όπως το μεσημέρι από το αχνό λυκαυγές».

Πρώτοι οι αδελφοί Eugene και Theophile Isaye έφεραν στο κοινό την Σονάτα για Βιολί και Πιάνο (1886), ένα έργο λυρικής ομορφιάς, ευαισθησίας και τρυφερότητας. Ο Φρανκ εφηύρε ένα είδος σονάτας για πιάνο, που περιλαμβάνει τρία μέρη τα οποία συνδέονται οργανικά με θεματική μετατροπή και συνεχείς κυκλικές αναφορές. Το θέμα του πρελούδιου και του φωνητικού (Choral) του δεξιού χεριού συνδυάζονται με το θέμα «φούγκας» του αριστερού. Την ίδια τεχνική ακολουθούν οι μαθητές του Chausson, Guillaume Lekeu, Faure.

Το αριστούργημα του "Les Beatitudes" (Μακαρισμοί, 1870), έργο απαράμιλλης μεγαλοπρέπειας, έτυχε ευμενούς υποδοχής

σε όλη την Αγγλία με αποκορύφωμα το Φεστιβάλ του Sheffield του 1908. Κάθε Μακαρισμός αναλύεται με αντιθετικές χορωδίες, μία επουράνια και μία επίγεια. Ο Τέταρτος και Όγδοος Μακαρισμός ειδικότερα χαρακτηρίζονται από αριστουργηματική δομή της ουράνιας χορωδίας και την ορχήστρα που την συνοδεύει. Οι όπερές του "Hulda" (1886) και Ghiselle (1889) έχουν κάποια επιρροή από τον Tannhauser και τον Lohengrin του Wagner. Ωστόσο μερικές από τις συνθέσεις του, όπως η χαρούμενη "Psyche" (1888) και οι Variations Symphoniques για Πιάνο και Ορχήστρα, υιοθετούν την ανάπτυξη δύο θεμάτων και τριών μερών. Ο Franck παρουσιάζει το υλικό του σε «οργανική» ενορχήστρωση των τριών μερών, δηλαδή συνδυάζει με ιδιοφυΐα το allegretto και το scherzo με το αργό μέρος. Τα Trois Chorales είναι πολύ κοντά στον Μπαχ.

Μεταξύ των αριστουργημάτων του Φρανκ περιλαμβάνονται τα έργα Psyche, Symphony, Quintet, Violin and Piano-forte Sonata, Beatitudes, Redemption. Organ Chorales, Prelude, Aria and Finale, Chorale Prelude and Fugue Pour Piano. Η μουσική του έχει επηρεασθεί τόσο από τους μεγάλους γάλλους συνθέτες όπως ο Mehul, όσο και από τους Bach, Gluck, Liszt, Beethoven και το Schubertian Lieder.

Η ατμόσφαιρα στην οποία κινείται ο Franck φωτίζεται από ένα πεντακάθαρο φως και εμπνυχώνεται από την ίδια τη ζωή. Η μουσική του κρατά μία σταθερή ισορροπία μεταξύ της υλιστικής τραχύτητας και των παραισθήσεων ενός αμφίβολου μυστικισμού. Αποδέχεται την ανθρωπότητα με τις χαρές και τις λύπες της και μεταρσιώνει την ψυχή προς την ειρήνη και την γαλήνη, αποκαλύπτοντας το θείο. Έτσι τείνει προς την βαθιά σκέψη μάλλον παρά προς την έκσταση. Ο ακροατής που αφήνεται με περιεργία χαλαρότητα στην ευεργετική επίδραση του Franck θα συνέλθει από την επιφανειακή νευρική κατάσταση που επικρατεί στο κέντρο της ψυχής του και θα επιστρέψει στο υπέρτατο επιθυμητό που είναι και το υπέρτατο κατανοητό. Χωρίς να παύσει να είναι ανθρώπινο ον, θα ανακαλύψει ότι ο εαυτός του είναι πλησιέστερα προς τον Δημιουργό. Αυτή η μουσική, που είναι πράγματι η αδελφή της προσευχής και της ποίησης, γεμίζει την ψυχή μας με ευγνωμοσύνη για την συγκίνηση, το φως, την μεταρσίωση. Μας οδηγεί στον ουρανό και στην πλήρη γαλήνη της ψυχής.

Για άλλη μια φορά οι καλές κυκλοφορίες του μήνα αυτού περιορίστηκαν στην εορταστική περίοδο. Τα «καλά» ανακατεμένα με τα «κακά» και το κυνήγι στην αγορά δίσκου συνεχίζεται αμείωτο...

Νέος χρόνος

του Βασίλη Ρούβαλη

THE BLAIR WITCH PROJECT OST

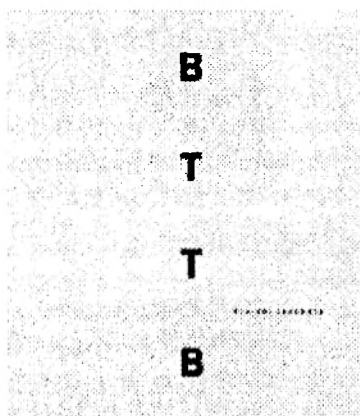

Είναι η ταινία που σάρωσε κυριολεκτικά τα ταμεία σε μια ανέλπιστα αποδοτική παραγωγή, τουλάχιστον για τα δεδομένα του Χόλλυγουντ. Ένα θρίλερ καλοδουλεμένο

στη σύλληψή του, μια ιστορία που απευθύνεται σε νοήμονες κινηματογράφοφιλους και με προσδοκίες για τη δημιουργία μιας cult αίσθησης στο σινεφίλ κοινό της ταινίας. Το φιλμ παίχθηκε στην Ελλάδα για αργετό καιρό, και με επιτυχία αναλογικά με όλες τις σχετικές παραινέσεις από τους σχετικούς συναδέλφους κριτικούς. Σ' ό,τι αφορά στη μουσική της ταινίας, για όσους την είδαν γνωρίζουν ότι τα μουσικά θέματα που περιλαμβάνονται στο cd δεν ακούγονται στην ταινία, αλλά συμβάλλουν ακριβώς στο πνεύμα της υπόθεσης. Είναι παρ' όλα αυτά το απόλυτο soundtrack μιας σύγχρονης ταινίας τρόμου. Τα κομμάτια που απαρτίζουν τον δίσκο είναι επιλεγμένα κυριολεκτικά ένα προς ένα, στο πλαίσιο της darkwave αισθητικής της δεκαετίας του '80. Δεν χρειάζονται περισσότερα σχόλια, τα ονόματα αρκούν: Lydia Lynch (αγαπημένη ιέρεια του γράφοντος...), The Creatures, Bauhaus, Laibach, Skinny Puppy, Meat Beat Manifesto, Public Image Ltd κ.ά. συνθέτοντας ένα από τα σπουδαιότερα άλμπουμ-συλλογές από τα ράφια του κινηματογράφου για τη φετινή χρονιά.

RYUICHI SAKAMOTO

Back To The Basic

Ο Ryuichi Sakamoto έχει επιλέξει τον μοναχικό δρόμο του μινιμαλισμού, σε μια εποχή βάνανσα φλύαρη και εξωστρεφή. Με σπουδαίο βιο-

γραφικό από μουσική που έγραψε κυρίως για τον κινηματογράφο, ο Σακαμότο έχει την πολυτελή δυνατότητα να δοκιμάζεται σε κανάλια πολύφωνα, με ηχητικό διάκοσμο που πατάει γερά σε έμπιστεςμανιέρες του παρελθόντος. Το παρόν δημιουργημά του φέρει τη σφραγίδα του κλασικίστου, για να μη χαρακτηριστεί επιτόλαιο κλασικής «υφής», με όλη τη δυναμική που αναπτύσσει ο δημιουργικός οίστρος του συνθέτη τα τελευταία χρόνια. Ο Σακαμότο πετυχαίνει να χαίρει ιδιαίτερης ικανότητας σε ανεπιτήδευτες ορχηστρικές ή σόλο εκτελέσεις μελωδιών. Το πιάνο του μοιάζει να έρχεται από αλλοτινές εποχές, πάντως όχι διαμέσου των καναλιών της υπερφίαλης ψηφιακής ισοπέδωσης. Πρόκειται για ένα cd απολαυστικό, με περιρρέουσα την καθαρή αίσθηση της ηρεμίας και της ενδοσκόπησης. Μια πρόταση για όλους εκείνους τους μύστες του ημίφωτος και της παρατεταμένης σιωπής...

FIONA APPLE

When The Pawn

Άλλη μια περίπτωση νεαρής καλλιτέχνιδας που διεκδικεί θέση στον ήλιο της ποπ μουσικής κοινότητας. Η αμερικανίδα τραγουδοποιός βγαίνει στη δισκογραφική αγορά

με φιλοδοξίες για ανερχόμενη πορεία, που οι μέχρι στιγμής αντιδράσεις των ραδιοφωνικών σταθμών και οι κατάλογοι επιτυχιών δείχνουν ότι προφανώς θ' ακολουθήσει.

Η γνωριμία μας με την Apple έγινε χάρη στο ντεμπούτο της δίσκο *Tidal* πριν από τρία χρόνια, καταχωρίζοντας την μεταξύ των ταλαντούχων που αφήνουν

υποσχέσεις για το μέλλον. Τα φωνητικά, σε δικές της συνθέσεις, είναι πράγματι ενδιαφέροντα και σ' αυτή τη νέα κυκλοφορία. Ο ποπ χαρακτήρας των κομματιών εμπλουτίζεται με στοιχεία από σόουλ και τζαζ, φέρνοντας στον νου τον μινιμαλισμό της Suzanne Vega, με πιο χαρακτηριστική στιγμή το σινγκλ "Fast As You Can". Η Fiona Apple βρίσκεται σε καλό δρόμο, χωρίς να έχει φθάσει στο ζενίθ, οξύνοντας τις προσδοκίες του ακροατηρίου της για το μέλλον.

PUFF DADDY

Forever

Για το ραπ δεν υπάρχει τίποτε άλλο να ειπωθεί. Διότι από τη στιγμή (στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '80) που οι ράπερ έπαψαν να είναι άμεμπτοι

εκφραστές μιας δυναμικής αλλά δυναστευμένης κοινωνικής μειονότητας, το ιδίωμα του ραπ έγινε εμπορικό προϊόν, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Ο βρώμικος λόγος και η ηχητική αντίδραση που κωδικοποιούσε τη «γλώσσα» των μαύρων από τα αμερικανικά γκέτο μπήκε στα σαλόνια, μετατράπηκε σε ευτελή χορευτική μανιέρα κι έκτοτε τα όσα μύρια δείγματα παρήχθησαν δεν ήταν παρά σκουπίδια. Για τον Puff Daddy δεν έχουμε να πούμε κάτι παραπάνω ή διαφορετικό. Ένας mainstream star του MTV και των συναυλιών εμπρός σε σχολιαρόπαιδα είναι, ο οποίος φροντίζει με το καλύτερο μάρκετινγκ να αυξάνει τη δημοτικότητα του με διάφορα καμώματα (δέροντας και πυροβολώντας κόσμο έξω από μπαρ) που αποτυπώνουν τα «έκπληκτα» τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων (ρε, σαν να μου θυμίζει κάτι τούτο 'δω!...).

Ειλικρινά ανεπιθύμητη, ωστόσο χρήσιμη η σύμπτωση της ταυτόχρονης, ετούτο τον καιρό, προβολής των ταινιών του Νίκου Παναγιωτόπουλου *Αυτή η νύχτα μένει* και του Αμπάς Κιαροστάμι *Ο άνεμος θα μας σηκώσει*. Ανεπιθύμητη, γιατί η σύγκριση δεν έχει τόσο να κάνει με τις σκηνοθετικές ικανότητες των δύο (τηρουμένων των αναλογιών) αξιόλογων δημιουργών, όσο με τους κόσμους που οι ταινίες τους περιγράφουν: τους ηθικούς τρόπους και τους κοινωνικούς κώδικές τους. Και η υπεροχή είναι συντριπτικά υπέρ της δεύτερης, αυτής του Ιρανού Κιαροστάμι. Αλλά ας δούμε προηγουμένως ξεχωριστά την κάθε μία από τις δύο ταινίες και ας μείνουν τα (πικρά) συμπεράσματα για το τέλος.

Κόσμοι κουρασμένοι και κόσμοι αγγελικοί

του Δημήτρη Χαρίτου

Στην κινηματογραφική περίοδο που διατρέχουμε είχαμε την τύχη να δούμε καινούργιες ταινίες τριών από τους πιο σημαντικούς σκηνοθέτες μας της πρώτης μεταπολιτευτικής γενιάς. Του Νίκου Νικολαΐδη *Θα σε δω στην κόλαση αγάπη μου*, του Νίκου Περγάκη *Θηλυκή εταιρεία* και του Νίκου Παναγιωτόπουλου *Αυτή η νύχτα μένει*. Νικητής σε τούτο το γύρο –όχι τόσο για λόγους σύγκρισης– είναι ο Παναγιωτόπουλος. Πριν απ' όλα γιατί είναι νικητής του ίδιου του πρόσφατου κινηματογραφικού του παρελθόντος. Ύστερα από τις δύο –«νοσηρές» και ξένες για το τρέχον «τοπίο» του κινηματογράφου μας– ταινίες του: *Ονειρεύομαι τους φίλους μου* και *Εργένης*, κυριολεκτικά «νεκρανασταίνε-

ται» με τούτη την ολοζώντανη και χυμώδη δημιουργία. Επιτέλους, στρέφει το πάνοπλο κινηματογραφικό του βλέμμα πάνω στον ζωντανό, της πλειοψηφούσας πραγματικότητας νεοελληνικό κόσμο. Αυτόν, βέβαια, της σύγχρονης λαϊκής, αταξικής αφασίας όπως τον διαμορφώνει μια πολύτροπη και χυδαία δυναμική. Συχνά ανεξέλεγκτη και συνολικά (για όλους μας) ολισθηρή. Ένα επιδερμικό Ελδοράδο που το ενσαρκώνουν καταναλωτικές, γι' αυτό και εφήμερες, φιλοδοξίες, οι οποίες κατά κανόνα έχουν γενέθλιο λίκνο την τηλεόραση. Ο Παναγιωτόπουλος, χωρίς να εγκαταλείπει παντελώς τις γνωστές βιοσοφικές του απόψεις μιας εσωστρεφούς περιπτώσιολογίας υπαρξιακών εμμονών, με ήρωες «έκπτωτους» εστέτ της παραφιλολογίας, εμπνέεται και παρουσιάζει την ερωτική ιστορία δυο αυθεντικά «δικών μας» νέων ανθρώπων, άμεσα αναγνωρίσιμων με όσα θετικά και αρνητικά αυτό συνεπάγεται. Εκείνος, δουλεύει στο μίνι-μάρκετ [τις γνωστές «Δέλτα (ή ΦΑΓΕ) της γειτονιάς»] του άρρωστου πατέρα του. Ονειρεύεται να μπορέσει να πάρει άδεια για τσιγάρα και εφημερίδες και να αλλάξει το προβληματικό του μηχανάκι με μεγάλη και δυνατή μηχανή. Τόπος «φυγής» του, πίσω από το αεροδρόμιο απ' όπου παρακολουθεί στον αεροδιάδρομο τις προσγειώσεις και τις απογειώσεις των αεροπλάνων των οποίων έχει αποστηθίσει την ώρα και τους αριθμούς πτήσεων! Εκείνη, η Στέλλα (όνομα

αναπόφευκτων κινηματογραφικών συνειρμών), το κορίτσι του και ο απόλυτος έρωτάς του. Εντούτοις, οι ασφυκτικοί χυμοί της ζωής και των ονείρων δεν χωράνε στο πανέμορφο κορμί της αλλά και στην τρέχουσα πραγματικότητα της ζωής του. Ζει σ' ένα δωμάτιο ταράτσας (εύρημα εξάισιο της ταινίας) με θέα στο λιμάνι του Πειραιά. Έχει καλή φωνή και «φλέγεται» να γίνει λαϊκή τραγουδίστρια μεγάλης καριέρας. Έπειτα από έναν καβγά τους, η Στέλλα εξαφανίζεται. Είναι εκείνη που έφυγε, όχι αυτός. Γιατί ο Αντρέας μπορεί να μην «είναι» για τη Στέλλα, αλλά η Στέλλα «είναι» γι' αυτόν. Γιατί «η Στέλλα είναι η θεά». Μόλις πληροφορείται το πού τραγουδάει η «θεά» του σπεύδει να τη συναντήσει, ψηλά στα σκυλάδικα του ελληνικού βορρά. Από το σημείο αυτό η ταινία αλλάζει άξονα, όχι όμως προς το καλύτερο. Η αφήγηση στηρίζεται πλέον στο βιβλίο του Θάνου Αλεξανδρή, που έδωσε και τον τίτλο στην ταινία και αποτελεί ένα προσωπικό –κατά κάποιο τρόπο– ημερολόγιο της ζωής που γνώρισε στα επαρχιακά σκυλάδικα. Πρόφαση γι' αυτό το υπερβολικά (συχνά, εντούτοις, εντυπωσιακό) μακρύ υλικό είναι η αναζήτηση της Στέλλας. Άλλωστε η ερωτική ιστορία είναι συνεισφορά του Παναγιωτόπουλου στο σενάριο. Ο θεατής θα «δει» και θα «μάθει» πολλά γι' αυτό το «απευθυσμένο» της σύγχρονης κοινωνίας μας, γι' αυτό το «πουργκατόριο» που αλέθει κρεάτα και όνειρα στις απαιτήσεις ενός μέχρι χτες άγρια σεξουαλικά πεινασμένου αντρικού πληθυσμού στην επαρχιακή Ελλάδα.

Στο σημείο αυτό η ταινία του Παναγιωτόπουλου είναι έντιμη και υγιής. Ακούραστη, συχνά αντάρεσκη, πλούσια στους τρόπους της, ακόμα και όταν κάνει υπέρμετρα αισθητές τις εικαστικές της επιμονές (π.χ. οι σκηνές στην χιονισμένη Καστοριά), τίποτε αποξεχνιέται στην περιγραφή του βούρκου και στη «γραφικότητα» που φαίνεται –σαν κάποιου είδους συγχωροχάρτι– πάει να του δώσει η ένοχη κοινωνία μας και άλλοτε ξαναγυρίζει στο ερωτευμένο ζευγάρι. Πάντοτε, όμως, με μοναδικό κινηματογραφικό τρόπο. Κάποιες φορές ο θεατής έχει την αίσθηση και τη μνήμη τότε της *Ευδοκίας* του Δαμιανού και τότε της άλλης *Στέλλας*, του Ντασσέν. Τούτη, η δικιά μας Στέλλα, είναι αλήθεια ότι κρατάει και από τις δυο. Μια Ευδοκία όμως προσγειωμένη, μια Στέλλα συμβιβασμένη –γι' αυτό και πιο πραγματική. Ο Αντρέας θα συνεχίσει «να φεύγει πάντα», χαζεύοντας στους αεροδιαδρόμους και η «κατακτημέ-

Η Αθηνά Μοξίου σε σκηνή από την ταινία *Αυτή η νύχτα μένει*.

» Στέλλα θ' αφήνει το βλέμμα της να χάνεται καθώς θα διπλώνει την τσίχλα στο όμα της με τον αμίμητο τρόπο που το άνε η συντρόφισσά της τραγουδίστρια εκείνη την «εποχή στην κόλαση».

Τέρα από τη μεγάλη –την πολλή μεγάλη– φωτογραφία, του πολύ μεγάλου έλληνα διευθυντή φωτογραφίας, του Άρη Καύρου και το διαβोλεμένο μουσικό κέ- του Σταμάτη Κραουνάκη, η μεγάλη συ- σφορά που έκανε ο Παναγιωτόπουλος την ταινία του ήταν το δίδυμο των ερμη- νιών που σήκωσαν το βάρος της ται- ας: του Νίκου Κουρή και της Αθηνάς αξίμου. Προικισμένοι και από τη φύση, νεται φανερό στην ταινία το «ηφαιστει- ιό» υποκριτικό τους περιεχόμενο. Και- νύργια προίκα για τον κινηματογράφο ις και οι δύο. Ιδιαίτερα η Αθηνά Μαξί- ν, ένα κράμα Ειρήνης Παππά και Με- νας Μερκούρη, αλλά με μια μοντέρνα νναμική που «ερμηνεύει» τους σύγχρο- ως τρόπους. Να το ρισκάρουμε: δεν εί- ι «θεατρίνα» είναι «ερμηνεύτρια». ρόνια είχε να δει τέτοιο απόκτημα το ληνικό θέαμα.

Με τέτοιο υλικό, με τέτοιους συντελεστές, σι ώριμος ο ίδιος και τέλειος κάτοχος των όπων του, ήταν φυσιολογικό να μας δώσει Παναγιωτόπουλος την καλύτερη μέχρι σή- ρα ταινία του συνέχεια στα Χρώματα της ριδας και το Μελόδραμα?

•
Στη διαμετρικά απέναντι θέση, σ' έναν αμετρικά αντίθετο κόσμο, στην υφή και ο περιεχόμενο, βρίσκεται ο κινηματο- γράφος του Αμπάς Κιαροστάμι και φυσιο- γικά και τούτη η πρόσφατη ταινία του με ν ποιητικό τίτλο *Ο άνεμος θα μας σηκώ- ι*. Δέκατη ταινία του και όλες θαρρείς ι μοιάζουν μεταξύ τους σαν ομογάλα- ρες αδελφές. Αυτή είναι η εντύπωση, όχι ως και η πραγματικότητα. Κάθε και- νύργια του ταινία, θα μπορούσε κανείς ι πει πιο τολμηρά, θαρρείς ότι είναι η ιόμενη μεγάλη σεκάνς, μιας μεγάλης σει- ρίς και κανείς δεν ξέρει πότε θα τελειώ- ι αυτή η υπέροχη κινηματογραφική Χα- μά. Αυτό βέβαια το εντυπωσιακό χαρ- ηριστικό είναι καθολικό γνώρισμα του ανικού κινηματογράφου και μέχρις ένα μμείο κάθε εθνικ κινηματογραφίας. πως όλοι οι αυθεντικοί δημιουργοί της ορίας του κινηματογράφου, έτσι και ο αροστάμι έχει φτιάξει το μικρό ιδεολο- κό και αισθητικό του σύμπαν (απαραίτη- και τα δύο συστατικά της ποίησης) μέσα ο οποίο ζουν οι ιστορίες του, οι άνθρω- ι που τις βιώνουν, οι ιδέες τους, το ήθος

τους. Για να φανούν αυτές οι καταστάσεις και οι συνθήκες τους, η βαθύτατη βιωματι- κή ειλικρίνεια και η αυταπόδεικτη αλή- θεια, μοναδικός τρόπος είναι η λιτότητα και η προσήλωση στη φυσική διαδικασία και την ίδια τη φύση που μοντελάει και συνλειτουργεί με αυτές τις μικρές κοινω- νίες της υπαίθρου.

Έτσι, λοιπόν, στο *Ο Άνεμος θα μας ση- κώσει* (τίτλος δανεισμένος από ένα ποίημα που ακούγεται στην ταινία) θα επιχειρή- σει μian εκπληκτική αντίστιξη ανάμεσα στους τρόπους και τους ρυθμούς, σύμφυ- τους με αυτούς του φυσικού περιβάλλο- ντος και σε αυτούς της «εισβολής» των σύγχρονων τεχνολογικών τρόπων της με- γαλούπολης. Μια συντροφιά τεσσάρων ατόμων καταφθάνουν με το τζιπ τους στο ξεχασμένο χωριό Σία Ντάρεχ του ιρανι- κού Κουρδιστάν, διαδίδοντας ότι δήθεν ψάχνουν για χαμένο θησαυρό, ενώ η αλη- θινή αιτία δεν γίνεται ποτέ φανερή. Ο Μπεχζάντ, που είναι ο επικεφαλής της ομάδας, και είναι ο μόνος που βλέπουμε στην ταινία, δείχνει να παρακολουθεί με έντονο ενδιαφέρον την εξέλιξη της αρρώ- στιας μιας γριάς, προφανώς περιμένοντας το θάνατό της, άγνωστο γιατί. Οι μέρες περνούν, η αδημονία μεγαλώνει αλλά η υγεία της γριάς βελτιώνεται. Μια συζήτη- ση που κάνει ο Μπεχζάντ με μια γυναίκα του χωριού για το χάραγμα του προσώπου που υποχρεώνεται να κάνει η βαρυπεν- θούσα χήρα αφήνει την υποψία ότι η πα- ρέα μπορεί να είναι κινηματογραφικό (ή τηλεοπτικό) συνεργείο για να παρακολου- θήσει τα επακόλουθα του θανάτου της γριάς Μάλεκ.

Η ταινία αναλώνεται στα έργα και τις ημέρες αυτής της παραδοσιακής, βασικά αρχέγονης, κοινωνίας όπως την παρακο- λουθεί προσεκτικά ο επικεφαλής του συ- νεργείου και μάλιστα σε στενή συντροφιά μ' ένα δωδεκάχρονο πιτσιρικά ο οποίος διαδραματίζει τον πολλαπλό ρόλο του οδηγού, του μεσολαβητή, του πληροφοριο- δότη και του φίλου. Από τη μια μεριά το αυτοκίνητο, η φωτογραφική μηχανή και το κινητό τηλέφωνο, οι ταχύτητες, οι δεσμεύ- σεις και οι λύσεις που παρέχουν, και από την άλλη, η χειρωνακτική πραγματικότη- τα, η λιτή ζωή, οι αυτονόητα αυστηροί κώ- δικες της ατομικής και της συλλογικής ζω- ής, που όμως δεν εμποδίζουν να αναβλύξει άφθονο το πηγαίο ανθρωπιστικό στοιχείο και ο αλτρουισμός.

Οι ταινίες του Κιαροστάμι ποτέ δεν έχουν ένα συγκεκριμένο αφηγηματικό πε- ριεχόμενο και συγκεκριμένο τέλος. Θέλει

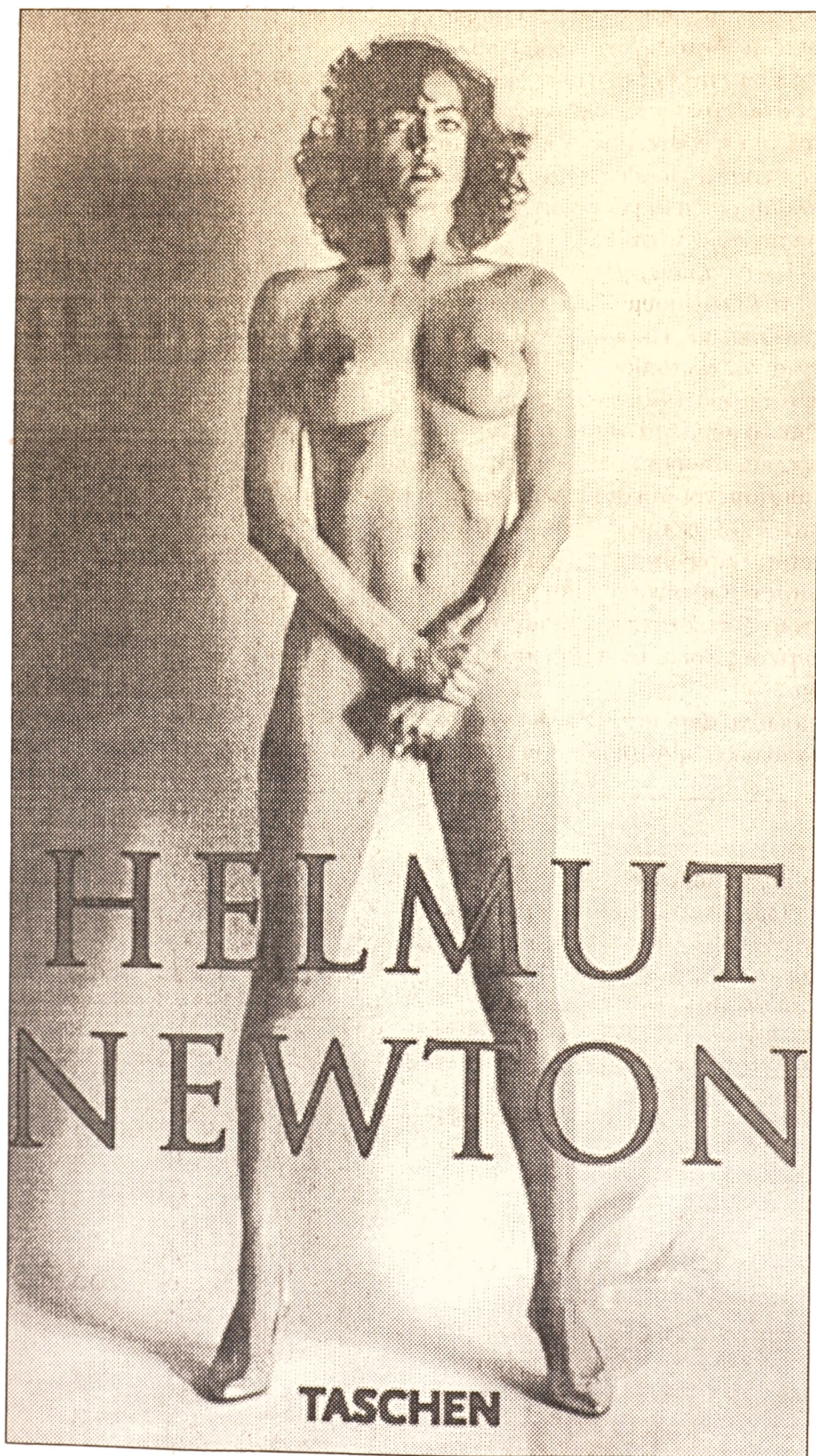
πάντοτε συνσενarioγράφος και συνσκηνο- θέτης το θεατή. «Μια ιστορία, λέει ο ίδιος, χρειάζεται και αυτή κενά, όπως το σταυ- ρόλεξο, που ο θεατής καλείται να τα συ- μπληρώσει ή να τα ανακαλύψει, όπως ένας ντετέκτιβ σ' ένα θρόιλερ. Πιστεύω σ' ένα εί-δος κινηματογράφου... μισοδημιουργημέ- νου που ολοκληρώνεται μέσα από το δημι- ουργικό πνεύμα του θεατή». Ο ίδιος μας δίνει τις ασύλληπτης ομορφιάς εικόνες των τοπίων, παλλόμενων, υποβλητικών, γενναιοδωρων ή στεγνών μαζί με τους πλούσιους πρωτογενείς ήχους, μας δίνει τις διαδοχές του φωτός, της μέρας και της νύχτας, αυτό τον συνταρακτικό κύκλο του χρόνου και της ζωής. Μας δίνει μ' ένα μο- ναδικά δικό του τρόπο την άπερφη θυμο- σοφία, την αγαθότητα, το αβίαστο και τις πολυτιμότητες που κρύβει η καθημερινό- τητα των απλών ανθρώπων που υπομονετι- κά αντιλαμβάνονται τη ζωή ως καθήκον. Ερωτεύονται, γεννούν, εργάζονται και πε-θαίνουν, μετατρέποντας –και τα δείχνει με τον ίδιο τρόπο, σχεδόν σαν ντοκυμανταίρ, η ταινία του μεγάλου ιρανού δημιουργού– αυτό τον κύκλο σε μεγάλη, γάργαρα ποίη- ση. Σπάνια έχω θυμηθεί ερωτική σκηνή σαν αυτή όπου ο Μπεχζάντ –ο άνθρωπος από την Τεχεράνη– φλερτάρει διακριτικά τη νεαρή κοπέλα που αρμέγει τη γελάδα στο σκοτεινό υπόγειο του σπιτιού της για να του δώσει γάλα, με τη βοήθεια μιας λά-μπας πετρελαίου. Δεν θα ανταποκριθεί στην επίμονη παράκλησή του να του πει το όνομά της ούτε και να φωτίσει το πρόσωπό της, ενώ αυτός της απαγγέλλει ένα υπέρο- χο ερωτικό ποίημα. Τι άλλο είναι ένα κινη- ματογραφικό αριστούργημα;

•
Καλές, λοιπόν, και οι δύο ταινίες. Η κάθε μια για τους δικούς της λόγους. Καλές, γιατί και οι δύο είναι καλλιτεχνικός κινηματο- γράφος και λένε τις αλήθειες τους. Εκεί που ριζικά διαφέρουν είναι στους κόσμους που παρουσιάζουν. Η ελληνική, έναν κόσμο με έντονα σημάδια κούρασης και παρακμής. Ανάμεσα σε ΕΛΔΕ, νεοφραπετζίδικα και σκυλάδικα, τα μέχρι πριν από αρκετά χρό-νια γερά τμήματα του κοινωνικού ιστού δεί-χνουν, χυδαιολογώντας, σημάδια διάλυσης και σήψης. Κάποτε έχεις την αίσθηση ότι και οι μειοψηφίες αντίστασης παγιδεύονται σ' αυτό το παραμορφωτικό κλίμα και σχε-δόν μοιρολατρικά το αποδέχονται σαν φυ-σική εξέλιξη. Από την άλλη μεριά, ο Αμπάς Κιαροστάμι μας αποκαλύπτει την ύπαρξη ενός «χαμένου, για μας, παράδεισου» που πολλοί θα τον βρίσκουν ανιαρό, γραφικό και ανεπιθύμητο. Τρομάρα τους!

Ο Helmut Newton είναι ένας διάσημος φωτογράφος που εξέδωσε πρόσφατα στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Ιλεάνα Τούντα. Διαρκές θέμα των έργων του, το γυμνό και ο ερωτισμός που το γυμνό προκαλεί. Βέβαια είναι γεγονός πως κάθε εποχή προσλαμβάνει κάτι τόσο αυτονόητο αλλά και τόσο πολυσήμαντο, όπως είναι ένα γυμνό σώμα, σύμφωνα με την ιδεολογία, τις ανάγκες ή τις φοβίες της. Κι ενώ το γυμνό παραμένει πάντα το ίδιο, ερμηνεύεται κάθε φορά διαφορετικά.

Η γυμνότητα ως ρούχο ή ως προϊόν

του Μάνου Στεφανίδη

Ετσι, για παράδειγμα, η «Αφροδίτη της Δρέσδης» του Giorgione, ένα από τα μυθικά γυμνά της Ώρης Αναγέννησης, παραμένει μέχρι σήμερα προβληματικό ερμηνευτικά: Μια νέα γυναίκα κοιμάται γυμνή στο ύπαιθρο. Η φυσικότητα του χώρου συνάδει προς το αυτονόητο της γυμνότητας και ο ύπνος αποκαλύπτει αθωότητα και συγχρόνως εγκατάλειψη και επιστροφή σε μια προσυνειδησιακή κατάσταση. Αντιλαμβάνεται όμως κανείς πως ο θεατής του 16ου αι. και ο αντίστοιχος αγοραστής του έργου –πάντα άνδρας– δεν έβλεπαν στον πίνακα μόνο αισθητικές αρετές. Συγχρόνως το ανδρικό βλέμμα άρμεγε εκ του ασφαλούς την ανυπεράσπιστη γυμνότητα της κοιμισμένης γυναίκας. Σήμερα ο θεατής του 20ού αι., κορεσμένος οπτικά, χρειάζεται πιο γαργαλιστικά ερεθίσματα για ν' αντιδράσει. Πάλι όμως στήνεται grosso modo η ίδια, πανάρχαια μηχανή: ένας άντρας προτείνει –φωτογραφίζοντας ή ζωγραφίζοντας, αδιάφορο: μιαν εκδοχή γυναικείου γυμνού για να καταναλωθεί από άντρες-θεατές. Παράλληλα με το πρόβλημα της αισθητικής αίρεται κι ένα πρόβλημα εξουσίας. Το γυναικείο γυμνό –αισθησιακό ή όχι, αποπνευματωμένο ή γήινο– παραμένει πάντα ένα «προϊόν». Και συγχρόνως ο καλύτερος αγωγός για να διαφημισθεί το οποιοδήποτε άλλο προϊόν. Βέβαια η «Αφροδίτη» του Giorgione φέρει την γυμνότητά της με την μεγαλύτερη φυσικότητα, την φοράει σαν ρούχο ώστε να φέρει σε δύσκολη θέση ακόμη και τον πιο αμετανόητο ηδονοβλεψία. Υπάρχει όμως και μια άλλη μυθική «γυμνή». Είναι η σύγχρονή της «Αφροδίτη» του Urbino, φτιαγμένη από τον συνομήλικό του Giorgione, Τισιανό.

Εδώ το σκηνικό αλλάζει. Η γυμνή γυναίκα δεν κοιμάται αλλά κοιτάει έντονα

θεατή. Αντί του υπαίθρου, το «δράμα»ίζεται σ' έναν ιδιωτικό χώρο, σε μια εβατοκάμαρα με το βενετσιάνικο ηλιο-σέλιμα να δεσπόζει όλο πάθος, στο βά-5. Οι συμπαραδηλώσεις είναι περισσό-πο από προφανείς. Όλα γίνονται άκρως νειδητά. Η γυναίκα έχει συνείδηση της νιότητάς της και όλων όσων η γυμνότη-της σημαίνει. Επίσης κοιτάει τον ντρα- θεατή αντιπαραθέτοντας, στην ουσία του βλέμματός του, την σαγήνη της αστράπτουσας σάρκας της. Το αιώνιο όβλημα της εξουσίας των φύλων υποβό-ει. Σε μια κοινωνία αρσενικών η γυναί-βρίσκει την δυνατότητα να κυβερνά ό το παρασκήνιο.

μείς, δυστυχώς, ζούμε στην εποχή του ίματος, πράγμα που σημαίνει ότι συ-δητά ή ασυνείδητα απεμπολούμε το δι-ώμα του βλέμματος. Κοιτάμε μεν, κοι-ιε αχόρταγα χωρίς να χωνεύουμε τις όνες, αλλά ΔΕΝ βλέπουμε. Δεν βυθί-με το βλέμμα μας στην εικόνα για να γχασθούμε. Κι επίσης αγνοούμε την ής βασική αλήθεια: ότι δεν βλέπουμε ο με τα μάτια μας όσο με τις αναμνή-ς ή τις επιθυμίες μας. Βλέπουμε, δηλα-ό,τι αναγνωρίζουμε ή ό,τι θα θέλαμε δούμε. Συχνά βλέπουμε βέβαια ό,τι ορούμε.

λλά ας ξαναγυρίσουμε στην περιπέτεια-ίς γυμνού σώματος. Ο Newton πιστεύω είναι απλώς ένας φωτογράφος μόδας α γι' αυτό είναι τόσο της μόδας) — Μα ς είναι δυνατόν να σχετίζεται με τη μό-δηλαδή με το ρούχο, κάποιος που φω-

τογραφίζει —αποκλειστικά— γυμνά;

Ο ιδιοφυής όσο και αναρχικός κριτικός John Berger ξεχωρίζει την έννοια του γυ-μνού από την έννοια του γδυτού. Το γυμνό είναι μια φυσική κατάσταση, προενοχική, πριν από την πώση. Διάβολε, γυμνοί ερ-χόμαστε στον κόσμο το γδυτό σημαίνει την αποβολή του ενδύματος αλλά και της αι-δούς προς πρόκληση του γενετησίου ενστί-κτου. Για το γυμνό μιλάνε οι πατέρες της Ανατολής για το γδυτό ο Φρόυντ. Ο Newton φωτογραφίζει το γδυτό όχι το γυ-μνό. Επίσης, φωτογραφίζει πολύ συχνά μοντέλα, δηλαδή τα «μέσα» που προπα-γανδίζουν τη μόδα. Τέλος, τα γυμνά του φοράνε πάντα σημειολογικά τω τρόπω accesorises: γόβες, φουλάρια, γυαλιά ηλίου, περιδέρια. Προβάλλει μ' άλλα λόγια τα πολύτιμα σημεία μιας αμφίεσης· αυτά που δημιουργούν το στυλ.

—Γιατί, άραγε, χρειαζόμαστε τη μόδα; Για να βελτιώσουμε —άντρες και γυναίκες— τη φυσική μας εικόνα, για να συμβαδίσου-με και να ταυτισθούμε με τα άνωθεν πρό-τυπα της επιτυχίας και της επιθυμίας. Φο-ράμε τη μόδα για να μπορέσουμε ευκολό-τερα και αποδοτικότερα να την γδυθούμε καθιστάμενοι αρεστοί. Αλλά και η γυμνό-τητά μας έχει την επιτηδευμένη μόδα της. Αυτό ακριβώς φωτογραφίζει και ο Newton. Οι γυναίκες του μόλις γδύθηκαν αφού τελείωσε ο προορισμός της en vogue αμφίεσής τους. Εκεί έγκειται η επιτυχία του.

Ίσως γι' αυτό μας κοιτάει ειρωνικά, τόσο καιρό τώρα, η Αφροδίτη του Urbino...

Λ Ω Σ Σ Α Λ Γ Ι Α

το περασμένο τεύχος ο ιός της χιλιετίας παρενέβη στα ημερολόγια εικαστικής κριτικής αθιστώντας το κείμενο ακατανόητο. Γι' αυτό και επαναλαμβάνουμε ένα τμήμα του:

...Όσο κι αν ο κόσμος (και η γλώσσα) των εικόνων είναι διεθνής άλλο τόσο η κατασκευή (των εικόνων) και η εννοημάτωσή τους έχουν και τόπο και χρόνο. Ιδιαίτερα στην πατρίδα μας, η εικαστική παραγωγή, όταν θέλει να ξεφύγει από τον φλύαρο υποκειμενισμό ή τις αγοραία οντερνίζουσες μόδες δεν μπορεί παρά να επηρεάζεται ριζικά από την βαρυσήμαντη ωρίμανση ου εγχώριου γλωσσικού ιδιώματος, το οποίο λειτουργεί συγχρόνως και ως ψυχολογικό ερέθισμα αι ως πατριδογνωστική διαδικασία. Τα γλωσσικά αρχέτυπα επηρεάζουν άραγε την εικονοποιία ή ο αντίστροφο; Όπως και να 'χει το πράγμα, αν υπάρχει ένας χαρακτήρας και μια ταυτότητα στην ντόπια σχολή τούτη οφείλεται στην κοινή γλωσσική συνείδηση και σ' ό,τι αυτή μπορεί να σημάνει επίπεδο κοινωνιολογικό, ιστορικό, εκφραστικό, ψυχαναλυτικό...

Η εξέλιξη του γλωσσικού μας οργάνου συναφομοίωσε έναν τεράστιο όγκο πολιτιστικών και θεολογικών πληροφοριών έτσι ώστε η εξέλιξη αυτή ν' αποτελεί την ραχοκοκαλιά και τον δομικό αρακτήρα της όποιας πολιτιστικής μας φυσιογνωμίας. Οι τρεις παρουσιαζόμενες εκθέσεις του Ν. Λεξίου, του Μανώλη Ζαχαριουδάκη και του Άγγελου Παπαδημητρίου είναι πρωτίστως λωσσοκεντρικές. Αυτό είναι το κοινό τους σημείο. Αν όμως ο Σολωμός ή ο Κάλβος ή ο 'απαδιαμάντης ή ο Παπατζώνης ή ο Καρούζος ή η Δημουλά δεν ανιχνεύονται στη σύγχρονη ουσική, το θέατρο ή τα εικαστικά μας, τόσο το χειρότερο γι' αυτά και για τους θεράποντές τους».

Μ.Σ.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

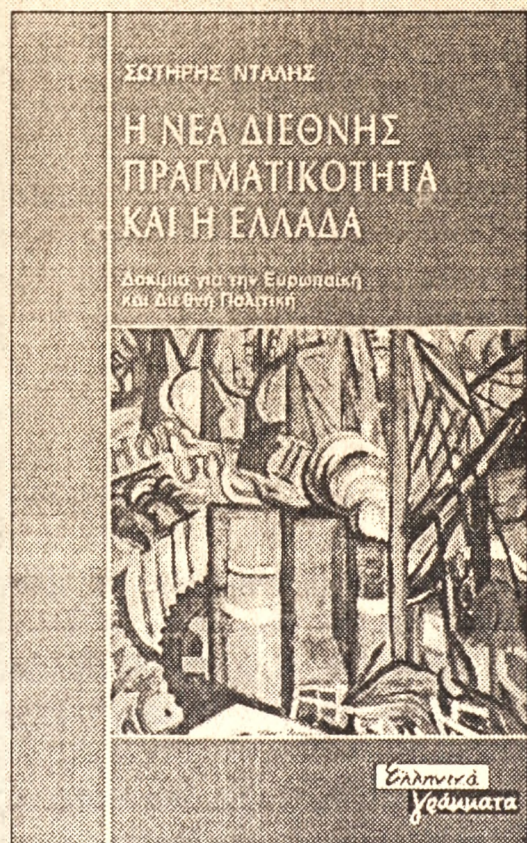
από τις εκδόσεις
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

το βιβλίο του

ΣΩΤΗΡΗ ΝΤΑΛΗ

Η ΝΕΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

Δοκίμια για την Ευρωπαϊκή
και Διεθνή Πολιτική

Μια χρήσιμη έκδοση
για το διεθνές πολιτικό σύστημα
και τις πρόσφατες γεωπολιτικές
και γεωοικονομικές
ανακατατάξεις

Εκδόσεις
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
Γ. Γενναδίου 6 - 106 78 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 33.02.415

Οι ψευδαισθήσεις της τέχνης και οι μεταμφιέσεις της κριτικής

του Πέτρου Μαρτινίδη

Σχόλια στο βιβλίο της Νίκης Λοϊζίδη:
«Οι μεταμφιέσεις της τέχνης
και οι ψευδαισθήσεις της κριτικής»,
εκδ. Νεφέλη 1999)

Μόλις αρχίζει να διατυπώνεται, κάθε κριτική αντιμετωπίζει ένα παράδοξο: για να 'χει η ίδια να πει κάτι, εκείνο για το οποίο κάνει λόγο -το πρωτότυπο- δεν πρέπει να «λέει πολλά». Αλλ' εν τοιαύτη περιπτώσει, γιατί η προσπάθεια; Αν το πρωτότυπο είναι ηθελημένα λακωνικό ή γριφώδες, οι κριτικές εξηγήσεις το προδίδουν· αν το πρωτότυπο φληναφεί, τα κριτικά σχόλια ματαιοπονούν. Κι όμως, η κριτική υφίσταται και διαιωνίζεται. Ή πολυμερίζεται σε κριτικές κριτικών και κριτικές κριτικών άλλων κριτικών σαν αυτή εδώ, καλή ώρα, παρακάμπτοντας το αρχικό παράδοξο.

Συχνά, πριν από την τέχνη και την κριτική της, είναι τα ίδια τα επεισόδια της ζωής και οι εκτιμήσεις τους που μας βάζουν να αντιμετωπίζουμε ανάλογα παράδοξα. Οπως επεσήμανε ο αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος: μόλις αφήχθη η εικόνα του Άξιον Εστί στην Αθήνα απελευθερώθηκαν κάποιοι έλληνες όμηροι στην Τσετσενία, κι άρα η αλληλουχία όφειλε να κριθεί ως θαύμα! Πολύ σωστά. Διότι εάν τα δύο επεισόδια ήταν εντελώς συμπτωματικά, τότε τι κάνει ο Ύψιστος; κι αν δεν ήταν συμπτωματικά, τότε πώς αλλιώς να κρίνουμε τις παρεμβάσεις Του;

Ιδού η αφετηρία κάθε κριτικής έφεσης ή το θεμελιώδες παράδοξό της. Δεχόμαστε οτιδήποτε ως τυχαίο και αυτόνομο ή ενδιαφερόμαστε για τις αιτιάσεις του, με κίνδυνο να εκλάβουμε το ενδιαφέρον μας ως μέρος αυτών των αιτιάσεων;

Για τους θεολόγους, τέτοιο ζήτημα δεν υπάρχει. Είναι εξ αρχής δεδομένη η υποδόρια συνοχή όλων των επεισοδίων της ιστορίας: όλα τους αποτελούν προφάσεις πίσω από τις οποίες εκδηλώνεται η θεότητα. Για τους ιστορικούς της τέχνης, όμως, το πράγμα δεν λήγει τόσο εύκολα. Ακόμη και αν η ιστορία παραμένει μια πρόφαση, πίσω από την οποία εκδηλώνεται η θεότητα, η τέχνη μπορεί να είναι αλλά μπορεί και να μην είναι πρόφαση, πίσω από

την οποία εκδηλώνεται η κριτική.

Νομίζω ότι αυτό το ζήτημα θέτει, με όλες τις επιφυλλίδες που συγκέντρωσε στο βιβλίο της, η Νίκη Λοϊζίδη. Κι η από πλευρά μου αντιστροφή των όρων του τίτλου του δεν αποτελεί εύρημα, αλλά μια στοιχειώδη, τολμώ να πω, ανάγνωση.

Βεβαίως, ο πραγματικός τίτλος ακούγεται πιο ταπεινόφρων. Η τέχνη, μας λέει, μεταμφιέζεται συνεχώς, υπερβαίνει κάθε προσωρινή ανάγνωση, τα βεληνεκή των νοημάτων της ξεφεύγουν κάθε συστηματικού προσδιορισμού κι άρα η κριτική παλεύει ανάμεσα σε ψευδαισθήσεις -ότι δήθεν κατάφερε να εντοπίσει, εδώ ή εκεί, ένα σωστό κι οριστικό νόημα. Αλλά και μόνο απ' αυτή την επίγνωση -την επίγνωση ότι «δήθεν κατάφερε»- η κριτική της Λοϊζίδη, τουλάχιστον, υπερβαίνει τις συνήθειες ψευδαισθήσεις της κριτικής.

Αυτή την κριτική ασκεί, γενικότερα, το βιβλίο της -μια κριτική που δεν αποπειράται να λύσει τους γρίφους των έργων τέχνης, μα να πραγματευτεί τις περιστασιακές απόπειρες επίλυσής τους- και γι' αυτό, νομίζω, δεν πρέπει να πάρουμε τοις μετρητοίς τον τίτλο που η ίδια προτείνει.

Εξάλλου, και για όποιον δεν γνωρίζει τη Νίκη Λοϊζίδη προσωπικώς ή από άλλα της κείμενα, είναι προφανές ότι δεν θα της αρκούσε μία τόσο αναμενόμενη και ταπεινόφρων στάση. «Reculer pour mieux sauter» λένε οι Γάλλοι -υποχωρώ ώστε να επιθυμώ καλύτερα- και η κυρία Λοϊζίδη, εκτός του να διαθέτει εκτενή γαλλική κουλτούρα, δεν έχει τυχαία εξερευνήσει το λαβύρινθο στο μύθο του Μινώταυρου ή τους φαντασιακούς χώρους στη ζωγραφική των σουρεαλιστών. Ετσι, οι «ψευδαισθήσεις» της κριτικής, για τις οποίες κάνει λόγο, συνυφαίνονται με την τέχνη. Σε βαθμό, μάλιστα, που να προξενούν τις μεταμφιέσεις της.

Αυτό θα προσπαθήσω να δείξω, αμέσως, με μερικά παραδείγματα. Στα οποία, πριν απ' την τέχνη, είναι η κριτική που μεταμφιέζεται - άλλοτε σε διακανονιστή αξιών ή σε κήρυκα συντηρητισμού, άλλοτε σε εφαρμοσμένη φιλοσοφία κι άλλοτε σε εναργή συνείδηση ή σε προφητεία.

Κι αν η κάθε ανάγνωση ενός κειμένου αποτελεί ένα είδος επανασυγγραφής του, ιδού τα πέντε κεφάλαια ενός βιβλίου που, για τη συγγραφέα του, περιέχει, απλώς, σαράντα τρεις επιφυλλίδες σε χρονολογική σειρά.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΩΣ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΤΗΣ ΑΞΙΩΝ

«Μέσα στο πνεύμα μιας διαλεκτικής της σύγχυσης, που υπαγορεύεται από καθαρά οικονομικές επιταγές, η αισθητική κρίση γίνεται πρόφαση για την εμπορική διαπραγμάτευση του έργου, ενώ η επιτυχία της εμπορικής διαπραγμάτευσης καθιερώνεται ως αισθητικά επιβαλλόμενη καλλιτεχνική αξία...» (Σελ. 18, *περί άρσεως των συγκρούσεων*).

«Μουσείο και αγορά συνεργάζονται για την προώθηση ενός νέου διεθνούς καλλιτεχνικού στάτους που υπακούει πολύ περισσότερο στη λογική της μόδας και του σόου μπίζνες...» (Σελ. 20, *μεταξύ ψευδαίσθησης και πλάνης*).

«Η πολλαπλότητα της προσφοράς, η απροσμέτρητη ποικιλία των σύγχρονων μορφών καλλιτεχνικού εμπορίου, η ανυπαρξία κινήματων κοινού στόχου και προσανατολισμού έχουν δημιουργήσει τόσο μεγάλο κατακερματισμό των αισθητικών αξιών ώστε η σύγχρονη τέχνη (της τελευταίας, δηλαδή, εικοσαετίας) να καταντά “ανεκτίμητη” με την αρνητική έως και μηδενιστική έννοια του όρου!» (Σελ. 85, *ο θρόιμβος των θεσμών*).

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΩΣ ΚΗΡΥΚΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ

«Η σύνθεση [του Manet] χαρακτηρίστηκε κομική, κακοσχεδιασμένη, βρόμικη, ανήθικη, ακόμη και... επικίνδυνη για τη δημόσια υγεία και αιδώ. Ο Amedee Cantaloube δεν διστάζει να συστήσει σε εγκύους γυναίκες και στα νεαρά κορίτσια να προφυλαχθούν από το θέαμα του “θηλυκού γορίλα” που εκτίθεται στο Salon, ενώ ένας άλλος κριτικός, ο Paul de Saint-Victor, συνδέει μελοδραματικά τη θέα της Ολυμπίας με τις πιο σκοτεινές εικόνες της δαντικής Κόλασης...» (Σελ. 64, *η δίκη της Ολυμπίας*).

«Στην κριτική που ασκεί εναντίον της αφηρημένης τέχνης η κ. Joanna Drucker, τονίζο-

ότι «η κρίση συνείδησης που αντιμετωπίζουν οι καλλιτέχνες κατά τον πόλεμο του νάμ έδειξε μια για πάντα την ανικανότητα αφηρημένου μορφολογικού ιδιώματος γίνει δύναμη κοινωνικής αλλαγής», θα γα ότι η κ. Drucker επαναδιαπραγματεύεται ένα παλιό πρόβλημα με τρόπο πολύ ουστευτικό...» (Σελ. 134-35, *μειονότητα τέχνης ή τέχνη των μειονοτήτων*).

ΚΡΙΤΙΚΗ ΩΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΟΣΟΦΙΑ

Αν το φουτουριστικό μανιφέστο που συνέγραψε ο Marinetti το 1909 προδίδει εμφανείς ινδράσεις από το οδοιπορικό του περιπλανημένου Ζαρατούστρα, η φαινομενικά άδη-πύδραση της νιτσεϊκής σκέψης στον σου-σλιμμό γίνεται αρκετά φανερή, αρκεί να λάσει κανείς με προσοχή τόσο τις θεωρη-ς όσο και τις καθαρά καλλιτεχνικές βά-του κινήματος...» (Σελ. 90-91, *ο Νίτσε οι καλλιτέχνες*).

Η ναπολεόντεια εικονογραφία έφερε στο σκηνίο τον πρώτο ηγέτη της μοντέρνας ριζίας, στον οποίο οι καλλιτέχνες απέδω-χαριστηριακά θεόπνευστου αρχηγού ή ματωργού αγίου... Η πτώση της Δημο-τίας της Βαϊμάρης συνέπεσε βέβαια με αποκαλυπτική επιστροφή ενός γένους έρων, όχι ανήμπορων αλλά μεγαλομα-, που οδήγησαν όλη την Ευρώπη στην κα-τροφή... Αυτή η εφιαλτική αναβίωση του έτυπου έχει λήξει (φαινομενικά) και η ερηνή εποχή φαίνεται να αποχαιρετά -με θήματα ανάμικτα από ανακούφιση και η-την περίοδο κυριαρχίας των μεγάλων ηγών των εθνών». Η έκλειψη των μοντέ-δεν σημαίνει ωστόσο και την έκλειψη τά-ιν ηγετικού συγκεντρωτισμού...» (Σελ. -15, *η έκλειψη του πατέρα-ηγέτη*).

ΚΡΙΤΙΚΗ ΩΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Ό ζήτημα δεν είναι να «αποκτήσουμε» ως έναν Θεοτοκόπουλο επειδή η ελληνι-ου καταγωγή μάς συγκινεί και μας κάνει λώθουμε υπέρηφανοι, αλλά να τον κατα-σουμε και προπάντων να κατανοήσουμε οικουμενικότητά του...» (Σελ. 79, *αυθε-ς παραλειπόμενα*).

Ό έργο του Colescott: «οι τρεις χάριτες: η, σεξ και θάνατος» (1981) είναι ένα έρ-πιτυχημένο κυρίως ως έξυπνη παρωδία. αυτό όχι γιατί απλώς διακωμωδεί τις καταλήψεις εναντίον της παραστατικής ραφικής, αλλά γιατί διακωμωδεί και την την παραστατική ζωγραφική...» (Σελ. *η μεινότητα της τέχνης*).

Η παρωδία έχει τη θέση της ως μια έμμεση αναπόφευκτα κυνική υπόμνηση του γε-

γονότος ότι ενώ δηλώνουμε πως η τέχνη έχει πεθάνει, εξακολουθούμε να επενδύουμε πολλά στα υποκαταστήματά της...» (Σελ. 150, *ο ενοχλητικός Picasso*).

«Το πραγματικό «σώμα» του Αλέξανδρου το ανακάλυψα σ' εκείνο τον πίνακα του Τσα-ρούχη που απεικονίζει τον Θεόφιλο ντυμένο με μιαν αυτοσχέδια ψευδο-μπαρόκ στολή... Ο Θεόφιλος-Αλέξανδρος, τραγικός και ταυ-τόχρονα αφοπλιστικά αφελής, αλλόκοτα πα-γιδευμένος στις ξεθωριασμένες μνήμες του, αλλά ζωντανός και προπαντός οικείος. Δεν είναι ένας νεοέλληνας Αλέξανδρος, αλλά ο Μέγας Αλέξανδρος των νεοελλήνων» (Σελ. 189, *κυνηγώντας το φάσμα του Αλέξανδρου*).

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΩΣ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ

«Ο καθηγητής R. Rosenblum, έχοντας υπ' όψιν το δημοκρατικό, όπως βιαστικά χαρα-κτηρίσθηκε, άνοιγμα της μετα-αποικιακής ιστορικής αφήγησης στις άλλες -όντως υπαρ-κτές ή όντως δυνατές- ιστορίες, είχε διατυ-πώσει την πρόβλεψη ότι στο έτος 2000 το πα-ρελθόν της τέχνης θα έχει αλλάξει τόσο πο-λύ, ώστε η φυσιογνωμία του 19ου αιώνα θα είναι πλέον αγνώριστη...» (Σελ. 129, *τέχνη και ιστορική αφήγηση*).

«Κατά τη γνώμη του δρα Danto, δύο είναι οι δρόμοι που οδηγούν σε μια κριτική προ-σέγγιση των έργων τέχνης απαλλαγμένη από μονοσήμαντες επιλογές και εσωτερικές συ-γκρούσεις: «Ο ένας είναι η κατάργηση των διακηρύξεων και των μανιφέστων. Κάτι που στο πολιτικό επίπεδο θα ονομάζαμε εθνική κάθαρση. Αν δεν υπάρχουν πλέον Tutsis, τό-τε δεν μπορεί να υπάρχουν Tutsis και Hutus. Αν δεν υπάρχουν Βόσνιοι, τότε δεν μπορεί να υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ Βόσνιων και Σέρβων. Η άλλη λύση είναι να ζούμε όλοι μαζί χωρίς να νιώθουμε την ανάγκη της κά-θαρσης, γιατί πολύ λίγο θα ενδιαφέρει αν εί-μαστε Tutsis ή Hutus, Βόσνιοι ή Σέρβοι...». Κι ο συγγραφέας καταλήγει με τη συγκινητι-κή ευχή: «Πόσο θαυμάσιο είναι να πιστεύει κανείς ότι ο πλουραλιστικός κόσμος της σύγ-χρονης τέχνης είναι ο προάγγελος της πολιτι-κής του αύριο!». Ή ο dr Danto είναι πολύ αφελής -πράγμα που διόλου δεν το πιστεύω- ή η κοινωνία της ειρηνικής συναδέλφωσης ελέω πλουραλισμού -την οποία τόσο χαρμό-συνα εξαγγέλλει- είναι κάτι παραπάνω από ιδεολογικά ύποπτη». (Σελ. 182-83, *αδιέξοδα κριτικής*).

Ανακεφαλαιώνοντας, τώρα, με δύο έν-νοιες -συνοψίζοντας τις προηγούμενες επισημάνσεις, μα και μετατρέποντας τις 43 επιφυλλίδες σε 5 κεφάλαια ενός βιβλίου που δεν έγραψε η κυρία Λοϊζίδη- θέλω να δι-ευκρινίσω ότι σ' αυτή την αναδιάταξη της

ύλης του βιβλίου έχω αποδώσει ορισμένες στάσεις της τέχνης σε στάσεις της κριτικής.

Ίσως όχι τόσο καλά όσο η κυρία Λοϊζίδη, ξέρω πάντως, και εγώ, πως ο Άρθουρ Ντάντο δεν είναι ο Άντυ Γουόρχολ, κι ο ενθουσιώδης Ζαχαρί Αστούκ, ο επιφυλακτικός Μπωντλαίρ ή ο βδελυσσόμενος Πωλ ντε Σαιν-Βικτόρ δεν είναι ο Εντουάρ Μανέ. Αλλ' εκεί, σ' αυτή τη σύγκλιση και ζύμωση λόγων και έργων, δια-δραματίζεται το πιο σημαντικό ζήτημα.

Εάν κάθε αισθητική συγκίνηση βιώνόταν αποκλειστικά μέσα στη σιωπή, εάν απέναντι σε κάθε εικαστική δημιουργία έπρεπε κανείς να συμπεριφέρεται όπως σε μιαν αίθουσα συναυλιών κατά τη διάρκεια ενός κοντσέρ-του, όλα θα ήταν διαφορετικά. Μα με κάθε ευκαιρία μικρής ή μεγάλης αισθητικής από-λαυσης -από συναυλία, έκθεση, χορό, παρά-σταση ή τσιμπούσι- πάντα προκύπτουν οι λέ-ξεις που αναλαμβάνουν να καταστήσουν επι-κοινωνήσιμη την αντίδρασή μας -ευφορική ή δυσφορική- στους άλλους (έστω κι αν πρό-κειται μόνο για τα συγχαρητήρια στη μαγεί-ρισα). Αυτομάτως, τότε, έχουμε διεισδύσει στο πεδίο της κριτικής.

Βεβαίως, με το πρώτο σχόλιο που δι-τυπώ-νει κάποιος, για έναν πίνακα που είδε ή μια παράσταση που παρακολούθησε, δεν μετα-τρέπεται σε Erwin Panofsky, E.H. Gombrich ή Jan Kott. Αλλά το σχόλιό του, ως σχόλιο, ανήκει περισσότερο στο πεδίο που περιλαμ-βάνει τον Πανόφσκι και τον Κοτ, παρά σ' εκείνο που περιλαμβάνει τον Μιχαήλ Αγγε-λο ή τον Ιονέσκο! Ούτε το σχόλιο είναι το ίδιο, εάν έχει διαβάσει κανείς τους παραπά-νω κριτικούς, με ό,τι θα ήταν εάν δεν τους έχει διαβάσει.

Κατά τούτο οι άνθρωποι καταφέρνουμε να 'μαστε άνθρωποι - κατά το ότι «λεξοποιού-με» με κάθε ευκαιρία εμπειρίες, συναισθή-ματα κι αντιδράσεις απέναντι σε κάθε λο-γής φαινόμενα. Σε βαθμό που να διερωτά-ται κανείς εάν και λίγο πριν, λίγο πριν από την καλλιτεχνική εμπειρία ή λίγο πριν από την παραλαβή του όποιου ερεθίσματος, μή-πως είναι η παρακαταθήκη των λέξεων που ήδη διαθέτουμε αυτή που θα επιτρέψει στη συγκίνηση να αναπτυχθεί και στην αντίδρα-ση να υπάρξει.

Εάν, λοιπόν, πρέπει να μάθουμε να κά-νουμε καλά αυτό που έτσι κι αλλιώς κάνου-με -ν' απολαμβάνουμε την τέχνη και να μι-λάμε γι' αυτήν, συνειδητοποιώντας κι επι-τείνοντας την απόλαυση που νιώσαμε- τότε βιβλία σαν αυτό της κ. Λοϊζίδη είναι κάτι παραπάνω από αναγκαία. Αναγκαία για να τα αφομοιώσουμε και να τα υπερβούμε - μι-λώντας, νιώθοντας, ξαναμιλώντας και ξα-νανιώθοντας.

Προβληματισμός και πολιτικές για τη Γλώσσα

της Γιάννας Γιαννουλοπούλου

«“Ισχυρές” και “ασθενείς” γλώσσες
στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού».
Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
Επιστημονική επιμέλεια Α-Φ. ΧΡΙΣΤΙΔΗΣ. Θεσσαλονίκη,
Ιούνιος 1999, τόμοι 2

Το δίτομο έργο, που εκδόθηκε το καλοκαίρι από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, αποτυπώνει τη συζήτηση που διεξήχθη στο Διεθνές Συνέδριο με τίτλο: «“Ισχυρές” και “ασθενείς” γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού». Το συνέδριο είχε διοργανωθεί τον Μάρτιο του 1997 στη Θεσσαλονίκη από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Για πρώτη φορά με το έργο αυτό παρουσιάζεται στην ελληνική βιβλιογραφία με συστηματικό τρόπο η συζήτηση που διεξάγεται σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο για τις σχέσεις ηγεμονίας που παρατηρούνται μεταξύ των γλωσσών στη σύγχρονη εποχή. Το έργο είναι πολύγλωσσο (ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά), αποτελείται από τις 51 συμβολές ελλήνων και ξένων επιστημόνων, τις συζητήσεις δύο στρογγυλών τραπεζιών και συμπληρώνεται με γλωσσάριο όρων και ευρετήρια. Χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες:

Στην πρώτη με τον τίτλο: «Γλωσσικός ηγεμονισμός: Γλώσσα και κοινωνία» εξετάζεται το ζήτημα του γλωσσικού ηγεμονισμού ως ζήτημα στρατηγικών έμμεσης κυριαρχίας. Συγκεκριμένα, διερευνάται το πώς τίθεται στη σημερινή συγκυρία του μετα-βιομηχανικού, μετα-εθνικού, παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού το ζήτημα των σχέσεων της πολιτισμικής και γλωσσικής ομογενοποίησης με την πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία. Η προβληματική που εκτίθεται ξεκινά με το αρχαιακό θέμα της «οικολογίας της γλώσσας» τόσο στη θετική εκδοχή της, δηλαδή της υπεράσπισης του δικαιώματος στη διαφορά απέναντι στη «γλωσσοκτόνα» πολιτική του πολιτιστικού ιμπεριαλισμού, όσο και στις αρνητικές συνέπειές της, όταν παρεκτρέπεται στο βιολογικό αναγωγισμό και υπονομεύει την ιστορικότητα της γλώσσας. Άλλες προσεγγίσεις αποδεικνύουν ότι η υπεράσπιση της πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας μπορεί να προωθηθεί από συγκεκριμένες γλωσσικές πολιτικές: επομένως, το κρίσιμο πεδίο αντιπαράθεσης είναι εκείνο των ιδεών και των αντανακλάσεων τους στο χώρο των γλωσσικών πολιτικών και όχι των γλωσσών ως συστημάτων. Υπό αυτή την έννοια η γλωσσική πραγματικότητα είναι σε μεγάλο βαθμό δημιουργήμα των παραστάσεων που έχουν οι ομιλητές για τις γλώσσες τους: οι παραστάσεις είναι αφενός εξωγλωσσικά προσδιορισμένες και αφετέρου παράγουν τις γλωσσικές συμπεριφορές. Κατά συνέπεια, οι γλωσσολόγοι θα πρέπει να αναρωτηθούν για την

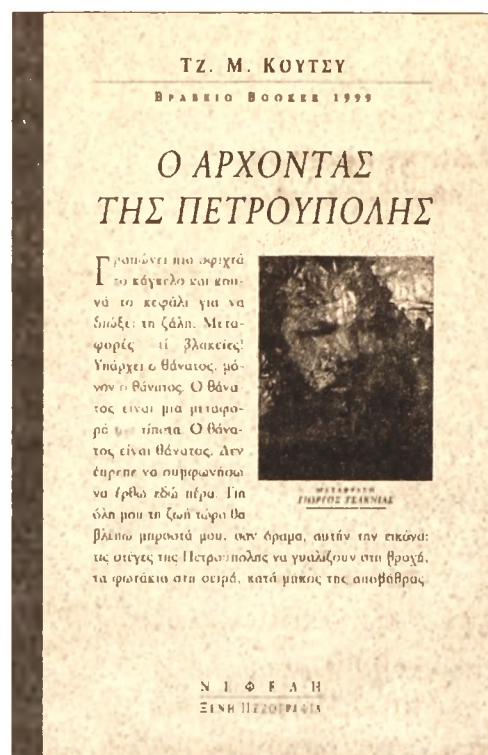
επάρκεια των γλωσσολογικών θεωριών όσον αφορά την περιγραφή και την κατανόηση της αξιακής διάστασης της γλώσσας και να μην περιορίζουν το πεδίο ενδιαφερόντων τους στην περιγραφή κάποιου αφηρημένου γλωσσικού συστήματος, απαλλαγμένου –υποτίθεται– από συμβολικές προσμεϊξεις.

Στη δεύτερη ενότητα με τον τίτλο: «Η Ευρωπαϊκή Διάσταση» διερευνώνται ζητήματα γλωσσικού ηγεμονισμού στο πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης. Οι συμβολές των διαφορετικών συγγραφέων περιγράφουν και αναλύουν τη γλωσσική κατάσταση στην Ε.Ε. ως σχέση γλώσσας/γλωσσικών πολιτικών και αγοράς, με την αγγλική γλώσσα και κατέχει κεντρικό ρόλο στην αγορά των γλωσσών. Επισημαίνεται η «αφαιρετική» δράση της αγγλικής απέναντι στις άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες που συνδέεται με την αυξανόμενη κυριαρχία των διεθνοποιημένων νεοφιλελεύθερων σχεδιασμών. Οι προοπτικές «απο-ηγεμονοποίησης» της αγγλικής ωστόσο δεν εκτιμώνται με τον ίδιο τρόπο από τις διάφορες συμβολές. Κατ' άλλους συγγραφείς απουσιάζει από το επίπεδο των επιτελικών σχεδιασμών της Ε.Ε. μια πολιτική διασφάλισης της πολιτισμικής και γλωσσικής ισοτιμίας, ενώ κάποιες προσεγγίσεις αντιμετωπίζουν αισιόδοξα τα όποια μέτρα προστασίας των μειονοτικών γλωσσών και υποστηρίζουν την υιοθέτηση του «τρεπίπεδου» μοντέλου πολυγλωσσίας που θα επιτρέπει σε κάθε ευρωπαίο πολίτη να είναι γλωσσικά εξοπλισμένος, ώστε να ικανοποιεί επικοινωνιακές ανάγκες σε επίπεδο τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό/διεθνές. Κοινή πάντως είναι η διαπίστωση ότι επείγει να διεκδικηθούν και να προωθηθούν μέτρα που αντισταθμίζουν τις επιπτώσεις της «αγοράς των γλωσσών».

Η τρίτη ενότητα έχει ως τίτλο: «Γλώσσα - Γλώσσες: επαφή και σύγκρουση» και παρουσιάζει εκδοχές γλωσσικής επαφής - σύγκρουσης σε συγκεκριμένες ιστορικές συγκυρίες. Συζητούνται εγχειρήματα «ισχυροποίησης» δύο ασθενών γλωσσών, της γαλικιανής και της καταλανικής, καθώς και οι ιδιαίτερες εκδοχές γλωσσικού ηγεμονικού ιστορικά (π.χ. ο ολλανδικός γλωσσικός ηγεμονισμός σε σχέση με τις μεγάλες αποικιοκρατικές παρεμβάσεις της αγγλικής, της γαλλικής, της πορτογαλικής). Εξετάζεται η περίπτωση της τσιγγάνικης και επισημαίνεται η ζωτικότητα της που συνυπάρχει με την απουσία διεκδικητικού γλωσσικού κινήματος από τους ομιλητές της. Ιδιαίτερη θέση κατέχει η μελέτη των επαφών της ελληνικής με τη γαλλική και την αγγλική σε περιπτώσεις ομάδων ελλήνων μεταναστών στη Γαλλία, το Βέλγιο και την Αυστραλία. Οι απόψεις στο σημείο αυτό στηρίζονται σε επιτόπιες μελέτες ερευνητών και σκιαγραφούν όλα τα προβλήματα που θέτει η διπλή ανάγκη των ομιλητών για διατήρηση της γλωσσικής και εθνικής ταυτότητας αφενός και για συνύπαρξη με άλλες γλώσσες σε πολυγλωσσικές κοινωνίες αφετέρου.

Πρωτότυπη και πολύ σημαντική είναι η κατάθεση της προβληματικής για τις τύχες των διαλέκτων, γεωγραφικών και κοινωνικών. Οι ελληνικές διάλεκτοι ιστορικά έχουν εμπλακεί στο «γλωσσικό ζήτημα» και έχουν χρησιμοποιηθεί ως πεδίο νομιμοποίησης της άποψης τόσο των δημοτικιστών, όσο και των καθαρευουσιάνων. Στη σύγχρονη έρευνα επανεξετάζονται τόσο οι ηγεμονικές πρακτικές των πρότυπων εθνικών γλωσσών απέναντι στις διαλέκτους, όσο και η δυνατότητα «υποταγμένων» κωδικών, όπως οι διάλεκτοι, να διαχέουν ορισμένα χαρακτηριστικά τους στον «κυρίαρχο» κώδικα στο πλαίσιο της ίδιας γλώσσας. Τα όρια, επομένως, του τι είναι διάλεκτος και τι γλώσσα είναι έντονα προσδιορισμένα από εξωγλωσσικές παραμέτρους, επαναβεβαιώνοντας την κλασική ρήση των γλωσσολόγων ότι

Τζ. Μ. Κούτου

Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ
ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

«Ο Φ. Ντοστογιέφσκι βρίσκεται στην Δρέσδη όταν μαθαίνει για το θάνατο του Πάβελ, θετού γιου του.

Με την επιστροφή του στην Πετρούπολη, προσπαθεί να συναντήσει τους ανθρώπους που εκείνος συναναστρεφόταν και να διερευνήσει τις άγνωστες συνθήκες του θανάτου του.

Η επίσημη εκδοχή είναι η αυτοκτονία ενώ οι αναρχικοί φίλοι του θύματος πιστεύουν ότι δολοφονήθηκε από την τσαρική αστυνομία. Μέσα από τις αφηγήσεις των ανθρώπων που γνώρισαν τον Πάβελ ανακαλύπτει ο ίδιος ο Ντοστογιέφσκι τον γιο του. Εγκλωβισμένος λοιπόν σ' ένα πλέγμα ενοχής και θλίψης για το χαμό του Πάβελ επανεξετάζει τη «σχέση» του μαζί του, όσο και την προσωπική του στάση απέναντι στην κοινωνική αναταραχή που επικρατεί στην παρηκμασμένη τσαρική Ρωσία.

Πρόκειται για ένα ψυχογράφημα, μια καταγραφή και ανάλυση ανθρώπινων αδυναμιών.

Ο συγγραφέας με μαεστρία αποδίδει και τις πιο λεπτές αποχρώσεις των συναισθημάτων των ηρώων του με φόντο την Πετρούπολη του 19ου αιώνα όπου σιγοβράζει η επανάσταση.

Ένα μυθιστόρημα συγκλονιστικό».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ 10680 • ΤΗΛ. 3607.744

FAX 3623.093 • E-mail: nefeli-p@otenet.gr

γλώσσα είναι μια διάλεκτος που διαθέτει στρατό και στόλο».

Η σύγχρονη μελέτη των γλωσσικών συγκρούσεων θα ήταν ελλιπής αν δεν επικεντρωνόταν και στην περίπτωση των Βαλκανίων και του ρόλου που οι γλωσσικές «καθάρσεις» έπαιξαν ως συνοευτικές των «εθνοκαθάρσεων» στη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Βαλκάνιοι –κατά κύριο λόγο– συγγραφείς παρουσιάζουν το ως ίδιες γλώσσες προβάλλονταν ως διαφορετικές ή το αντίστροφο από τον εθνικιστικό λόγο, προκειμένου να εξυπηρετηθούν πατριωτικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα, βαλκανικά και ξω-βαλκανικά.

Η τέταρτη ενότητα με τον τίτλο: «Ζητήματα γλωσσικής πολιτικής» πραγματεύεται ζητήματα γλωσσικής εκπαίδευσης, διδακτικής των γλωσσών, νομικής αντιμετώπισης της γλωσσικής ετερότητας, γλωσσικής τυποποίησης και ζητήματα μετάφρασης και λογοτεχνίας. Στα ζητήματα της εκπαίδευσης τονίζεται η ανάγκη προσαρμογής των γλωσσικών μαθημάτων στις σύγχρονες οινωνικές και εργασιακές συνθήκες, όπως αυτές καθορίζονται από τις νέες τεχνολογίες και από την αυξανόμενη σημασία της πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας. Ο σύγχρονος «γραμματισμός» απέχει από τον παραδοσιακό αλφαριθμητισμό της ομογενούς ρότυπης γραπτής γλώσσας. Η παιδαγωγική, επομένως, του σύγχρονου γραμματισμού βρίσκεται μπροστά στο αντιφατικό καθήκον αφενός να προετοιμάσει τους εκπαιδευόμενους για την ευέλικτη εργασιακή πραγματικότητα και αφετέρου να τους καταστήσει ικανούς να μην υποτάσσονται άκριτα σε κάθε νέα πραγματικότητα. Στην κατεύθυνση αυτή η θέαση της γλώσσας ως δραστηριότητας παραγωγής κειμένων με ποικιλία νοημάτων μπορεί να λειτουργήσει θετικά στην εκπαίδευση υποκειμένων και όχι απλώς την κατάρτιση εργατικού δυναμικού.

Στα ζητήματα της διδακτικής της ξένης γλώσσας επισημαίνεται η μπλοκή των δασκάλων της αγγλικής στις ηγεμονικές στρατηγικές διδακτικής της αγγλικής, που εκπροσωπεί μια ισχυρή βιομηχανία, καθόλου «ουδέτερη». Τμήμα αυτής της ηγεμονικής άποψης είναι η διδακτική της αγγλικής καταλαμβάνει και ο λόγος των ειδικών/ερευνητών για τη διδακτική της ισχυρής ξένης γλώσσας.

Ενδιαφέρον, τέλος, παρουσιάζουν οι προσεγγίσεις που αφορούν θέματα γλωσσικής τυποποίησης, είτε πρόκειται για τη γραμματική τυποποίηση των λόγιων στοιχείων της ελληνικής είτε για τα εγχειρίσματα ορθογραφικής ρύθμισης σε διάφορες ευρωπαϊκές γλώσσες. Και σε αυτά τα «τεχνικά» ζητήματα επιβεβαιώνεται η τάση των «ισχυρών» γλωσσών να εγγράφουν τέτοιες ρυθμίσεις στη στρατηγική της υπερεθνικής διάδοσής τους, ενώ οι «ασθενείς» γλώσσες συχνά αντιστέκονται σε τέτοιες ρυθμίσεις ή μεταρρυθμίσεις θεωρώντας τις παραβίαση πολιτισμικού κεφαλαίου. Ετσι το σύγγραμμα σχέσεων «ισχυρή» - «ασθενής» γλώσσα συχνά μεταβάλλεται σε ζεύγος σχέσεων «εκσυγχρονισμού» και «προγονοπληξίας». Η υπέρβαση της πλαστότητας αυτής της αντίθεσης απαιτεί μια ισοβάθυνση στις «εκσυγχρονισμένες» ηγεμονικές πρακτικές των «ισχυρών» γλωσσικών, καθώς και στις αμυντικά αταβιστικές αντιλήψεις των «ασθενών» γλωσσών. Οπου βέβαια, μετωπιακά, με τον όρο «γλώσσες» εδώ νοούνται κοινωνικά υποκείμενα και φορείς γλωσσικών πολιτικών. Η διερεύνηση της πολύπλοκης και αλληλεπιδραστικής σχέσης μεταξύ των υποκειμένων και των γλωσσών είναι το σημείο όπου η σύγχρονη έρευνα για τη σχέση γλώσσας και ηγεμονισμού πρέπει να επικεντρωθεί.

Και σε αυτή την κατεύθυνση το δίτομο έργο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας αποτελεί σημαντικότερη συμβολή και ικανοποιητική αφετηρία για περαιτέρω διερεύνηση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

- **ΔΑΝΙΗΛ ΙΑΚΩΒ**
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- **Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ**
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ**
«Εις την οδόν των φιλελλήνων» του Α. Εμπειρίκου, «Ο Έρωτας στα χιόνια» του Αλ. Παπαδιαμάντη, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευματική ζωή
- **ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ**
Ερωτικές μεταμορφώσεις αντίδωρο στην Μάτση Χατζηλαζάρου, Ούτως ή άλλως
- **ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ**
Επισημάνσεις
- **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΥΠΟΥΡΛΗΣ**
Πήγε να εγκοιμηθεί στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου
- **ΒΙΚΤΟΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ**
Υπερρεαλισμός και «Υπερρεαλισμοί»

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

- **ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ**
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ, Παρεμβάσεις
- **ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ**
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος
- **ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ**
Το κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία του δυτικού συστήματος εξουσία:
- **ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ**
Η κριτική της πολιτικής του Μαρξ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- **ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ**
*Φύλλα-Φτερά
Ο Βασιλιάς που πέθανε*
- **ΑΝΟΥΣΩ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ-ΡΟΕ**
Η άλλη μου πατρίδα
- **ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΡΜΠΑΛΑΣ**
101 Ποιήματα

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

- **Κάτι το «ΩΡΑΙΟΝ»**
Μια περιήγηση στην ελληνική κακογουστιά
- **Kitsch (Made in Greece)** Αγγλικό
- **ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ**
Ο τρίτος δρόμος
- **ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ**
Τσιγγάνικη ορχήστρα
- **ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ**
Ιστορία μιας γραμμής
- **ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ**
Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΔΟΚΙΜΙΑ

- **ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ**
Η αδιαχώρητη κοινωνία
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ**
Πολιτικό σύστημα και πολιτική
- **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ**
Θεσμοί, ιδεολογία και πολιτική στο μεσοπόλεμο
- **ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ**
Ο μαρξισμός της ιστορικής σοσιαλδημοκρατίας
- **ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ**
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
- **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ**
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- **ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ**
Το κυπριακό. «Στρατηγική» και στρατηγική
- **ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ**
Το «Γιρότυπο Βασίλειο» και η μεγάλη ιδέα
- **ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ**
Μια συνάντηση: Σεφέρης-Μακρυγιάννης
- **ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ**
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
- **ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ**
Η αρχαιολογία στην Ελλάδα
- **ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ**
Υγεία - Κοινωνία - Πολιτική
- **ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ**
Λεπτομέρειες
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΣ**
Η χρήση και η κατάχρηση του αντιαμερικανισμού στην Ελλάδα
- **SALVATORE NICOSIA**
Το σήμα και η μνήμη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ, Δημοχάρους 60, Τηλ.: 72 32 819 Fax: 72 26 107

E-mail: chrapou@otenet.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΚΑΤΑΡΤΙ, Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα

Τηλ.: 36 04 793 - 36 01 271, Fax: 36 09 697

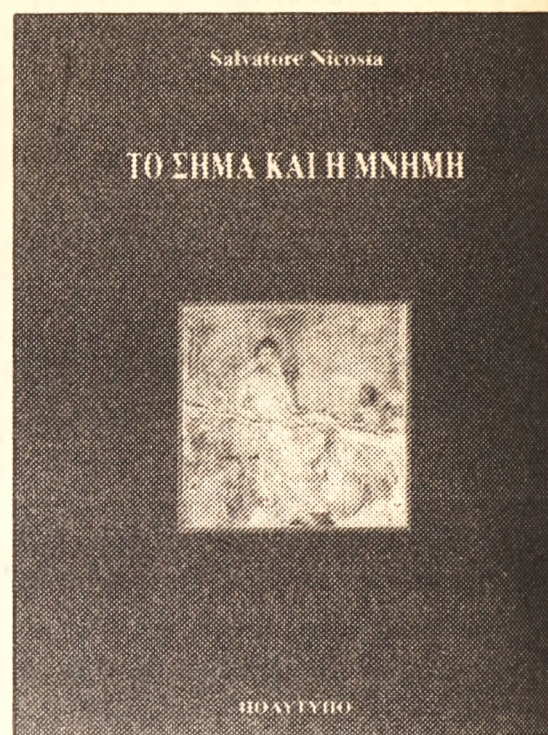
Salvatore Nicosia

ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Ταφικά επιγράμματα
από την αρχαία Ελλάδα

Μετάφραση:
Ευριπίδης Γαραντούδης

Από τις χιλιάδες επιγραφές που διασώθηκαν παρουσιάζεται μία σημαντική επιλογή που περιέχει κείμενα από τον 7ο π.Χ. αιώνα μέχρι τον 4ο μ.Χ. Αρχαίο κείμενο, μετάφραση, σχόλια. Έκτενής εισαγωγή του ελληνιστή Σαλβατόρε Νκοζία. Τετράχρωμες απεικονίσεις από τις επιτύμβιες στήλες της Δημητριάδος.

Η επιτύμβια επιγραφή διαιωνίζει τό όνομα και την ταυτότητα ενός ατόμου, μαρτυρεί τον τρόπο που έζησε και πέθανε, χαράζει την παρουσία του στή μνήμη του κοινωνικού συνόλου, προτείνοντάς τον σαν ήρωικό πολιτικό, ήθικό παράδειγμα και του ξαναδίνει τή μοναδική μορφή ύπαρξης που μπορεί νά συνεχίζει ακόμα και μετά τό θάνατο.

Έκδόσεις
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Έφηβος φόβος

Ειρήνη Σπανίδου,
όβος,
ιδ. Ωκεανίδα,
Αθήνα 1999

Η είσοδος στην εφηβεία προ-
τοθέτει ενίοτε μια επώδυνη
κίμασία μετάβασης και προ-
χομής σε μια καινούργια,
ζι πάντοτε ευχάριστη, πραγ-
ματικότητα, που απαιτεί νέες
εξιώτητες, συμπεριφορές κι
αθυγράμμιση με διαφορετικές
ξίες και κανόνες-κώδικες.

Μυθιστόρημα της εφηβείας, ο
«Φόβος» της Ειρήνης Σπανίδου
απαγράφει την πορεία εξοι-
κείωσης της μικρής Άννας Κα-
ρυστινού με τα καινούργια δε-
ομένα που εισάγουν αίφνης
την, μέχρι πρότινος, απλή ζωή
ης, οι μεταβολές στο σώμα και
ο μυαλό της.

Γα πρώτα γυναικεία χαρακτη-
στικά αρχίζουν ν' αποτυπώ-
ονται με ευκρίνεια πάνω στο
ορμί της Άννας, πράγμα που
υνειδητοποιεί η ίδια και κατα-
ράφει ο περίγυρος απευθύνο-
άς της βλέμματα σημαίνοντα
κι φορτισμένα.

Η Άννα χαίρεται με τη νεοα-
κτηθείσα αυτή και απροσδό-
γη ομορφιά, την απολαμβά-
ει με κάποιο φόβο και ενοχές
λά και προσπαθεί να την
ορκίσει, να την αγνοήσει, να
ην παρακάμψει. Μπροστά στο
ίσμα και την προοπτική ενός
ρωτισμού που εκλύεται ερή-
ην της από το ίδιο της το σώμα
κι που τη γοητεύει αλλά και
ην τρομάζει, η Άννα επιχειρεί
ι αρνηθεί την αναπόφευκτη
ακότητά της στρεφόμενη σ'
ασχολήσεις πνευματικού χα-
ακτήρα. Ωστόσο, η διαπίστω-

ση πως το σώμα υπάρχει σχε-
δόν σαν αυτόνομη οντότητα με
τους δικούς του κανόνες είναι,
για την Άννα, μια δυσάρεστη
πραγματικότητα.

Κόρη σκληροπυρηνικού στρα-
τιωτικού που βασιζέται την παι-
δαγωγική του μέθοδο στην αυ-
τοπειθαρχία και την αντοχή και
μιας Αιγυπτιώτισσας φιλάρε-
σκης μητέρας, που προσπαθεί
νωχελικά και απρόθυμα να
προσαρμοσθεί στους δύσκο-
λους ρυθμούς μιας καλοκουρδι-
σμένης οικογένειας, η Άννα
φοβάται μήπως φανεί ανάξια κι
ελλιποβαρής στα μάτια των γο-
νιών της και ιδίως του αυστη-
ρού πατέρα και βάζει τα δυνα-
τά της να εκπληρώσει το προ-
διαγεγραμμένο γι' αυτήν πλάνο
εκπληρώνοντας τους στόχους
της.

Προκειμένου να ξεορκίσει
τους ποικίλους φόβους που
στοιχειώνουν το μυαλό της, η
Άννα αποφασίζει να καλλιερ-
γήσει μέσα της, όσο το δυνατόν
περισσότερο, το θάρρος, την
τόλμη και τη γενναιότητα, κάτι
που σήμερα η ψυχολογία θα χα-
ρακτήριζε ίσως «υπερ-αναπλή-
ρωση». Τιμωρεί το σώμα της
και βασανίζει την ψυχή της
εφαρμόζοντας ένα είδος «ομοι-
οπαθητικής», που επιβάλλει
στον εαυτό της εκτειθέμενη αυ-
τοβούλως σε αγχογόνα ερεθί-
σματα.

Συγχρόνως, οι νοητικές δομές
που αναπτύσσονται κι εξελίσ-
σονται κατά την εφηβεία επι-
τρέπουν στην Άννα να κάνει
πολύπλοκους και συναρπαστι-
κούς συλλογισμούς, συνδέο-
ντας ετερόκλητα δεδομένα από
διαφορετικές γνωστικές περιο-
χές και καταλήγοντας σε απρό-

σμενα συμπεράσματα, που φαί-
νονται εκ πρώτης όψεως ορθά,
αν κι εμπεριέχουν λογικά λάθη,
επιτρεπτά ωστόσο σε μια έφη-
βη που εξερευνά τις δυνατότη-
τές της, στο πλαίσιο της γνωρι-
μίας με τον εαυτό της.

Οι παραδοξότητες αυτές,
σκανδαλώδεις για τους άλλους
αλλά αυτονόητες για την Άννα,
που δεν υποψιάζεται τα ολι-
σθήματα της συλλογιστικής
της, θέτουν σε αμφισβήτηση
πάγιες κοινωνικές και ηθικές
αξίες.

Δεν είναι τυχαίο ότι το μυθι-
στόρημα τοποθετείται κάπου
στη δεκαετία του '60 στη Θεσ-
σαλονίκη, εποχή κατά την
οποία έδρασε ο περίφημος
δράκος του Σείχ-Σου, του οποί-
ου τα κίνητρα και τη δράση
προσπαθεί να ανατάμει η Άννα
, σε μια απόπειρα να φτιάξει το
ψυχολογικό του προφίλ.

Αμφιθυμική και αλλοπρόσαλ-
λη, πεισματάρη και σκληρή, η
Άννα είναι συγχρόνως ο φορέ-
ας μιας εγγενούς τάσης προς το
καλό και το δίκαιο, όπως το
όρισε ο χριστιανισμός, και νιώ-
θει να πλήττεται ανυπόφορα
από το κακό και το παράλογο,
όπως αυτά υποστασιοποιού-
νται στην εγκληματική δραστη-
ριότητα του δράκου.

Μπερδεμένη από τις αντιφά-
σεις του κόσμου και της ζωής,
ανέτοιμη ακόμη να συνθέσει
μια κοσμοαντίληψη που να διέ-
πεται από συνέχεια και λογική
ακολουθία, η Άννα στέφεται
στο τέλος νικήτρια. Αντικρίζο-
ντας κατα πρόσωπο και μάλιστα
κατάματα το φόβο της, κατορ-
θώνει να λυτρωθεί απ' αυτόν.

Νίκη Κώτσιου

Αφιέρωμα στη ρωσική
λογοτεχνία και την ίδια
στιγμή αφιέρωμα σ' έναν
αφοσιωμένο της
λογοτεχνίας –της
πεζογραφίας, του
δοκιμίου και της
μετάφρασης– τον **Μήτσο
Αλεξανδρόπουλο**. Στο
τεύχος 11 (Μάρτ-Ιούν.
'99) του καλού

περιοδικού **Θέματα
Λογοτεχνίας** (εκδ.
Γκοβόστη, διευθυντής:
Χρίστος Αλεξίου)
συγκεντρώνεται μια τόσο
πλούσια συγκομιδή, που
το τεύχος αυτό θα είναι
στο μέλλον ένα σταθέρο
σημείο αναφοράς για
όποιον εραστή της
ρωσικής γραμματείας θα
ήθελε να βρει πύκνωση
στοχασμού, ποικιλία
επιλογών, ποιότητα
μεταφράσεων: ποίηση
του Πούσκιν, του
Μαντελστάμ, του
Μαγιακόφσκι·
διηγήματα του Τσέχωφ,
του Τολστόι. Τρεις
παλαιότερες
συνεντεύξεις του Μ.Α.
διαφοριστικές της
στάσης του συγγραφέα
απέναντι στο έργο που
μελετά, σχολιάζει ή
μεταφράζει και έξι
δοκίμια, που ξεκινούν
από την «αφήγηση της
εκστρατείας του Ιγκόρ»
και καταλήγουν στην
«Οκτωβριανή
Επανάσταση και το
σοβιετικό μυθιστόρημα».
Ένας μόχθος και μια
περιπέτεια ζωής που έχει
δώσει ως τώρα είκοσι
αυτοτελείς εκδόσεις με
άξονα τη Ρωσία,
αποτυπώνει με το ειδικό
αυτό τεύχος την
αρτιότητα και
πολυπρισματικότητα της
προσέγγισης του Μ.Α.,
καθώς και αποκαλύπτει
τη συγγραφική του
γενναιοδωρία.

Βιβλίο που φέρεται να

είχε εντυπωσιάσει ακόμη και εκείνη τη Σιμόν ντε Μποβουάρ, *Η γυναίκα του Ζυλ του Μ.*

Bourdhouxe

(μετάφραση: Άννα

Ραδίτσα, επιμέλεια:

Κωστής Γιούργος, εκδ.

Printa, 1999) περιγράφει

με ενάργεια τη μόλυνση

που προκαλεί στην ψυχή

ο ενίοτε θανατηφόρος

ιός της ζήλειας.

Διεισδυτικότατη

περιήγηση στα άδυτα του

γυναικείου ψυχισμού και

λεπτομερής ανατομία της

ζήλειας που τελικά

επισύρει την

αυτοκαταστροφή, σε

μια ύστατη, πλην όμως

ανώφελη προσπάθεια, να

επιβεβαιώσει τη δύναμη

ενός έρωτα που καθ'

οδόν προδόθηκε. Έχουν,

ως φαίνεται, πάντοτε τη

σημασία τους

παρατηρήσεις αυτού του

τύπου και βιβλία, όπως

αυτό, τις μυστικές

διόδους επικοινωνίας με

το κοινό.

Για την επανέκδοση των

βιβλίων του **Δημήτρη**

Χατζή δεν αρκεί μια

απλή μνεία. Ωστόσο,

χαιρετίζουμε την εκ νέου

εμφάνιση των δύο

βιβλίων του (*Το Τέλος*

της Μικρής μας Πόλης

και *Το Διπλό Βιβλίο*, με

την υποδειγματική

φροντίδα των εκδόσεων

«Το Ροδακίό» 1999), που

όπως και όλα τα βιβλία

του Χατζή ήταν από

καιρό εξαφανισμένα από

τη βιβλιογορά.

Εξαντλημένα προ

χρόνων πολλών ...

Περιμένουμε να δούμε

και στη συνέχεια την

επανέκδοση του συνόλου

των έργων του, αλλά και

την αξιοποίηση των

καταλοίπων του, τώρα

μάλιστα που υπάρχει

κατατεθειμένο και

ηλεκτρονικά το ογκώδες

και συστηματικό έργο

Ενας αριστερός άρχοντας

Νορμπέρτο Μπόμπιο,

Αυτοβιογραφία

(με τη φροντίδα του

Αλμπέρτο Παπούτσι),

μτφρ. Μπάμπης Λυκούδης,

εκδόσεις Εκκρεμές,

Αθήνα, Νοέμβριος 1999

Ο Νορμπέρτο Μπόμπιο γεννήθηκε στο Τορίνο το 1909 από γονείς πλούσιους και μορφωμένους αστούς, ανδρώθηκε μέσα στο πολιτικό κλίμα του μεσοπολέμου και έγινε κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ενεργό μέλος της αντιφασιστικής ομάδας *Giustizia e liberta* και του κόμματος της Δράσης, που είχε συνασπίσει σοσιαλιστές και φιλελεύθερους-σοσιαλιστές. Η πολιτική φιλοσοφία του Μπόμπιο βρίσκει έκφραση στο αριστερό βραχύβιο κόμμα *Partito d'azione*. Ο Μπόμπιο, παραμένοντας πάντα ένας ενεργός πολίτης, αφιερώθηκε στη διδασκαλία, ενώ το 1984 ο Σάντρο Περτίνι τον αναγόρευσε ισόβιο γερουσιαστή.

Αυτή είναι σε λίγες γραμμές η ιστορία του καθηγητή της Φιλοσοφίας του Δικαίου Νορμπέρτο Μπόμπιο. Η ζωή του, που κρατά σχεδόν έναν αιώνα, τον έφερε πάντα στο κέντρο των σπουδαιότερων πολιτικών γεγονότων της ταλαιπωρούμενης δημοκρατίας στην Ιταλία. Με τις πολύτιμες πολλές φορές διασαφηνιστικές παρατηρήσεις του Αλμπέρτο Παπούτσι, δημοσιογράφου της «Stampa», ο οποίος διδάσκει θεωρία και τεχνική της δημοσιογραφικής γλώσσας στο Πανεπιστήμιο του Τορίνο, όπου κατά κύριο λόγο δίδαξε ο Μπόμπιο, η αυτοβιογραφία του γίνεται ένα πανόραμα των γεγονότων του 20ού αιώνα, των πολιτικών αλλά και αυτών της πνευματικής ζωής.

Ο ίδιος ο Μπόμπιο διάλεξε για τον εαυτό του το ρόλο του πανεπιστημιακού δασκάλου· είναι

χαρακτηριστικό πως όταν το φασιστικό καθεστώς δυσχέρανε την εκλογή του στην έδρα του τακτικού καθηγητή της Φιλοσοφίας του Δικαίου, μη αποδεχόμενο τη συμμετοχή του στο διαγωνισμό, αυτός κατέφυγε στο φιλοφασιστικό περιβάλλον του, για να αναγορευθεί τελικά καθηγητής το 1938. Αυτό το γεγονός, όμως, το βίωσε και ο ίδιος ως ένα σοβαρό ολίσθημα και μετά ταύτα, στη Σιένα αλλά και στην Πάντοβα όπου δίδαξε επί φασισμού, οργανώθηκε ως ενεργός αντιφασίστας, μη μαρξιστής όμως, προοδευτικών αρχών.

Εν τέλει, μη φοβούμενος και αντιμετωπίζοντας πάντα με σωκρατική διάθεση τον κίνδυνο, παρ' ότι νιόπαντρος και υποψήφιος πατέρας, κατέληξε, κατά τη γερμανική κατοχή μετά την κατάρρευση του Μουσολίνι, να συλληφθεί και να φυλακιστεί. Κατόπιν, συμμετείχε ενεργά στην αντιφασιστική προπαγάνδα· έχει δε αφιερώσει ωραίες σελίδες από την αυτοβιογραφία του στη διάκριση ενεργού και παθητικής αντίστασης, όπου τίθεται ότι η ενεργός αντίσταση είναι και η ένοπλη, στην οποία δεν συμμετείχε, αλλά και η διακινδύνευση της προπαγάνδας, της οποίας ηγείτο.

Μετά τον πόλεμο και την απασχόλησή του με την πολιτική, όπου ίδρυσε το αριστερό κόμμα *Partito d'azione*, το οποίο όμως απεδείχθη βραχύβιο, αφοσιώθηκε στη διδασκαλία, όπου τον ενδιέφερε κυρίως η λογική του Δικαίου και οι κοινωνικές του παράμετροι, σε αντίθεση με την ιστορία της Φιλοσοφίας του Δικαίου, την οποία δίδασκαν οι τότε προκάτοχοί του. Ασχολήθηκε με τον νομικό θετικισμό αλλά και στράφηκε εναντίον της γλωσσικής ανάλυσης στο Δίκαιο. Ασχολήθηκε επίσης με την ιδιάζουσα δεοντική λογική του Δικαίου. Θεωρούσε δασκάλους του τον νομικό Τόμας Κέλσεν και τον φιλόσοφο Τόμας

Χομπς. Ο Κέλσεν, όπως γράφει, κατέχει θεμελιώδη θέση όχι μόνο στις μελέτες του περί της θεωρίας του δικαίου αλλά και σε εκείνες για την πολιτική θεωρία. Ιδιότυπη ακόμα ήταν η σχέση του με τον περίφημο νομικό και φιλόσοφο Καρλ Σμιτ, με τον οποίο διατήρησε επί χρόνια αλληλογραφία.

Όμως βγαίνει και πάλι από την αποκλειστική ενασχόληση με την επιστήμη, όταν αντιμετωπίζει τα γεγονότα του '67 στο Τορίνο, γεγονότα που είχαν τη μεγαλύτερη σφοδρότητα εκεί απ' όλες τις άλλες πόλεις της Ιταλίας, στο κλίμα του Μάη του '68. Έχει να αντιμετωπίσει ακόμα και το γιο του, γραμματέα του διασχολικού συμβουλίου, που στρέφεται εναντίον του. Βέβαια, δεν παίρνει τη θέση των φοιτητών, που πολλοί αριστεροί καθηγητές θεωρούσαν τότε ακόμα και φασιστική. Ωστόσο πάντα ήλπιζε σε μια ειρηνική-φραστική εκτόνωση αυτού του κινήματος, προσδοκία που διαψεύστηκε οικτρά μετά τη φοβερή βία της τρομοκρατίας στην Ιταλία.

Τιμημένος καθ' όλα απόμαχος, ανασκοπεί τώρα τη ζωή του και την πολιτεία του. Έχοντας διαβάσει το βιβλίο, μας μένει γι' αυτόν μια εκπληκτική περιγραφή που παραθέτει ο Παπούτσι από το βιβλίο του Φράνκο Φορτίνι «Asia Maggiore» εξ αφορμής ενός ταξιδιού στην Κίνα, όπου συνταξίδεψαν ως μέλη μιας πρώτης πολιτικής αντιπροσωπείας που προσκλήθηκε από την Κίνα του Μάο το 1955. Τον ονομάζει «Ντέλε Κάρτε», από τον Καρτέσιο, και συνεχίζει: «Γύρω στα 45 με 50. Όλη του η προσωπικότητα αναδίδει, περισσότερο και από τη διανοητική του δύναμη, έναν τύπο βαθύρριξης αγωγής, μια προσήλωση σε παππούδες και γεννητορες». Μιλάει ο Φορτίνι για τη σεμνότητά του, για την αυτοειρωνεία και την αυτοσυγκράτη

του που μόνον στη μεγάλη ζέλαση στην Κόκκινη Πλα-
για για την επέτειο της Επανά-
στασης είδε να χάνεται σ' έναν
ρό ενθουσιασμό, που πήρε
γγορα πίσω.

Μπόμπιο εντάσσεται σε

έναν ευγενή ανθρώπινο τύπο
που χάνεται, του αστού αλλά και
άρχοντα ιταλού, θεατή της πολι-
τικής σκηνης, που όμως, όταν
εκαλείτο, βρισκόταν πάντα στις
επάλξεις των αξιών της δικαιο-
σύνης και της ελευθερίας.

Η μετάφραση του Μπάμπη
Λυκούδη είναι προσεγμένη
και ακριβής. Η εκδοτική δε
προσπάθεια μας φαίνεται εν-
διαφέρουσα.

Έρη Κασίμη

Η κατάρρευση μιας τράπεζας

Νικ Λίζον, Ένας επικίνδυνος
ματιστής, Μπφρ. Ερρίκος
μαρτζινόπουλος, εκδόσεις
στανιώτη 1999

λάχιστες υποθέσεις έχουν
σελκύσει το ενδιαφέρον της
κόσμιας κοινής γνώμης όσο
κατάρρευση της εμπορικής
τράπεζας Μπάρινγκς στα τέλη
Φεβρουαρίου του 1995. Και
είναι η μοναδική περίπτω-
στα παγκόσμια τραπεζικά
νικά που ένας άνθρωπος
άφερε να προκαλέσει ζημιά
εκατομμυρίων λιρών στην
τράπεζα όπου εργαζόταν.

«Ένας επικίνδυνος χρημα-
τής» αποτελεί την προσωπι-
μαρτυρία του πρωταγωνιστή
συγκλονιστικής αυτής υπό-
της και εξηγεί πώς και γιατί
είναι και μόνον άνθρωπος εξα-

πάτησε ένα ολόκληρο σύστημα,
πείθοντας τους πάντες ότι κέρ-
διζε καθημερινά τεράστια πο-
σά, ενώ στην πραγματικότητα
έχανε.

Το βιβλίο αυτό είναι ένας
σπάνιος συνδυασμός οικονομι-
κού θρίλερ και ρεαλιστικής πε-
ριγραφής των σύγχρονων χρη-
ματιστηριακών πρακτικών, που
αποκαλύπτει ότι η πραγματικό-
τητα σπάνια είναι αυτή που βλέ-
πουμε ή νομίζουμε.

Ο Νικ Λίζον είναι ο πρωταγω-
νιστής της κατάρρευσης της
τράπεζας Μπάρινγκς και σήμε-
ρα εκτίει στη Σιγκαπούρη την
ποινή που του επιβλήθηκε για
τη συμμετοχή του στη χρεοκο-
πία της τράπεζας.

Όπως γράφει ο Νικ Λίζον,
υπάρχουν λόγοι για τους οποί-
ους δεν επέστρεψε στο Ηνωμέ-

νο Βασίλειο για να δικαστεί.
«Δεν θα προσποιηθώ ότι γνωρί-
ζω ή καταλαβαίνω τους μηχανι-
σμούς που υπαγορεύουν την
απόφαση αυτή, αλλά θα ήθελα
να εστιάσω στο γεγονός ότι η
σιγκαπουριανή έκθεση αναφέ-
ρει ότι υπήρξαν περιορισμοί
στην πρόσβαση των ερευνητών
στα περισσότερα από τα απο-
δεικτικά στοιχεία που υπήρχαν
στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Το βιβλίο αυτό δεν αποσκοπεί
ν' αποτελέσει ντοκουμέντο και
αμφιβάλλω αν θα έχει από τα
μέσα ενημέρωσης την εντυπω-
σιακή προβολή.

«Έγραψα τα πράγματα όπως
έγιναν. Είναι πιθανό να ταρα-
χθούν κάποιοι από τον τρόπο
με τον οποίο απεικονίζονται»,
γράφει ο Νικ Λίζον.

Σωτήρης Ντάλης

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Μαίρη Μπόση, Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων, εκδόσεις Παπαζήση 1999

Τα προβλήματα ασφάλειας που χαρακτηρί-
ουν το νέο γεωπολιτικό περιβάλλον αναφέρε-
ται η ενδιαφέρουσα και χρήσιμη μελέτη της Μ.
Μπόση.

Η συγγραφέας καταφέρει ν' αναδείξει μ' επι-
χία τις βασικές παραμέτρους που διέπουν την
νική και διεθνή ασφάλεια. Παράλληλα επι-
ρεεί μια σύνθεση του πλέγματος που προσδιο-
ζει «το νέο περιβάλλον ασφάλειας» σε σχέση
τις τάσεις και τις ροπές που αναπτύσσονται
η σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη πολιτική και
ινωτική πραγματικότητα.

Ζητήματα όπως, ο ισλαμικός εξτρεμισμός, το νέο
εθνοποιημένο οργανωμένο έγκλημα, η λαθρο-
τανάστευση, το έγκλημα υψηλής τεχνολογίας, η
ρηνική, χημική και βιολογική τρομοκρατία εί-
ναι μερικά από τα θέματα που προσεγγίζει με εύ-
πλο και διεισδυτικό λόγο η Μ. Μπόση.

Επίσης, φαινόμενα όπως η λαθρομετανάστευ-
ση, ο ρατσισμός και η ξενοφοβία αναλύονται

υπό το πρίσμα των κατά τόπους συρράξεων, των
ανακατατάξεων στις χώρες της Ανατολικής Ευ-
ρώπης, της παγκόσμιας ανισοκατανομής του
πλούτου, της αύξησης της ανεργίας στις ανα-
πτυγμένες χώρες.

Τέλος, ο ρόλος των φυσικών πόρων και πιο συ-
γκεκριμένα των υδάτινων, ως παραμέτρου των
διεθνών σχέσεων και ταυτόχρονα παράγοντα
πολιτικού και διπλωματικού πειθαναγκασμού,
συγκαταλέγεται σύμφωνα με τη συγγραφέα, στα
στοιχεία των οποίων η «αξιοποίηση» αναμένεται
να ενταθεί μέσα στις προσεχείς δεκαετίες. Η αύ-
ξηση της ζήτησης σε συνδυασμό με την υπερβολι-
κή χρήση αναμένεται να καταστήσουν τη γεωπο-
λιτική αξία του νερού τη σημαντικότερη μετά του
πετρελαίου, υποστηρίζει εύστοχα η συγγραφέας
και αναφέρει σαν το χαρακτηριστικότερο παρά-
δειγμα το ζήτημα της κατανομής των υδάτων των
ποταμών Τίγρη και Ευφράτη στο χώρο της Μέ-
σης Ανατολής.

Σ.Ν.

υποδομής για τον
Δημήτρη Χατζή του
Νίκου Γουλανδρή.
Πιστεύουμε πως έφθασε
πια ο καιρός για μια
γόνιμη σύνθεση.

Διονύσιος Σολωμός:

«Κανών» Νεοελληνικού
Πνευματικού Βίου; (εκδ.
Εταιρεία Σπουδών
Νεοελληνικού

Πολιτισμού και Γενικής
Παιδείας, Σχολή
Μωραΐτη, 1999): Στον
τόμο περιλαμβάνονται τα
πρακτικά του ομότιτλου
Επιστημονικού
Συμποσίου που
πραγματοποιήθηκε το
1997 με την ευκαιρία της
συμπλήρωσης 200
χρόνων από τη γέννηση
του ποιητή. Η

εναρκτήρια διάλεξη του
Δ.Ν. Μαρωνίτη, «Περί
σολωμικής ποιητικής:
απορίες και προτάσεις»
εξακολουθεί να

παραμένει ιδιαίτερα
ερεθιστική, αλλά και
ανακοινώσεις όπως, λ.χ.
της Κατερίνας

Τικτοπούλου, «Οι τύχες
του αποσπασματικού
σολωμικού έργου», του
Γ.Γ. Αλισανδράτου, «Οι
επίγονοι του Σολωμού»,
αλλά και όλες γενικά οι
συμβολές συνιστούν μια
πολύ καλή πρώτη επαφή
με τη σολωμική έρευνα
στις μέρες μας.

«Είναι εκείνες οι λίγες, /
οι ελάχιστες φορές / που
γίνομαι καλάμι. / Φυσά
μέσα μου ο άνεμος / κι
αρθρώνω άγνωστές μου
φωνές. // Είναι εκείνες
οι λίγες στιγμές / που
η φωτιά με δροσίζει. /
το αίμα μου απλώνεται /
σε χρυσές αποχρώσεις. //
Νιώθω τότε / σαν να
είμαι εγώ ολόκληρη /
του σύμπαντος
μια φωτοτυπία»:

Ηρώ Νικοπούλου,
Ανέμου (εκδ. Πλανόδιον,
1999).

ο χαρτοκόπτης

καὶ τὰ λοιπὰ...

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΚΩΣΤΑ
ΑΚΡΙΒΟ

Μνήμη και δόξα

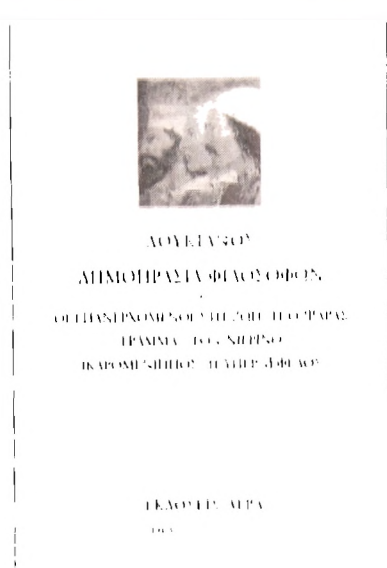
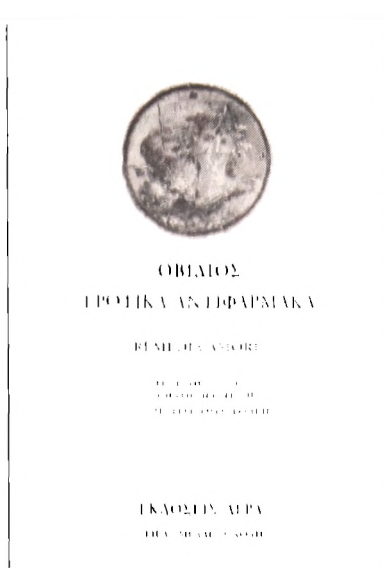
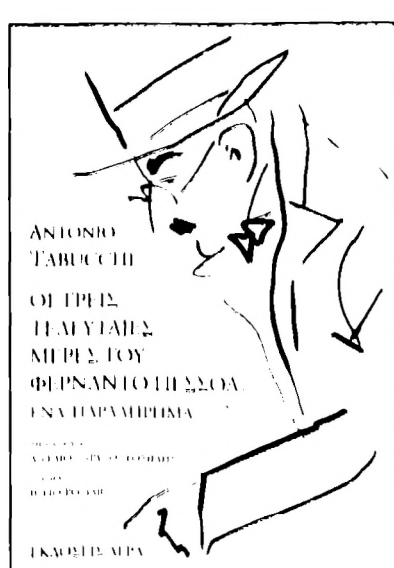
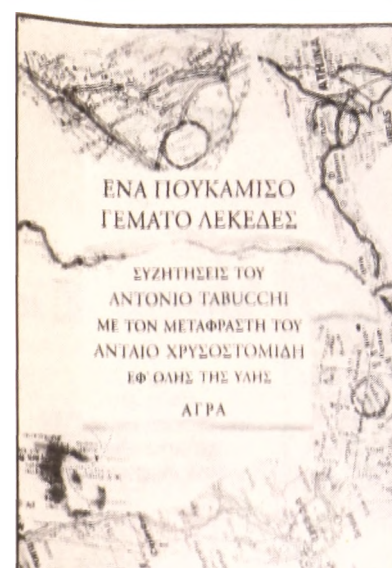
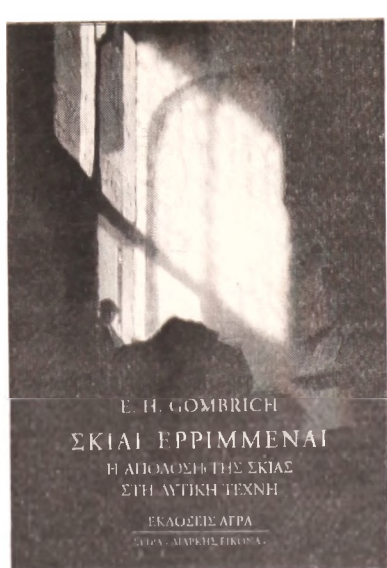
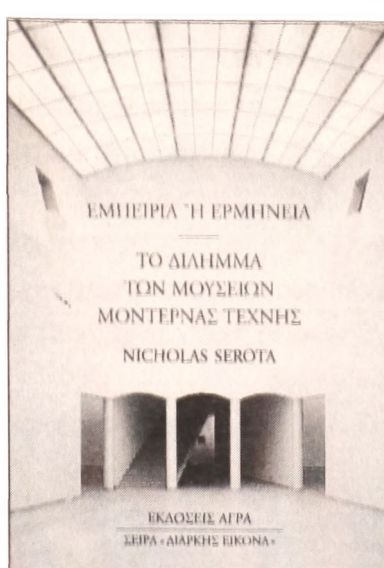
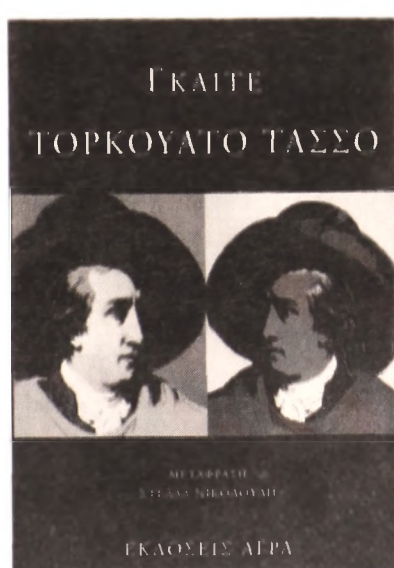
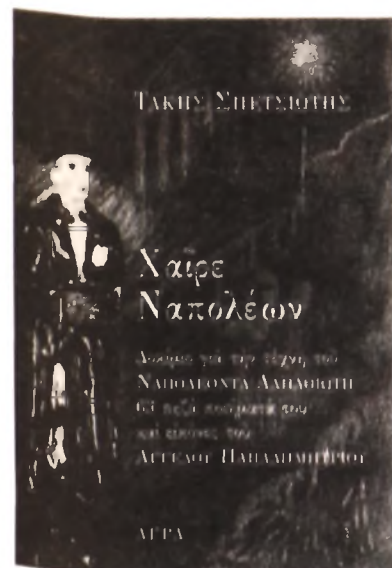
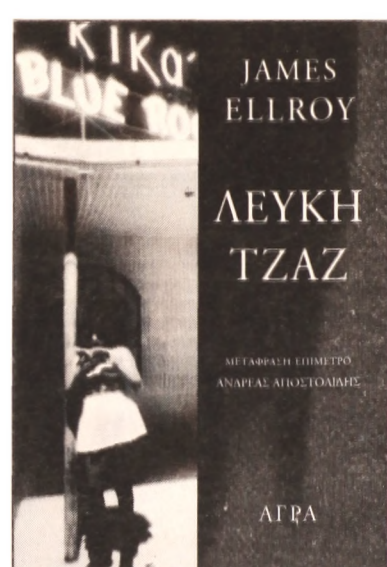
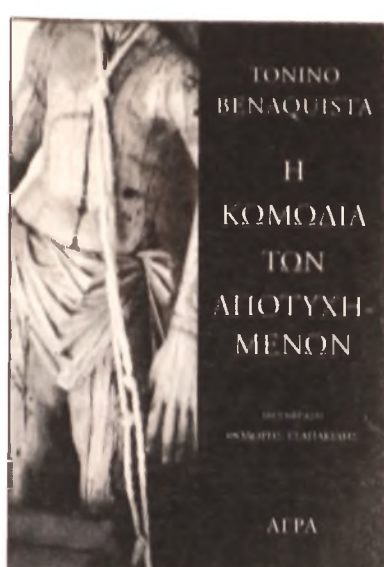
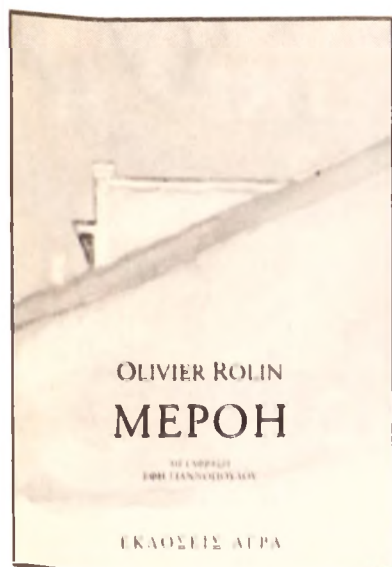
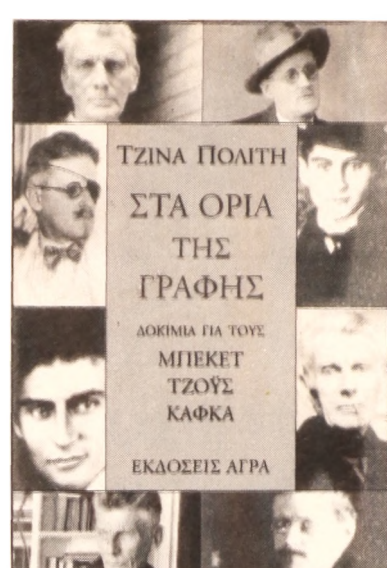
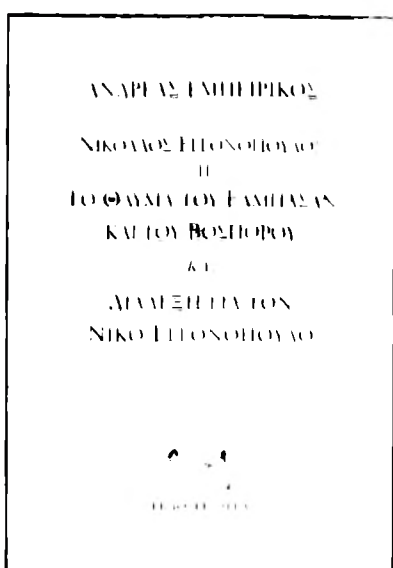
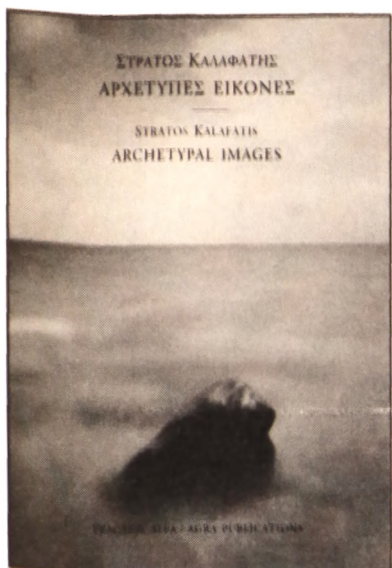
Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΕΡΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ που ήδη άνοιξε πανιά και μας αποχαιρέτησε, σημαδεύτηκε όχι τόσο από τη σύμπτωση να δρασκελίσουμε εμείς αυτόν τον περίεργο χρονολογικό φράχτη, όσο από την έκπληξη που μας επιφύλαξε το εκκλησιαστικό εορτολόγιο με τη γιορτή μιας παραμελημένης αγίας, της Οσίας Μελάνης.

Η ΕΝ ΛΟΓΩ ΟΣΙΑ, η μνήμη της οποίας τιμάται κάθε 31 η Δεκεμβρίου, ελάχιστη σχέση έχει -έτσι θέλουμε να πιστεύουμε- με την πλούσια Ρωμαία που μόνασε επί αυτοκράτορος Ονωρίου στα Ιεροσόλυμα, όπου εκοιμήθη και αγίασε. Η συγκεκριμένη θεϊκή ύπαρξη απλά και μόνο μας έδωσε την αφορμή ώστε να φέρουμε στον νου τη σκοτεινή υγρή ουσία, τη μελάνη, η οποία αριθμεί σχεδόν τεσσεράμισι χιλιάδες χρόνια ζωής και για πατρίδα της έχει την παραμυθένια Ανατολή. Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε πώς θα ήταν ο κόσμος αν έλειπε αυτή η κορυφαία εφεύρεση του ανθρώπινου νου. Ούτε, πάλι, μπορούμε να ξέρουμε πώς θα είχε πορευτεί ο πολιτισμός -σε όλες τις μορφές και εκδοχές του- αν δεν υπήρχαν τα κατά καιρούς μελανοδοχεία, οι κονδυλοφόροι, οι πένες, τα στυλό διαρκείας, οι γραφομηχανές, οι εκτυπωτικές μηχανές και όλα όσα δίνουν στη μελάνη σάρκα και οστά και την κάνουν πράξη ορατή. Πάντως, για ένα είμαστε βέβαιοι: όλα τα έργα που χρωστούν την ύπαρξή τους στη μελάνη έχουν καταυγάσει την ανθρώπινη σκέψη και συνεχίζουν να φωτίζουν τα μονοπάτια της ψυχής στην πορεία την Αλήθειαν, το Όμορφο και το Καλό. Γιατί χάρη σ' αυτήν υπογράφηκαν συνθήκες ειρήνης, σημειώθηκαν μουσικές νότες, συλλαβίστηκαν λέξεις από παιδικά χείλη, σχεδιάστηκαν κατοικίες και ανέσεις, ζωγραφίστηκαν σώματα και κινήσεις επί χάρτου, ανταλλάχτηκαν επιστολές και λόγια μυστικά της αγάπης, τυπώθηκαν αγωνιστικές προκηρύξεις, φιλοτεχνήθηκαν χάρτες, εκταμιεύτηκαν θεατρικοί και μυθιστορηματικοί διάλογοι, εξορύχθηκε και αποτυπώθηκε ό,τι ευγενέστερο κρύβεται στα έγκατα της ανθρώπινης ψυχής: η ποίηση. Για του λόγου το αληθές, ας αφουγκραστούμε τη σπαρακτική κατάθεση του Ποιητή: «Πάρε από τη φλέβα μου μελάνη».

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΛΟΙΠΟΝ αυτής της Αγίας θα έπρεπε να είναι αφιερωμένη η λήγουσα μέρα μιας εποχής, που όλοι ευελπιστούμε ότι στο μέλλον θα ενδυθεί καλύτερες ώρες. Γι' αυτό και τη στιγμή που τα πυροτεχνήματα και οι παγκόσμιες ιαχές θα υποδέχονται από εδώ και στο εξής καινούργιο χρόνο, καλό θα ήταν όλοι μας να τελούμε σιωπηρά ένα απλό τρισάγιο στη μνήμη της τόσο ταπεινής μα και τόσο πολύτιμης αγίας, της Συμπαθητικής Μελάνης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Η **OTEnet** σας πάει σε όλο τον κόσμο την ίδια στιγμή!

Τώρα "ταξιδέψτε" σε όλο τον κόσμο ακαριαία, με το πάτημα ενός πλήκτρου! Η **OTEnet**, πρώτη στην Ελλάδα, σας προσφέρει όλα τα μοναδικά πλεονεκτήματα της πρόσβασης στο Internet, μέσα από ψηφιακή σύνδεση **ISDN**:

- **εντυπωσιακά υψηλές ταχύτητες μετάδοσης, 64 ή 128 Kbps**, που σας επιτρέπουν να "κατεβάζετε" αρχεία από το Internet και να λαμβάνετε ή να αποστέλλετε δεδομένα και εικόνα, έως και τέσσερες φορές πιο γρήγορα απ' ό,τι με μια συμβατική σύνδεση, εξασφαλίζοντας και σημαντική μείωση του κόστους επικοινωνίας!
- **υπηρεσίες και εφαρμογές μέσω Internet**, που πραγματικά καταργούν τις αποστάσεις και αλλάζουν την καθημερινότητά μας, όπως: τηλεδιάσκεψη, τηλεργασία, τηλεκπαίδευση, τηλεϊατρική, τηλεαγορές και τραπεζικές συναλλαγές!

Ζείτε κι εσείς το μέλλον της επικοινωνίας τώρα.

Γιατί η **OTEnet** σας παρέχει τα μοναδικά πλεονεκτήματα της σύνδεσης **ISDN** με νέα μειωμένα τιμολόγια, που κάνουν την απόκτησή της εφικτή για όλους!

ΜΕ ΚΑΘΕ 12ΜΗΝΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ISDN ΣΤΑ 64 Kbps,
Η 6ΜΗΝΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ISDN ΣΤΑ 128 Kbps,

ΔΩΡΕΑΝ
Ο ΕΚΤΥΠΩΤΗΣ
LEXMARK Z11

PHOTO
QUALITY

1200 x
1200 dpi

4 ppm

One Click
Install

η προσφορά ισχύει μέχρι 31/3/2000

OTEnet

INTERNET PROVIDER

OTEnet Internet

Κηφισίας 58 • 151 25 Μαρούσι
Τηλ.: 61.66.320 • Fax: 61.66.370
<http://www.otenet.gr>
e-mail: sales@otenet.gr

OTEnet-Help Desk: Τηλ.: 0801-35555

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΤΕ
Τηλ κέντρο 134
<http://www.ote.gr>

Χαριλάου Τρικουπη 186,
145 64 Ν. Κηφισία, Αθήνα,
Τηλ 62 00 035, Fax: 62 07 331
<http://www.hub.gr>
e-mail: sales@hub.gr

Α. Βουλιαγμένης 82,
167 77, Ελληνικό,
Τηλ 96 91 650, Fax: 96 91 588
<http://www.klimatair.gr>
e-mail: klimaphone@klimatair.gr

Θυρίτσου 80,
114 78, Παλυνάνα, Αθήνα,
Τηλ 64 59 581, Fax: 64 61 919
e-mail: microland@otenet.gr

ΣΑΣ ΣΥΜΒΑΛΙΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
23 χλμ. Εθνικής Οδού Αθηνών - Λαμίας,
145 68, Άγιος Στέφανος Αττικής,
Τηλ.: 62.18.300, Fax: 62.19.111
<http://www.multirama.com>
e-mail: multirama@germanos.gr

12ο χλμ. Εθν. Οδού Αθηνών - Λαμίας,
144 51, Μεταμόρφωση Αττικής,
Τηλ.: 28.94.600 Fax: 28.94.675
<http://www.sanyo.gr/sanyocom>
e-mail: sanyocom@sanyo.gr

Σολωμού 39,
106 82, Αθήνα,
Τηλ.: 38.34.700, FAX: 38.21.812
<http://www.valuenet.gr>
e-mail: info@valuenet.gr